Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

L. GOTFREDSEN

GENTOFTE

FRA SØHOLM TIL ERMELUNDEN

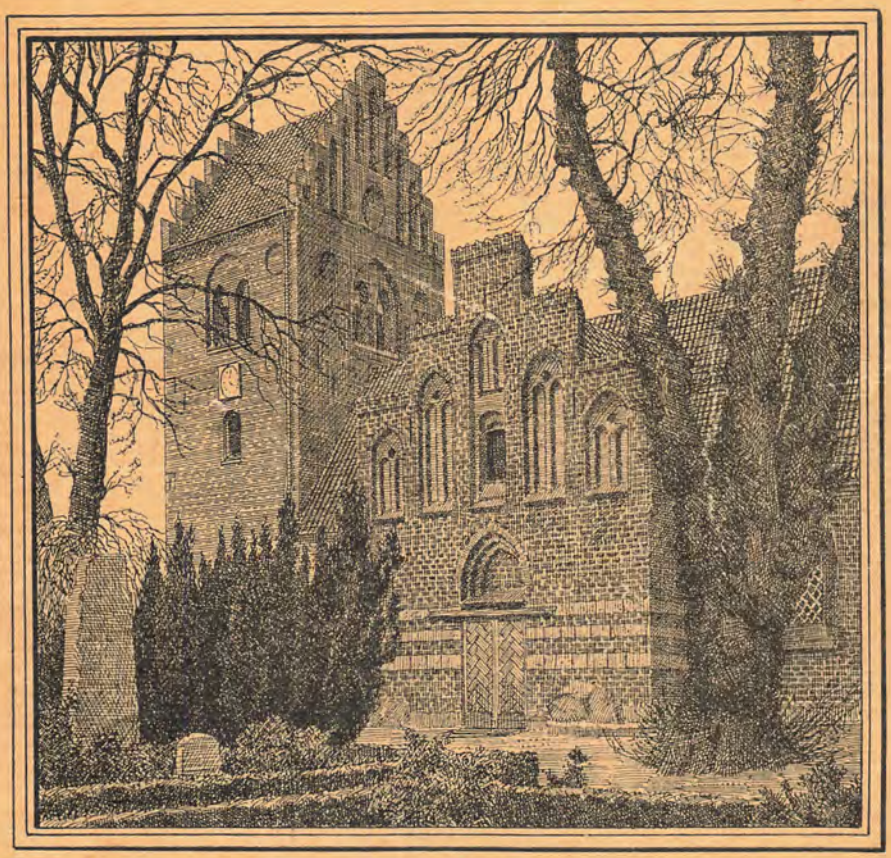

Udgivet af
Historisk-topografisk Selskab
for Gentofte Kommune

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Historisk-topografisk Selskab
har af samme forfatter tidligere udsendt:

Kids af Gjentofte Kommunes Historie. 1934.
2. udg. 1944.

Just Fabritius til Christiansholm. 1936.
Særtryk af selskabets meddelelser.

Gjentofte Kommunestyre 1842—1942. 1942.

Naar skete det? Mærkedage i Gjentofte Kommunes og Jægersborg Dyrehaves Historie. 1945.

Gentofte I. Fra istid til nutid. 1951.

Gentofte II. Fra Tuborg til Bellevue. 1952.

På andet forlag udkom:

Jægersborg. En historisk-topografisk studie. 1948.

Langs Dyrehavens hegn.
Af de gamle traktørsteders saga. 1952.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

L. GOTFREDSEN

GENTOFTE

FRA SØHOLM TIL ERMELUNDEN

III

Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Gentofte Kommune
Aug. Olsens Boghandel — Hellerup
1954

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Omslagstegning af Viggo Bang: Gentofte kirke.

AUG.OLSENS BOGTRYKKERI. HELLERUP

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indholdsfortegnelse.

1. Kongevejen . 7

GENTOFTE

2. Søholm . 12
2. Havsgård . 15
4. Højsgård . 18
5. Dyssegård . 22
6. Bjerregård . 25
7. Kildegård . 28
8. Stengård . 31
9. Baunegård . 35
10. Søgård . . 37
11. Smakkegård 40
12. Vældegård . 44
13. Gentofte by . 48
14. Gentofte kirke 75
15. Gentofte sø . . 105

VANGEDE

16. Vangede by 109
17. Søndergård 116
18. Hulegård . 119
19. Ellegård . 123
20. Munkegård 126
21. Enggård . 129
22. Fuglegård . 132
23. Bakkegård . 134
24. Holmegård . 137
25. Mosegård . . . 139
26. Snogegård . . . 141
27. Stolpegård . . . 142

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

28. Stolberggård og Gammelmoselius . 145
29. Knæbjerget og Gammelmosegård . 146
30. Ørnegård 149
31. Vintappergård . . 152
32. Brogård . . . 156
33. Tjørnegård 159

BERNSTORFF OG JÆGERSBORG

34. Bernstorff . 163
35. Jægersborg . 171
36. Schæffergården 178
37. Ermelunden 185
Henvisninger og noter . 193
Billedfortegnelse 199
Register . . . 201

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. Kongevejen.

Medens Strandvejen på samme tid er en lokal vej med en intens bebyggelse og en forbindelseslinie til fjernere lokaliteter, er Kongevejen eller Lyngbyvej, som den hedder i sit forløb gennem Gentofte Kommune, først og fremmest en gennemkørselsvej mellem hovedstaden og de nordsjællandske egne. Således var dens funktion fra det øjeblik, den blev anlagt, og i dette har tiderne ikke bragt nogen gennemgribende forandring.

Da Frederik II i 1560 ved mageskifte havde erhvervet Hillerødsholm, begyndte han straks at bygge på Frederiksborg slot, og derefter lod han til sin egen bekvemmelighed anlægge en privat vej, som han kunne befare på sine hyppige rejser mellem sin nyerhvervede ejendom og residensstaden. Denne private kongevej var ikke noget enestående fænomen i riget. Friseren Ulrich von Werdum, der i 1673 berejste Danmark, beretter i sin rejsedagbog: „Gennem hele Danmark har Kongen foruden de almindelige Landeveje en særlig Vej for sig selv fra et Sted til et andet, som er bred og jævn, desuden aflukket og ikke afbenyttelig for nogen."[1]

Herom udstedtes meget strenge bestemmelser. I et åbent brev af 25. marts 1585 forbyder kongen alle, særlig kronens bønder i Københavns og Frederiksborg len, men også vognmænd og andre, at køre ad denne vej, da den, hvis den almindelig skal bruges, snart vil blive „ødelagt og værre end ret Alfarvej". Den, der gribes i at køre eller overbevises om at have kørt på vejen, skal have forbrudt heste og vogn med det deri værende gods samt sin halve bolslod. Det blev pålagt lensmændene i de to len at påse forbudets overholdelse.[2]

Men der var skarnsmennesker, der ikke viste fornøden respekt for de kongelige enemærker. I begyndelsen af 1586 til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skriver kongen fra Kronborg Christoffer Valkendorf, at da nogle har „understaaet sig til at bedrive adskillig modvillighed og fortræd" på kongens ny vej i Københavns len ved at afslå de fjæle, hvormed hver halve og hele mil var afmærket, vil kongen have en mand ansat til at føre tilsyn med vejen og til at holde den vedlige.[3]

Almindelige vejfarende, der skulle fra København til Hillerød, var henvist til den vej, der fra Søborghus førte over Bud-

Lyngbyvej, set mod København, ved århundredets begyndelse.
I baggrunden til højre skimtes Dyssegårdens teglværk.

dinge og Kollekolle til Lillerød. Men der var mange, der lod sig friste af den mere bekvemme kongevej. Efterhånden blev der på denne med passende mellemrum opstillet aflåsede bomme, men hverken dette eller de strenge straffebestemmelser virkede tilstrækkeligt afskrækkende; ofte blev låsene opdirket eller opbrudt, og til sidst måtte vejen ligefrem bevogtes af militære patruljer.[4]

Den oprindelige kongevej havde ikke helt samme forløb som den nuværende, idet den i nogen grad var anlagt efter terræn og markskel. Således gik den på strækningen mellem Lundehuset og Ræveskovsbakken som en flad bue vest for den nuvæ-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rende vej, derefter på et mindre stykke øst om denne og ved Vintappersøen atter i en bue mod vest.

I året 1764 påbegyndtes under ledelse af franskmanden Jean Marmillod anlægget af den kongevej, der på hele strækningen

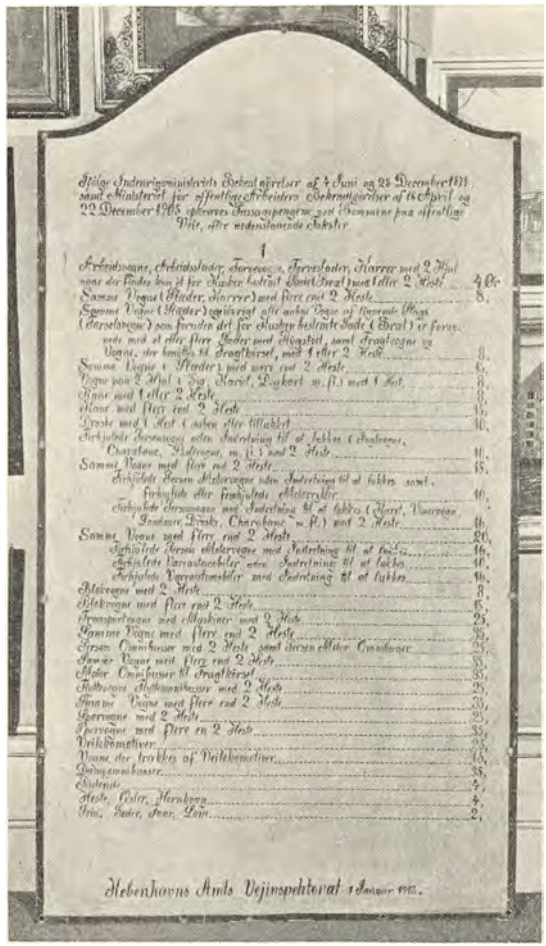

Vangede bomtavle 1913. (Øregård Museum).

gennem Gentofte Kommune fulgte en ret linie, bortset fra den svage krumning, der gik langs Vintappersøens vestlige kant. Anlægsarbejdet blev pålagt bønderne som hoveri, og det tog derfor sin tid, inden vejen blev færdig. Den nye kongevej blev åbnet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for almindelig færdsel, men ingen måtte benytte den uden at betale bompenge, en afgift, der skulle anvendes til vejens vedligeholdelse. Der var til en begyndelse opstillet bomme ved Vibenshus og Lyngby; ved betalingen modtog den vejfarende et bomtegn, som han afleverede, når han passerede den næste bom. I en rentekammerplakat af 15. marts 1774 fastsættes bomtaksterne fra 1 april samme år således:

Lyngbyvej med Vangede bom.

For en Kareht med 6 Heste bespendt . .	12	Skilling
- — 4 Heste — .	8	—
- — 2 Heste —	6	—
- en Chaise eller Jagtvogn med 2 eller fleere Heste, ligeledes . .	6	—
- en Bondevogn . .	2	—
- en Kane eller Slæde	2	—
- alle andre vogne, hvorunder Karioler tillige forstaaes, hver	4	—
- en ridende Person	2	—
- Bester og Horn-Qvæg à Stykket .	1	—
- 4 Faar, Lam eller Sviin	1	—

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Om fritagelse for bompenges erlæggelse bestemte plakaten følgende:

„Alle Fadebords og andre Kongelige Reiser, hvorunder tillige forstaaes, saavel de Kiørseler, som Vedkommende giøre, naar de sig til saadanne Reiser her i Kiøbenhaun maae indfinde, som de Reiser Bonden forretter som Hoverie efter Tilsigelse, giør som fri Reiser til Kongelig Tieneste, men ikke, naar han kiører med Landgilde og Skattekorn, eller for Betaling udskreven Fourage, for hvilke sidste Kiørseler, ligesom for alle andre udi eget Ærinde, Passage-Pengene bør svares".

Den eneste bom på Kongevejen gennem Gentofte Kommune blev opstillet ved Vangede i 1786.[5] Bomafgiften var bortforpagtet ved auktion, medens bomhuset her som andre steder ved vejen var forpagterens ejendom. At det for de fleste vejfarende gjaldt om at slippe så billigt fra bompengene som muligt, siger sig selv, og rivninger mellem trafikanter og bommænd hørte til dagens orden på den livligt befærdede vej.

I 1780 fik Christian VII af Havsgårdens ejer skøde på 7000 kvadratalen jord i trekanten mellem Kongevejen og Bernstorffsvej. Der opførtes her et hus til opsynsmanden ved Kongevejen.[6]

Medens bommene på de fleste af landets kongeveje var fjernet i løbet af 1800-tallet, holdt bommene i Københavns amt stand til 1. april 1915 (I, 188).

De gamle milepæle af sten, som endnu er bevaret langs Kongevejen, skriver sig fra forskellig tid, de ældste fra indførelsen af ensartet mål i 1683, da landevejene under Ole Rømers ledelse opmåltes og forsynedes med milepæle.[7]

Sin nuværende skikkelse fik Kongevejen ved den udvidelse og omprofilering, der blev foretaget i årene 1936—37. Ved hovedvejsordningen af 1937 blev Kongevejen mellem København og Helsingør hovedvej nr. 3.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gentofte

2. Søholm.

Lige nord for Lundehussøen lå „et lidet Stykke Jordsmon og Buskager", der kaldtes „Haarrepoven", harekrattet. Ved brev af 28. december 1767 skænkede J. H. E. Bernstorff dette areal til Torkel Baden på Rygård. I krattet fandtes 19 egetræer, der så vidt muligt skulle blive stående „til Nytte og Sir for Egnen".[1]

I februar 1773 solgte Rygårdens ejer Andreas Bruun (II, 56) Haarrepoven til kasserer ved Asiatisk Kompagni Jacob Holm, der på arealet opførte et lyststed, som han kaldte „Søholm". Her levede nu Jacob Holm i ti år, indtil det i maj 1783 opdagedes, at han sammen med kompagniets direktør og bogholder havde besvæget kassen for 6-700.000 rdl. Holm havde på det tidspunkt tjent kompagniet i 33 år og tilsyneladende ført en stilfærdig levevis. Da direktøren druknede sig, og bogholderen flygtede til Sverige, blev det Jacob Holm alene, der kunne sættes under anklage. Sagen blev aldrig fuldt oplyst. Holm blev holdt i arrest i 14 år, fordi man mistænkte ham for at have stukket betydelige beløb til side; først i 1797 blev han løsladt på grund af alder og svagelighed.[2] Søholm var allerede i 1783 blevet stillet til auktion og tilslået isenkræmmer Peter Salomon Steinardt, efter hvis død i 1788 landstedet i følge testamentarisk bestemmelse tilfaldt hans halvbroder Julius Steenberg.[3]

I 1802 blev Søholm købt af grosserer Joseph Nathan David, der lod den toetages midterfløj af den nuværende hovedbygning og den trefløjede, stråtækte staldbygning opføre af C. F. Hansen. Den lille staldbygning, der er et arkitektonisk mesterværk,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var også i sit indre smukt udstyret; spiltovsstolperne var formede som doriske søjler, der foroven forenedes ved rundbuer.[4]

J. N. David forøgede i 1803 ejendommens areal ved køb af et mindre stykke af Havsgårdens jorder.[5] Efter hans død i 1830 blev Søholm tilskødet Alphonse Casadaban, der ønskede at oprette et traktørsted for den dannede portion, som her skulle kunne slå sig ned „uden at være blandet med det almindelige Publicum".[6] Trods kraftige protester fra kromanden på den nær-

Søholm. Akvarel, Øregård Museum.

liggende Lundehuskro fik Casadaban sin bevilling den 9. juni 1831, men hans traktørvirksomhed fik kun en meget kortvarig levetid; allerede den 1. oktober 1832 måtte han lukke. Han fik selv plads som kok hos prins Christian Frederik, men ikke før i 1835 lykkedes det ham at få Søholm solgt. Hans efterfølger, Niels Magnus Rørstrøm, forsøgte gennem nogle år at puste liv i traktørvirksomheden, men heller ikke han havde heldet med sig.[7] Blandt de følgende ejere skal nævnes hofjægermester H. O. Colbjørnson 1845-51, justitsråd J. M. Schiøtt 1858-66 og premierløjtnant J. P. U. V. v. Dinesen 1866-77. I 1860-erne blev de to lave sidefløje føjet til hovedbygningen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Entreprenør, etatsråd Niels Andersen købte i 1877 Søholm af premierløjtnant Dinesen. Niels Andersen tog stærkt del i det offentlige liv; han var i årene 1886-1909 medlem af folketinget, i tidsrummet 1889-1909 af Københavns amtsråd, og i 1889 indvalgtes han i Gentofte sogneråd, hvis formandsplads han beklædte til udgangen af 1900 (I, 160-61).

Ved Niels Andersens død i 1911 blev Søholm, hvis areal var 38 tdr. land, købt af Gentofte Kommune for 210.000 kr. I 1912

Søholms stald. Fotografi, Øregård Museum.

solgtes hovedbygning og park af kommunen for 100.000 kr. til direktør H. Heilbuth, medens de øvrige arealer lidt efter lidt udparcelleredes. Den største samlede udstykning fandt sted ved „Studiebyen"s anlæg i 1921-22 (I, 164). Af ejendommen har kommunen kun beholdt den lille skov „Søholmslunden" ved Lundehussøen.

Søholms hovedbygning og park blev i 1923 overtaget af Den Danske Landmandsbank, der året efter afhændede ejendommen til nationalbankdirektør, lensbaron Hans Rosenkrantz. Den ejes nu af direktør Poul Hannover.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3. Havsgård.

Havsgårdens jorder, i alt 59 tdr. land, dannede en næsten regelmæssig firkant i den sydlige del af Ellehøjsvangen og omfattede Lammesagre, Birkespjældene og den østlige halvdel af Birkespjældsvretterne, endvidere en lille strimmel af Ellemosebjergene samt de to sydligste trediedele af Bjergdelene. Gennem gårdens jorder løb den gamle og senere også den nye kongevej.

Ved udskiftningen tilfaldt Havsgården Anders Nielsen, der opbyggede gården ude på jorderne. Værdien af bygningerne fastsattes ved taksationsforretningen den 14. marts 1774 til 1.030 rdl.; gården må således være udflyttet i slutningen af 1773 og begyndelsen af 1774. Anders Nielsen benyttede ikke materialerne fra de gamle bygninger inde i byen, da han byggede sin nye gård; i november 1775 solgte han sin gårds gamle grund og have „med de paa Stedet værende Huse" til en husmand i Gentofte.

Havsgården var en firlænget, sammenbygget gård med stuehuset i nord. Midt på gårdspladsen var brønden med karm og vippe. Indkørselsporten var i den østre længe, og tilkørselsvejen gik ud til Kongevejen.[1].

I november 1788 afstod Anders Nielsen Havsgården til sin eneste søn, Niels Andersen, der omtrent ved samme tid ægtede Anne Nielsdatter fra nabogården Højsgård. Til trods for, at Niels Andersen overtog gården uden gæld og havde fået en kone, der bragte ham 1.100 rdl. i medgift, kunne han ikke klare gårdens drift uden at optage lån. I 1796 gav han Michael Pedersen i Landemærket 1. prioritet i Havsgård for et lån på 600 rdl., og året efter optog han hos den samme mand et nyt lån på 200 rdl. mod 2. prioritet i gården. Dette lån blev ganske vist afviklet i 1804, men samtidig gav han Michael Pedersen en ny 2. prioritet mod et lån på 700 rdl. Om årsagen til disse transaktioner er det vanskeligt at gisne. Der foreligger en usikker tradition om, at Niels Andersen skal have været angrebet af tuberkulose, og dette kan være troligt nok, eftersom han døde i en alder af kun 34 år kun få måneder efter, at han havde optaget sit sidste lån.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

At dømme efter den opgørelse, der blev foretaget i boet ved hans død, synes der dog ikke ligefrem at have været smalhans til huse i Havsgården, men derimod en for en bonde jævnt solid velstand. Besætningen bestod på dette tidspunkt af 6 heste, 7 køer, 6 får, en vædder og 9 lam, samt 13 svin. Boets aktiver var i alt 6.292 rdl., passiverne 1.713 rdl. og enkens ejendom således 4.579 rdl.[2]

Niels Andersen efterlod sig 4 børn, af hvilke den ældste var

Havsgård ca. 1905.

12 år. Ingen af dem kom til at overtage Havsgården. Enken giftede sig kort tid efter mandens død med Jens Rasmussen fra Ørnegård, og efter hendes død i 1817 ægtede Jens Rasmussen den 20-årige Magdalene Nielsdatter fra Onsgården. Efter 10 års ægteskab døde Jens Rasmussen, og der var da ikke noget at sige til, at Magdalene Nielsdatter tog sig en ny ægtefælle, den 22-årige Ole Nielsen fra Højsgård. Her står man atter over for et af tidens ikke ualmindelige kædeægteskaber; det omfattede i løbet af et århundrede 3 mænd og 2 kvinder, og billedet er ganske det samme som på Bregnegården i samme tidsrum (II, 87).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ole Nielsen og hans kone blev velstående folk. Gårdens gæld blev bragt ud af verden, og de havde råd til at yde en udstrakt gæstfrihed i deres hyggelige hjem, hvor mange mennesker havde deres gang. Ole Nielsen var stærkt inde i offentlig virksomhed. Sognefogedværdigheden arvede han efter faderen på Højsgård. To gange var han indvalgt i Gentofte sogneforstanderskab, først 1842-47 og senere 1859-64. Han var i 1849 medlem af

Stuelængen på Havsgård. 1905.

stænderforsamlingen i Roskilde og gik derfra over i landstinget, hvor han havde sæde til 1864.

Ole Nielsen døde i 1876, et halvt år efter hustruen, der i sine sidste år havde været helt blind. Deres eneste søn, Jens Peter Nielsen, havde købt Kildegård, og han blev nu ved forældrenes død tillige ejer af Havsgård, som han i 1897 afstod til sønnen Ole Volmer Nielsen, der senere antog navnet Nielsen-Havsgård.

O. V. Nielsen-Havsgard havde i årene 1909-18 sæde i Gentofte sogneråd, hvor han var formand for vejudvalget. Han satte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

her megen energi ind på at opnå en overenskomst med amtet om fjernelse af de gamle landevejsbomme (I, 188), medens de kræfter, der omkring 1913 arbejdede for Gentofte Kommunes udskillelse af amtsrådskredsen, i ham mødte en afgjort modstander.

Den første villabebyggelse på Havsgårdens jorder begyndte omkring 1910 langs vejene Brønlunds allé, Hagens allé og Mylius-Erichsens allé, opkaldt efter de tre forskere, om hvis død i Grønlands ismarker budskabet havde nået Danmark i 1908. Indtil den første verdenskrig var dog kun et mindre antal huse opført; først ind i 1920-erne kom der atter liv i byggeriet, der havde været næsten standset i krigsårene, men den fuldstændige udbygning af kvarteret var ikke tilendebragt før i løbet af 1930-erne.

Det sydligere kvarter omkring vejene Poppelhøj, Birkehøj, Ellehøj og Bøgehøj samt Egetoften og Ellebakken opstod i årene umiddelbart efter krigen og var i alt væsentligt udbygget i løbet af de to følgende tiår.

Allerede i 1914 var Havsgård blevet nedlagt som landbrug. Efter Nielsen-Havsgårds død i 1918 forblev gårdens bygninger og grund i hans enkes eje indtil 1923, da de solgtes til vognmand Lars Olsen på Lundegård. Vognmandsforretningen drives fremdeles fra gårdens gamle plads ved Havsgårdsvej, men af de oprindelige bygninger er kun meget få rester tilbage.

På Havsgårdens jorder ved Lyngbyvej er „Vægtergården" opført i årene 1939-40 efter tegning af arkitekt O. Gundlach-Pedersen. På Vægtergården indrettedes i 1940 et vægtermuseum, det første i sin art her i landet.

4. Højsgård.

Til Højsgårdens lod udlagdes det sydvestlige hjørne af Ellehøjsvangen. Jorderne omfattede Gåselandene, Bådsagrene, de to sydligste trediedele af Ellehøjsagrene, et stykke af Birkespjældsvretterne samt et stykke af Ellemosebjergene. Hele arealet var på 57½ tdr. land.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

HØJSGÅRDSSLÆGTEN.

Niels Nielsen
f. 1734
ejer af Højsg
d. 1799
g.[1]) Anne Jørgensdat d. 1764
[2]) 1764 Christence M sdatter,
Maglegaard
f. 1740, d. 18

Niels Nielsen (II)
f. 1767
ejer af Højsgård, sognefoged
d. 1852
g. 1801 Karen Jensdatter,
Gentofte kro,
f. 1782, d. 1862

Maren Nielsdatter
g. Lars Peitersen,
Mosegård, Vangede

Anders Niels
f. 1770
ejer af Ørnegå
g. Karen Hansd
Søgård

Anne Nielsdatter
f. 1772, d. 1817
g.[1]) Niels Andersen, Havsgård
[2]) Jens Rasmussen

Karen Nielsdatter
g. Jacob Olsen,
Hyldegård

Ole Anderse
f. 1799
ejer af Ørnegård, so oged
d. 1864
g. 1823 Maren Kirstine sdat er,
Gentofte kr
f. 1804, d. 18

Niels Nielsen
f. 1802
ejer af Bjerregård
d. 1865
g. Ellen Pedersdatter
f. 1804, d. 1875

Ole Nielsen
f. 1805
ejer af Havsgård, landstingsm.
d. 1876
g. 1827 Magdalene Nielsdatter,
Onsgård,
f. 1797, d. 1876

Jens Nielsen
ejer af Mosegård, m

Birthe Christence Nielsdatter
f. 1812, d. 1847
g. 1835 Søren Jacobsen, Teglgård
(se Teglgårdsslægten, bind II)

Peter Nielsen
f. 1814
ejer af Højsgård
g. 1841 Karen Kirstine Jacobsdatter,
Teglgård,
f. 1813, d. 1890

Jens Peter Nielsen
f. 1829
ejer af Havsgård og Kildegård,
kammerråd
d. 1902
g. 1867 Amalie Hansen, Tåstrup
Valby mølle,
f. 1846, d. 1930

Karen Marie Olse
f. 1833, d. 188
g. Peder Pedersen, Nord egård

Niels Nielsen (III)
f. 1844
ejer af Højsgård
d. 1904
g. Dorthea Methine Pedersen,
Holmegård, Vangede,
f. 1854, d. 1941

Magdalene Christence Nielsen
g. Anders Andersen,
Emdrup

Else Petrine Magdalene ersen
f. 1861, d. 193
g. 1888 Hans Peter Christ Larsen,
Valby,
f. 1861, d. 191
ejer af Nordre Ell

Ole Volmer Nielsen-Havsgård
f. 1869
løjtnant, ejer af Havsgård
d. 1918
g. Ingeborg Mathilde Christine Nielsen

Peter stian Nielsen
1871
ejer Kildegård
1930
g. ine Hartz

Marie Magdalene Nielsen
g. Arthur Villadsen

Anders Nielsen
f. 1829
ejer af Hyldegård
d. 1899
g. 1854 Karen Sophie Olsen, Ellegård
f. 1834, d. 1896

Johanne Marie Nielsdatter
f. 1834, d. 1908

Karen Magdalene Niel ter
f. 1836, d. 1907
g. vognmand Lorentz L izen,
Tårbæk

Ole Nielsen
tømrermester, Ordrup
g. Jacobine Mogensen

Lars Nielsen
købmand i Ordrup
g. Else Magdalene Olsdatter,
S. Ellegård

Niels Sophus Lore ,
dyrlæge, Jægersb
g. Thora Pedersen, l gård

Einar Ole Nielsen
tømrermester, Ordrup
g. Ingeborg Ebbesen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved udskiftningen tilfaldt gården Niels Nielsen, den ene af de to bønder fra Gentofte, som havde deltaget i jordvurderingen 1765. Han var en forholdsvis ung mand, kun 32 år, da han overtog Højsgården, og han ventede ikke mange år med at flytte gården ud; dette må være sket omkring 1770, idet han i sommeren 1771 for 110 rdl. solgte gårdens gamle grund i Gentofte by til Bernstorffs bager, Heinrich Rauer. Ved udflytningen blev gården opbygget umiddelbart vest for den gamle vej fra Emdrup til Gentofte; den lå i en lille lavning og havde indkørselsport fra vejen. Også her var alle fire længer sammenbyggede; stuelængen lå i nord.[1]

Niels Nielsens første kone døde i 1764; to måneder efter giftede han sig med Christence Mortensdatter fra Maglegården. De fik en stor børneflok og holdt en „studiosus" som huslærer, noget usædvanligt for et bondehjem på den tid. De blev med årene meget velstående folk; ved Niels Nielsens død i 1799 blev hans bo opgjort til 11.800 rdl. Han var blandt de bønder, der kunne låne penge ud, og havde pant blandt andet i Ørnegården. Da dennes ejer, Rasmus Hansen, på sine ældre dage blev enkemand, blev den aftale truffet mellem ham og Niels Nielsen, at sidstnævntes 19-årige datter Maren skulle drage ind som kone på Ørnegården. Det er sandsynligt, at Rasmus Hansen vejrede en mulighed for, at gælden kunne gå af på hendes medgift. Pigen var der ingen, der spurgte. Da imidlertid bejleren en dag i Lundehuskroen havde fået en tår over tørsten, fremsatte han en så respektløs udtalelse om sin tilkommende kones hidtidige vandel, at hendes fader, da historien kom ham for øre, brat ophævede aftalen og sagsøgte Rasmus Hansen, men frafaldt søgsmålet, efter at denne den 27. februar 1788 havde udstedt følgende erklæring:

„Jeg, Rasmus Hansen igienkalder ovenmeldte af mig udsagde ærerørige Ord om Niels Nielsens Datter Maren som gandske ugrundet, erklærer at samme uoverlagt er udsagt, og at ieg ikke veed noget desangaaende om bemeldte Pige Barn, men at hun alle Tider skal af mig agtes og æres, som en uberygtet Dannemands Datter, baade nærværende og fraværende, og for aldeles

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ingen Aarsag til at troe andet om hende. Til Beviis for at ieg erkiender og fortryder denne min begangne Forseelse giver ieg til det Bernstorffske Godses Fattige 50 Rdl., som af Sognepræsten Hr. Høegh uddeeles efter eget gotfindende. Skulde ieg for Eftertiden udlade mig noget om bemeldte Pige Barn, erklærer ieg, at fornævnte Sag maa staae mig aaben og ieg lide derfor, da denne nu givne Mulkt eller dette Forliig ikke skal komme i Betragtning.

Denne min Erklæring, som ieg egenhændig haver underskrevet udi Vitterligheds Vidners Overværelse, maa Niels Nielsen paa sin Datters Vegne lade læse til Thinge og paa Kirke Stævne, paa min Bekostning, naar han finder det got."[2]

Man tør vel gætte på, at provst Høegh har kunnet glæde sig over en talrig menighed den søndag, da Rasmus Hansens erklæring efter gudstjenesten skulle læses op foran kirkedøren.

Rasmus Hansen tog sig herefter en anden kone, men da han kort tid senere døde, fik Niels Nielsen sin næstældte søn Anders gift med enken. Maren Nielsdatter, der så heldigt var blevet af med sin respektløse bejler, giftede sig med Lars Peitersen på Mosegården i Vangede, og når hertil føjes, at søsteren Anne sad som kone på Havsgården, og en tredie søster, Karen Nielsdatter, blev gift med Jacob Olsen på Hyldegården i Ordrup, må det utvivlsomt erkendes, at Niels Nielsen, da han overlod Højsgården til sin ældste søn, Niels, havde sørget usædvanlig godt for sine børn.

Den anden Niels Nielsen, der blev sognefoged og var en af de bønder, som i 1842 indvalgtes i kommunens første sogneforstanderskab, lå heller ikke på den lade side, da det gjaldt om at få børnene i vej. Niels, der var den ældste, blev ejer af Bjerregården, Ole Nielsen giftede sig med enken på Havsgården, medens den tredie broder, Jens, tilgiftede sig Mosegården i Husum. Den eneste datter, Birthe Christence, ægtede Søren Jacobsen på Teglgården, og endelig sad den yngste af flokken, Peter Nielsen, som arvtager til fødegården.[3]

Peter Nielsens søn, den tredie Niels Nielsen, blev den sidste af den gamle slægt, der ejede Højsgård. Han var gift med „Dorte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lars Pæ's" fra Holmegården i Vangede, en djærv og dygtig bondekone, der ikke gik af vejen for en spøg. Følgende lille historie gengives efter hendes egen beretning: Da kong Christian X som prins Christian i 1890-erne var premierløjtnant i Livgarden, holdt han ofte med sit kompagni øvelser i terrænet omkring Højsgård og kom jævnlig under hvilet ind på gården for at få en lille passiar. Da prinsen en dag bad om et glas øl af gårdens hjemmebryg, så Dorte sit snit til at hælde et par snapse

Højsgård.

på bunden af kanden. Med et smil bemærkede prins Christian, at det dog var noget usædvanlig stærkt øl, og Dorte svarede mundrapt: „Ja, men jeg skal sige Deres kongelige højhed, at vi har osse sådan noget masendes godt vand at brygge af her på Højsgård!"

I 1902 blev Højsgård solgt til handelsgartner Chr. Greiff. En udparcellering af jorderne kom dog først i gang omkring midten af 1920-erne, og da gårdbrugets nedlæggelse i 1932 havde fået ministeriel godkendelse, kunne gårdens gamle bygninger nedrives et års tid senere.

Det ulovlige parcelbyggeri, der voksede frem i årene efter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den første verdenskrig (I, 165), fandt også indpas på Højsgårdens arealer. Der opførtes på disse jorder i alt 13 ulovlige beboelser, der ved udgangen af 1928 enten var fraflyttet eller bragt i overensstemmelse med vedtægterne.[4]

En vedtægtsmæssig bebyggelse langs vejene i Højsgårdskvarteret kom ikke i gang før ved den tid, da den ulovlige var ophørt, men kvarteret var i det store og hele udbygget ved begyndelsen af den anden verdenskrig; kun enkelte parcelbebyggelser er ved Melvillevej, Polarvej og Poppelhøj udført efter dette tidspunkt.

Ved en gammel granplantage på Højsgårdens arealer mellem Slangerupbanen og Gentofterenden har Gentofte Kommune i årene omkring 1950 ladet udføre et nydeligt lille parkanlæg, der har fået navn efter sognet og kaldes Dyssegårdsparken.

5. Dyssegård.

Til Dyssegården henlagdes 56½ tdr. land, altså en ubetydelighed mindre end til nabogårdene mod syd. Jorderne lå i Ellehøjsvangen og omfattede den største del af Dysseagrene, den nordlige trediedel af Ellehøjsagrene med selve Ellehøj, endvidere Bodsstumperne og den vestlige del af Borsmose samt dele af Ellemosebjergene og Bredspjældene. Kongevejen førte både før og efter omlægningen gennem gårdens jorder.

Ved lodtrækningen tilfaldt Dyssegården „Unge Jørgen Jensen", der ikke tænkte på nogen udflytning, men blev boende i gårdens gamle bygninger, som lå i den sydlige ende af Gentofte by. Da Morten Olsen i 1768 havde solgt Maglegård (II, 71), købte hans søn Ole Mortensen Dyssegårdens jorder af Unge Jørgen Jensen og gav sig straks efter skødets udstedelse i sommeren 1769 i lag med at opføre en ny gård ude på markerne. Den kom til at ligge på bakkekammen vest for den gamle vej fra Emdrup til Gentofte og umiddelbart syd for Ellehøjen. Ligesom på Højsgården var alle fire længer sammenbygget, og stuelængen lå i nord. En kort tilkørsel førte fra Emdrupvejen op til porten i Dyssegårdens østlænge.[1]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ole Mortensen var 27 år, da han overtog Dyssegården. Det følgende år giftede han sig med den 20-årige Anne Knudsdatter fra Bregnegård; det indviklede slægtskabsforhold mellem familierne på disse to gårde er tidligere omtalt (II, 86-87). Der var 7 børn i ægteskabet, men ingen af dem fik Dyssegården. Ole Mortensen døde i 1785, og da Anne Knudsdatter havde siddet enke i 5 år, giftede hun sig med den 13 år yngre Rasmus Pedersen, og det blev deres søn, Ole Rasmussen, der tog gården i arv.[2]

Dyssegård.

Også Ole Rasmussen knyttede forbindelse til Bregnegård; da han i 1824 havde været enkemand i et par år, hentede han sin anden kone, Else Andersdatter, derfra, og endelig skal det nævnes, at dette ægtepars eneste datter, Ane Marie Olsdatter, i 1848 drog ind på Bregnegården som Hans Hansens hustru (II, 88).

Ole Rasmussens søn Rasmus Olsen blev Dyssegårdens sidste ejer af bondeæt. Han solgte i 1896 gården til overretssagfører P. A. Alberti, der her anlagde Dyssegårdens teglværk,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hvis bygninger omtrent mellem de nuværende veje Telgværksbakken og Dyssegårdsvej strakte sig mere end halvdelen fra Lyngbyvej til Slangerupbanen. På „Dysseværket", der fremstillede både mursten og tagsten, beskæftigedes omkring 40 arbejdere, og produktionen lå på ca. 6 mill. mursten årlig. Gårdens landbrug var bortforpagtet.

Efter Alberti's fald blev Dyssegården med teglværket i 1909 overtaget af aktieselskabet Ny Kalkbrænderi og fra 1912 af Frederiksholms Tegl- og Kalkværker. Seks år senere blev teglværket nedlagt, da teglværksleret på dette tidspunkt var så stærkt udnyttet, at en fortsat virksomhed ikke skønnedes at kunne betale sig. Teglværkets bygninger blev nedrevet, og Dyssegården gled herefter ind i udstykningsspekulationen.

Tidligst viste bebyggelsen sig ved Højsgårds allé, Ellemosevej og Dyssebakken, hvor den begyndte i 1923-24, og i de følgende år voksede husene op langs de øvrige veje på gårdens jorder. Ved mange veje var de fleste parceller bebygget allerede i første halvdel af 1930-erne, og inden krigsudbrudet i 1940 var hele kvarteret så godt som udbygget; kun ved Ewaldsbakken og Rødstensvej henlå endnu nogle grunde, der imidlertid i de nærmeste år efter befrielsen også fik beboere.

Inden for denne bebyggelse fandtes en betydelig række ulovlige huse. Da Myndighederne i 1926 tog dette spørgsmål under behandling, var der allerede 18, og inden sagen var afsluttet, kom yderligere 13 til; 19 af disse parcelhuse fraflyttedes, medens resten af beboelserne blev gjort lovlige i løbet af årene indtil 1933.[3]

Den 19. september 1933 brændte Dyssegårdens bygninger, der på dette tidspunkt tilhørte overretssagfører P. A. Freilev. I den firelængede, sammenbyggede gård var nu de to længer indrettet til beboelse, medens der i en tredie længe var hestestald. Ilden blev opdaget om aftenen ved 21-tiden, og inden brandvæsenets slukningstog nåede frem, var hele gården omspændt af luerne. De 6 familier, der beboede gården, måtte over hals og hoved bringe sig i sikkerhed; også hestene lyk-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kedes det at redde, men af gården stod efter branden kun de nøgne mure tilbage.[4]

I 1933 udskiltes Dyssegårdens kirkedistrikt af Vangede sogn. Gudstjenesterne afholdes, indtil en kirke kan blive opført, i en kirkesal, der er indrettet under Dyssegårdsskolens aula. Fra 1. april 1938 er distriktet oprettet som kirkesogn.

På den højtliggende grund, hvor Dyssegården havde ligget, vil Dyssegårdskirken blive opført, når de fornødne midler dertil er tilvejebragt. Gentofte Kommune har erhvervet grunden og reserveret den for en årrække. Kirkeministeriet har senere afkøbt kommunen en del af grunden og her ladet opføre en præstebolig.

Som sognepræst i Dyssegårds sogn har fra dets oprettelse fungeret Hans Thyge Jacobsen.

6. Bjerregård.

Bjerregård, Danmarks første udflyttergård, havde sine jorder liggende dels i Ellehøjsvangen, dels i Smørhøjsvangen. De omfattede et hjørne af Ellemosebjergene og den nordlige halvdel af Bjergdelene, endvidere Øxenbyagrene og Bodshøjsspjældene, en strimmel af Rygagrene samt den vestlige halvdel af Frisletsengen. Det var efter „bjergene", gården fik sit navn, der ofte blev skrevet „Bjergegård". Hele arealet var 57 tdr. land. Den nye kongevej førte over gårdens jorder.

Det er tidligere omtalt (I, 142), at Bjerregården tilfaldt „den lærde bonde" Hans Jensen, der meget hurtigt efter udskiftningen byggede sin gård op ude på jorderne. Men kun i få år blev Hans Jensen boende på Bjerregården. Han følte trang til at give sig i kast med større opgaver, og den 16. september 1772 solgte han Bjerregård for 3.900 rdl. til bogholder i skattedirektoratet, kammerråd Christian Ryge, og gården var derpå i det næste halve hundrede år ude af bondeeje. Kammerråd Ryge beholdt ikke Bjerregården længere end til 1776, da han afhændede den til skotten William Horn, fra hvem den senere gik i arv til sønnen Jon Horn.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fra juni 1820 tilhørte Bjerregård læreren i Jægersborg Poul Erslev (I, 145-47). Men efter få års forløb måtte han opgive sin dobbeltvirksomhed som både gårdmand og skolemester, og i 1826 fik Niels Nielsen fra Højsgård auktionsskøde på Bjerregård. Han var ved denne tid 23 år gammel og havde nylig giftet sig med Ellen Pedersdatter fra Søborghus kro. De levede i en lang årrække på Bjerregården og havde ikke mindre end 10 børn, af hvilke de 8 blev voksne. Det hed sig i familien efter

Bjerregården ca. 1920.

Niels Nielsens død i 1864, at han havde fået leverbetændelse af ærgrelse over, at alle hans sønner blev kaldt under våben i krigen mod tyskerne; han mente, at man burde have undt ham, der var mangeårig sognefoged og lægdsmand, at beholde i hvert fald een søn hjemme på gården. Alle hans sønner kom i øvrigt velbeholdne hjem fra krigen.[1]

Niels Nielsens enke beholdt Bjerregården indtil 1871, da hun solgte den til baron C. V. E. Knuth på Rygård (II, 60). Dyrlæge N. S. Lorentzen, der var en dattersøn af Niels Nielsen, fortæller i sine erindringer om livet på Bjerregården i hans bed-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

steforældres tid og opstiller denne skildring som almengyldig for egnens bøndergårde i tiden omkring 1870. I al korthed gjaldt følgende lov: tidligt op og tidligt i seng, ikke mange adspredelser uden for hjemmet, og ingen overdådig levevis.

Der vankede „mælkegrød" — kold byggrynsgrød med varm mælk — både til davre og til nadver, og mindst een gang om ugen var der nykogt, varm grød på bordet til middag. Alle langede til samme fad. Hver mand og kvinde i husstanden havde sin mærkede træske liggende i bordskuffen. Karlene slikkede efter måltidet selv deres skeer rene og tørrede dem af på et bukseben eller et trøjeærme, medens husbondens, madmoderens, børnenes og tjenestepigernes skeer behandledes sammen med den øvrige opvask.

Efter mælkegrøden fik hver mand sine 4—6 stykker tykt rugbrød med pålæg, det ene stykke som regel med spegesild. Hvert år, når høstsilden kom ind, kørte bønderne til Skovshoved og hentede så mange sild, som man hjemme kunne lægge i lage i de hele eller halve tønder, gården rådede over.

Nydelsesmidlerne var få og billige. Ud over kornbrændevinen, som ikke kostede meget, tillod en bonde sig sjældent anden luksus end den grovskårne tobak, han røg i sin lange pibe.

Heller ikke på klæderne blev der ofret meget; bryllupstøjet vedblev at være festdragt, så længe det kunne passe personen. En undtagelse dannede kvindernes franske sjaler, der efter størrelse og kvalitet kostede 35-150 rdl., og deres guldnakkede huer med sorte eller røde hagebånd. Disse huenakker var smukt og kunstfærdigt arbejde, og med alt sit udstyr af pailetter, guldtråd og silke kunne en sådan hue komme til at stå sin ejerinde i 70-80 rdl.

To faste punkter var der i de årlige fornøjelser: vinterballet på Gamle Bellevue og om sommeren besøget på Dyrehavsbakken. Til vinterballet kom de allerfleste bønderfamilier fra Gentofte og Lyngby sogne, og mange forlovelser dateredes fra disse fester. Turen til „Bakken" fandt hvert år sted på den tredie søndag i dyrehavstiden. Her slog man sig vældigt løs, og udflugten betragtedes aldrig som rigtig vellykket, når ikke alle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de mandlige deltagere, unge som gamle, var mere eller mindre omtågede, når det var tid at tage hjem.[2]

Efter 1871 var Bjerregårdens skæbne sammenknyttet med Rygårdens, og i 1902 fulgte gården baron Knuths øvrige besiddelser over i C. L. Ibsens eje (II, 60). Det varede dog endnu adskillige år, inden udstykningen af jorderne kom i gang. Da den gamle gårds bygninger faldt i 1922, var kun ganske enkelte villaer vokset op ved Niels Andersensvej. Men fra begyndelsen af 1930-erne skete udviklingen med overordentlig hurtighed, og inden udbrudet af den anden verdenskrig var hele kvarteret på Bjerregårdens arealer så godt som udbygget.

Boldklubben „1903", der hidtil havde været en af „fælledklubberne", indledede i efteråret 1923 forhandlinger med A/S De Ibsenske Grunde om køb af et areal til anlæg af boldbaner. Der opnåedes enighed om et areal ved Niels Andersensvej lige over for amtssygehuset, men af frygt for en eventuel støjplage gjorde hospitalet gennem amtsrådet indsigelse mod et idrætsanlæg på det nævnte sted. Det lykkedes derefter klubben at erhverve et 110.000 kvadratalen stort areal ved Lyngbyvej og Hans Jensensvej. Jordarbejderne indlededes i løbet af 1924, og den 30. juni 1929 indviedes baneanlægget, der i mellemtiden var blevet udvidet til noget mere end det oprindeligt bestemte.[3]

7. Kildegård.

Kildegård var med sine 53½ tdr. land den mindste i areal af gårdene i Gentofte. Dens jorder, der således må have været af god bonitet, lå alle i Ellehøjsvangen og omfattede foruden en nordlig strimmel af Dysseagrene hele Langvadsageren og de to sydligste trediedele af Stenkildeagrene, efter hvilke gården formentlig må have fået sit navn. Endelig hørte også dele af Bredspjældene og Sørøerne til gårdens jorder. Den nye kongevej løb gennem Kildegårdens marker fra sydøst til nordvest.

Kildegården faldt i Peder Linnertsens lod. Han var søn af en husmand i Gentofte, og det var ikke sunget ved hans vugge, at han skulle blive ejer af en af byens bedste gårde, men enken

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Eble Olsdatter, der sad tilbage med sin fæstegård og tre småpiger, giftede sig med husmandssønnen til trods for, at ægteskaber mellem gårdmands- og husmandsstanden var sjældne på egnen. Som enke på en fæstegård var hun i denne henseende sin egen herre; derimod ville neppe en af gårdmændenes ugifte døtre have opnået forældrenes tilladelse til at gifte sig med en husmandssøn.

Peder Linnertsen har uden al tvivl vidst at påskønne sit held. Han var en driftig mand, der havde sans for at forøge sit bo. I foråret 1773 købte han den nordre halvdel af Ellegården i Vangede, 27¾ tdr. land, som han selv drev, indtil han i 1793 skødede den til sønnen Lars Pedersen. Samtidig gav han sønnen ret til anlæg af en 6 alen (et andet sted hedder det 3 alen) bred vej over Kildegårdens jorder fra Kongevejen til Nordre Ellegård. For denne vejrettighed skulle Ellegårdens ejer årligt svare Kildegården 3 rdl., som dog ikke måtte opkræves, så længe Lars Pedersen eller dennes „fødte arvinger" var i besiddelse af Ellegården. Tilkørselsvejen eksisterer fremdeles som en privat sti.

Erhvervelsen af Ellegårdens jorder blev bestemmende for Kildegårdens fremtidige beliggenhed. Mindre end et år senere havde Peder Linnertsen flyttet sin gård ud på marken og opbygget den tæt ved Kongevejen ikke langt fra det sted, hvor markvejen førte over til Nordre Ellegård. Da køberen af den gamle byggeplads inde i byen i 1777 forpligtedes til at opføre et „forsvarligt stuehus", har Peder Linnertsen altså benyttet materiale fra den gamle gård til bygningerne i den nye.

Denne adskilte sig i sin plan på et enkelt punkt fra de fleste andre gårde i sognet. Stuehuset lå mod syd og rummede forstue med 2 stuer og et soveværelse, spisekammer og „ølkammer", men resten af længen var brændehus og hølade. Til gengæld fandtes køkken og bryggers i vestlængen fra gårdens sydvestlige hjørne og hen til indkørselsporten midt i længen. Da længerne uden tvivl har været sammenbygget, har denne rumdeling ikke betydet nogen gene for gårdens daglige liv.[1]

Ved opgørelsen af Peder Linnertsens dødsbo i 1797 blev der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

7.200 rdl. til hans efterladte. I ægteskabet med Eble Olsdatter havde han 3 børn, 2 sønner og en datter, og det må lades også dette ægtepar, at de forstod at sørge for deres børn. Den ældste søn, Lars Pedersen, fik som før nævnt Nordre Ellegård, den yngste, Peder Pedersen, fik fødegården, og både Eble Olsdatters 3 døtre af første ægteskab og datteren af andet ægteskab indgiftedes på gårde i Lyngby eller Gentofte sogne.

Efter Peder Linnertsens død sad hans enke i 2 år med går-

Kildegården, set fra sydvest.

den, inden sønnen i 1799 overtog den. Han fik den for 3.600 rdl., af hvilke de 2.400 rdl. skulle anses som hans egen arvepart, medens han for de resterende 1.200 rdl. skulle stille sikkerhed til søsteren Johannes mand, Peder Olsen på Skjoldgården (II, 141).[2]

I næsten tre snese år var Kildegården på Peder Pedersens hænder. I 1857 blev den købt af Ole Nielsen, Havsgård, der 5 år senere afstod den til sin søn, Jens Peter Nielsen. Denne ejede gården til sin død i 1902, og gården havde således, bortset fra det korte åremål, da den var i Ole Nielsens besiddelse, kun haft to ejere fra 1797 til 1902.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jens Peter Nielsen var en anset mand på sin egn. Han blev kammerråd og var i årene 1871-88 medlem af Gentofte sogneråd; i denne egenskab var han en af hartkornsejernes stærkeste mænd under tovtrækningen med kommunens nye befolkningselement, villaejerne (I, 157-60).

Efter kammerrådens død sad hans enke en kortere tid som ejer af Kildegården, hvis landbrug var bortforpagtet til hendes søn, Peter Nielsen, der senere overtog ejendommen. Med ministeriel tilladelse blev gården nedlagt som landbrug i 1909, og jorderne blev derefter udstykket. Da Gentoftegades forlængelse i 1911 gennemførtes fra Gentofte torv til det nuværende trafikknudepunkt Kildegårds plads, fik denne vejstrækning navnet Kongelysvej, men kaldtes fra 1928 Gentoftegade. Kongelysvej blev i 1936 atter optaget som vejnavn for en lukket vej vest for Lyngbyvej.

Villabebyggelsen på Kildegårdens jorder øst for Lyngbyvej begyndte i 1917 langs Kærmindevej og Ærenprisvej, medens den mellem Lyngbyvej og Gentofterenden først kom i gang i midten af 1920-erne. Stort set var kvarteret udbygget ved udbrudet af den anden verdenskrig; dog udførtes rækkehusbebyggelsen ved Kildegårdsvænget ikke før i 1945.

Kildegårdens ejer, Peter Nielsen, beboede den gamle gård til sin død i 1940. Den 2. februar 1950 nedbrændte bygningerne delvis; Peter Nielsens enke, der var syg og sengeliggende, reddedes ud af det brændende stuehus. Grunden blev derefter solgt til ejeren af en nærliggende maskinfabrik.

Ved Lyngbyvejens østside umiddelbart syd for Kildegårds plads står Bernstorffstøtten, der rejstes af sognets bønder i 1783 (I, 140-41).

8. Stengård.

Af de 58 tdr. land, der kom under Stengården, lå en ganske lille del, den østligste strimmel af Bredspjældene, i Ellehøjsvangen, medens de øvrige jorder, der lå i Smørhøjsvangen, omfattede Stenses ma, største delen af Rygagrene, den sydlige del af Stenses agre, der blev bestemmende for gårdens navn, Smør-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

højsstykkerne og Smørhøjsvretterne samt et lille stykke af Egebjergene. Over Smørhøjsstykkerne løb den ældgamle markvej fra Gentofte by til oredrevet og stranden (I, 20, 29).

Stengårdens første ejer var Cornelius Lorentzen, der i sin tid med magt var indsat i den øde fæstegård (I, 128), men som ved flid og sparsommelighed blev en for sin tid meget velsitueret bonde. Han beretter selv i det testamente, han lod affatte, da han mærkede, at døden nærmede sig:

„Det er 23 Aar siden, vi kom i Ægteskab, og det begge med to tomme Hænder, da den salige Greve af Bernstorff satte mig til den Gaard i Gjentofte jeg har, og det imod min Villie; thi jeg frygtede, som alle, at tage imod den, fordi Jorden var under Udskiftning. Aaret efter fik jeg den Gaards Plads ved Lodkastning, som jeg nu boer paa, og da samme Lod var af de mindste, frygtede jeg end mere for Udkomme. Men opmuntret af den nuværende Greve af Bernstorff, gav jeg mig i Tillid til Guds Forsorg, til at arbejde ret paa min tilfaldne Lod, og til at søge at formere dens Afgrøde, og min Kone ej mindre, paa at anvende Alt saa fordeelagtigt og sparsomt som muligt. Da vi havde siddet 6 Aar i Byen, og samlet lidt Kræfter, flyttede vi med 100 Rigsdalers Hjælp af vor[t] højgrevelige Herskab, vor Gaard ud paa Jorden; og boende paa vor Lod havde vi nu daglig al Opmuntring til at drive alt vel, hvilken vor Flid Gud os saaledes har velsignet, at det har været underligt for vore Øjne. —— Her er den sande Kilde, næst Guds Velsignelse, til den Formue, at ikke nogen skulle tænke, den var indflødt af fremmede Kilder".

Antagelig har Cornelius Lorentzen med den sidste bemærkning for al fremtid villet imødegå den anskuelse, at han skulle have tjent sin formue ved en udstrakt udlånsvirksomhed. Om nu udbyttet af denne har været fedt eller magert, kan den i hvert fald ikke bortforklares. Den ses at være begyndt i 1777, og i løbet af det følgende tiår til Cornelius Lorentzens død i 1788 havde han udlånt 8.580 rdl. mod pant i 12 forskellige ejendomme, beliggende i Ordrup, Vangede, Lyngby, Buddinge, Herlev, Målev, Herstederne og Brøndbyerne. Renten var i alle disse til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fælde 4 pct.; lånenes kurs omtales ikke i pantebrevene. Hans enke, Johanne Lauritzdatter, fortsatte udlånsvirksomheden efter hans død.[1]

I Cornelius Lorentzens ægteskab var der en betydelig række døtre og een søn, Lars Corneliussen. Denne var ved faderens død i 1788 kun 7 år gammel, og hans moder beholdt derfor gården, indtil hun i december 1807 gav sønnen skøde. Den 26. marts det følgende år hærgedes Stengården af ildsvåde og blev

Stengården.

totalt lagt i aske. I løbet af sommeren 1808 opbyggedes den på ny, stuehuset af grundmur og de tre udlænger af egebindingsværk med klinede lervægge; alle bygningerne var stråtækte. Både i østlængen og i vestlængen var der indkørselsport til gårdspladsen; staldlængen lå i nord og havde plads til 40 kreaturer.[2]

Heller ikke Lars Corneliussen opnåede nogen høj alder; han døde allerede i 1822, og hans enke solgte 4 år senere Stengården til Lorents Adzer Bremer for 10.000 rdl. Hermed gled gården for bestandig ud af bondeeje.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bremers efterfølger på Stengården var sekretær Johs. Stenderup, der ejede gården fra 1833 til 1844. Den følgende ejer var Julius Kellermann, en brodersøn af en af Napoleons generaler.

Fra 1877 tilhørte Stengården den københavnske detailhandler Peter Jensen. Denne, der var en gårdmandssøn fra Falster, havde gennem sin virksomhed erhvervet en betydelig formue. Han havde fra sin tidligste ungdom været en trofast tilhænger af Christen Berg, og partiet Venstres førere mødte en udstrakt gæstfrihed i hans hjem, ikke mindst efter at dette var flyttet til Gentofte, og Berg kunne i disse år ofte ses på Hellerup station, når han var på rejse til eller fra Stengården, i hvis stuer mangen vigtig beslutning i Venstres historie blev truffet. Den sidste aften, Christen Berg levede, den 27. november 1891, deltog han således med en række partifæller i et møde hos Peter Jensen, men blev heftigt syg og måtte tage til sit hjem i København, hvor han døde tidligt den følgende morgen.[3]

Efter at Peter Jensen i 1890 var indvalgt i landstinget, kaldte han sig Jensen-Stengaarden. Det blev sagt, at hans ansigt mindede om Gladstones, en lighed, han godt kunne lide at høre nævnt. Han var en bramfri mand, veltalende i jævne, følte ord.[4] Fra 1907 til han døde den 5. oktober 1910, var han kongevalgt landstingsmand.

Det norske konsortium, der i 1898 havde købt Rygård og Bjerregård (II, 60), stod i 1901 i begreb med også at erhverve en betydelig del af Stengårdens arealer, og Jensen-Stengaarden havde allerede modtaget en forskudsudbetaling på 70.000 kr., da selskabet krakkede, og handelen måtte gå tilbage.[5]

I 1906 solgte P. Jensen 49 tdr. land af Stengårdens jorder til C. L. Ibsen, men beholdt selv gårdens bygninger, der var nyopført efter en brand i 1896, og boede der til sin død. Gennem en årrække tilhørte ejendommen senere generaldirektør Ole Olsen.

På Stengården var i nogle år under den første verdenskrig etableret en militærlejr for dele af sikringsstyrken.

Københavns Amts Sygehus, der er opført på Stengårdens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

arealer på en grund, som stilledes til rådighed af Gentofte Kommune, modtog sine første patienter den 19. januar 1927. Sygehuset har senere været genstand for betydelige udvidelser og rummer i 1953 en halv snes afdelinger med i alt ca. 1160 sengepladser.

Bebyggelsen på Stengårdens jorder øst for amtssygehuset, ved Niels Andersensvej, Eggersvej og Grumstrupsvej, begyndte ret stilfærdigt kort efter 1920, tog derpå stærk fart omkring midten af 1930-erne og var så godt som fuldstændig inden udbrudet af den sidste verdenskrig.

9. Baunegård.

Baunegårdens jorder lå i Smørhøjsvangen. De omfattede den nordlige del af Stenagrene, den østlige halvdel af Rygagrene, hele Stubageren samt et lille hjørne af Hesselspjældene. Hele arealet var på 55½ tdr. land.

Gårdens første ejer efter udskiftningen var Jens Nielsen, der dagen før lodtrækningen havde drukket sig fra sans og samling (I, 133). Han var ikke af de mest fremragende bønder; udflytningen af gården foretog han i foråret 1774, men han måtte begynde forholdsvis småt. Stuelængen rummede således kun een stue og et kammer foruden forstue og køkken; bryggers var der ikke, derfor var både bagerovn, maltkølle og indmuret kedel anbragt i køkkenet. Til gengæld havde han to grundmurede kælderrum under huset.[1] Gården kom til at ligge ved den gamle markvej, som den senere skænkede sit navn.

Efter Jens Nielsens død udstedtes der i juni 1794 proklama i boet. Udbyttet var meget beskedent; da enken havde fået sin part, var der 50 rdl. til deling mellem de eventuelle øvrige arvinger.[2]

Gennem 1800-tallet skiftede Baunegården hyppigt besidder. Flere af disse ejere sad kun inde med gården i et ganske kort åremål, en enkelt af dem blot fra det ene år til det andet. I årene 1848—55 tilhørte Baunegården den københavnske skræddermester Michael v. Fahrner, der solgte sin virksomhed og udelukkende helligede sig livet på Baunegården, hvor han førte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

meget stort hus; han skal efter traditionen navnlig have sat pris på at kunne præsentere et elegant hesteforspand, når han kørte ud. Michael v. Fahrner var i 1852—53 medlem af Gentofte sogneforstanderskab.

I begyndelsen af 1890-erne blev Baunegården overtaget af grosserer A. C. Bendixen. Da tanken om et kommunalt vandværk ved denne tid begyndte at gøre sig gældende, lod Bendixen udarbejde et projekt, der var baseret på de rigelige vandforekom-

Bindingsværkslænge ved Baunegården.

ster på Baunegårdens arealer umiddelbart syd for Kildeskoven. Til trods for meget energiske advarsler fra sognerådsformanden, etatsråd Niels Andersen, skrev sognerådet i juni 1895 kontrakt med Bendixen, der endnu samme sommer gik i gang med det forberedende arbejde til vandværket. Efter et års forløb måtte han imidlertid meddele sognerådet, at han ikke så sig i stand til at gennemføre sagen, men han tilbød kommunen at afstå tegninger og planer foruden det til et vandværksanlæg fornødne kildeareal. Det viste sig ved boringer, at vandrigeligheden ikke ville have været tilstrækkelig til forsyning af et vandværk af de krævede dimensioner, men da dette nogle få år senere blev

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

etableret på Taffelbays jorder (I, 231), havde kommunen også sikret sig kildearealet på Baunegård for i påkommende tilfælde at have det fornødne supplement til rådighed.[3]

I 1898 afstod A. C. Bendixen Baunegården til et konsortium, men måtte senere igen overtage ejendommen, som han derpå beholdt indtil 1909. Gårdens grund og have blev i 1939 erhvervet af Gentofte Kommune, der her opførte den nye Gentofte skole (I, 224). Stuelængen, der stammer fra slutningen af 1800-tallet, eksisterer fremdeles og er i 1946 indrettet til børnehave.

Villavejene på Baunegårdens jorder har fået navne efter sjællandske herregårde. Bebyggelsen begyndte omkring 1910 og foregik indtil slutningen af den første verdenskrig i et meget beskedent tempo, men tog derpå fart, især efter midten af 1920-erne. I løbet af det følgende tiår var kvarteret i det væsentlige udbygget.

10. Søgård.

Søgårdens jorder lå i Brødhøjsvangen umiddelbart syd for Gentofte by og omfattede de nordlige dele af Stenkildeagrene og Sørøerne samt Bottespjældene og Byagrene. Gårdens tilliggende var 54 tdr. land. „Vejen ind til Gentofte", den nuværende Søgårdsvej, gik over gårdens jorder.

Søgårdens skæbne formede sig ikke helt som de andre gårdes. Lodden tilfaldt ved fordelingen „Unge Hans Jensen". Han byggede aldrig sin gård op ude på sine jorder, men blev boende i de gamle bygninger, der lå på østsiden af bygaden, lidt syd for kroen og altså ikke særlig ubekvemt for jorderne. Hans Jensen var, da han overtog Søgården, en forholdsvis ung mand, kun 32 år. I over 25 år drev han nu sin ejendom på normal vis, men på sine ældre dage begyndte han at udstykke jorderne; i 1794 og 1796 frasolgte han to mindre parceller mellem Søgårdsvej og Gentofte sø, og i 1799 9—10 tdr. land af de arealer, der lå lige syd for byen. Denne parcel blev købt af jernværksejer Jacob Schnell.

Hans Jensen forsøgte derpå i 1802 at sælge resten af gården samlet ved auktion, men da han ikke opnåede et bud, der til-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fredsstillede ham, lod han den råbe op i mindre parceller og fik derved solgt 19 tdr. land. Året efter købte Jacob Schnell yderligere 11½ tdr. land og var dermed ejer af den største del af Søgårdens hartkorn. Han fik derpå udleveret Hans Jensens oprindelige arvefæsteskøde af 1767.

På sin ejendom lod Jacob Schnell i året 1800 opføre en firelænget gård, der vel i sit anlæg havde bondegårdens karakter, men som efter stuelængens indretning og udstyr nærmest må

Søgård.

betegnes som et landsted. Stuehuset lå mod vest. Det var opført af mur og fyrrebindingsværk, og både mur og træværk var malet med oliefarve. Huset var som på de andre gårde i een etage, men i stråtaget var der 6 kviste, og i loftsetagen fandtes 4 værelser. Trappen til hoveddøren var af bornholmsk sandsten, og fra „spisesalen" kom man ud i haven gennem en dobbelt glasdør, foran hvilken der ligeledes fandtes en sandstenstrappe. Køkkenet var udstyret med 4 komfurer, og der var kælder under halvdelen af huset. Både i stue- og i loftsetagen var der etagevindovne; huset har således været indrettet til helårsbeboelse.

I den nordre længe var der stald til 4 heste og 4 køer, og i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

østlængen fandtes lo og lade, vognport og brændehus. Den sydlige længe var indrettet til beboelse og indeholdt 4 værelser med køkken og bryggers. I denne længe fandtes tillige et orangeri, og i haven var der et væksthus med ferskentræer.[1]

Bygningen er i årenes løb undergået en del ændringer; men det er Jacob Schnells mere end halvandethundrede år gamle gård, der er kærnen i den endnu eksisterende Søgård.

Jacob Schnell udvidede i 1804 ved køb af den østlige trediedel af Fuglegården sine besiddelser til den anden side af Lyngbyvejen, men i slutningen af 1806 solgte han sin ejendom til grosserer Diderich Tutein af firmaet Brødrene Tutein.

Unge Hans Jensen havde imidlertid solgt yderligere to stykker af Søgårdens jorder: i 1802 lidt over 9 tdr. land til Peder Pedersen på Kildegården, og i 1803 et tilsvarende areal mellem Baunegårdens skel og den nuværende Baunegårdsvej til bager Johan Jacob Brømse i Gentofte. Denne parcel lagde Diderich Tutein i 1809 ind til sine besiddelser.

Endelig solgte Hans Jensen i 1803 ca. 4 tdr. land, ligeledes øst for Baunegårdsvejen, til strømpefabrikant Alexander Mittchell, der samme år mageskiftede denne parcel med den hidtidige skolejord, som lå lige nord for Mittchells fabrik. Ved dette mageskifte kom skolejorden til at ligge betydelig mere bekvemt for læreren, der boede på den gamle rytterskole i byens sydligste del.

Hovedmassen af Søgårdens arealer, der var på Diderich Tuteins hånd, forblev i hans eje til hans død i 1828. Tutein boede ikke fast på Søgården, men benyttede stedet som sommerbolig.

Gennem de følgende 50 år var Søgård på mange forskellige hænder; der forekom i dette tidsrum ikke mindre end 12 ejerskifter. I årene 1875—84 tilhørte den grosserer Alfred Bock, der var onkel til den senere minister Frederik Borgbjerg og dr. med. Axel Borgbjærg, og disse to brødre opholdt sig jævnlig som drenge i deres skoleferier hos onkelen i Gentofte.[2]

Fra 1884 tilhørte Søgården handelsgartner C. A. Bonnesen, der beholdt ejendommen indtil århundredskiftet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De følgende ejere påbegyndte straks en udparcellering af villagrunde, og et meget livligt byggeri kom i gang langs vejene, der alle havde blomsternavne; i løbet af århundredets første 5 år var henimod 100 villaer skudt op på Søgårdens arealer. Ved Bregnevej, Rosenvej, Violvej, Anemonevej og Lilievej fortsattes byggeriet med jævn hast; de tre førstnævnte veje var så godt som udbygget inden udbrudet af den første verdenskrig. Efter 1920 begyndte bebyggelsen ved Resedavej og Ribisvej og endelig i 1930-erne ved Skovrankevej og Vinrosevej. Inden krigsudbrudet i 1939 var hele kvarteret udbygget.

11. Smakkegård.

Ved udskiftningen blev der tillagt Smakkegården et areal på 61 tdr. land. Jorderne lå alle i Brødhøjsvangen vest for vejen til Jægersborg og strakte sig fra den nordlige udkant af Gentofte by til Søndersøen. De vigtigste agerstykker var Smakkeagrene, efter hvilke gården fik navn, Lundebjergene, Langkærsspjældene, Lerstykkerne, Ærtelandene og Melløkkerne, hvortil kom dele af Søbjergene, Hårdlandene og Kettingestykkerne.

Gården tilfaldt ved lodtrækningen Hans Hansen, der havde tilgiftet sig fæstet ved at ægte Ellen Jensdatter, enke efter Anders Petersen. Da der ikke var arvinger i Hans Hansens ægteskab, blev gården ved testamentarisk bestemmelse i 1781 overdraget Christen Andersen, der var Ellen Jensdatters søn af første ægteskab.[1]

Smakkegården lå endnu på dette tidspunkt på sin gamle plads lige over for Gentofte kirke; ikke før i sommeren 1800 flyttede Christen Andersen den ud til markerne, hvor den opbyggedes nær ved den gamle Smakkehøj, ikke langt fra Bernstorffsparkens sydvestlige hjørne. Gården havde to adgangsveje; den ene udgik fra den nuværende Vældegårdsvej ved skovhjørnet, medens den anden fra Gentoftegade nord for kirken førte i en lige linie hen til Smakkegård. Stuehuset lå i syd og var trods sine klinede bindingsværksvægge veludstyret. I den ene af de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tre stuer var der flisegulv, i de to andre som i soveværelserne brædegulve. Også udlængerne havde klinede vægge; i nordlængen fandtes stald til 24 kreaturer.[2]

Efter Christen Andersens død ejede hans enke Karen Andersdatter Smakkegården, indtil hun i 1823 solgte den til Henning Bojesen. Denne, der var søn af en københavnsk brændevinsbrænder, var gennem moderens slægt knyttet til Gentofte, og i 1818 giftede han sig med en datter af Lars Pedersen på

Gårdinteriør fra Smakkegården.

Nordre Ellegård (s. 29), Sophie. Henning Bojesen sad som ejer af Smakkegården til sin død i 1881, og herefter ejede enken gården endnu i 4 år. Gennem dette lange tidsrum arbejdede Henning Bojesen og hans hustru sig op til at blive meget velstående folk. Ved deres diamantbryllup i 1878 oprettede de „Henning Bojesens og Hustrus Diamantbryllupslegat" for værdige trængende i Gentofte sogn, fortrinsvis „hæderlige Arbejdsfolk, der igennem en længere Aarrække har tjent eller arbejdet paa Gaardene i Gjentofte". Kapitalen var på 2.000 kr.

I offentligt liv tog Henning Bojesen ikke stærkt del. Han blev medlem af Gentofte sogneforstanderskab ved et suppleringsvalg i oktober 1854, men udtrådte atter ved udgangen af det følgende år.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kørende trafik fra Vangede til Gentofte var før 1882 henvist til vejen syd om Gentofte sø. Fodgængere kunne derimod benytte den sti, der over engene omkring Vangede kilde forbandt tilkørselsvejene til Smakkegård og Tjørnegård, og som især brugtes som kirkesti. Men stien var, skønt optaget på regulativet, i en såre ringe tilstand; årsagen hertil var, at den åbenlyst benyttedes som kørevej, hvorved den efterhånden blev til ene hjulspor, der skar sig dybere og dybere ned i den bløde bund.

I 1878 indsendte en del af beboerne i Vangede til sognerådet et andragende om, at stien måtte blive udvidet til en kørevej, idet man havde tilsagn om fri jord til en 14 alens vej over Tjørnegårdens og Brogårdens jorder, men andragendet blev afslået. Sagen blev dog genoptaget efter et sognerådsvalg, der havde medført enkelte personskifter, og denne gang blev det vedtaget at anlægge vejen under den forudsætning, at gårdejerne nord for Gentofte sø ville afgive jorden dertil vederlagsfrit. Dette var imidlertid ikke længere tilfældet, og sagen faldt atter. Da den på ny rejstes i foråret 1881, opnåede sognerådet en mindelig overenskomst med ejerne af Brogård og Tjørnegård, hvorimod Henning Bojesens enke ikke ville anerkende vejens almene interesse og derfor ikke frivilligt ville give afkald på jord dertil. En ekspropriation blev derpå foretaget til vejens fremføring over Smakkegårdens jorder, og i foråret 1882 var vejanlægget færdigt. Vejen kaldtes Vangedevej, et navn, der i 1898 ændredes til Gjentofte Stationsvej, indtil vejen i 1920 fik sit nuværende navn Brogårdsvej.

I 1896, neppe en halv snes år efter, at C. L. Ibsen havde foretaget sine første grundkøb i Hellerup (II, 27), og endnu inden udstykningen af disse var afviklet, købte han for 115.000 kr. Smakkegård med besætning, redskaber og inventar. Han påbegyndte straks udstykningen af arealerne syd for jernbanen og anlagde her vejene Henning Bojesensvej, C. L. Ibsensvej og Nyvej, der senere kaldtes Søtoften, samt Gentoftegade og Væld egårdsvej mellem Kirketorvet og banen. De ca. 25 tdr. land af gårdens jorder, der lå nord for banelinien, blev ikke udstykket i Ibsens levetid, men overgik ved arv til „P. C. Ibsens Sønners

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Legat" og blev i 1919 af denne institution solgt til Gentofte Kommune for 400.000 kr.[3]

Det første kommunale alderdomshjem i Gentofte oprettedes i 1904, da komitéen for opførelse af et børnehospital i Gentofte ved gavebrev overdrog bygningen „Solhjem" til Gentofte Kommune til benyttelse som alderdomshjem. Da hjemmet blev taget i brug den 15. september 1904, havde det plads til 18 beboere. En udvidelse i årene 1913—14 skaffede plads til yderli-

Smakkegårdens stuelænge.

gere 17 gamle. Efter opførelsen af det nye „Solhjem" i 1940 ophørte det gamle „Solhjem" at fungere som alderdomshjem. I bygningen er nu indrettet børnehjemmet „Brogårdsvænge".

Som led i Københavns befæstning anlagdes i årene omkring 1890 på Smakkegårdens jorder de to små jordværker Gentoftebatteriet og Bernstorffbatteriet. Medens Gentoftebatteriet lå syd for Brogårdsvej mellem Nyvej og C. L. Ibsensvej, var Bernstorffbatteriet anlagt umiddelbart nord for banelinien. Hvert af batterierne havde standplads for 4 kanoner. Efter landbefæstningens desarmering i 1922 blev de to batterier nedlagt og sløjfet.[4]

Villabebyggelsen på Smakkegårdens jorder tog sin begyndelse i 1892, da digteren Carit Etlar for 14.000 kr. købte 1 td.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

land af gårdens areal og opførte „Carit Etlars Hus" ud mod Vældegårdsvej; ejendommens smukke haveanlæg var udført af Stephan Nyeland. Her levede digteren sine sidste år og samlede i sit gæstfri hjem sammen med hustruen Augusta Carit Etlar en betydelig kreds af kendte danske, især forfattere, skuespillere og politikere. Blandt disse navne skal nævnes Otto Borchsenius, P. A. Rosenberg, Vilhelm Østergaard, Olaf Poulsen, Karl Mantzius, Valdemar Kolling, Zakarias Nielsen, Jens Busk og Niels Neergaard.[5]

Carit Etlar havde bestemt, at han ville begraves ved foden af den gamle oldtidshøj, som han i 1899 havde føjet til sin ejendom. Det var dog ikke så let en sag at få dette ordnet. Da han var død i maj 1900, ansøgte hans enke om kultusministeriets tilladelse til gravstedets anlæggelse, men opnåede den ikke. Først ved kong Christian IX's personlige mellemkomst lykkedes det at få afslaget tilbagekaldt.[6] Ved graven er senere rejst digterens portrætbuste, udført i bronze, og modelleret af Vilhelm Bissen.

Over de af Gentofte Kommune erhvervede arealer af Smakkegårdens jorder anlagdes vejene Brødhøj, Fasanhaven og Prins Valdemarsvej. Ved de to førstnævnte skete bebyggelsen i hovedsagen i løbet af 1930-erne, medens den ved Prins Valdemarsvej for største delen er udført efter den anden verdenskrig.

12. Vældegård.

Vældegårdens jorder, i alt 54 tdr. land, lå i Brødhøjsvangen, umiddelbart syd for Bernstorffskoven. Til gården hørte Ormspjældene, Tagemoseagrene og Bredeskovs King foruden dele af Hårdlandene og Østerkildespjældene, samt endelig den vestlige del af Tagemosen. Gården fik navn efter de kildevæld, der fandtes på bakkehældet mod Tagemosen, lige syd for skoven.

Fra dette kildeareal lod A. P. Bernstorff i 1791 anlægge en vandledning over til Fasangården. For retten til vandindvindingen betalte han 10 rdl. om året til Vældegårdens ejer.[1]

Ved lodtrækningen 1766 tilfaldt Vældegård Lars Pedersen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Otte år senere gik han på aftægt og overlod ejendommen til sønnen Lars Larsen, der den følgende sommer ægtede Inger Andersdatter fra Eigården i Ordrup. Lars Larsen og hans kone opnåede at holde guldbryllup; efter hans død i 1830 sad hans enke som ejer af Vældegården, indtil hun døde i 1842 i sit 86. år. Hendes ugifte datter Inger Larsdatter, der havde levet hos forældrene, arvede derpå ejendommen.

Vældegård blev først noget ind i 1800-tallet flyttet ud på

Vældegård husmoderskole.

jorderne og opbyggedes da ved Maltegårdsvejen lidt vest for det sted, hvor nu villa „Stabat" ligger. Efter en brand i 1844 genopførtes gården ved Vældegårdsvej.[2]

Vældegård blev i 1853 efter Inger Larsdatters død solgt til greve G. L. J. Sponneck, en fætter til Heslegårdens ejer. I tidsrummet 1862—76, da gården tilhørte proprietær Emil Lakjer, frasolgtes flere parceller; således købte grosserer Julius Schmedes den del, hvorpå han indrettede sin ejendom „Holgershøj". Han lod her anlægge eget vandværk, og i 1881 fik Schmedes som den første i Gentofte by indlagt telefon, der var tilsluttet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den københavnske central i Lille Kongensgade. Seks år efter at Schmedes havde købt „Holgershøj", erhvervede han den resterende del af Vældegård.

I 1892 blev Schmedes' ejendomme overtaget af dronning Louise. Fra denne tid stammer benævnelsen „Dronningemarken" om Vældegårdens arealer mellem Vældegårdsvej og Tagesmindevej. „Holgershøj" skiftede navn til „Bernstorffshøj". Efter dronningens død i 1898 arvedes begge ejendomme af hendes yngste søn, prins Valdemar.

På Vældegård oprettede kaptajn Rasmus Hansen og hans hustru Juliane Blicher-Hansen i 1884 en husholdnings- og højskole, „Vældegård Kvindeskole". Rasmus Hansen, der i årene 1877—84 havde været forstander for Ryslinge højskole, befolkede sin nye skole på Vældegård med betydelige lærerkræfter. Blandt de navne, der gennem årene var knyttet til skolen, skal nævnes frk. Marie Mørch, senere skolebestyrerinde i Hillerød, cand. phil., senere dr. med. Eli Møller, mag. art Ida Falbe-Hansen, samt Jannik Lindbæk, der senere blev forstander for Ubberup højskole.

I 1900 omdannedes skolen til en efter tiden moderne husholdningsskole; efter Rasmus Hansens død i 1901 videreførte hans hustru skolen efter den linie, der var lagt det foregående år.[3]

Forbindelsen med Ryslinge blev vedligeholdt; efter at valgmenighedspræst Vilhelm Birkedal i 1885 havde taget sin afsked som præst for denne menighed, tog han ophold hos forstanderparret på Vældegård og levede her til sin død i 1892. Regelmæssigt en gang om måneden samlede han i disse år en stor kreds af grundtvigske venner om sin forkyndelse.[4]

Bernstorffshøj benyttedes jævnlig af prins Valdemars familie; her fødtes hans datter prinsesse Margrethe den 17. september 1895. Prins Axel, der siden 1919 har haft bolig på Bernstorffshøj, overtog ejendommen i 1939 efter prins Valdemars død.

Tidligt om morgenen den 17. juni 1936 hærgedes Bernstorffshøj af en heftig brand. Prins Axel var på dette tidspunkt på rejse i udlandet, men prinsesse Margareta tog personlig ledelsen af redningsarbejdet, indtil brandvæsenet kom til stede. I red-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nings- og oprydningsarbejdet ydede et kompagni gardere fra Jægersborg værdifuld assistance.

Efter branden lod prins Axel den nuværende villa opføre efter tegninger af arkitekt B. Helweg-Møller.

Villaen „Brødrehøj", der også ejedes af prins Valdemar, arvedes efter hans død af hans børn og bebos nu af hans datter, prinsesse Margrethe af Bourbon og hendes familie.

På Væld egårdens gamle grund ved Maltegårdsvej opførtes

Gentofte set fra den nuværende Væld egårdsvej før 1884. Til højre den største af Brødhøjene.

lyststedet „Christiansro", der i tidsrummet 1883—1913 tilhørte klædehandler O. Platou-Jørgensen og derefter hans enke indtil 1919. Den store villa, der gennem årene har været genstand for flere til- og ombygninger, kaldtes fra sidstnævnte år „Stabat".

Ejendommen „Tagesminde" er omkring 1860 udskilt fra Væld egård. Den tilhørte i tiden 1881—1918 handelsgartner Viggo Rygård og erhvervedes sidstnævnte år af købmand O. Nielsen og tømrermester Johs. Bagger, der udparcellerede arealet. I gårdens oprindelige bygninger har jordemoder Fanny Fiehn, der i 1924 købte ejendommen, indrettet fødeklinikken „Tagesminde".

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bebyggelsen omkring vejen Tagestorp er opstået i sidste halvdel af 1920-erne, medens største delen af villaerne langs vejene på Dronningemarken er vokset op fra 1933 indtil tiden umiddelbart før den anden verdenskrig.

13. Gentofte by.

Sandsynligvis er Gentofte by opstået omkring en større gård, men om denne Gentoftegård, der i 1186 pludseligt dukker op af historien (I, 27), er kilderne mærkeligt tavse. Kun i løbet af 1600-tallet nævnes den nogle gange og glider så i begyndelsen af 1700-tallet tilbage i ubemærketheden uden at efterlade sig håndgribelige spor; ikke engang dens nøjagtige beliggenhed har det været muligt at fastslå.

Et kongebrev udtaler i 1662, at gårdens ejer, rentemesteren Peder Reedtz, „maa til den gaard, som han udi Gentofte opbygt haver, lade indhegne et stykke jord af gadepladsen dér samme steds, sønden for forskrevne gaard liggendes, som strækker sig udi længden fra den søndre og nørre ende af gaarden udi en lige linie op imod kirken 117 alne og udi bredden 70 alne". Ud fra dette drager dr. Eiler Nystrøm den slutning, at Gentoftegård må have ligget på østsiden af Gentoftegade, og at dens bygninger skulle være blevet den senere præstegård. Som støtte for sin antagelse anfører dr. Nystrøm, at præstegården en gang i 1830-erne bliver kaldt „Gentoftegård", men samtidig rejser han det spørgsmål, hvad man så skal stille op med den præstegård, der uimodsigeligt tidligere har været i byen.[1]

Kredslæge Joh. Lemche går ud fra gårdens beskrivelse i en vurderingsforretning af 1714, hvori det nævnes, at indkørselsporten fandtes i den nordre længe, og han slutter deraf, at gården må have ligget syd for vej eller gade, og dette levner kun to muligheder: syd for enten Mitchellsstræde eller Dahlénstræde, og så vil sandsynligheden tale for det første alternativ, da man også her kan pege på kirkens „umiddelbare" nærhed.[2]

Dr. Louis Bobé, der i øvrigt ikke beskæftiger sig med spørgsmålet om gårdens beliggenhed, hævder, at den efter dronning

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Charlotte Amalies død i 1714 blev solgt til storkøbmanden Abraham Kløcker. Han støtter dermed kredslæge Lemches hypotese, idet Kløckers gård har ligget og endnu ligger på det sted, der af Lemche udpeges som Gentoftegårds grund.[3]

Endelig anfører Joh. Lemche, at hvis den i 1662 indtagne gadejord skulle have ligget øst for bygaden, ville der ikke have været plads til præstegårdshaven, som således først kunne have været anlagt efter dronningens død i 1714. Men når det i ligtalen over pastor Plum i 1728 blev fremhævet, at han havde en „vingård", der havde vundet ry også i hovedstaden, tør man neppe antage, at denne vingård ville have opnået både ydedygtighed og berømmelse i løbet af det forholdsvis korte tidsrum inden præstens død. Dertil kommer, at pastor Plum var en meget flittig og omhyggelig optegner af begivenheder, og han ville neppe have ladet det uomtalt, om han pludselig var rykket ind som beboer i „Dronningens Gård".

Selv om det ikke synes muligt med fuld sikkerhed at fastslå Gentoftegårds beliggenhed, tør det måske antages, at sandsynligheden taler stærkest for holdbarheden af den hypotese, kredslæge Lemche har opstillet.

Gentoftegård, der ved kirkegodsets konfiskation i 1536 kom i kronens eje, dukker ikke frem af ubemærketheden, før det i 1649 meddeles, at rentemester Jørgen Rosenkrantz har købt Peder Olsen Jydes gård i Gentofte. Omkring midten af 1650-erne er gården kommet til rigsråden Peder Reedtz, der 1656 ligesom sin forgænger fik kongelig bevilling til at beholde den til gården liggende fæstejord. Peder Reedtz ombyggede gården, hvilket er sket inden 1662, da han fik tilladelse til at inddrage det omtalte stykke gadejord. Men i 1666 tilhører Gentoftegård atter kongen, der i brev af 16. januar giver sin hoffurér Berendt Suhr brugsret over gården, således „at hand maa nyde samme Gaard, med alt des tilliggende Ager och Enge och dislige quit och fri foruden nogen afgift, Och giøre sig dend saa nyttig som hand best weed och kand —". Til gengæld skal han give kongen ophold, når denne tager ind på gården. „Herfor uden skall handt indtet reigne eller anskrifve for huids Melch

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller Smør som undertiden naar vi derpaa Gaarden spiser, kand till dess fornøden Brug med gaa och fordris."[4]

Halvandet år efter, at denne ordning var truffet, afgav kongen atter Gentoftegård. Han havde den 25. juni 1667 ægtet Charlotte Amalie af Hessen-Kassel, og den unge dronning fik fra ægteskabets begyndelse udlagt Frederiksdal, Bagsværd og Gentofte som livgeding. Berendt Suhr fortsatte som forpagter til 1676, da Christopher Prange blev hans efterfølger. Fra dette forpagterskifte findes en opgørelse, efter hvilken gårdens besætning har været 27 køer, 1 tyr og 8 kalve, medens hestebestanden udgjorde ikke mindre end 16.

Berendt Suhrs forpagtning synes ikke at have været indbringende. På basis af den nævnte opgørelse blev hans gæld til dronningen udregnet til næsten 200 rdl., og da Christopher Pranges forpagtning udløb i 1687, skyldte han lidt over 100 rdl. Forpagterne på „Dronningens Gård" har således i nogen måde delt fæstebøndernes økonomiske skæbne til trods for, at deres skatterestancer hyppigt blev eftergivet.[5]

Bygningerne på Gentoftegård var ved dronningens død 1714 i en meget brøstfældig tilstand. Vurderingen siger således, at stuehuset, der havde tegltag, var „ganske forrådnet overalt". Udlængernes stråtag trængte i høj grad til reparation, og hestestalden fandtes „gandske i Grund ruineret, Veggene udstødt, som Forpagteren beretter at være skeed førend Hand Gaarden tiltrædede, formedelst een Deel Skabede og Smittede Bæster, som Inspecteuren Hannem til Last hafde paaført, og kand ey bruge Stalden til sin Nøtte, førend dend er blefven udrøddet, og igien af Nye opbiugt". Vurderingsmændene samler deres indtryk i følgende betragtning: „Forskrefne Gientofte Gaard, som i sig selv er Bønder Gods og heel slet vedligeholden, vil koste meget at Reparere, skulle være tienligere for Hans May om derpaa boede Bønder, der kunde svare Skatt og Landgilde."[6]

Således er det muligvis også gået. Ved en auktion den 11. juni 1720 blev der på „den saakaldede store Gaard i Gjentofte Bye" bortsolgt tømmer og vinduer, hvilket kan tyde på, at går-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den på dette tidspunkt er blevet nedbrudt. Jorden er atter blevet fæstejord.

Storkøbmanden Abraham Kløcker, der ejede et mindre gadehus i gårdens umiddelbare nærhed, blev ejer af Gentoftegårds grund og have. Abraham Kløcker var i sit andet ægteskab gift med Johanne Herforth, enke efter den københavnske rådmand Elovius Mangor og moder til den senere sognepræst i Gentofte Christian Sigfred Mangor, der således fra sin pure ungdom har haft tilknytning til by og egn. Efter Abraham Kløckers død fik hans søn af første ægteskab Herman Lengerken Kløcker i 1732 skøde på ejendommen. Samme år indgik han ægteskab med Mette Christine Vriesberg.

Herman Kløcker lod i 1744—45 en anselig lystgård opføre til erstatning for de gamle bygninger. En kobberplade, der ved en ombygning i 1870-erne blev fundet ved husets fundament, bærer følgende indskrift:

Hr. Herman Lengerken Kløcker Fr. Mette Christina Vriesberg
Jomfrue Christina Elisabet Kløcker
Min HAAND ved Himlens HAAND nu ønsker sig TIL LYKKE!
At ingen dette Verk maa rokke eller Rykke;
At ingen dette Sted maa giøre nogen meen,
Hvor til min HAAND ved GUD har nedlagt denne STEEN,
Vi hierte samled TU til ET ved GUD er bleven,
Og GUD har ET til TRE og TRE til ET opskreven,
I det hans Velbehag først samled Vores STAND
Og samled ud af OS til ET en TREDIE MAND.
Vor Bygning blive da for OS, saa bygget blive,
At den i GUD ved GUD sig Navn af GUD maa give,
Saa bli'er dens GRUNDVOLDS STEEN med Held og Ære lagt
Hvor TRE er saa som ET og ET til TRE er bragt.
Jentofte d. XIII Aug. A⁰ MDCCXLIV
Mette Christine Vriesberg[7]

Herman Kløckers landsted var med rette anset som et af de prægtigste i hovedstadens omegn. De metertykke kældermure taler endnu deres tydelige sprog om bygningens soliditet; frem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deles findes også de pompøse døre med store smedejerns smæklåse og imponerende indfatninger. Stueetagen rummede foruden tre værelser den obligate sal, og ovenpå fandtes adskillige værelser. For at bringe haven i overensstemmelse med huset bragte Kløcker betydelige ofre; i 1749 købte han for at få haven udvidet to huse og en hel bondegård, som han lod nedrive, hvorefter han skaffede beboerne tag over hovedet andre steder

Kløckers gård før 1870.

i byen.[8] Haven var indrettet efter alle kunstens regler; selv blomsterpindene var malet og holdt i rød farve med hvide, omløbende striber.

Indtil 1762 boede Herman Kløcker på sin gård i Gentofte. Mette Christine Vriesberg var død i 1757, og da han i det førstnævnte år indgik nyt ægteskab, solgte han sin ejendom og slog sig ned i København. Tre år senere døde han.

Den nye ejer var mægler og skibskaptajn Hans Meyer, der muligvis har foretaget forandringer af de bestående bygninger

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og tilbygninger til dem. Hans tilregnelighed blev med årene så tvivlsom, at hans hustru lod ham umyndiggøre „til nødig Sikkerhed for Medrhedere og Handlende", og i 1773 blev han

Alléen i haven ved Kløckers gård.

erklæret konkurs. Gården sattes til auktion og beskrives i den anledning således:

Hovedbygningen var 28 fag lang og 2 etager høj med brudt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stentag; i det indre fandtes „smukke, gibsede, betrukne og panelerede Værelser". Sidefløjene, der hver var 11 fag lange, var indrettede som henholdsvis domestikbygning og stald. Til ejendommen hørte en meget pragtfuld have med et observationstårn, der var 5 etager højt, samt med „et Gartnerhus, som i Henseende til sine forskellige Lystindretninger kan sættes i Lighed med de kongelige Hauger her i Egnen".[9] Som et minde om denne havepragt står endnu den prægtige lindeallé, der gennem folkeparken fører ned mod søen.

Ved auktionen blev lyststedet overtaget af en af panthaverne, den københavnske storkøbmand Christian Hansen, der i 1775 udvidede ejendommen ved køb af den udflyttede Øregårds grund og have. Fire år senere afhændede han lystgården til den hidtidige plantageejer, kancelliråd Jens Michelsen Beck. Også denne ejer øgede ejendommens areal; i 1782 erhvervede han Stengårdens og Baunegårdens tidligere grunde ud mod Gentoftestræde, det nuværende Dahlénstræde.

Jens Becks datter Christiane ægtede i 1781 den senere gehejmestatsminister, forfatteren Ove Malling. Ved Svigerfaderens død i 1792 blev Ove Malling ejer af det smukke landsted; han beholdt det imidlertid kun til 1799, da han solgte det til generalkrigskomissær Geert Sprevert de Went, men Malling havde gennem årene fattet en så varm kærlighed til Gentofte, at en beslutning om at ville hvile her efter døden var modnedes hos ham; han begravedes på Gentofte kirkegård i 1829.

Grosserer Hans Staal Hagen fik i 1810 skøde på lystgården, der forblev i hans og senere i hans enkes besiddelse i mere end to snese år. I dette tidsrum udvidedes ejendommen gentagne gange med parceller i og omkring Gentofte by. Fra 1853 tilhørte den gamle lystgård grosserer Johan David Stadfeldt Adolph, der nærede en levende Interesse for den store, smukke have. I denne stod to meget høje grantræer og en endnu højere flagstang, og disse tre punkter skal efter traditionen være benyttet som sømærker, og det fortælles ligeledes, at grosserer Adolph fra sin flagstang signalerede til de skibe, der stod i forbindelse med hans handelsvirksomhed.[10]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I 1870-erne foretoges en ombygning, hvorved gården mistede sit klassiske præg.

Ejendommen gik i 1892 i arv til J. D. S. Adolphs søn, Johan Valdemar Adolph, der ved gavebrev af 1909 skænkede gården med hele dens grund til sygehjemmet „Salem".

Syd for Gentoftestræde lå Bregnegårdens gamle grund og bygninger. Efter at Knud Pedersen havde flyttet sin gård ud, solgte han i april 1772 sin grund i byen til Svend Truelsen på den betingelse, at køberen inden eet år skulle have opført en forsvarlig stuebygning på 6-8 fag.[11] Svend Truelsen sad nu som ejer, indtil han i 1796 skødede grunden til kgl. hofklokkestøber Daniel Conradt Herbst på det vilkår, at sælgeren og hans børn på deres livs tid beholdt det hus, der lå på grunden, dog således, at Herbst fik forkøbsret. Men Svend Truelsen sad i dårlige økonomiske omstændigheder og måtte jævnlig låne penge mod pant i huset; også Herbst havde forstrakt ham, og da Svend Truelsen i 1805 ikke længere kunne klare sine forpligtelser, fik Herbst som ufyldestgjort panthaver huset udlagt.[12] Det var et meget beskedent hus, 8 fag langt og bygget i vinkel med gavlene i øst og nord. Det havde klinede vægge og stråtag og indeholdt foruden forstuen kun eet værelse og 2 kamre samt køkken og brændehus.[13] Det var dog ikke klokkestøberens mening at beholde ejendommen til eget brug; han videresolgte den straks til isenkræmmer Jørgen Wilhelm Liunge, der atter i 1808 afhændede den til danser ved Det kgl. teater Carl Dahlén, Johanne Luise Heibergs første danselærer. Den kaldtes nu almindeligvis Dahléns lyststed, og et lyststed var det unægtelig blevet i den grad, at klokkestøberens beskedne ejendom inden udgangen af 1808 var gjort ganske ukendelig. Hovedbygningen lå nu langs Gentoftegade; en stentrappe førte op til indgangsdøren, og fra forstuen kom man ad en „zirlig Trappe" op i en spisesal, der var indrettet i tagetagen, som havde gennemgående kvist i 4 fag. I en søndre sidefløj var der stald til 2 heste, og nordfløjen langs strædet rummede en lille tjenerlejlighed, der dog var meget beskedent udstyret og kun havde lergulve. Hele ejendommens vurderingssum beløb sig til 2.960 rdl., men Dahlén ofrede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fremdeles meget på dens forbedring, således at bygningernes værdi i 1817 var steget til 8.680 rdl.[14] Lyststedet er nu forlængst forsvundet, og på dets grund ligger Gentofte og Omegns Bank.

Længere mod syd lå Bjerregårdens grund ved vestsiden af gaden. Endnu inden den lærde bonde havde sin nye Bjerregård færdig til indflytning, solgte han i juli 1766 grunden i byen og de gamle bygninger til den franske kabinetskurér Jacques de la Fontaine, men betingede sig ret til at blive boende sommeren over, indtil den nye gård var beboelig. Bygningerne på grunden var på dette tidspunkt et 12 fag langt stuehus og et tørvehus. I september samme år købte la Fontaine nabohuset mod nord, tilhørende væver Anders Michelsen; yderligere erhvervede han juleaftensdag Heslegårdens grund og have, der lå lige vest for Bjerregården og væverens hus. Det var således et meget betydeligt areal, kabinetskuréren var kommet i besiddelse af. I løbet af det følgende år lod han på grunden opføre et stort og prægtigt lyststed, et værdigt sidestykke til den Klöcker'ske ejendom ved Mitchellsstræde. Der var i ingen henseender sparet på udstyret. Den toetages hovedbygning, der havde façade mod Gentoftegade, var opført af røde, polerede sten; ydermurenes tykkelse var en hel og skillerumsmurenes en halv alen. Medens der i nederste etage fandtes 8 værelser, rummede førstesalen en stor spisesal og 5 mindre „sale", alle med murede kaminer.[15]

Jacques de la Fontaine afrundede i 1768 sin grund ved endnu et ejendomskøb, idet han erhvervede det hus, hvori Hans Truelsen sad som kroholder. Hans Truelsen bevarede sin krobevilling og flyttede til en grund nord for Mitchelsstræde; hans skæbne skal senere omtales nærmere. Men de store grundkøb og det flotte byggeri overanstrengte kabinetskurérens finanser, og i maj 1772 erklæredes han konkurs. Det var Vartov hospital, der havde første prioritet i ejendommen, som stiftelsen derpå fik udlagt. Vajsenhuspræsten Jens Krøll, der tillige var tilknyttet Vartovs plejeanstalt, fik bolig på lyststedet, og da Københavns fattigdirektion i 1777 satte gården til auktion, blev den tilslået vajsenhuspræsten. Men han beholdt den kun i 2 år,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

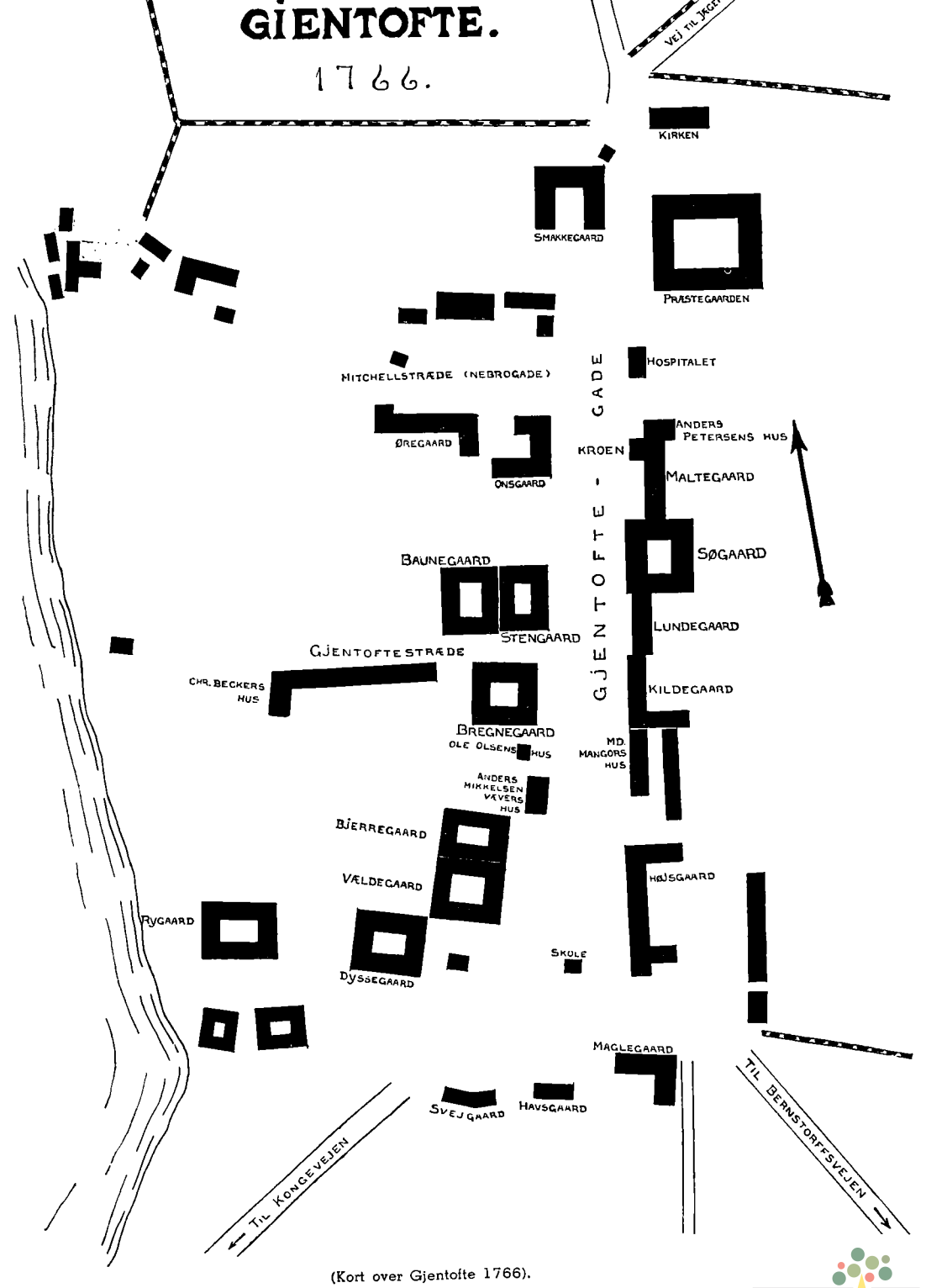

(Kort over Gjentofte 1766).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og den skiftede også i den følgende tid hyppigt ejere. Blandt disse var den skotskfødte grosserer og fabrikant Thomas Potter, der i 1769 havde anlagt Danmarks første jernstøberi på Christianshavn. Potter tilføjede i 1783 yderligere et areal, som han købte af Lars Larsen, ejeren af Vældegård, hvis grund lå lige syd for Bjerregårdens oprindelige plads; men allerede året efter solgte han ejendommen.

I begyndelsen af 1800-tallet ejedes lyststedet af købmanden David Meyer af handelshuset Meyer & Trier. Grosserer S. S. Trier fejrede den 17. august 1818 sit sølvbryllup på lyststedet i Gentofte, „hvor om Formiddagen de høje Embedsmænd kom ud for at aflægge deres Gratulation, og om Aftenen var der et Bal, der varede til kl. 5 om Morgenen. Selskabet bestod af omtrent 130 Personer".[16]

Det store lyststed blev nedrevet en gang i 1800-tallet. På de parceller, der var udstykket fra dets areal, byggedes andre ejendomme; i en af dem boede i 1850-erne hofskræddermester Zipelius, der ved idelige klager, især over skatteansættelserne, var nær ved at sætte grå hår i hovedet på Gentoftes sogneforstandere. De viste imidlertid stor tålmodighed i de endeløse korrespondancer med skræddermesteren, men da han begærede skattefrihed for sin voksne søn, blev omsider bægeret fuldt. Sogneforstanderskabet svarede, at en person, der havde privat formue, holdt karl og pige og ekvipage med hesteforspand, og som havde opnået valgretsalderen, selv måtte kunne fremføre sine skatteklager.[17]

På bakken ned mod søen lå, lidt tilbagetrukket, lystejendommen „Karlshvile", medens „Vilhelma", der i begyndelsen af dette århundrede ejedes af købmand Peter Juul Steen, lå ud mod Gentoftegade. Det var Juul Steen, der i eftersommeren 1918 overfor sognerådet fremsatte den tanke, at kommunen skulle erhverve disse ejendommes haver og lade dem anlægge som en park. Allerede to måneder senere vedtog sognerådet at realisere Juul Steens idé; kommunen købte i alt 34.000 kvadratalen have, der skrånede ned mod Gentofte sø, og det blev overdraget kommunegartner G. N. Brandt at udforme anlægget, der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

blev begyndelsen til Gentofte folkepark. En mindre del af arealet er senere overladt til Gentofte statsskole (I, 225).

Et af de udhuse, der havde hørt til la Fontaines ejendom, var solgt fra i 1853 og lå endnu i mange år efter de øvrige bygningers endeligt som et minde om den fordums storhed. Det smukke, gamle hus, der var kendt som „Einfeldts smedie", måtte i 1929 vige pladsen for et moderne boligkompleks.

Den føromtalte Hans Truelsen stammede fra Vangede og

Den gamle smedie ved Gentotte torv.

havde nedsat sig som skomager i et fæstehus på Gentoftegade, lige syd for Dahléns lyststed. Han havde i 1763 af kong Frederik V fået bevilling til brygning af øl til forsyning af Bernstorffs husstand og de arbejdere, der var beskæftiget ved opførelsen af Bernstorff slot, og tilladelsen gjaldt det øl, de „enten hos hannem fortære eller til bem. Bernstorff forlanges", men han måtte ikke udvide sin kundekreds i anden retning.

Hans Truelsens krohold gik imidlertid kun dårligt på det nye sted. Han sank dybere og dybere i gæld og kunne ikke engang betale de 10 rdl., han årlig skulle erlægge i beværterafgift. Til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sidst tilbød kromanden på den „rigtige" kro på den anden side af gaden at betale 100 rdl. af Hans Truelsens gæld, når han samtidig kunne få garanti for, at ingen anden kom til at overtage beværterbevillingen. Denne ordning stadfæstedes af A. P. Bernstorff i oktober 1772, og dermed var indehaveren af den priviligerede kro atter stedets enehersker på udskænkningens område.[18]

I den gamle bondeby lå Dyssegården umiddelbart vest for

Dyssegårdens gamle stuelænge i Gentofte by.

Væld egård. Dyssegårdens første ejer, „Unge Jørgen Jensen", solgte allerede i 1769 sin gård til Ole Mortensen (s. 22), men endnu tidligere havde han afhændet den østlige del af gårdens grund i byen.

Mellem Dyssegård og Gentofte sø lå Rygårdens gamle grund. Torkel Baden, der ved udskiftningen var blevet Rygårdens ejer, solgte i 1768 bygrunden med dens sidste rest bygninger til en københavnsk skomagermester.

Syd for disse ejendomme løb den vej, der forbandt Gentoftegade med Kongevejen. Vejen, der er den nuværende Søgårds-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vej, kaldtes indtil slutningen af 1800-tallet Gentoftevejen. Fra modsat side kom Hellerupvejen, der nu hedder Baunegårdsvej, en ældgammel vej, der var byens adgangsvej til oredrevet og stranden. Her endte bygaden, og her var byens sydlige grænse.

I vinklen mellem Gentoftevejen og Hellerupvejen havde tre af de gamle gårde deres plads. Vestligst lå Svejgård, på hvis grund Gentofte Boligforenings ejendom nu er opført på hjørnet af Gentoftegade og Søgårdsvej. Øst herfor lå Havsgård, der — omend i forfalden stand — eksisterede indtil 1911, da Gentoftegade under navnet Kongelysvej forlængedes til Kildegårds plads. I den gamle Havsgårds bygninger levede endnu over midten af 1800-tallet to gamle damer, der broderede guldnakker til bønderkonernes huer. Længst mod øst lå endelig Maglegården. På dens grund opførtes „Bremsøesminde", der havde fået navn efter sin ejer, murer Bremsøe. Huset var endnu langt hen i 1800-tallets sidste halvdel det yderste i denne kant af byen; udenfor lå den åbne mark. Også dette hus har veget pladsen for høj bebyggelse.

På det nuværende Gentofte torv, lidt nord for Havsgårdens grund, lå rytterskolen fra 1722 (I, 93, 210), der først i 1905 fandt sin afløser. Den gamle skolebygning stod derefter ubenyttet i et par år, hvorpå sognerådet overlod den til afholdsforeningen, der benyttede materialerne til opførelse af en logebygning på Brogårdsvej.

På Gentoftegades østside lå Højsgården lige over for rytterskolen. Da Niels Nielsen havde udflyttet sin gård, skødede han i juli 1771 bygrunden til Bernstorffs konditor, Heinrich Rauer, der i forvejen ejede et hus lige nord for Højsgården, men 4 måneder senere overdrog Rauer begge sine ejendomme til den københavnske hattemager Jens Lyders. Imidlertid vendte Torkel Baden, der i nogle år havde været inspektør på Vordingborg rytterdistrikt, atter sine fjed mod Gentofte, og i slutningen af 1775 købte han begge hattemagerens ejendomme. Men dette Torkel Badens andet ophold i Gentofte varede kun nogle få år; da han i 1781 udnævntes til inspektør over kongeligt gods på Lolland, afhændede han de to ejendomme hver for sig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Højsgårdens grund tilhørte fra 1795 assessor Jacob Stenderup, medens naboejendommen mod nord omtrent ved samme tid kom i kammermusikus Christian Samuel Barths eje. Dette lyststed var efterhånden af anselige dimensioner; til den 33 alen lange hovedbygning var knyttet både en nordlig og en sydlig sidefløj, der rummede de obligate stalde, vognremiser og karlekamre. I 1803 erhvervede Stenderup også denne ejendom, der herefter benævnes „Justitsråd Stenderups lyststed". Justitsråden beholdt

Bodilshvile.

sine ejendomme i Gentofte til sin død i 1836, og de forblev derefter endnu en årrække i slægtens besiddelse.

I ejendommen på Højsgårdens grund sad lysestøber Kofoed i årene 1851-54 til leje med sin virksomhed, men han måtte flytte andetsteds hen, da huset blev solgt til den københavnske købmand Jens Martin Lund, som her oprettede den første virkelige købmandshandel i Gentofte by, hvor der hidtil kun havde eksisteret høkerhandeler.

Lunds købmandshandel blev den 2. marts 1872 overtaget af Ole Nielsen, der stammede fra en landmandsslægt fra Greveegnen. Ole Nielsen og hans hustru måtte til en begyndelse nøjes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med en lille stue bag butikken, men allerede det følgende år kunne han sige nogle af sine lejere op, således at ikke blot hans private lejlighed, men også forretningens rammer kunne udvides, og der blev plads til en rullestue, hvor kunderne efter behag kunne komme og vederlagsfrit benytte rullen. Ved flid og fremsyn øgede Ole Nielsen sin omsætning; han var således den første i Gentofte Kommune, der begyndte at handle med kul, og

Gentofte torv med Ole Nielsens købmandshus.

lidt efter lidt skabtes der her en købmandsgård med traditioner. Når bønderne kom for at gøre deres indkøb eller foretage afregning, staldede de deres heste op, da et sådant ærinde godt kunne tage det meste af en dag. Tobak og brændevin stod fremme på disken til fri afbenyttelse for kunderne. Regnskabet førtes med kridt på en tavle på væggen, og når en kunde afgjorde sit mellemværende med købmanden, ordnedes krediteringen let ved hjælp af et trøjeærme.

Da Ole Nielsen i 1902 trak sig tilbage til privatlivet, overtog hans søn Oluf Nielsen forretningen. Under hans ledelse voksede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den gennem årene frem til det store forretningshus, der nu dominerer den østlige side af Gentofte torv. Han blev efterhånden ejer af alle husene omkring hjørnet af Baunegårdsvej og Gentoftegade. Senere overtog han også det Stenderupske lyststed, der fra tiden omkring 1800-tallets midte kaldtes Bodilshvile.

Denne ejendom havde fra 1862 tilhørt politibetjent Anders Arildsen, der delte grunden. På den nordre halvdel lod han indrette et slagteri, der blev drevet af hans to sønner Sofus og Valdemar Arildsen, medens han atter afhændede Bodilshvile. Dette ejedes gennem mange år af en tidligere søkaptajn Gøttsche, der havde et ejendommeligt sydlandsk udseende, og som med sin bredskyggede bulehat og med store guldringe i ørerne mindede stærkt om figurer fra kaptajn Marryats romaner, hvilket blandt byens borgere skaffede ham øgenavnet „sørøveren". Det hed sig, at det spøgede i huset; sene nattevandrere mente i midnatstimen at have hørt jernlænker rasle på loftet.[19]

Efter at ejendommen i en årrække havde tilhørt vinhandler G. M. Drøhse, købtes den i 1916 af købmand Oluf Nielsen, der selv benyttede den til bolig. Den store have sløjfedes og indrettedes som lagerplads for trælastafdelingen. Også Arildsens slagteri blev lagt ind til ejendommen. I 1937 måtte alle de gamle huse vige pladsen for det store kompleks „Ole Nielsens Hus". Virksomheden omdannedes til et familieaktieselskab med Oluf Nielsen og hans to sønner Ove og P. O. Nielsen som aktionærer. Den rummer en række forskellige afdelinger; til trælastafdelingen er tillige knyttet et maskinsnedkeri, og endvidere er der oprettet en fabrik, „Diwa Fabriken", der fremstiller waterpas og regnestokke.

I forbindelse med „Ole Nielsens Hus" findes Gentofte Kino, der ledes af direktør P. O. Nielsen. Biografteatret startede i sine første lokaler den 2. marts 1908.

Nord for Bodilshvile lå „Madam Mangors hus". Da pastor C. S. Mangor var død i 1758, fæstede hans enke et hus ved Gentoftegade, og her boede hun til sin død i 1779 sammen med datteren Christine Marie.

På den følgende grund ved Gentoftegade havde Kildegården

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stået. Denne grund solgte Peder Linnertsen (s. 29) i 1777 til hjulmanden Christian Hansen Becker. Købesummen var 100 sletdaler. Det var på dette sted, Johannes Ewald boede i 1779.

Lundegårdens grund, der sammen med gården var solgt til auktionsdirektør Frimodt (II, 51), tilhørte 1798-1802 tømrermester Andreas Hallander, som opførte nye bygninger. Den følgende ejer var postdirektør Peder Andreas Rosenvinge Kolderup, senere adlet under navnet Kolderup-Rosenvinge. Han beholdt ejendommen i Gentofte til sin død i 1818.

Kildegårdens og Lundegårdens grunde købtes i 1851 af islandsk købmand, agent Hans Arboe Clausen, der her indrettede sig et meget smukt lyststed. Det er til denne ejendom, traditionen knytter den kendte anekdote om gedebukken, der uforvarende kom ind i havestuen, så sit billede i et stort spejl og derpå gik løs på den indbildte modstander.

Fra 1881 var landstedet på skiftende hænder. Det blev i 1912 købt af Ejendomsselskabet for København og Omegn A/S og nedrevet, medens grunden udparcelleredes.

Gentofte kro har sandsynligvis fra sin oprindelse haft en uforandret beliggenhed. Den dukker forholdsvis sent op i historien, idet den først nævnes i 1667, men da det er kromandens kone, der på dette tidspunkt tager den i fæste på livstid, må der altså tidligere have eksisteret en kromand. Om kroens virksomhed og skæbne under svenskekrigene få år forud findes ingen overlevering.

I den følgende tid begyndte smugkroerne at blomstre. Herom siger fæsteprotokollen i 1699, da Oluf Jacobsen fra Lundehuset overtager Gentofte kro efter en brand:

„Olluf Jacobsen, som forhen boede i Lundehuuset fæstede Peder Rasmussens Huus som hand til hannem hafver afstaaed eftersom hand en øde Huusplads der i Byen igien schal opbiugge. Og som der giøres Misbrug med Kroehold deri Byen, idet adskillige har Begyndt at tappe øll og Brændeviin, Saa efter Samme Olluf Jacobsens Begiering forundes det hannes Alleene, og eftersom hand hafver lofvet Stedet met Biugning at forbedre, saa blifver hand fri for fæste."[20]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oluf Jacobsen sad kun få år som kromand i Gentofte. I 1707 blev Mads Jensen hans efterfølger. Ved oprettelsen af Københavns amts rytterdistrikt i 1718 ophævedes de gamle krobevillinger, men Mads Jensen synes desuagtet ikke at have haft større hast med at få sine bevillingsforhold bragt i orden igen. Først i april 1732, da smugkroerne begyndte at gå ham for hårdt i næringen, fik han sit eget krohold legaliseret. På dette tidspunkt var han en fattig mand. Kroen var brændt i 1731, og han led stort tab ved denne ulykke. Hans privilegium gav ham ikke lov til selv at tilvirke sine varer, men han skulle til stadighed købe både øl og brændevin i København. Da han ikke selv ejede hest og vogn, og det ofte var svært at få et bondekøretøj til låns, var kroen til tider helt tørlagt. Mads Jensen klagede i 1734 til amtmanden over disse kalamiteter og søgte ret til selv at brygge. Men han fik afslag, og han måtte sin tid ud finde sig i den bestående tingenes tilstand.

Den 7. juli 1749 skødede Mads Jensen for 700 rdl. Gentofte kro til Niels Rasmussen fra Vangede. Men denne døde, inden et år var gået, og så sad hans 33-årige enke Kirsten Hansdatter tilbage med 3 børn og krobevillingen. Det var kun rimeligt, at hun betragtedes som et godt parti, og allerede den 7. april 1750 trolovedes hun med den 3 år yngre Rasmus Hansen, og den 28. juli fandt vielsen sted.

Rasmus Hansen synes at have været en meget driftig kromand. I 1755 fik han ret til at brygge øl, og i 1770 udvidede han sin ejendom ved køb af Maltegårdens gamle grund og haveplads. Det var endvidere ham, der i 1772 fik kvalt Hans Truelsens krohold. Men han er åbenbart hurtigt faldet for den fristelse selv at smage lidt rigeligt på de våde varer. Hvis man tør tro den strenge sognepræst, magister Siverud, har Rasmus Hansen ærligt og redeligt drukket sig ihjel. Præsten kalder ham ved hans død i 1780 en Belials mand, „der haver af Drik ligget til Sengs paa 3die Aar".[21] Kirsten Hansdatter beholdt krobevillingen til 1788, da hun overlod den til sin svigersøn Jens Jensen fra Heslegården (II, 67). Det var Jens Jensen, der i 1785 op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rettede kroens høkerhandel, hvorfra han måtte „falholde Urtekram og Spisevahre".

Gentofte kro var på denne tid en trefløjet gård. Stuelængen, der havde façade mod gaden, var af mur og bindingsværk med rørtag, og gennem den var der indkørsel til gården. Huset rummede 2 værelser og et kammer, bryggers med maltkølle samt materialrum. I den ene sidelænge var køkkenet, i den anden lo og lade, stald og vognport, og midt på gårdspladsen fandtes brønden med sin vinde.[22]

I „Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn" findes i 1804 følgende ikke særlig flatterende skildring af Gentofte kro og dens opland:

„Naar man nærmer sig Gjentofte, saa skulde man troe, at denne By kun blev beboet af Krøblinge og Tiggere. De ankommende Reisende bestormes af dem fra alle Kanter. Unge og gamle, sunde og vanføre Folk af Bondestanden lægge sig efter en vis forbuden Industriegreen. Halvnøgne Børn forfølge de Reisende en halv Fjerdingvej og forlade dem ikke, førend de have fået en Skilling. —

I Gjentofte gives der en Kro, der er bekjendt over hele Landet, og den, der kom til denne By og ikke tog ind i Kroen, vilde begaae ligesaa stor en Sottise som den, der kommer til Paris og ikke vil see dets Museum, eller til Kjøbenhavn og ikke vil see dets Nationaltheater paa Vesterbro. — Jeg gik altsaa ind i Kroen.

Hvilken Luft kom mig ikke her i Møde, da jeg traadte ind i Stuen! En Physiker havde her havt Leilighed til at udfinde en ny Gasart, og en Ægypter til at udruge Kyllinger. Dersom Krostuen havde været en Ballon, saa kunde den gaaet i Veiret af sig selv. Alt dette uagtet blev der her dog drukket, spillet og politiseret ganske drabeligen. I det korte Pusterum, jeg var her, hentede Kjelderpigen utallige Kruse Gammeløl og utallig flere Sopkener. Jeg placerede mig paa Bænken og havde her Leilighed til at høre en vigtig politisk Discours. Disputanterne bestode egentligen af to Bønder og Opponenten var en Tydsk Skorsteensfeiersvend fra Hohenlohe. Berlingsavisen laae paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bordet som en Lovbog i Retterne. Stridspuncten angik egentligen Hannovers Besættelse af de Franske."[23]

Jens Jensens første kone døde i september 1796, og følgende tidens skik havde han endnu inden årets udgang giftet sig igen. Hans anden kone var den 21-årige Ane Sophie Becker, datter af hjulmanden i Gentofte. Jens Jensen oplevede englændernes besøg i 1807, men kom året efter ulykkeligt af dage. Kirkebogen beretter herom: „faldt ned i Kjelderen og slog hovedet fordærvet".[24]

Få år efter denne tragiske begivenhed afstod Jens Jensens enke Gentofte kro til Claus Heinrich Goos, der dog kun beholdt den i 3 år; den følgende ejer Hans Frederiksen sad der i et lige så kort tidsrum, men i 1816 købtes kroen for 21.000 rdl. af Anna Maria Ljungstrøm, gift med Hans Johannes Nicolaus Koops. Madam Koops var i mange år egnens „kloge kone". Hun blev gennem sin ældste datter, Margrethe Magdalene, der blev gift med Paul Petersen, ejer af Søborghus kro, stammoder til slægten Paul-Petersen.

I 1830 blev handelsfuldmægtig Ole Ferdinand Olsen ejer af Gentofte kro, der hverken i hans eller efterfølgerens tid synes at have været nogen blomstrende virksomhed. Men i 1844 blev kroen overtaget af Niels Nielsen, der både havde mere held og afgjort bedre tag på at magte håndteringen. Bortset fra en kort afbrydelse i 1850-erne beholdt han virksomheden til sin død i 1883.

Gentofte kro var fast mødested for sogneforstanderskabet, indtil provst Boisen fra nytår 1855 forlagde møderne til præstegården, neppe til de øvrige sogneforstanderes tilfredshed og i hvert fald ikke til glæde for kromanden, der selv året i forvejen var blevet indvalgt i forsamlingen. Omkring 1870 svarede kommunen årligt til kromanden 25 rdl., i hvilken sum var indbefattet leje af lokale, varme, lys og drikkepenge. Men fra december 1872, da sognerådslokalet i Jægersborg skole var indrettet, måtte kromanden i Gentofte for bestandig sige farvel til sognerådet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Høkerhandelen var i en del af Niels Nielsens ejertid knyttet til krovirksomheden, men ophævedes senere.

Blandt de følgende indehavere af kroen kan nævnes Chr. Riis, der ejede den fra 1886 til 1909, i hvilket tidsrum den dog mest blev drevet af forpagtere.

Umiddelbart nord for Gentofte kro lå jagtsmeden Anders Pedersens gård. I den tid, da Jægersborg slot endnu eksisterede, var jagtsmeden en ikke helt ringe embedsmand, „kur- og beslagsmed", altså en slags dyrlæge for de kongelige heste på Jægersborg. Anders Pedersen havde overtaget smedegården en gang i 1740-erne. Han er sikkert med tiden blevet en holden mand, såsom smedegården i hans ældre dage fremtrådte i en skikkelse, der hævede sig betydeligt over den almindelige landsbysmedie. I en beskrivelse fra oktober 1772 skildres stuehuset som en toetages bygning af mur og bindingsværk. Foruden en stor stue i underetagen var der en „sahl" ovenpå. En sidebygning, der ligeledes var af egebindingsværk, rummede to stuer med paneler, et køkken og et spisekammer, og i en anden sidefløj fandtes bryggers, karlekammer og hestestald. Hertil kom endelig selve smedien, der var teglhængt.[25]

Anders Pedersen havde fæste på en del af fogedfjerdingen (I, 118, 131), og dette jordstykke erhvervede han i 1779 som ejendom. Det følgende år døde han, og hans ældste søn, Rasmus Andersen, overtog både smedien og faderens øvrige ejendomme. Men Rasmus Andersen fortsatte ikke i faderens solide spor. Han sank efterhånden dybere og dybere i gæld, og i 1797 afstod han både smedie og jord til sin yngre broder, Peder Andersen. Denne fortsatte det til stedet knyttede erhverv til hen imod midten af 1800-tallet. Ved den ildsvåde, der den 15. januar 1844 ramte Gentofte kro, gik også smedegården op i luer. Ejendommen genopbyggedes og eksisterede endnu langt ind i dette århundrede. Smedien var dog nedlagt allerede omkring 1850. Smedens datter giftede sig med hjulmand og tømrer Niels Jørgensen fra Emdrup, og denne overtog ejendommen efter svigerfaderen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Niels Jørgensen var i årene 1849-53 medlem af Gentofte sogneforstanderskab.

En lang, gul, endnu eksisterende bygning på østsiden af Gentoftegade lige syd for præstegården var det første Gentofte-Lyngby hospital. Dette var grundlagt for de pengegaver, der indsamledes i blokken ved Vangede kilde (I, 101). Det kan ikke påstås, at disse gaver i begyndelsen flød særlig rigeligt. Da blokken efter 3 års forløb første gang åbnedes i 1712, in-

Gentofte-Lyngby hospital, senere fattighus. (Karl Berger fot.).

deholdt den kun 5 rdl. Ikke desto mindre blev der den 23. juli samme år udstedt kgl. åbent brev med bestemmelse om, at sognepræsten skulle have nøglen til blokken og foretage uddelingen af de indkomne midler. Den nævnte dato betragtes derfor som stiftelsens grundlæggelsesdag. Når dens navn blev „Gentofte-Lyngby Hospital", var årsagen den, at Lyngby sognekald i 1682 var henlagt som anneks til Gentofte, et forhold, der vedvarede til 1758.

Det var sognepræsten i de to menigheder, magister Frede-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rik Plum, der var den drivende kraft i stiftelsens oprettelse. Når man trods den spinkle begyndelse efterhånden kom så vidt, at stiftelsen i 1735 ejede sin hospitalsbygning i Gentofte, må gavmildheden ved kilden altså med tiden være blevet rigere; Nyström peger endvidere på, at stiftamtmanden over Sjællands stift, J. L. Holstein, der i 1734 havde opslået sine pauluner i Fasangården, muligvis kan have været en støtte ved hospitalets virkeliggørelse. Men denne skulle Frederik Plum ikke opleve; han var død i 1728.

Fra 1732 havde Vangede kilde fået en farlig konkurrent til folkeyndesten, idet Kirsten Piils kilde i Dyrehaven det nævnte år var blevet istandsat og snart kom i ry. Tilbagegangen i indtægterne fra kildeblokken ved Vangede blev vel herved følelig, men da der i 1734 til samme formål opstilledes en blok ved Kirsten Piils kilde, og da man ydermere fra slutningen af 1700-tallet begyndte med til fordel for Gentofte-Lyngby hospital at kræve stadepenge af de artister og gøglere, der optrådte ved kilden i dyrehavstiden, må det formodes, at stiftelsen ikke har lidt nød.

Efter at de to pastorater atter var blevet adskilt, skulle sognepræsterne i forening åbne kildeblokkene. De to præster dannede sammen med amtmanden, der var „overdirektør", stiftelsens bestyrelse. De fattige, der skulle nyde godt af hospitalets midler, kunne enten have fribolig i dets bygning, hvilket dog kun kunne gælde kvinder, samt tillige modtage en ugentlig pengeunderstøttelse, eller de kunne modtage understøttelse uden at have fribolig. Gennem en lang årrække rummede hospitalet 10 alumner, der hver nød 24 skilling om ugen.

Omkring 1785 blev blokken ved Vangede kilde inddraget; den erstattedes senere med en ny ved Bellevue. I 1851 blev Gentofte-Lyngby hospital delt i to afdelinger, en i Gentofte og en i Lyngby; denne deling er fastslået i en ny fundats. Efter delingen rummede de to afdelinger hver 8 alumner.[26]

Samtidig blev den gamle hospitalsbygning i Gentofte udbudt til salg; sogneforstanderskabet fandt, at der her bød sig en gunstig lejlighed til at få et fattighus indrettet, og erhvervede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bygningen for 500 rdl. Efter at der var ofret 100 rdl. på istandsættelsen, kunne Gentofte fattighus i 1853 modtage sine første beboere. På den modsatte side af Gentoftegade opførtes en ny hospitalsbygning, „Trøstens Bolig". Initiativet til disse forbedringer var i første række udgået fra provst Boisen, der fra 1852 var blevet sognepræst i Gentofte og samme år formand for sogneforstanderskabet.

Stiftelsens formue, der i 1823 beløb sig til ca. 13.500 rdl.

Gentofte kirketorv som grønttorv. (J. Scharff fot.).

sølv og ca. 5.000 rdl. sedler, var i 1892 ca. 161.000 kr. Den er nu vokset til ca. 400.000 kr. I 1944 overtog Gentofte Hospital til ejendomsskyldværdien den af grosserer Julius Schmedes oprettede „Schmedes' Stiftelse" på Kildeskovsvej.

For at undgå forvekslinger med lignende institutioner af samme navn inden for hovedstadsområdet har man omkaldt „Trøstens Bolig" til „Bakkebo". Samtidig har den ombyggede Schmedes' Stiftelse fået navnet „Kirkely".

På Gentofte kirketorv ligger „Guldsmedegården", der er op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ført af Guldsmedelaugets Byggeforening og indviet den 4. november 1929. Bygningen rummer 24 lejligheder, der efterhånden alle skal være friboliger for gamle guldsmede eller enker efter guldsmede.

Under de usikre forhold, der gjorde sig gældende under den anden verdenskrig, var en del af Københavns grønt- og blomstertorv forlagt til Gentofte kirketorv. Kendsgerningen bør dog

Mitchells strømpefabrik. (Max Petersen fot.)

nærmest antegnes som et kuriosum, idet torvehandelen i Gentofte kun varede i een dag.

På Gentoftegades vestside, lige over for kirkegårdens hovedindgang, lå den gamle degnegård. Her havde de skiftende sognedegne deres residens. Men ved degnen Christian Wesbergs død i 1796 blev degneembedet nedlagt, og kirkesangertjenesten deltes mellem lærerne ved sognets 4 skoler. Året efter Wesbergs død købte hans enke degneboligen for 300 rdl.

Degnehuset tilhørte en lang årrække i 1800-tallets sidste halvdel politibetjent Anders Arildsen. I 1870-erne var det en tid udlejet til kgl. skuespiller A. Pätges, en broder til Johanne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Luise Heiberg. Det lille, stråtækte hus eksisterede endnu ind i dette århundrede; det blev nedrevet i 1922.[27]

Degnehusets nærmeste nabo mod syd var Smakkegårdens gamle bygninger. Også disse tilhørte politibetjent Arildsen. Han købte i 1866 resterne af den tidligere Onsgård, der lå over for kroen, og opbyggede deraf en længe i forbindelse med Smakkegården. Denne ejendom blev ligeledes nedrevet i 1922.

Syd og vest for „Trøstens Bolig" og børneasylet lå omkring de gamle stræder Asylstræde, Vinkelvej og Mitchelsstræde en større samling af små, stråtækte arbejder- og håndværkerhuse. Dette bykvarter ramtes den 5. maj 1913 af en ødelæggende ildebrand. Over for det bål, der fandt næring i disse gamle, tæt sammenbyggede huse, måtte ethvert brandvæsen stå magtesløst. Seksten huse nedbrændte til grunden, og henved tredive familier mistede deres hjem.

To af bygningerne i Mitchellsstræde undgik ødelæggelsen. Det var det teglhængte „Rolighed" midt i strædet og den tidligere strømpefabrik helt nede ved søen. Den skotske strømpevæver Alexander Mitchell havde i begyndelsen af 1780-erne i et hus uden for Københavns Vesterport grundlagt en tilvirkning af ret- og vrangstrikkede strømper, en vare, der hidtil ikke havde været fremstillet i Danmark. Han startede med kun een vævestol, men udvidede efterhånden, som han fandt større og større afsætning for sine produkter, sin virksomhed så stærkt, at han måtte se sig om efter bedre pladsforhold. Dette fandt han ved Gentofte sø, hvor han i 1795 erhvervede en ejendom, der hidtil havde tilhørt deputeret i generaltoldkammeret Eiler Hagerup. Han havde på dette tidspunkt 9 vævestole i gang; i 1830-erne var dette tal fordoblet, og fabrikken beskæftigede 20 væversvende. I 1803 havde Mitchell opført et 12 alen langt blegehus med vaskeri, og det følgende år opførte han et nyt beboelseshus.[28]

Hans søn William Mitchell overtog virksomheden efter faderen. Han var en meget anset mand, der blev kirkeværge og i årene 1854-55 medlem af sogneforstanderskabet. I 1870 stif-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tede han „William Mitchells Legat" for værdige trængende i Gentofte sogn. Grundkapitalen var på 5.000 rdl.

Efter at den tredie af slægten, Charles Mitchell, var død i 1884, blev fabrikken nedlagt. I de endnu bevarede bygninger har der siden været vaskeri.

14. Gentofte kirke.

Som midtpunkt i det udstrakte sogn lå Gentofte kirke på bakkedraget i byens nordlige udkant, højt knejsende over søens vandspejl. Den ældste stenkirke, af hvilken der i den nuværende kirkebygnings mure findes enkelte levninger, er opført en gang i sidste halvdel af 1100-tallet, altså omkring det tidspunkt, da Gentoftegård „med alt dens tilliggende" kom i biskop Absalons besiddelse (I, 27).

Den oprindelige bygning var rent romansk og på normal vis orienteret i øst-vestlig retning. Kirkens mure var omkring 1 m tykke og opført med en ydre og en indre skal af kløvede kampesten; mellemrummet var udfyldt med mindre sten, kalk, grus og ler.[1] I kirkens sydmur eksisterer endnu 10 m af denne kampestensvæg. Arkitekt Søren Lemche, der i 1927 ved kirkens restaurering foretog indgående undersøgelser af bygningens enkeltheder, slutter heraf, at kirkens oprindelige længde har været ca. 12 m, medens bredden gennem tiderne uforandret har været 8 m.

Omkring 1209 oprettede biskop Peder Sunesøn „Det københavnske Kapitel" og henlagde herunder en del af omegnens kirker. I 1343 nævnes også Gentofte kirke som hørende til kapitlet, og denne stilling bevaredes indtil reformationen.[2]

Gennem middelalderen blev kirken genstand for mange ombygninger og tilføjelser. I begyndelsen af 1400-tallet er der foretaget en forlængelse på ca. 9 m mod vest. Disse forlængelsesmure, der var synlige endnu i 1884, var udført af kridtstenskvadre, hist og her iblandet munkesten, der på sine steder var ordnet i bælter. Vestgavlen fra denne tilføjelse står endnu bevaret under den østre tårnvæg og består helt af regelmæssige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skifter kridtstenskvadre. Herover har taggavlen en samtidig, ydre skal af store munkesten og prydes af 3 brede, spidsbuede højblendinger, samt yderst 2 mindre, spidsbuede blendinger. Hele denne dekoration er nu delvis skjult af gulvet i tårnets mellemstokværk. Gavlpartiet har haft kamtakker, af hvilke de 5 midterste er bevaret.[3]

Lidt senere er der foran syddøren opført et våbenhus, hvis mure er af munkesten med 4 bælter af kridtstenskvadre, og hvis 5 spidsbuede gavlblendinger svarer til vestforlængelsens.[4] Et våbenhus foran kirkens norddør er på et eller andet tidspunkt inddraget til udvidelse af kirkerummet. Langs dets vestvæg var indrettet stolestader, ved østvæggen stod kirkens døbefont. Bygningen kaldes da også i en beskrivelse fra 1733 „Udbygningen ved Daaben", medens den i 1637 var nævnt som „Capelled". Bygningens ydre kendes kun fra en tegning af Johan Bruun i 1753.[5]

Muligvis samtidig med opførelsen af våbenhuset er der indbygget hvælvinger i kirken. Disse omtales o. 1757 således: „— som Kircken er noget lav og nedrig og formedelst de tycke og nedhængende og udstaaende Piller betager Prospecten og Lysning af Kircken, at man da for at vinde Høyde med det nye Stycke, som bliver tilbygget, efterdi der bliver et glat gibset Loft, at man da needslog de 4 Gewølfter, som alleene ere i Kircken og ickun paa halv Sten tyk —".[6]

Kirkens tårn, der er tilføjet omkring år 1500, er af samme bredde som skibet og opført af munkesten. Dets nederste stokværk, der nu står i forbindelse med kirkerummet, har hvælvet loft. Til mellemstokværket er der udefra adgang ad en snæver vindeltrappe i nordmuren. I tårnets øverste stokværk findes kirkens to klokker, der dog begge er af betydelig yngre dato. Den ældste, hvis diameter er 94 cm, er fra 1701 og bærer følgende indskrift:

„I Jesu Nafn. Anno 1701 in November er denne Gientofte Kirke Klocke omstøft, forbedret og bekostet af Wartov Hospital i Kiøbenhafn udi Directeurerne Bischoppen ovfer Siellandtz Stift Hans Høyærværdighed Doctor Henrich Bornemann og de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tvende eldste Borgemestere Claus Rasch og Anders Jacobsen sampt Sognepræsten til Heliggeistes Kirche i Kiøbenhafn Mag. Frans Thestrup og Forstanderen til Hospitalet Philip Julius Kieldsen sambt Sognepræsten til bemeldte Gientofte og Løngbye Kircher, Mag. Friderich Plums Tid. Stephan Scherrenbein støbte mig."

Den største af klokkerne, med diameter 129 cm, er fra 1745. Dens indskrift er således:

Vinterlandskab med Gentofte kirke. Maleri af I. P. Møller. 1827.

„Soli Deo Gloria. Anno 1702 in Marty er denne Gientofte Kirckes Klocke omstøbt af Stephan Schierrenbein, forbedret og bekostet af Wartov Hospital, ligeleedes in Julio 1745 er bemeldte Klocke af Her Capitain Holtzman igien omstøbt paa ermeldte Hospitals Bekostning."[7]

Ved reformationens indførelse i 1536 opløstes „Det københavnske Kapitel" samtidig med, at kirkegodset inddroges under kronen. Foreløbig beholdt Christian III selv konge- og kirketiende af Gentofte kirke, samt tillige kaldsretten til præsteembedet. I 1562 udstedte Frederik II til lensmanden Peder Bilde be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

faling til at lade Peder Palladius' enke, Kirstine Pedersdatter, få kronens part af tienden af Gentofte sogn for dette år, og en tilsvarende befaling fremkom i 1564.[8] Men i 1570 udstedte kongen et åbent brev, hvorved Gentofte kirke med kronens part af tienden og „al anden rente" blev henlagt til stiftelsen Vartov i stedet for Uggeløse kirke i Frederiksborg amt, som Christian III i 1539 havde lagt under Vartov, men som kongen nu tog tilbage. Hospitalets forstandere fik dermed kaldsret til embedet og skulle indsætte en „duelig kapellan". Ud over en rimelig løn til denne skulle kirkens indtægter komme hospitalet til gode.[9]

Hvorvidt disse indtægter i det lange løb blev nogen vinding for Vartov hospital, er så et andet spørgsmål. Tienden blev erlagt af sognets gårdmænd og husmænd og ydedes oprindelig „i kærven" på marken, senere ved en til dette brug opført kirkelade, men i 1576 gav Frederik II befaling til, at bønderne herefter skulle levere deres korntiende i hospitalet, og ikke som hidtil på kirkegården, og „saafremt sig nogen herudinom forbryder, I da ville stande til Rette og straffes som vedbør".[10] Senere lod han Jægersborg hovedgård fæste tienden af hospitalet mod årlig at svare dette 112 tdr. byg. Ved hovedgårdens overgang til Københavns rytterdistrikt i 1717 konverteredes afgiften i en pengeydelse af 307 rdl. 83½ sk.[11]

En anden af kirkens indtægter var stolestadepengene, som i 1745 beløb sig til 45 rdl., og som blev erlagt af lystejendommenes ejere og andre, som ikke sad inde med agerjord. Sognets bønder betalte ikke denne afgift, men måtte til gengæld tage til takke med de pladser i kirken, der blev til overs, når de andre havde taget først.

For klokkeringning ved kirkelige handlinger svaredes til kirken 3 mark og for begravelser inde i kirken 10 rdl.; ved børnebegravelser blev der dog givet moderation. Men disse begravelser blev sjældnere og sjældnere, og i 1745 anslås indtægten deraf og af klokkeringningen til gennemsnitlig 6 rdl. årlig.

Endelig havde kirken en indtægt af den såkaldte kirkejord, der i Christian V's matrikel var ansat til 1 td. hartkorn. Kirkejorden var almindeligvis bortforpagtet til bønderne; af ind-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tægten skulle præsten bestride anskaffelsen af vin og brød til nadveren.

Hospitalets indtægter af kirken blev dog udover udredelsen af præstens løn yderligere beskåret derved, at kirkeejeren havde pligt til at drage omsorg for kirkens vedligeholdelse. At denne ved mageskiftet i 1570 ikke har været fremragende, ses af den skrivelse, som Frederik II i 1577 fra Ibstrup sendte hospitalsforstanderen, hr. Christopher:

„Wor gunst tilforn. Wiider, att menige sognemend vdj Gentoffte sogen haffue wunderdanigst ladit giffue oss tillkiende huorledis theris sognekircke Gentoffte kircke skall were møgit forfaldenn saa uell som kirckegaardenn, saa the icke ther vdj well kunde staa thøre, nar det regner, till met skall kirckegaardenn staa obne for fee och queg alle wegne, huilchen kircke hospitallit skal were plichtige att holde ferdig, tha ephterdj kirckens part er tillagd the fattige, huor aff hun skulle holdis wid lige, bede wj och alffuorligen befatte, attj met thet allerførste ere fortenckt vdj at lade hielpe och ferdig giøre forskreffne Gentoffte kircke bode paa tag og huis mere brøst ther findis, saa uell som och paa kirckemurenn ther om kring och samme kircke och kyrckemur siiden altiid wed guod heffd och macht holder, saa frampt ydermere klage ther offuer for os kommendis worder, wj tha icke skulle ther om anderledis tilltencke."[12]

Dette har muligvis hjulpet for en tid. Men nogle år efter klagede bønderne atter over kirkens tilstand, og i 1590 formanede formynderregeringen i den unge Christian IV's navn hospitalsforstanderen, at „forskreffne thiende motte anuendis thil kircken og hindis bygning".[13]

I slutningen af 1600-tallet — muligvis i 1673 — har kirken fået et orgel, der i 1749 betegnes som „et stycke unyttige gammel Orgelverck".[14]

Omkring midten af 1700-tallet skønnedes en gennemgribende restaurering af Gentofte kirke nødvendig, og i 1757 blev dette arbejde udført under ledelse af arkitekten Andreas Rosenberg. Den nordre tilbygning fjernedes og erstattedes med den nuværende nordfløj. Samtidig blev hvælvingerne nedtaget i kirkens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skib, der nu fik fladt, gibset loft, og i stedet for det oprindelige, romanske kor opførtes et langhuskor med loft i samme højde som skibet. Både nordfløj og kor blev bygget af gule sten og fik afvalmede tegltage.

Den fornødne kørsel af materialer til disse arbejder var pålagt bønderne som ægt, medens husmændene skulle forrette pligtarbejde på byggepladsen. Der klagedes under arbejdet over, at husmændene til dette arbejde sendte deres halvvoksne børn, som ingen videre nytte kunne gøre. Det endte med, at sognefogeden måtte møde op ved kirken og sende børnene bort, hvorpå husmændene blev tvunget til at gøre deres pligt.[15]

Også med kirkens indre skete der ved denne restaurering flere forandringer. Den forøgelse af stolestadernes tal, som udvidelsen gav plads til, var hårdt tiltrængt. I Vartovs arkiv findes en række fortegnelser over stolestadernes fordeling og navnene på dem, der til de forskellige tider havde benyttelsesretten. Efter den ældste af disse lister — fra 1673 — fandtes i selve kirkeskibet 26 stolestader så vel på mandssiden som på kvindesiden. Men da adskillige af de forreste stole var til rådighed for personer, der var tilknyttet den kongelige jagtetat på Jægersborg, måtte bondebefolkningen se sig trængt længere tilbage i kirken, og sognets indsiddere var henvist til de fire bageste stole i „Capelled". I denne afdeling havde også degnekonen sin stol, medens præstekonen disponerede over nr. 2 af „Qvindfolcke Stoelene" lige foran koret. Karle og drenge havde deres pladser på et gammelt pulpitur, der fandtes oven over orgelet i kirkens vestende. Da dette pulpitur i begyndelsen af 1700-tallet blev nedrevet, blev siddepladsernes antal yderligere indskrænket, og af en stolefortegnelse fra tiden kort før 1750 fremgår det, at man havde måttet anbringe sæder ved murene. Det var derfor ikke overraskende, at Vartovs direktion efter kirkeudvidelsen i 1757 blev udsat for vanskelige overvejelser ved at skulle imødekomme de anmodninger om stolestader, hvormed standspersoner havde bestormet den.[16]

Af de gamle stolestader er der ikke meget tilbage; kun enkelte gavlplankers topstykker af eg fra 1623 er bevaret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stolestaderne havde gennem tiderne været udsat for idelige forstyrrelser, når begravelser skulle foretages inde i kirken. I henhold til Christian V's danske lov havde præster og kirkeværværger, når de døde i embedet, ret til fri begravelse i kirken, og tid efter anden udstrakte præsterne denne ret til også at gælde deres familier. Embedsmændene på Jægersborg købte efter tidens skik til fastsat takst deres gravsteder inden for kirkens mure. Efter 1757 blev det bestemt, at sådanne begravelser fremtidig kun måtte foretages i kirkens midtergang, og for at skaffe fornøden plads til dette formål akkorderede Vartovs forstander med nogle soldater om formedelst 10 rdl. „alle de Liig, som fandtes i Mellemgangene af den gamle Kircke fra Taarnet til Choret samt i det nye Stycke at opgrave og samme igien hen under Stoelene ved Siderne at nedgrave 3 Allen dyb —".[17] Af hygiejniske grunde blev det i 1762 bestemt, at der ikke måtte foretages flere begravelser under kirkens gulv, men fra denne regel blev der dog med mellemrum dispenseret, således i 1776 for skovrider Johan Georg von Langen, i 1777 for to komtesser Stolberg og en komtesse Bernstorff og endelig i 1813 for husarregimentets chef, generalløjtnant Vilhelm von Berger. Senere er intet lig nedsat inde i kirken.[18]

Døbefonten, der i 1693 var skænket til kirken af sognepræsten, magister Frederik Plum, flyttedes hen i tårnrummet.

Prædikestolen, et renæssancearbejde fra 1630-erne, rykkedes fra sin hidtidige plads lige foran koret og opstilledes umiddelbart øst for kirkens sydlige indgang.

Endelig blev der langs den nye nordfløjs tre vægge indbygget et omløbende pulpitur.

Et ligkapel, „benhus", opførtes i 1822 øst for kirken i forbindelse med koret. Det erstattedes i 1883 med et større ligkapel ude på kirkegården og blev derpå nedrevet.

En stormskade, der forvoldtes i 1825, medførte en hovedistandsættelse af vinduer og tag. Vinduerne forarbejdedes af eg og leveredes af Ladegården i København. De dele af kirkens façade, der ikke stod med røde mursten, var på denne tid hvidtede. I 1841 farvedes de hvide partier med rød „Muurcouleur".

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I 1843 havde Christian VIII erhvervet Bernstorff slot, og to år efter tog han sin nye besiddelse i brug som sommerresidens (I, 116). Der indrettedes i den anledning en kongestol på pulpituret i kirkens nordfløj.

Provst B. F. O. Boisen fra Søllerød havde fra 1852 overtaget embedet som sognepræst i Gentofte. Det irriterede den myndige provst, at menigheden havde fået for vane at forlade kirken, når præsten under gudstjenesten begav sig ned i tårnrummet for at foretage en dåbshandling. Han anmodede derfor om at få døbefonten flyttet op i koret, idet han formodentlig mente derfra at have bedre hold på menigheden. Da hans ønske om døbefontens flytning ikke opfyldtes, tilbød han i 1854 at skænke kirken en ny sandstensfont til opstilling i koret, og denne gang havde han heldet med sig. Pastor Plums gamle kalkstensfont blev foreløbig stående på sin plads i tårnrummet.

Også menigheden havde ønsker at fremføre. Man beklagede sig over, at det var uudholdeligt om vinteren at sidde med fødderne mod det bare stengulv, og ønskede gulvbræder indlagt i stolestaderne. For direktionen i Vartov betød Gentofte kirke efterhånden kun en stadig kilde til bryderier, og i 1851 ventilerede hospitalets forstander over for kirkeværgen i Gentofte, fabrikant William Mittchell, den tanke, at kirken blev kommunal ejendom. Mittchell lod naturligvis denne udtalelse gå videre til sogneforstanderskabet, men mødte ikke i denne forsamling nogen interesse for spørgsmålet.

Dette betød dog ikke, at sogneforstanderne var uden interesse for kirkens tarv. Da en ekstraordinær krigsskat i 1864 havde efterladt et så betydeligt overskud som 1.200 rdl. i kommunens kasse, blev der i 1867 i sogneforstanderskabet stillet forslag om af disse midler at anvende 700 rdl. til opvarmning af kirken. Dog ville man ikke træffe nogen endelig beslutning, før man havde forvisset sig om, at sagen omfattedes med velvilje af beboerne, og da en sogneafstemning gav det nedslående resultat, at kun 39 vælgere ulejligede sig med at afgive stemme, og de 18 af disse var imod det stillede forslag, lod sogneforstanderskabet sagen falde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I en forhandling, som provst Boisen samtidig havde ført med Københavns magistrat om bidrag til et eventuelt varmeanlæg, havde han kun opnået et bestemt afslag. Men magistraten sluttede sit svar til provsten med et åbent tilbud om uden vederlag at ville overdrage kirken til Gentofte Kommune. Sogneforstanderne lod derpå kirkeregnskaberne for de foregående 20 år undersøge, og de deraf fremkomne oplysninger har ikke været af en sådan art, at sogneforstanderskabet faldt i fristelse.

I 1870 rejste provsten atter spørgsmålet om kirkens opvarmning, men først tre år senere, da lærerne ved sognets skoler erklærede sig villige til at ombære bidragslister blandt beboerne, kom der lidt gang i sagen. Lærerne indsamlede ca. 360 rdl. og modtog tilsagn om yderligere 200 rdl. Der blev så opstillet kakkelovne i kirken.

Tanken om kommunens overtagelse af kirken var imidlertid ikke helt skrinlagt. Førstelærer S. P. Christensen i Gentofte, der nu var kirkeværge, foranledigede ved en henvendelse til magistraten i februar 1875, at nye forhandlinger blev optaget. Kirkeregnskaberne viste fortsat underskud, og hertil kom, at provstesynet i 1875 havde stillet et bestemt krav om en tilbygning til kirken, der var ved at blive for lille til den voksende menighed. Så meget mere overraskende virkede det derfor, da magistraten denne gang forlangte 5.000 kr. for at afstå kirken med de til denne liggende tiender, men uden de 1.400 rdl. i obligationer, som i 1852 var indkommet ved kirkejordens bortsalg til Henning Bojesen på Smakkegården. Da tilmed et par af sognerådsmedlemmerne i Gentofte var modstandere af at lade kommunen overtage kirken, selv uden vederlag, opnåede man heller ikke denne gang noget resultat.[19]

Ganske uformodet bragtes sagen imidlertid til afslutning derved, at et medlem af sognerådet, proprietær H. P. Lund på Hovmarksgården, købte kirken og kirkegården med tiender uden vederlag, hvorimod de 1.400 rdl. obligationer ikke medfulgte. Erhvervelsen var sket i forståelse med en række af H. P. Lunds kolleger i sognerådet, og endnu inden hans skøde var tinglyst, havde sognerådet med 7 stemmer mod J. P. Nielsen, Kilde-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gård, og kromand Nielsen i Gentofte vedtaget at indtræde i hans rettigheder.[20]

Magistratens tilbageholdelse af de 1.400 rdl. obligationer blev kort efter årsag til en lidt pinlig episode. Christian V's danske lov indeholder følgende bestemmelse: „Forfarer Provsten nogen jord, Rettighed eller Indkomme at være Kirken frakommen, da skal han give Kirkens Forsvar det tilkende, at han det med Retten indtaler." Pastor Albert Jantzen, der i 1876 var blevet sognepræst i Gentofte, indberettede i overensstemmelse med dette lovsted til provsten, at kirkejordskapitalen var fraskilt kirken, og da indberetningen gik videre til stiftsøvrigheden, afæskede denne magistraten en erklæring. Med urette betragtede man i magistraten pastor Jantzens indberetning som en af sognerådet anstiftet aktion, der skulle gå ud på at tilvende Gentofte Kommune en kapital, som man udtrykkelig havde givet afkald på. Ministeriet foreslog derpå sagen ordnet i mindelighed således, at Gentofte Kommune til stiftet udstedte en obligation på 2.800 kr., rentefri, så længe kommunen ejede kirken. Men denne ordning ville sognerådet ikke gå ind på. Ikke engang ministeriets fornyede henvendelse eller H. P. Lunds forsøg på at bevæge de øvrige sognerådsmedlemmer til at følge henstillingen bragte andet end et nyt afslag fra sognerådet.[21]

Endnu en sag i forbindelse med kirken gav Gentofte sogneråd lejlighed til at demonstrere en mindre elastisk indstilling. Rådet havde kort efter overtagelsen af kirken vedtaget et nyt kirkereglement, efter hvilket den hidtidige reservering af stolene på pulpituret skulle ophæves. Denne beslutning ville provstesynet ikke billige, blandt andet ud fra den betragtning, at det kunne blive generende for kongefamilien, der hyppigt overværede gudstjenesten, om man fraveg den gældende praksis. Ministeriet stillede sig på provstesynets side og forlangte, at pulpiturpladserne fortsat skulle være unddraget almenheden, men sognerådet lod sig ikke rokke. Først da ministeriet i marts 1882 stillede et søgsmål i udsigt, indså rådet, at det måtte bøje sig, men undlod ikke i sit svar til ministeriet at anføre, at man lod sagen falde, „da Pulpituret rimeligvis snarest vil blive fjernet".[22]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

For kirkens overgang til selveje var der i 1878 intet lovmæssigt grundlag. Senere vedtagne love havde imidlertid skabt dette, da kirkeministeriet i 1917 nedsatte en kommission, der skulle undersøge, hvorvidt de af Gentofte Kommune ejede kirker eventuelt burde blive selvejende. Kommunens repræsentant i kommissionen, justitssekretær C. Toldberg, ville besvare dette spørgsmål bekræftende, og han støttedes heri af biskoppen. Men efter

Gentofte kirke.

at kommissionen i november 1921 havde besluttet at arbejde videre med sagen, er der intet foretaget i denne henseende.[23]

Det måtte naturligvis ved overtagelsen i 1878 stå sognerådet klart, at kommunen, når den var blevet ejer af kirken, tillige havde overtaget forpligtelsen til at iværksætte den restaurering af bygningen, som provstesynet gang på gang krævede. Det henvendte sig derfor til arkitekt Hans J. Holm og bad ham fremsætte et forslag og gøre overslag over udgifterne. Men da dette fremkom, fandt rådet det både for vidtgående og for dyrt. Overvejelserne trak ud, og i sommeren 1883 bad man kirkeværgen meddele ministeriet, at kommunen ikke på dette tidspunkt ville

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

være i stand til at udrede de omkostninger, der var forbundet med kirkens restaurering. Men ministeriet, der nu efterhånden havde ført adskillige korrespondancer med Gentofte sogneråd, følte sig omsider foranlediget til at lægge tålmodigheden på hylden og fremsatte kort og godt ordre til uopholdelig iværksættelse af restaureringsarbejdet. Blandt de ting, der nærmere præciseredes, var kravet om skalmuring af façaderne, om anbringelse af loft over klokkerne og om urets forsyning med visere både mod syd og mod nord.[24]

I sommeren 1884 blev arbejdet gennemført. De ministerielle krav skete fyldest; endvidere blev der foretaget en ommuring af tårngavlene, afvalmingen mod øst fjernedes, og der opførtes en ny østgavl, der fik kamtakker og blindingsinddeling. Vinduerne blev gjort mindre og forsynedes med ruder i blyindfatning. I tårnets vestgavl udførtes en bred hovedindgang, men det viste sig hurtigt nødvendigt atter at tilmure denne på grund af træk.

Til indrettelse af et præsteværelse opførtes ved korets østgavl en mindre tilbygning, der bekostedes af grosserer L. E. Bruun.

I løbet af 1890-erne foretoges forskellige mindre forandringer. De gamle kakkelovne udskiftedes i 1895 med 3 nye cirkulationsovne. Samme år fjernedes valmtaget på nordfløjen og erstattedes med kamgavl. Også til dette arbejde blev udgifterne afholdt af grosserer L. E. Bruun.

I 1898 anskaffedes et nyt tårnur med slagværk, udført af Bertram Larsen, og i 1899 opsattes på tårnet en storkerede, der gennem mange år havde beboere.

Den store restaurering i 1884 havde først og fremmest beskæftiget sig med kirkens ydre. Men med årene blev også en gennemgribende indre istandsættelse mere og mere påkrævet. Da provstesynet i 1915 opfordrede Gentofte sogneråd til at tage dette spørgsmål op, var tidspunktet for så vidt ikke heldigt valgt, som verdenskrigen for offentlig administration skabte opgaver, hvis løsning var langt mere påtrængende, og hertil kom yderligere to år senere overvejelserne om kirkens eventuelle overgang til selveje. Men da der i sommeren 1922 endnu ikke var foretaget noget, og kirkens indre efterhånden var i en helt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

miserabel tilstand, blev der fra provstesynets side stillet bestemte krav om, at der straks blev taget fat på en istandsættelse af loft, vægge og gulv, en omordning af pulpituret og stolestaderne og en forbedring af varmeforholdene. I oktober samme år overdrog derpå kommunalbestyrelsen til arkitekt Søren Lemche at udarbejde planer og overslag over restaureringen. Da det endelige forslag havde fået ministeriets godkendelse, blev arbejdet iværksat og udførtes i årene 1926—27.[25]

Gentofte kirkes indre.

Ved istandsættelsen ompudsedes vægge og loft, og tårnrummet sattes i umiddelbar forbindelse med skibet derved, at den oprindelige bueåbning i tårnets østmur blev fremdraget. Det gamle pulpitur fra 1757 fjernedes, og et nyt blev opsat. På dette anbragtes det nye orgel, der blev bygget af firmaet Th. Frobenius & Co. efter disposition af domkantor Emilius Bangert og kirkens organist Frederik Otto.

Alle stolestader fornyedes, idet man i videst mulige omfang bevarede de gamle, udskårne hoveder. I skibets nordlige staderække, nærmest koret, indrettedes en lille kongestol. Under samt-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lige stolestader blev lagt brædegulv, medens gangene forsynedes med korkparket.

Prædikestolen flyttedes tilbage til sin gamle plads foran koret, og dens baldakin blev istandsat.

Det elektriske ledningsnet fornyedes, og der udførtes en ny lysekrone til tårnrummet.

Endelig blev kirken forsynet med et centralvarmeanlæg, hvis kedelrum anbragtes under nordfløjens nordøstre hjørne.

Bygningsarbejdet blev forestået af arkitekt Søren Lemche, medens dekorationsarbejdet lededes af maleren Jens Møller-Jensen, der også tegnede kirkens nye nummertavler.

Omkostningerne ved istandsættelsen udgjorde ca. 161.000 kr., af hvilke menigheden ved frivillige bidrag havde udredet de 30.000 kr.[26]

Af kirkeinventar, der ikke hidtil er omtalt, skal følgende nævnes: Altertavlen er senrenæssance med barokke enkeltheder. Alterbilledet, der forestiller Kristi vandring på søen, er malet og skænket af Christian IX's dronning Louise. Et ældre alterbillede, den hudflettede Kristus, er ophængt på en af skibets vægge.

Alterkalken er sammensat af dele fra forskellig tid; fod og stav stammer fra tiden omkring 1600, medens bægeret er nyere. Vinkanden bærer følgende indskrift: „Til Gjentofte Kirke af Menigheden 1822". Der findes flere diske og en oblatæske fra 1821. Man må lade de høje gejstlige, der visiterede kirken, at de havde øjnene med sig. Da således biskop Frederik Münter ved sin visitats i 1821 underkastede kirkens hellige kar et eftersyn, opdagede han, at der på oblatæskens låg fandtes et cupidorelief. Dette fandt han ikke sømmeligt og indberettede sagen for Vartovs direktion, hvorpå oblatæsken straks blev udskiftet.[27]

To alterstager af malm er 1757 skænket til kirken af kgl. hofklokkestøber D. C. Herbst, og to sølvstager har kirken i 1872 modtaget som gave fra Christian IX's børn: Kong Georg af Grækenland, storfyrstinde Dagmar af Rusland, kronprins Frederik til Danmark og prinsesse Alexandra af Wales.

Til døbefonten anskaffedes i 1927 nyt dåbsfad og dåbskande

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af sølv, begge udført af kgl. hofjuvelerer A. Dragsted i København. Kirkeskibet „Frederik VI" er skænket af fiskere i Skovshoved.[28]

De gamle timeglas, som præsten fordum havde stående foran sig under prædikenen, er for længst forsvundne.

Under napoleonskrigene gjorde kirken tjeneste som våbenkammer, idet kystmilitsens geværer var opmagasineret på kirkeloftet.[29]

Om sognepræsterne i Gentofte i tiden indtil reformationen findes ingen overlevering, og de præstenavne, „hr. Oluf", „hr. Rasmus", der for den nærmest følgende tid hist og her findes anført, bringer ingen virkelig oplysning.

Salmedigteren Hans Thomesen, der var provst i Sokkelund herred, nævner hr. Jacob som sognepræst i Gentofte i 1651. Samme hr. Jacob blev i 1580 afsat fra sit embede af en grund, der ikke er klart oplyst, men det er muligvis sket, fordi han havde pådraget sig en højtstående adelsmands vrede, da hr. Jacob gentagne gange havde irettesat hans frille, sidste gang med ordene: „Hun maatte ligesaa giærne gaa til en Elletrunte som til Skriffte, ald den Stund hun ikke bedrede sit syndige Liv."[30]

Efter dr. phil. H. F. Rørdams mening skulle hr. Jacob være identisk med den Jacob Madsen, der i slutningen af 1500-tallet levede som forfatter og oversætter i København. Hr. Jacob var med kone og børn flyttet ind til hovedstaden, hvor familien levede i meget beskedne kår. I 1592 tilstod formynderregeringen ham en understøttelse på 10 rdl. årlig, så længe han levede. Også hans tidligere kaldsfæller var på biskoppens forbøn blevet enige om at støtte ham.

Fra Jacob Madsens hånd foreligger læredigtet „Om Monarchier", der er en omdigtning fra skotsk. Det blev sit århundredes største metriske værk på dansk. I 1603, tre år efter hr. Jacobs død, udkom hans „åndelige vise":

Jeg vil din Priis udsjunge
i denne Morgenstund
O, Gud met Røst och Tunge
Aff gantske Hiertis Grund.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hans efterfølger som sognepræst i Gentofte var Rasmus Nielsen, der forhen havde været skibspræst, og som havde mistet sit ene ben i et søslag, så han måtte gå med træben. Han døde i embedet 1601 og efterfulgtes af hr. Bertel, der døde allerede året efter.

Om Niels Olufsen, der sad ved kaldet 1603—21, findes ingen overlevering af betydning.

Den følgende sognepræst, Hans Perlestikker, havde det triste uheld, at præstegården gik op i luer et par år efter, at han havde overtaget sit embede. Ilden forårsagedes ved, at en af hans karle havde efterladt et tændt lys i sit kammer. Hans Perlestikker lod præstegården genopbygge og blev i den anledning af kongen fritaget for den årlige landgilde, en lettelse, der fulgte kaldet i det følgende halve århundrede. Hans Perlestikker døde i 1636.

Jens Sandersen var derpå sognepræst i Gentofte til 1651. Han udgav i 1639 en oversættelse „Det fililogiske Røgelsekar", 300 historier, der var en stiløvelse med eksempler fra græske og romerske forfattere.

Det faldt i Jens Sandersens lod at anlægge den første kirkebog for Gentofte sogn, efter at et kongeligt reskript af 17. august 1646 havde pålagt landets præster at føre ministerialbøger. Desværre eksisterer bogen ikke mere. Da en af de senere præster, Frederik Plum, sendte bud til Jens Sandersens datter efter den, lod hun svare, at den var bortkommen, „hun vidste aldrig vort", men traditionen vil vide, at hun selv med vilje skulle skulle have ødelagt den.

Jens Sandersen døde 1651 og blev begravet foran alteret i Gentofte kirke. Hans ligsten findes endnu i gulvet: „Ao 1651 den 8. Juli blef den S. Mand begrafven, och hafde hand betient Wartoes hospitall for Præst i 15 Aar och her paa Steden 14 Aar."

Efterfølgeren, Jørgen Iversen, havde haft svære kvaler med forgængerens enke, da han i en alder af ca. 26 år fik kald på Gotland. Hun klagede til kongen over, at den nye præst ville fjerne hende fra pastoratet, og biskoppen indstillede, at hr. Jør-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gen, da han ikke ville ægte enken, skulle forpligtes til at svare hende en årlig pension, så længe hun levede i ugift stand. Hr. Jørgen slap imidlertid med at lade hende beholde et års rettigheder af kaldet. Jørgen Iversen forblev dog ikke ungkarl, men ægtede Kirsten Clemensdatter, der må have været enten mere heldig eller mere tiltrækkende end den gotlandske enke, thi da hr. Jørgen døde i 1657 efter kun 6 års præstegerning i Gentofte, havde hun ingen vanskeligheder med efterfølgeren, Rasmus Olufsen, der giftede sig med hende, kort efter at han havde overtaget kaldet.

De første år af Rasmus Olufsens præstetid i Gentofte blev vanskelige og ulykkelige. Svenskekrigenes hårde svøbe ramte særlig stærkt i sognene lige uden for hovedstaden, men hr. Rasmus stod trofast og uforfærdet sine sognebørn bi i ulykkens dage (I, 67). Hans eftermand Frederik Plum satte ham ved hans død 1672 følgende minde i Gentofte kirkebog:

„Den 28. August begraf. den hederlige och vellærde nu sl. Guds Mand Hr. Rasmus Olufsøn fordum Sognepræst til Gentoffte Sogn, som med Ifver och Nidkerhed opbygde Guds Ære, och denne Menighed ofver 15 aar, och Udstod i Belejringens tijd haarde Trengsler af Fienden, och var sine Sognefolch i Krigstijden een Beskiermelse næst Gud, idet de opholdt sig hos ham paa Præstegaarden. Hans Død var desto mere alle gudfrøchtige i denne Menighed en Gremmelse, men de Ugudelige, paa hvilche hand hafde straffed Synd och Ondschab, en Glæde. Han efterloed sin Hustru sin Nabo, Sogne Præsten i Brønshøj, och sit Kald sin Successor, som ære ham i hans Graf."[31]

Frederik Plum lod enken Kirsten Clemensdatter beholde præstegårdens avling og husholdning og spiste ved hendes bord, men da han ikke ønskede at „konservere hende ved kaldet", passede han sit embede og sine studier, og uden tvivl har han draget et lettelsens suk, da han kunne tilføre kirkebogen sin bemærkning om hendes giftermål med Claus Pedersen, Utterslev, der var sognepræst til Brønshøj og Rødovre. Så var han selv befriet for enhver spekulation i denne henseende.

Frederik Plum var født i København 1643. Hans fader, Claus

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Plum, var professor i jura, og moderen var datter af en teologisk professor. Familien var således nær knyttet til universitetskredse, og det faldt ligesom af sig selv, at Frederik Plum, da han 9 år gammel havde mistet begge forældre, blev optaget i hjemmet hos en tredie universitetslærer, æstetikeren Søren Pedersen, og ved dennes død få år senere overtog hans efterfølger i embedet, Peder Hansen Resen, tillige plejesønnen og skænkede ham et venligt hjem. Med al den akademikerluft, som Frederik Plum i sin barndom havde indåndet, måtte en akademisk løbebane for ham blive det eneste naturlige. Han tog teologisk attestats i 1663 og drog i 1666 ud på en treårig udenlandsrejse gennem Tyskland, Frankrig, England og Holland. Ved sin hjemkomst tog han atter ind i hjemmet hos professor Resen, efter hvis tilskyndelse han i 1672 søgte det ledige præstekald i Gentofte. Det var vel ikke helt det, den unge, videnskabeligt indstillede teolog havde tænkt sig, men selv om han nu nidkært gik op i sit embedes pligter, opgav han dog ikke sine studier; i 1675 tog han magistergraden ved universitetet.

Den ældste bevarede kirkebog for Gentofte sogn er anlagt af Frederik Plum i 1678. Han skriver deri til indledning:

„Och som jeg finder for mig Kirkebogen i min sl. Formand Hr. Jørgen Iversøns och Hr. Rasmus Olufsøns Tijd at være opslidt och saa liden, at Intet mere kand skrives i den, da, af Frøcht for, at den skulde forkomme, saa har jeg bekostet denne Kirkebog och i samme skrevet, hvad i deres och min Tijd er forefaldet in Ministerio. Giver derfor och forærer denne Bog til samme Brug, mine Efterkommere til Efterretning."

I 1679 ægtede han en datter af slotsforvalter Ole Olsen på Gyldenlund, Sophie Olsdatter. Hun døde efter 10 års ægteskab og efterlod tre børn, af hvilke den ældste kun var 9 år. Frederik Plum giftede sig ikke igen, men hans hjem i Gentofte præstegård var også efter hustruens død fremdeles et gæstfrit hus, hvor mange af hans embedsbrødre yndede at mødes med den lærde sognepræst, der var kendt for sin næsten drastiske djærvhed både i tale og skrift.

Ikke mindst over for mennesker af anden trosbekendelse end

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den lutherske var pastor Plum stejl og kras. Mod præsten ved den kalvinske menighed i København for han voldsomt frem, når denne hjemmedøbte sine trosfællers børn inden for Plums pastorat; heller ikke kunne den nidkære prælat fordrage dronning Charlotte Amalie, som tilhørte den reformerte tro (I, 93).

Frederik Plum betegnes som den egentlige grundlægger af den velgørende stiftelse Gentofte-Lyngby hospital, idet det var ham, der i 1712 ved kgl. stadfæstelse fik fastsat regler for anvendelsen af midlerne fra Vangede kildeblok.

Når stiftelsens område blev både Gentofte og Lyngby sogne, var årsagen den, at Lyngby i 1682 var blevet anneks til Gentofte. Frederik Plum drev selv begge sognes præstegårde og fæstede yderligere for en årrække en af bøndergårdene i Gentofte; dette fæste ophørte i 1716, men indtil da var pastor Plum således en ikke helt lille jorddrot.

Da Frederik Plum døde den 28. maj 1728, næsten 85 år gammel, var han endnu i besiddelse af det embede, han havde tjent i næsten 56 år, det eneste præstekald, han havde haft gennem hele sit liv.

Fra året før sin død havde Plum som præsteviet medhjælper haft den 26-årige Christian Sigfred Mangor, der måtte forrette denne tjeneste uden vederlag, men som til gengæld på forhånd var beskikket som hans arvtager til begge kaldene.

Som pietismens repræsentant beklædte Mangor i 30 år præsteembedet i Gentofte. En række kongelige forordninger, der kom i løbet af hans første ti embedsår, dannede grundlaget for den strenge kirketugt, præsterne i den pietistiske tid havde pligt til at holde i deres menigheder. Når gudstjenesten om sommeren begyndte kl. 7, om vinteren kl. 8, og ofte varede til kl. halvto, kan man neppe fortænke en stakkels, forslidt bonde i, at han tog sig en lille lur i kirken, hvis han ikke havde mod til åbent at holde sig borte fra gudstjenesten. Der var enkelte i menigheden, der ikke ville lade sig tvinge til kirkegang, således restauratør Christian Hansen på Bellevue (II, 219). Da sognepræsten foreholdt ham kirkegangspligten, svarede Christian Hansen, at det måtte blive hans egen samvittigheds sag. Mangor kla-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gede derpå til stiftamtmanden, der skriftlig beordrede den genstridige restauratør til at tilkendegive årsagen „til saadan Eders, Hustrues og Tjenestefolks Frahold fra Alterens Sacramente samt Kirkegang".

Christian Hansen svarede, at han ikke lagde pres på hverken hustruen eller tjenestefolkene, men overlod spørgsmålet om deres kirkegang til deres egen samvittighed. Selv fandt han ikke i det nye testamente nogen udtrykkelig befaling til kirkegang eller altergang, og han håbede „for videre merbemeldte Hr. Mangors anførte Klagemaal og Angivelse at skulle vorde befriet". Sagen endte med, at Christian Hansen bad kongen om fritagelse for at søge Gentofte kirke, og dette ønske fik han opfyldt.

For sognenes fattigpleje nærede pastor Mangor en varm interesse. I hans tid byggedes på Gentoftegade ind til præstegårdshaven det første Gentofte-Lyngby hospital for de penge, der var indkommet i kildeblokken. Men på landstrygernes overhåndtagende betleri blev der ikke taget med blide hænder. Løsgængere skulle straffes i den gabestok, der i 1738 beordredes opstillet foran kirken.

Christian Mangor havde en betydelig omgangskreds og større krav til livet, end hans embedsindtægter tillod, og han var derfor i permanent pengeforlegenhed. Hans moder forstrakte ham ofte med lån; hun havde efter sin første mands død ægtet storkøbmanden Abraham Kløcker og boede i Gentofte, hvor hun sad i gode kår. Men pastor Mangors finanser kom aldrig på fode; i 1753 måtte han således pantsætte sin korntiende. Han døde i 1758, kun 56 år gammel, og efterlod en enke med en stor børneflok. Hans sønnesøn var grosserer Valentin Nicolai Mangor, hvis hustru Anna Marie Bang er gået over i historien som „Madam Mangor".

Allerede i 1742 var det ved kgl. reskript blevet bestemt, at Gentofte og Lyngby sognekald ved Mangors død atter skulle adskilles. Til Lyngby kaldedes Andreas Benjamin Poulsen fra Gerlev i sydsjælland, til Gentofte Jochum Gregersen Bruun, men allerede to måneder efter kaldelsen opnåede de to præster tilladelse til embedsbytning. Andreas Poulsens virksomhed som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sognepræst i Gentofte blev dog ikke af lang varighed; i marts 1762 udnævntes han til slotspræst på Frederiksborg og sognepræst til Hillerød og Nørre Herlev sogne. I Gentofte satte han sig et minde som den, der støttede „den lærde bonde" i kampen mod tidens overtro (I, 142).

Hans efterfølger som præst i Gentofte blev den 38-årige hidtidige fængselspræst ved Børnehuset på Christianshavn, nordmanden Johannes Eriksen Siverud. Det var muligvis hans varme sympati for hernhuterne, der banede ham vej til embedet, idet Andreas Peter Bernstorffs svigermoder, grevinde Frederikke Stolberg, også nærede interesse for denne trosretning og derfor har protegeret pastor Siverud. Men hans hernhutisk betonede forkyndelse slog ikke godt igennem over for bøndernes materialistiske indstilling, og i 1776 søgte Siverud forflyttelse til Norge. Hans bestræbelser i denne retning kronedes dog ikke med held, da biskoppen i det pågældende stift nærede antipati mod alle hernhutiske tendenser.

Johannes Siverud slog sig derpå til ro i Gentofte, hvor han døde 7 år senere. Også han havde gennem årene givet sig af med lærde sysler og taget magistergraden; fra hans hånd foreligger oversættelser af et par af John Bunyans skrifter.

Hans Jørgen Christian Høegh, der i 1783 overtog Gentofte præstekald, var en yngre broder til statsminister Ove Høegh Guldberg, der muligt har haft sin andel i broderens forflyttelse til det attråede embede i Gentofte efter næsten 20 års præstegerning i jyske landsogne.

Høegh var en fuldgyldig repræsentant for den rationalistiske tid. Som landmand var han fremragende; han drev præstegårdens jorder frem til et mønsterlandbrug, og ydermere skaffede han sig en privat landejendom, da han i 1800 købte de 16½ tdr. land af Tranegårdens arealer, der senere opkaldtes efter ham og fik navnet Høeghsminde (II, 77). Medens hans forgængere havde drevet teologiske studier, beskæftigede Høegh sig med landøkonomi; han skrev saglige artikler til landbrugsfaglige tidsskrifter og udgav det selvstændige arbejde „Anvisning til et velindrettet Jordbrug for Gaardmænd og Huusmænd paa Landet, som have

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

faaet deres Jorder udskiftede af Fællesskab". Dette skrift hædredes med landhusholdningsselskabets guldmedalje.

Også for folkeoplysningen arbejdede Høegh med iver. Det var således på hans initiativ, at skolerne i Vangede og Jægersborg oprettedes i 1786 og 1795 (I, 97-99).

Hans Jørgen Christian Høegh, der var blevet Sokkelund herreds provst, var ingen fremragende prædikant, men han havde ved sit retsind og sin venlige hjælpsomhed formået at gøre sig overordentlig afholdt i de menigheder, han havde tjent. Læreren i Jægersborg, Poul Erslev, for hvem Høegh havde været en faderlig ven, sætter ham i sine erindringer følgende minde:

„Han var den sjeldneste Landsbypræst og som en fader for Menigheden. Hvor han fandt uforskyldt Fattigdom, hvor han hørte tale om den lidende Syge, hvor han erfarede Familie Uenigheder, o, der var han strax ved Haanden med Trøst og Raad, med Lindring og med sin faderlige, vennehulde og kjærlige Overtalelse; thi faderlig Hjælpsomhed og huuslig Fred var hans Løsen, som opnaaedes ved Tro, Haab og Tillid til Forsynets Naade, han var den sande christelige Præst!"[32]

I 22 år var Hans Jørgen Christian Høegh sognepræst i Gentofte. Han døde den 10. december 1805 i sit 68. år.

Ved den følgende besættelse af kaldet var der skarp konkurrence mellem 13 ansøgere, der alle fra en eller anden formående side havde skaffet sig protektion. Den afdøde provsts søn, Jørgen Høegh, var blandt dem, der bejlede til embedet. Han støttedes af to professorer, og menigheden så ham gerne som faderens efterfølger. Han blev den foretrukne. Det var sidste gang, Vartovs direktion udøvede kaldsretten, som fra 1806 blev afstået til kongen.[33]

Gennem 46 år beklædte Jørgen Høegh det embede, han havde fået, inden han endnu var fyldt 25 år. I sine yngre dage oplevede han englænderkrigens trængsler og få år efter statsbankerotten; i sine ældre år ramtes han af endnu en ulykke, præstegårdens brand natten mellem den 28. og 29. november 1843. Allerede på dette tidspunkt var pastor Høegh en svagelig mand, og i de følgende år faldt han mere og mere af; fra 1848 var

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Søren Worsøe ansat i stillingen som personel kapellan. Høegh døde i embedet den 9. april 1852.

Den hidtidige sognepræst i Søllerød, provst Boie Frederik Outzen Boisen, søgte og fik nu kaldet i Gentofte. Provst Boisen havde på dette tidspunkt en 25-årig præstegerning bag sig. Han var søn af den lolland-falsterske biskop Peter Outzen Boisen, hos hvem han som nybagt kandidat blev hjælpepræst samtidig med, at han underviste på det af faderen stiftede og ledede Vesterborg seminarium. Over præstekaldet i Sakskøbing førte hans vej i 1836 til embedet i Søllerød.

Provst Boisen var ikke ukendt i Gentofte, da han i 1852 blev sognets præst. Han havde taget del i det politiske liv, var i 1842 indtrådt i Københavns amtsråd og opstilledes i 1848 i Lyngby til den grundlovgivende rigsforsamling, men opnåede ikke valg. I Gentofte sogneforstanderskab, hvor han som sognepræst var født medlem, valgtes han straks fra sin tiltrædelse til formand, og da en lov i 1855 indskrænkede sognepræstens beføjelser i denne forsamling til alene at gælde fattig- og skolesager, nøjedes provsten ikke med den plads, han var selskrevet til, men lod sig vælge på linie med de øvrige medlemmer. Formandsskabet beholdt han, til han i 1863 ønskede sig afløst fra dette hverv. Fra nytår 1855 fik han sogneforstanderskabets møder, der hidtil havde været afholdt på Gentofte kro, henlagt til præstegården, og dette forhold ændredes ikke, før provsten i 1863 fratrådte som formand.

Ved sin behjertede optræden under koleraepidemien i 1853 vandt provst Boisen sine sognebørns beundring og hengivenhed. Som prædikant var han neppe særlig fremragende; hans foredrag omtales af biskop Mynster som langtrukkent, undertiden drævende, ikke naturligt.

For skolernes arbejde nærede han den varmeste interesse, og også lærernes rent timelige kår lå ham på sinde. Da lærerembederne i Skovshoved og Ordrup i begyndelsen af 1870-erne skulle oprettes uden jordlod, foreslog provsten, at lønnen for disse lærere blev gjort bevægelig på grundlag af kapitelstaksten.

Når det gjaldt velgørenheden i sognet, gik provst Boisen selv

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i spidsen. I 1862 skænkede han grund og bygning foruden en legatkapital på 7.000 rdl. til „Provst Boisen og Hustrues Børneasyl". Af et større pengebeløb, der i anledning af hans 50 års præstejubilæum i 1868 var indsamlet i sognet, oprettedes efter jubilarens beslutning „Provst Boisens Jubellegat", hvis renter anvendes til konfirmanders beklædning.

Provst Boisen var både i og uden for sin stand en overordentlig anset mand; han havde 1867 fået rang af biskop, en meget sjælden udmærkelse. På baggrund heraf kom hans endelige skæbne til at virke særlig tragisk. En gammel episode blev under lidet tiltalende former fremdraget og benyttet til at fælde ham. Han søgte selv sin afsked i 1872, men fik den uden pension. Hans sidste år indtil hans død i 1876 blev derfor bitre og triste.

Knap 4 maneder efter provst Boisens afsked kaldedes hidtidig sognepræst til Føllenslev og Særslev menigheder Harald Peter Ipsen til det ledige embede. Under hans medvirken begyndtes i 1873 bestræbelserne for at få opført en kirke i Ordrup (II, 128). Pastor Ipsen skulle imidlertid ikke opleve at se dette arbejde fuldendt. Han døde i maj 1876, en måned før Ordrup kirkes indvielse. Hans kapellan, Albert Thorvald Jantzen, blev hans efterfølger.

I en alder af 25 år var pastor Jantzen i 1865 blevet lærer for Christian IX's to yngste børn, prinsesse Thyra og prins Valdemar. Gennem de 8 år, denne lærervirksomhed varede, kom den unge teolog til at stå kongefamilien meget nær, og han deltog gentagne gange sammen med de kongelige herskaber i rejser til udlandet, således i 1866 til England i anledning af prinsesse Alexandras formæling med prinsen af Wales og i 1871 til Grækenland og Italien. Senere forrettede han på slottet Eu i Frankrig prins Valdemars og prinsesse Maries vielse.

Da sognekaldet i Gentofte blev ledigt ved pastor Ipsens død, søgte Jantzen embedet efter kongens udtrykkelige ønske. Dette ønske faldt ganske sammen med menighedens, og den 4. september 1876 modtog han udnævnelsen til det kald, han kom til at tjene gennem 38 år.

Pastor Jantzens virksomhed faldt i den periode, da sognets

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

indbyggerantal for alvor begyndte at vokse; det kan i korthed siges, at der gennem hans embedstid skete en seksdobling af befolkningen, og dette medførte udskillelsen af de to første kirkesogne, Ordrup og Hellerup.

Det var imidlertid ikke alene menighedsarbejdet, der lagde beslag på pastor Jantzens tid og arbejdskraft; sin stilling som formand for skolekommissionen omfattede han med megen interesse og alvor. Hans faste, næsten stejle holdning over for et par af sognets private skoler er tidligere omtalt (I, 215, 217).

Som personalhistoriker var han fremragende kyndig, og til C. F. Brickas Biografisk Leksikon forelå en lang række bidrag fra hans hånd. Hans private samling af genealogisk litteratur var nærmest enestående.

Den nære forbindelse med kongehuset holdt sig gennem årene, og den kongelige familie søgte ofte om søndagen Gentofte kirke, når residensen om sommeren var forlagt til Bernstorff.

Ved pastor Jantzens 70 års dag i 1910 lod menigheden hans portræt udføre af maleren Frans Schwartz. Billedet er ophængt i kirkens tårnrum.

I 1913 tog pastor Jantzen sin afsked, og 3 år senere døde han. Dr. phil. Louis Bobé giver i Personalhistorisk Tidsskrift følgende karakteristik af ham:

„En ualmindelig statelig Præsteskikkelse, der bag det noget tilknappede, i virkeligheden tilbageholdende Væsen skjulte et varmt Hjerte, en fordomsfri og lunerig Natur og en rig Personlighed, der var højt skattet af alle, der havde den Lykke at lære ham nøjere at kende."[34]

Johannes Emil Schepelern, der i 1914 blev pastor Jantzens efterfølger i Gentofte, havde i årene 1898—1900 været huslærer hos den danske gesandt i Wien, greve W. Ahlefeldt-Laurvig. Fra 1900—05 var han lærer for prins Valdemars sønner, samtidig med at han beklædte et kateketembede i København. I 1932 udnævntes pastor Schepelern til provst i Sokkelund herred.[35]

Den stærke vækst, der i Gentofte kommune fortsatte også

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i provst Schepelerns embedstid, medførte udskillelsen af Vangede og Jægersborg sogne.

Provst Schepelern, der virkede som sognepræst i Gentofte til 1942, og som døde i 1949, erindres som en varmhjertet personlighed med et knitrende tørt lune.

Siden 1942 har pastor Aage Martensen-Larsen været sognepræst i Gentofte.

Gentofte kirkegård var indtil 1892, da Ordrup kirkegård blev anlagt, den eneste begravelsesplads i Gentofte Kommune. Den lå uden om kirken, mod syd begrænset af præstegården og mod nord af den gamle markvej, der senere blev til Kildeskovsvej. Det er vanskeligt i vore dage at danne sig et begreb om, hvor udsat kirkegården lå for vind og vejr; på J. P. Møllers maleri fra 1827 får man imidlertid et klart billede både af dens lidenhed og dens dårlige læforhold. Indhegningen var ikke til enhver tid i den bedste orden; i 1577 skriver således Frederik II til forstanderen for Vartov, at bønderne har ført klage over, at kirkegården står åben alle vegne for fæ og kvæg, og det befales ham alvorligt at istandsætte muren og siden holde den i god stand.[36] Kirkegården var mod vest og nord hegnet af et stengærde; i dette fandtes to indgange, en fra Gentoftegade og en ud for kvindedøren på kirkens nordside.

Til hver af sognets gårde hørte et gravsted, og her lod slægtled efter slægtled deres afdøde begrave. Når epidemier som i 1654 (I, 63) og i 1711 satte ind og bortrev store dele af befolkningen, må det have knebet stærkt med begravelsespladsen på kirkegårdens ringe areal; ikke desto mindre var der endnu i 1762 en større plet, hvor ingen ville lade deres afdøde begrave, fordi den efter deres opfattelse lå for langt bort fra kirkebygningens beskyttende ly. Vartovs direktion skriver om denne del af kirkegården, at den „ikke bruges af en Slags vrang Idé, at det ikke er saa hæderligt at begraves dér som paa andre Steder i Kirkegaarden", og det blev derfor bestemt, at der ikke måtte foretages begravelser andre steder på kirkegården end netop dér. Men heller ikke denne foranstaltning var tilstrækkelig til at hin-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dre den lille kirkegårds overfyldning. Jordsmonnet voksede højere og højere; hverken den reglementerede 3 alens dybde eller de 20 års gravfred kunne overholdes. Degnen mødte før kastningen af en grav med sin jernsøger, og når han ikke med den stødte på hele kister, blev opgravningen tilladt. Hyppigt skete det herved, at lig, der endnu ikke var formuldede, bragtes for dagens lys, og lige så ofte undlod man atter at nedgrave disse jordiske levninger, der tilfældigt henkastedes omkring på

Ove Mallings grav på Gentofte kirkegård.

kirkegården. Endnu så sent som i 1807 og 1813 påtaler biskoppen disse uanstændige tilstande.

Det var dog ikke kirkegårdens snævre grænser, der alene var årsag til disse uordener. Et kirkegårdsreglement var en ganske ukendt ting, og der fandtes ikke engang en graver. De efterladte måtte selv besørge gravene kastet og atter fyldt. Reguleringer af jordoverfladen fandt aldrig sted, og gange var ikke anlagt mellem gravstederne. Vedligeholdelsen af gravene var yderst nødtørftig eller skete slet ikke, og på mange gravsteder stod ukrudtet i det rigeste flor.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

For en udvidelse af kirkegården var mulighederne ikke særlig gode. Der kunne være tale om at tilføje et areal af Vældegårdens marker nord for kirken, men i så fald måtte markvejen langs kirkegårdens nordhegn omlægges. En anden mulighed var udvidelse mod øst ind på præstegårdens jorder. Denne løsning var hverken provst Høegh eller hans søn og efterfølger særlig stemt for, og hertil kom, at en udvidelse i denne retning måtte føre til nedlæggelse af en 5 alen bred sti, der ved udskiftningen var anlagt fra markvejen nord for kirken, øst om kirkegården og præstegårdshaven til forbindelse med markvejen til stranden, den nuværende Baunegårdsvej. Omsider lykkedes det dog at komme til enighed om en udvidelse mod øst. Stien blev ikke nedlagt, men aflukkedes med låger, hvortil de, der ønskede det, kunne få udleveret nøgler.

En regulering af kirkegården blev derpå gennemført samtidig med udvidelsen. Nord for kirken lå jorden efterhånden næsten i højde med vinduernes underkant, og meget fyld måtte derfor fjernes. Den gamle kirkegårdsmur blev nedrevet og erstattedes med en bred stensætning, beplantet med tjørn. Der blev plantet løvtræer og anlagt gange, som indfattedes af liguster, og gravstederne afmærkedes med pæle af egetræ. I 1829 var disse arbejder tilendebragt.

Da kravet om en ny kirkegårdsudvidelse rejstes i 1852, satte også provst Boisen sig imod, at der skete en yderligere beskæring af præstegårdens arealer. Dette synspunkt fik dog ikke medhold i sogneforstanderskabet, der trods provstens formandsskab med 6 stemmer mod 3 gik ind for en udvidelse ind over præstegårdens jorder. Koleraepidemien i 1853 understregede på dyster vis nødvendigheden af, at udvidelsen snarest fandt sted, og den blev derpå gennemført i det følgende år.

Som et argument mod kirkegårdens udvidelse mod øst havde provst Boisen anført disse arealers overordentlige vandrigelighed. På dette punkt fik han ret; ofte var en grav stærkt vandfyldt, allerede inden kisten blev nedsat, og en dræning måtte derfor iværksættes. Dette skete i 1872; samtidig tilføjedes endnu et

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

areal mod øst, således at kirkegårdens udstrækning nu var 12.210 m² mod de oprindelige 2.884 m².

Tre gange senere er der sket betydelige tilføjelser til Gentofte kirkegård, først i 1891 med en strimmel mod øst og et større areal mod syd, dernæst i 1902 med en femkant, der fra kirkegårdens sydøstlige hjørne strækker sig ud til H. A. Clausensvej, og endelig i 1924 med den hidtil største udvidelse, der gik øst og syd om præstegårdshaven, og hvorved denne blev stærkt beskåret.

Udvidelsen af 1902 blev dog først anlagt i 1917; planen var udført af havearkitekt E. Erstad-Jørgensen. Det senest tilkomne areal er anlagt efter tegning af kommunegartner G. N. Brandt.

Kirkegårdens administration, der hidtil havde været underlagt de skiftende kirkeværger, er fra 1914 overgået til kommunen.

Indtil slutningen af 1700-tallet kunne man ikke på Gentofte kirkegård finde noget gravmonument ud over enkelte ganske simple træ- eller jernkors med navneplader. En af de første større ligsten er den, der i 1788 blev lagt over Stengårdens ejer, Cornelius Lorentzen. Denne gravsten findes endnu, ligeledes de, der på det Bernstorffske gravsted blev lagt over to af A. P. Bernstorffs sønner i 1790-erne og over hans svigerdatter i 1807.

I løbet af 1800-tallet blev det almindeligt, at gravene, også bønders og håndværkeres, forsynedes med gravsten. Mange af de familier, der boede på sognets landsteder, erhvervede gravsted på Gentofte kirkegård, og en række af landets betydeligste navne inden for videnskab, kunst, handel og politik har fundet deres sidste hvilested her. Bedst kendt er statsmanden Ove Mallings gravsted med det mindesmærke, taknemmelige medborgere rejste i 1834, fem år efter hans død. videre skal følgende nævnes: historikeren Frederik Thaarup 1845, blomstermaleren Jens Laurentz Jensen, der var søn af læreren i Gentofte, 1856, etatsråd J. Th. Suhr, Sølyst, 1858, landskabsmaleren Frederik Sødring, Lille Mariendal, 1862, dr. phil. Gotfred Rode, Skovgård, 1878, rigsgreve Wilh. C. E. Sponneck, Heslegård, 1888, geografen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Edvard Erslev, Charlottenlund, 1892, skuespillerinden Julie Sødring 1894.[37]

Fra 1900-tallet: trafikminister Viggo Hørup 1902, sangeren Jens Larsen Nyrop 1904, forfatteren Carl Ewald 1908, maleren Lorenz Frølich, Blidah, 1908, professor C. Ph. Teller 1909, skolemanden, professor H. C. Frederiksen, Ordrup, 1921, politikeren Ove Rode 1933.

Gentofte præstegård.

Ved udskiftningen blev Gentofte præstegård forlods udlagt til kaldet og kom således ikke med i lodtrækningen. Medens de øvrige gårde i Gentofte by fik et hartkornstilliggende på lidt over 9 tdr., blev der tillagt præstegården næsten 11 tdr. hartkorn; dens areal blev på 55 tdr. land. Men denne jordfordeling var ikke gået af uden sværdslag. Pastor Siverud og Torkel Baden havde på dette som på flere andre punkter vanskeligt ved at komme overens om tingene, og de skiltes i en indbyrdes inderlig antipati.

Præstegårdens jorder lå i Brødhøjsvangen, umiddelbart øst

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for byen. De omfattede Gærdesagrene, Dukkepølsspjældene, Blomsteragrene og Østerkildespjældene samt den vestlige del af Barnholmsstumperne. Præstegårdens østhegn ind mod Maltegården voksede i tidens løb op til en mægtig tjørnehæk, af hvilken der endnu ses rester i villahaver ved Høeghsmindevej og Østerkildevej.

Kort før århundredskiftet skulle Gentofte opleve endnu en præstegårdsbrand. Natten mellem den 21. og 22. februar 1899 nedbrændte de tre avlslænger, medens stuelængen reddedes. Den række lindetræer, der endnu står langs Gentoftegade ud for præstegården, blev stærkt medtaget af branden, men træerne overlevede den hårde medfart. Stammerne bærer på den side, der vender ind mod gården, fremdeles slemme ar efter den skade, de havde lidt.

Ud mod Gentoftegade byggedes efter branden to hvidkalkede udhuse med kamtakkede gavle. Avlslængerne genopførtes derimod ikke, da der ikke mere var brug for dem. Præstegårdens jorder var i 1891 solgt til et interessentskab, bestående af grosserer E. le Maire og vekselerer Martin Cohn, og i de følgende år påbegyndtes en udstykning af arealerne.

Midt på gårdspladsen plantedes en lind, på hvilken fæstedes en metalplade med følgende indskrift: Præstens Lind, 23. Marts 1900.

15. Gentofte sø.

Gentofte sø har fra de ældste tider ligget under kronen. Med Mogens Bertelsen Dallins „Angiffuende 1717 om Wand at føre thill Kiøbenhaffn ved at forbinde Lyngby, Ibstrup, Gientofte og Emdrup Søer"[1] glider søen imidlertid ind som et led i hovedstadens vandforsyning, men medens staden København fik rådighedsret over vandet i søen, var staten fremdeles søens ejer, og retten til jagt og fiskeri forblev under kronen.

Gentofte sø skulle danne en slags reservebeholdning, som Københavns vandforsyning kunne angribe, når vandstanden i hovedreservoiret Emdrup sø i mere tørre perioder blev for stærkt reduceret. Forbindelsen mellem de to søer dannedes og dannes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fremdeles af Gentofterenden, „åen", som oplandets børn i vore dage benævner den; et stigbord ved Kongevejen var vandstrømmens regulator.

At København til tider gjorde stærkt brug af vandet i Gentofte sø, får man et indtryk af gennem de hjertesuk, beboerne i Gentofte by udstødte i deres talerør „Københavns Amts Avis". I 1872 klages der således over, at Københavns vandforsyning næsten tømmer søen om sommeren. Døde fisk forpester luften med deres ilde lugt, og Gentofte by, der selv lider under vandmangel, må køre vand fra Jægersborg. Og i tilfælde af ildebrand ville Gentofte være ganske prisgivet.[2]

Men klagerne kunne naturligvis også gå for vidt, og når en indsender i 1875 i „Dagens Nyheder" vil pådutte København skylden for en tyfusepidemi i Gentofte, fordi vandstanden i søen var stærkt forringet, må det synes at være helt ude i det kværulante.

Stridigheder mellem Gentofte sogneråd og Københavns vandkommission kunne, selv om de ikke hørte til dagens orden, ikke ganske undgås. Adgangsvejene til søen var spærret med bomme, der skulle forhindre egnens kreaturer i at komme ned og forurene søens vand. Da disse spærringer i 1852 var blevet temmelig defekte, krævede vandkommissionen istandsættelsen foretaget af Gentofte Kommune. Sogneforstanderskabet svarede afvisende, at hvis det var Københavns vandvæsen om at gøre at holde kreaturerne borte fra søen, kunne det selv lade bommene bringe i orden. Men vandkommissionen fremdrog en gammel bestemmelse, efter hvilken forpligtelsen uimodsigeligt påhvilede Gentofte, og herfor måtte sogneforstanderne bøje sig.

Til gengæld søgte man så i Gentofte at hævde Københavns forpligtelse til at holde søens bevoksning inden for rimelige grænser. Der foretoges nok af og til en slags oprensning, men denne indskrænkede sig til, at et par mænd sejlede rundt i en båd og kappede de stærkest voksende vandplanter af, og søens nordlige ende var faktisk så tilgroet med rør, at man med god grund kunne frygte dens omdannelse til en sump. Den i 1896 stiftede „Gjentofte Grundejer- og borgerlige Forening" — nu

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gentofte Kommunal- og Grundejerforening — var meget aktiv i anstrengelserne for at få en forbedring udført gennem en rationel oprensning. Det lykkedes foreningen at formå Gentofte sogneråd til at tage affære. Efter rådets henvendelse til den lokale sundhedskommission stillede denne i 1904 til Københavns magistrat krav om en effektiv oprensning af søen inden 1. juli 1906. Samtidig henstilledes det, at København, navnlig i den

Gentofte sø. Østbredden.

varme årstid, undlod at aftage vand fra søen i så stærkt omfang, at bredderne blev tørlagt.

Nu fandt Københavns magistrat sig imidlertid ikke forpligtet til at efterkomme en ordre fra Gentofte sundhedskommission, men indankede kravet for Sjællands stiftamt, der i 1907 resolverede, dels at sundhedskommissionen ikke var kompetent til at foranledige en indskrænkning af vandforbruget fra søen, dels at man ikke kunne pålægge Københavns vandforsyning alene at bære omkostningerne ved søens oprensning. Gentofte sogneråd søgte derpå sagen indbragt for domstolene, men fik den afvist under henvisning til stiftamtets resolution. En henvendelse til ju-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stitsministeriet besvaredes med en henstilling til parterne om at søge en mindelig afgørelse opnået. Ved de forhandlinger, der herefter kom i stand under ledelse af en af ministeriets embedsmænd, opnåedes i 1912 en overenskomst, hvorefter København fremdeles forbeholdt sig ret til vandet i søen, men samtidig gik ind på årlig at yde 3.000 kr. til søens renholdelse ved Gentofte Kommunes foranstaltning.

Retten til jagt og fiskeri på Gentofte sø var i tiden op mod 1900 af staten bortforpagtet til Lystfiskeriforeningen. Det var selvsagt ikke med milde blikke, borgerne i Gentofte betragtede de fremmede, der tumlede sig på den sø, hvortil de selv uden medlemsskab var adgangsforment. Da man nu i Gentofte bragte i erfaring, at Lystfiskeriforeningens kontrakt udløb i slutningen af 1900, søgte bestyrelsen for Gentofte Grundejer- og borgerlige Forening på statens domænekontor oplysning om, når auktionen over jagt- og fiskeriretten for en ny forpagtningsperiode skulle finde sted. Det viste sig da, at Lystfiskeriforeningen allerede i 1899 havde opnået forlængelse af sin kontrakt for en tiårig periode.

Denne afgørelse ville foreningen i Gentofte dog ikke lade sig nøje med. Man henvendte sig straks til kredsens folketingsmand, proprietær Piper, der lovede at forelægge spørgsmålet for statsrevisor Lars Dinesen og landbrugsministeren. Endvidere rådede han foreningen til uopholdelig til ministeriet at indsende tilbud om en fast årlig afgift, der lå højere end Lystfiskeriforeningens. Dette skete; man tilbød staten en årlig leje af 700 kr. for en periode af 10 år, men ministeriet ville ikke fravige den en gang trufne afgørelse.

Ufortrødent henvendte de ihærdige borgere i Gentofte sig derpå til Lystfiskeriforeningen og opnåede virkelig en kontrakt med denne, således at en lokal fiskeriklub fik adgang til både sejlads og fiskeri på søen. Fiskeriklubben anskaffede derpå 5 både, der skulle stå til medlemmernes rådighed i sommertiden. Men i 1905 meddelte Lystfiskeriforeningen, at den ikke ville forny aftalen med hensyn til fiskeriet. Klubben blev derpå op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hævet, medens Gentofte Kommunalforening overtog bådene og bevarede retten til sejlads på søen for sine medlemmer.[3]

Efter en række forhandlinger med staten overtog Gentofte Kommune i 1913 forpagtningen af jagt og fiskeri på Gentofte sø. Jagten blev straks totalt aflyst; retten til fiskeri videreforpagtedes til Lystfiskeriforeningen og Gentofte Kommunalforening, men senere er der truffet bestemmelse om, at også andre borgere i kommunen, dog i begrænset omfang, skal have adgang til at løse fisketegn.

Kommunen har i tidens løb bragt betydelige ofre for at gøre søens omgivelser så tiltrækkende som muligt for egnens beboere, og samtidig har man tilstræbt at skabe de bedst mulige betingelser for fuglelivet. En sti blev i løbet af 1920-erne anlagt vest om søen, og et større areal mellem søen og Lyngbyvej er i de seneste år blevet til et smukt parkanlæg.

De pragtfulde „ildfester", som i somrene 1933, 1934 og 1938 var arrangeret ved Gentofte sø, havde allerede ved århundredets begyndelse haft deres forbilleder. Den første fandt sted sankthansaften 1901. Det var Gentofte Grundejer- og borgerlige Forening, der havde sat festen i scene, og den blev en meget smuk succes, begunstiget af det yndigste sommervejr. Desværre druknede en tilsvarende fest det følgende år i øsende regn.

Gennem mange år hentede Tuborgs bryggerier sit forbrug af is på Gentofte sø, og da forholdene under den anden verdenskrig en tid havde vanskeliggjort driften af moderne kølemaskiner, måtte man vende tilbage til den gammeldags isning.

16. Vangede by.

I bondebyen Vangede grupperede huse og gårde sig på begge sider af bygaden, den nuværende Vangedevej på strækningen fra Stolpegårdsvej til Mosegårdsvej. I den sydlige ende åbnede bygaden sig til en bred plads, og i dennes vestlige udkant fandtes gadekæret lidt syd for det sted, hvor nu Snogegårdsvej udmunder i Vangedevej. Om et bystævne findes ingen overlevering.

Nordligst i byen lå smedien på vestsiden af bygaden; senere

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

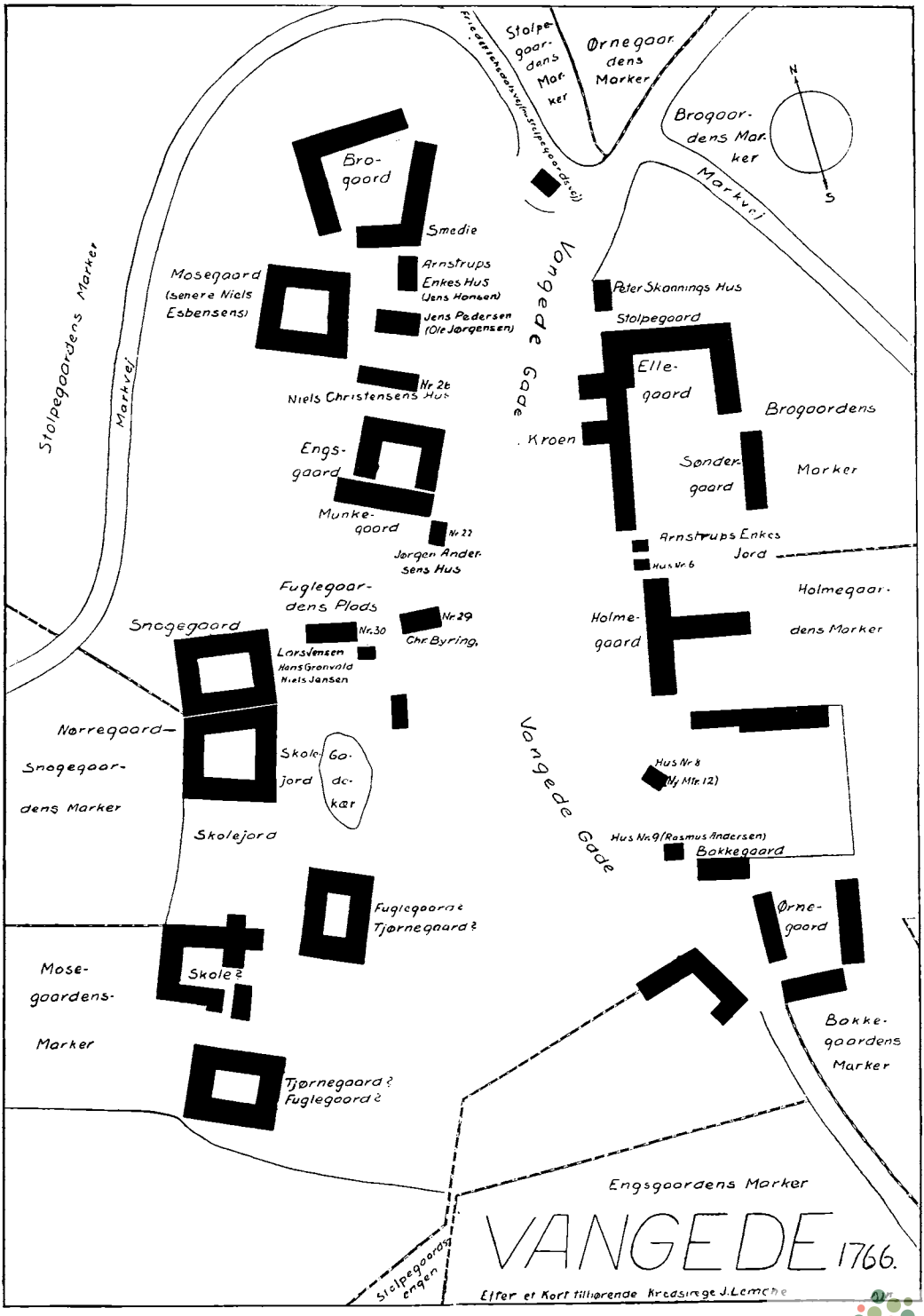
Stolpegaardens Marker
Markvej
Stolpegaardens Marker
Ørnegaardens Marker
Brogaardens Marker
Markvej
N
S
Brogaard
Smedie
Arnstrups Enkes Hus (Jens Hansen)
Jens Pedersen (Ole Jørgensen)
Mosegaard (senere Niels Esbensens)
Nr. 26
Niels Christensens Hus
Engsgaard
Munkegaard
Nr. 27
Jørgen Andersens Hus
Fuglegaardens Plads
Nr. 29
Nr. 30
Chr. Byring,
Lorsensen
Hans Grønvald
Niels Jansen
Snogegaard
Nørregaard—
Snogegaardens Marker
Skolejord
Gadekær
Skolejord
Fuglegaarde
Tjørnegaard?
Skole?
Mosegaardens Marker
Tjørnegaard?
Fuglegaard?
Vangede Gade
Peter Skønnings Hus
Stolpegaard
Ellegaard
Kroen
Brogaardens Marker
Søndergaard
Arnstrups Enkes Jord
Hus Nr. 6
Holmegaard
Holmegaardens Marker
Hus Nr. 8
(Ny Mtr. 12)
Hus Nr. 9 (Rasmus Andersen)
Bakkegaard
Ørnegaard
Bakkegaardens Marker
Engsgaardens Marker
Stolpegaards engen
VANGEDE 1766.
Efter et Kort tilhørende Kredsirege J. Lemche

i tiden flyttedes den ud ved Kongevejen. Dens beskedne bygninger på dette sted vurderedes i 1822 til 650 rd.[1]

Beliggenheden af byens enkelte gårde lader sig neppe ganske klart udrede, men er i store træk angivet på vedføjede af kredslæge Joh. Lemche udarbejdede plan.

Kroen, der lå på bygadens østside mellem Ellegård og Holmegård, omtales tidligst i 1706, da jagtbetjenten Heinrich Jacobsen holdt udskænkning af øl og brændevin. Jagtbetjenten levede

Gammelt hus på Vangedevej (Nr. 24).
Her boede postbudet, der ved siden af sin tjeneste drev et lille erhverv med røgning af pølser og flæskesider. I. Scharff fot.

ufortrødent videre på den mundtlige bevilling, der i sin tid var givet hans forgænger; kroens oprindelse må således søges allerede i 1600-tallet.[2] Da Heinrich Jacobsen i 1709 blev kgl. skovrider på Kronborg amt, gav han afståelsesbrev på Vangede kro til slotsforvalter Niels Thøgersen på Jægersborg, og da denne var død i 1728, blev kroen solgt til „Erlig og Velagtet Mand" Peder Christensen. Bygningerne bestod på dette tidspunkt af en stuelænge og en portlænge, og købesummen var 100 rdl.[3]

Kroen har herefter for en tid været nedlagt. Men bymændene

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ønskede den atter oprettet, og på anbefaling af Sjællands stiftsbefalingsmand, grev C. D. Reventlow, blev der den 21. april 1750 givet bevilling til aftakket husar Christian Fürst, der indtil videre måtte „holde eet Kroe eller Værtshuus og de Reisende

Den gamle skole i Vangede.

saavel som andre med tilhørende Logementer samt Spiise- og Drikke-Vahre, til Nødtørftighed og for en billig Betaling, sammestæds betiene, med de Vilkaar, at hand sig ingenlunde understaaer der ved Stædet at brøgge Øll eller brænde Brændeviin, men skal være forbunden, de falholdende Vahre udi Vores Kongl. Residentz Stad Kiøbenhafn at tilhandle og desforuden at svare til vores Cassa Fiire Rigsdaler aarlig Afgift. I det øvrige haver hand dette Kroe udi forsvarlig Stand at vedligeholde, og sig dermed udi alle Maader efter Loven samt de om Kroehold paa Lan-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det allerede udgangne, eller herefter udgivende Forordninger at rette og forholde, saa at Kroet icke til noget Fylderie og Tiids Spilde for Bonden eller andre, vorder misbrugt, saafremt dette Privilegium icke ellers derved skal være forbrudt og aldeeles ophævet."[4]

Fürst fik sin bevilling bekræftet i 1767, men da den efter al sandsynlighed mere har bidraget til „Fylderie og Tiids Spilde for Bonden" end til vederkvægelse for de rejsende, som der

Gamle huse i Snogegårdsvænget. I. Scharff fot.

neppe har været mange af på denne kant, blev den i 1785 nedlagt på foranledning af A. P. Bernstorff.

Hvor den i 1740 oprettede skole havde sin plads, er uvist, men da kroen var fjernet, blev den nye af A. P. Bernstorff oprettede skole i 1786 indrettet umiddelbart ved det tidligere værtshus. Denne skolebygning, der fik en nødtørftig udvidelse i 1850, dannede derpå rammen om undervisningen af den Vangede ungdom, indtil en ny skole opførtes i 1881. Den gamle skole blev overdraget til Vangede asyl.

Da befolkningstilvæksten i kommunens vestlige områder efter den første verdenskrig begyndte at tage fart, blev forhol-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dene i Vangede skole efterhånden helt uholdbare, og da der ikke var mulighed for en udvidelse i forbindelse med den bestående skole, overførtes Vangede skole den 4. december 1924 samlet til den nyopførte Tjørnegårdsskole.

Efter at Vangede i 1924 var udskilt af Gentofte pastorat som et særligt kirkedistrikt, vedtog kommunalbestyrelsen efter anmodning af Gentofte menighedsråd at overlade menigheden i Vangede den gamle skole til kirkeligt brug. Overtagelsessummen

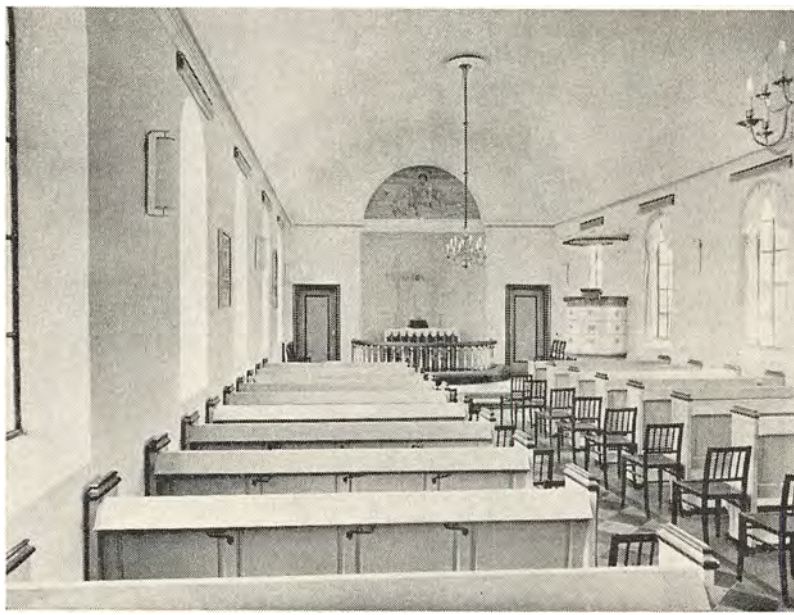

Vangede kirkes indre.

var for bygninger og grund 60.000 kr., af hvilket beløb den ene halvdel skænkedes menigheden som gave, medens der for den resterende del udstedtes en obligation til kommunen. Bygningens indrettelse til kirkesal blev forestået af arkitekt G. Paludan og maleren Jens Møller-Jensen. Indvielsen foretoges den 25. maj 1926 af biskop Ostenfeld.

Den 15. juni 1932 hærgedes tagetagen på Vangede kirke af brand. Man var beskæftiget med at udrydde husbukke, da gnister fra apparatets ovn antændte det ophedede træværk.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I årene 1926–31 var pastor Hans Thyge Jacobsen distriktspræst i Vangede. Ved kirkesognets oprettelse i 1931 ansattes pastor C. Norlev som sognepræst. Da han døde i 1946, efterfulgtes han af pastor Axel Torm.

Ved midten af 1800-tallet startedes i Vangede en virksomhed, der senere skulle blive til et stort og mangeartet industriforetagende. Den franske kok F. L. Beauvais havde i 1846 oprettet en handel med viktualier i København, og da forretningen gik strygende, købte han i 1850 af skovriderenken Marie Neumann „Markvangshuset" i Vangede for her at indrette salteri og røgeri. Hans 20-årige søn J. D. Beauvais, der var knyttet til faderens virksomhed, fik sin bopæl herude, og her påbegyndte han under beskedne former en række forsøg med tilvirkning af konserves, idet han fra sin tjeneste i flåden af erfaring kendte skibenes vanskeligheder med en hensigtsmæssig proviantering og derfor havde besluttet sig til at gøre et fremstød på dette område.

I 1854 købte J. D. Beauvais ejendommen i Vangede af faderen, og samme år foretog han sin første fremstilling af henkogte asparges. Hans produkter vandt megen anerkendelse i den danske marine, snart efter også på markeder i udlandet, og i 1865 var virksomheden vokset så stærkt, at ejendommen i Vangede ikke længere var tilstrækkelig. I stedet for at udvide denne valgte Beauvais under indtrykket af datidens besværlige transportforhold at indrette sig i hovedstaden, og han flyttede derpå sin konservesfabrik fra Vangede til København.[5]

Det er tidligere omtalt (I, 200), at den første virkelige købmandshandel i kommunen oprettedes i Vangede i 1850.

I løbet af den sidste menneskealder har Vangede by skiftet ansigt. Det gamle, hyggelige landsbypræg er borte, og hvor de lave, stråtækte huse før klumpede sig sammen, skyder nu moderne boligkomplekser deres etager i vejret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

17. Søndergård.

Den sydligste af gårdene på Vangede bys jorder fik navnet Søndergård. Hele dens tilliggende, i alt 56½ tdr. land, lå i Munkehøjsvangen, umiddelbart nord for Søborghus kro, og omfattede Sortejord, Almindingen, Damagrene og Langengene. Fra vejgaflen ved Søborghus gik Frederiksborgvejen og vejen til Vangede over gårdens jorder.

Søndergårds første ejer efter udskiftningen var Jens Peiter-

Søndre (Gammel) Søndergård.

sen, men han beholdt ikke ejendommen længere end godt halvandet år, hvorefter han i juni 1769 for 666 rdl. 4 mk. solgte Søndergård til Jørgen Hansen Birch på Søborghus med den forpligtelse, at den nye ejer fremdeles skulle svare aftægten til Jens Peitersens svigerforældre, så længe de levede.

Jørgen Hansen Birchs jordhunger var ikke tilfredsstillet med dette ejendomskøb. Han erhvervede samtidig den søndre halvdel af Munkegården for 400 rdl.; midlerne skaffede han ved et lån på 880 rdl. hos generalauditør Andreas Bruun, der i 1771 blev ejer af Rygården (II, 56). Generalauditøren fik pant i begge ejendomme.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men Jørgen Birchs herlighed varede kun i få år. Allerede i 1773 blev både Søndergård og den halve Munkegård sat til tvangsauktion og for 650 rdl. tilslået generalauditør Bruun som ufyldestgjort panthaver.

Andreas Bruun var åbenbart tilstrækkelig tilfredsstillet med landbruget på Rygård. Han fik de to svogre Ole Mortensen på Dyssegården og Niels Nielsen, Højsgård, til at overtage driften af jorderne i Vangede, og i begyndelsen af 1775 solgte han dem Søndergård til lige deling, medens Munkegårdsjorden erhvervedes af smeden Jens Olsen. Andreas Bruun havde ikke sat penge til på disse transaktioner, idet de to halve Søndergårde hver indbragte ham 300 rdl. og den halve Munkegård 400 rdl.[1] Men hermed var de to dele af Søndergård givet ind under hver sin skæbne, og dette fænomen indtrådte efterhånden for alle gårdene syd for Vangede by.

Det var den søndre halvgård, der tilhørte Niels Nielsen, som beholdt den til sin død i 1799. Ved skiftet efter ham blev den i 1801 udlagt som arv for ikke mindre end 1.500 rdl. til hans 16-årige datter Bodil. Da hun året efter for 2.000 rdl. skødede den til ungkarl Jens Rasmussen af Vangede, var der endnu ingen bygninger på gården. Det er altså den nøgne jord, der i løbet af de 28 år fra 1775 er steget fra 300 til 2.000 rdl.[2]

Jens Rasmussen overdrog i begyndelsen af januar 1806 sin gård til et interessentskab, bestående af brændevinsbrænder Boye Meyer og Anders og Jørgen Møller. De nye ejere lod omgående gården forsyne med bygninger; der opførtes mod nord et stuehus, der delvis var grundmuret, en sydlig længe med stald til 10 kreaturer og ud mod vejen en vestlænge med gennemkørselsport til gården. Ti år senere, da Boye Meyer var blevet eneejer, fandtes tillige en længe mod øst og desforuden en „korsbygning" i 2 etager. Denne, der overalt var udstyret med engelske vinduer, fyldingsdøre og brædegulve, har formodentlig været brændevinsbrænderens egen residens, i hvert fald for en del af året. Hele gården var på dette tidspunkt brandforsikret for 8.620 rdl.[3]

Boye Meyer sad i en lang årrække som ejer af den søndre Søndergård eller, som den også kaldtes, Gammel Søndergård.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fra 1847-88 var gården atter på bondehånd, men kom herefter jævnligt i handelen, oftest ejet af københavnske forretningsdrivende, senere af skiftende ejendomsselskaber.

Ole Mortensen på Dyssegården beholdt Nordre Søndergård til sin død 1785. I 1790 fik hans søn Anders Olsen skøde på gården, men da han 5 år senere giftede sig til Bregnegården (II, 87), afstod han for 1.000 rdl. Nordre Søndergård til broderen Peder Olsen „med Vilkaar, at han fuldfører den derpå begyndte

Nordre (Ny) Søndergård.

Bygning samt forsyner samme med Beboere". Da gården var færdigbygget, bestod den ligesom sin nabo mod syd af 3 længer: mod nord en bindingsværks stuelænge med klinede vægge, en vestlænge og en søndre længe med stald til 12 kreaturer. På begge Søndergårdene fandtes brønden midt på gårdspladsen.[4]

Allerede i 1837 gled den nordre eller Ny Søndregård ind i spekulationen, da den købtes af hyrekusk Hans Jacob Petersen, og der fulgte nu gennem resten af 1800-tallet ikke mindre end 15 ejerskifter. I denne række finder man lægen og industrimanden, professor J. C. A. Bock, der ejede gården fra 1852—55. I 1902 erhvervedes den af den københavnske spækhøker Niels Lar-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sen, der 6 år i forvejen også havde købt Gammel Søndergård, og fra hvis hånd Ny Søndergård i 1924 gik over til et ejendomsselskab.

Bebyggelsen af Søndergårdens arealer vest for Søborg hovedgade begyndte ved Stjerneborg allé i årene nærmest forud for den første verdenskrig, ved slutningen af hvilken vejens bebyggelse i det væsentlige var fuldbyrdet.

På den østlige side af Vangedevej begyndte den ulovlige parcelbebyggelse at vise sig i 1921. De nærmest følgende år, især 1923, bragte en stærk opblomstring af dette byggeri, kulminerende omkring 1926, da der på arealet fandtes 34 ulovlige beboelser. Endnu i marts 1930, da bebyggelsen var under kontrol, fandtes i Søndergårdens område 16 ulovlige beboelser, hvis ejere sad et fraflytningstilhold overhørigt.

Ser man bort fra dette vildskud på boligbyggeriets område, er den største del af bebyggelsen på Søndergårdens jorder sket i løbet af 1930-erne. Efter den standsning, krigsårene bragte, fortsatte udbygningen af Almindingen, Slettevej og Sønderengen straks efter befrielsen, medens Kanalbuens 27 ejendomme så lyset på eet år i slutningen af 1940-erne. Udbygningen af Søndergårdens arealer er endnu ikke fuldstændig.

18. Hulegård.

Hulegårdens 55 ½ tdr. land lå i Munkehøjsvangen, og arealet udgjorde en regelmæssig firkant mellem Vangedevej og Gentofterenden, syd for den linie, der følges af den nuværende Fruevej. Til gårdens jorder hørte Hulkærsageren, der blev bestemmende for ejendommens fremtidige navn, endvidere Eskeageren og Rørengene foruden mindre stykker af Ravnekærsagre og Munkeagre øst for Vangedevej.

Ved lodtrækningen tilfaldt Hulegården Peder Nielsen. Han foretog nogle år senere gårdens deling, idet han i 1777 for 400 rdl. solgte den nordre halvdel til sin svigersøn Peder Larsen. De 400 rdl. skaffede Peder Larsen ved lån hos Cornelius Lorentzen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

på Stengården mod pant i „Besætning som til Gaarden i Tiiden bliver anskaffet samt i de Bygninger og Huuse, som vil blive opførte".[1] Ved salget betingede Peder Nielsen sig, at svigersønnen på sin kones vegne gav arveafkald, samt at ejeren af Søndre Hulegård skulle have ret til kørsel over Nordre Hulegårds jorder til den føromtalte forbindelsesvej.

Peder Nielsen på Søndre Hulegård døde i 1781. Hans enke af andet ægteskab var datter af Jørgen Nielsen på Stolpegården,

Hulegårdene. Maleri på Øregård Museum.

og hun giftede sig endnu samme år med ungkarlen Hans Larsen, efter at Peder Nielsens børn af første ægteskab — bortset fra Peder Larsens kone — havde fået deres arveparter efter faderen udbetalt, tilsammen omtrent 400 rdl. Men det tyngede ikke Hans Larsens økonomi mere, end at han kunne begynde at låne penge ud. I 1791 var han i stand til for 865 rdl. at købe en halv, ubebygget gård på Buddinge mark ved Søborghus. Kort tid efter døde hans kone, og da der ingen arvinger var i dette ægteskab, gjorde hendes søskende krav på arv efter hende. Det synes at være blevet en bitter arvestrid, til hvis afgørelse godsforvalteren, justitsråd Nis Hammeleff med en række uvildige mænd fra egnen gav møde på Søndre Hulegård for at foretage registre-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ring og vurdering af boet. Men inden denne forretning var tilendebragt, enedes parterne, hvorefter Hans Larsen udbetalte sin afdøde kones søskende 1000 rdl. til deling. Så var banen fri; Hans Larsen giftede sig straks efter med Karen Erichsdatter fra Lyngby, et godt parti, der medbragte 500 rdl., og så kunne manden på Søndre Hulegård fortsætte sin velsignelsesrige virksomhed med at låne penge ud.[2]

Da Hans Larsens datter Ane Margrethe i 1824 giftede sig

Søndre Hulegård 1917. Akvarel af Chr. Holst. Privateje.

med Søren Larsen fra Utterslev, kom Søndre Hulegård i deres eje. Søren Larsen var en anset mand, der i 1842 indvalgtes i det første sogneforstanderskab. Han døde i 1858, og to år senere afstod enken Søndre Hulegård til sønnen Lars Sørensen. Ligesom faderen deltog også han i egnens offentlige liv, blev sognefoged og var i årene 1865—82 medlem af Gentofte sogneråd. Han var formand for det udvalg, der i 1875 forhandlede med Københavns magistrat om kommunens overtagelse af Gentofte kirke, og han var i slutningen af 1870-erne en af de hårdeste modstandere af Brogårdsvejs anlæggelse, en holdning, hans byfæller i Vangede havde svært ved at forstå. Lars Sørensen, der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

var ugift, solgte i 1877 Søndre Hulegård, der herefter havde skiftende ejere indtil dens udstykning.

Gårdens bygninger, der lå ved den nuværende Hulkærsvej, nedbrændte natten mellem 17. og 18. juni 1922.

Nordre Hulegård forblev i den første ejer Peder Larsens slægt indtil 1862. Ejendommen kom dog ikke ud for hyppige ejerskifter; den tilhørte således i tiden 1884—1907 fabrikant

Nordre Hulegård.

Ludvig Fr. Krogh og derefter hans enke indtil 1912, og den følgende ejer, der var handelsgartner, beholdt gården indtil 1938.

Også på Hulegårdens jorder blomstrede den ulovlige bebyggelse stærkt i årene efter den første verdenskrig. I 1926 fandtes på det samlede areal 55 huse af denne kategori, et antal, der i marts 1930 var nedbragt til 19.

Den normale bebyggelse på Søndre Hulegårds jorder tog sin begyndelse omkring 1925 og var langs Hulkærsvej og Sønderengen i det væsentlige inden 1940 bragt frem til sit nuværende stade, medens omkring en trediedel af parcelhusene ved Dyssegårdsvej og Mindevej først er udført efter krigen. På den del af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Almindingen, der går over Søndre Hulegårds arealer, er de fleste huse opført i tidsrummet 1935—39.

På Nordre Hulegårds veje Fruevej og Røntoftevej er bebyggelsen ligeledes opstået i årene fra midten af 1920-erne til den anden verdenskrig; ved Sønderengen skød de fleste af husene op på et enkelt år, 1934.

19. Ellegård.

Også Ellegårdens jorder lå i Munkehøjsvangen mellem Vangedevej og Gentofterenden. Til arealet, 55½ tdr. land, hørte Mosletterne, Langvadsholmene og Gravengsstumperne, den sydlige del af Gravagrene samt det største stykke af Ellebæksagrene, efter hvilke gården fik navn.

Ved udskiftningen faldt Ellegården i Lars Christensens lod. Han flyttede hurtigt gården ud på jorderne, men i 1773 blev ejendommen delt, idet Lars Christensen for 250 rdl. solgte den nordlige halvdel til Peder Linnertsen på Kildegård (s. 28). I salget medfulgte „den halve Deel af Gaardens Bygninger saavelsom den Andeel af Tørve- og Rørskiær som denne kan tilkomme".[1]

Tre år efter solgte Lars Christensen gårdens sydlige halvdel til Rasmus Linnertsen, der sandsynligvis var en broder til manden på Kildegården. I dette salg medfulgte de til Søndre Ellegård hørende bygninger, der lå på Nordre Ellegårds jorder, men da dette selvsagt var en noget upraktisk ordning, blev gården senere opbygget på sin egen jord lidt nord for vejen fra Kongevejen til Vangedevej.

I 1819 afhændede Rasmus Linnertsen Søndre Ellegård til kromanden i Gentofte, Claus Heinrich Goos. Dennes datter Sophie Dorthea blev gift med Ole Jacobsen fra Hyldegården i Ordrup; dette ægtepar overtog Søndre Ellegård i 1836. Om Ole Jacobsen har traditionen bevaret følgende, der vakte forargelse på egnen:

Da høsten på grund af ustadigt vejr et år var meget vanskelig, var Ole Jacobsen en dag begyndt at køre sin rug ind, da

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det atter satte i med at regne. I raseri greb han da et af negene, holdt det op mod den grå himmel og råbte: „Ja, du kan godt lade det regne, du gamle deroppe, men jeg kører denundelyneme min rug hjem alligevel!" Og så fortsatte han. Naboernes forargelse vendtes til skadefryd, da Ole Jacobsen få dage efter måtte køre rugen ud igen. Den våde sæd havde taget hede i laden, og der var fare for, at det hele kunne brænde.[2]

I 1868 gik Søndre Ellegård i arv til Ole Jacobsens datter

Nordre Ellegård.

Ane Christiane og hendes mand Niels Jensen. De solgte i 1890 gården til Jacob Theisen Schmidt.

Den 25. april 1894 holdt daværende prins Christian med et kompagni af Livgarden øvelser på nogle marker i nærheden af Søndre Ellegård. Pludselig bemærkede en af garderne, at der slog røg op fra gårdens stråtag. Prins Christian afbrød straks øvelsen og ilede med sit mandskab beboerne til undsætning. Garderne gjorde udmærket nytte ved at redde indbo og kreaturer, inden brandmandskabet omsider nåede frem med sprøjten fra Vangede. Gårdens bygninger derimod stod ikke til at redde.[3]

Nordre Ellegård, der i 1773 var købt af Peder Linnertsen, blev i 20 år drevet sammen med Kildegården. Men i 1793 af-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stod Peder Linnertsen Nordre Ellegård til sin søn Lars Pedersen, der samme år giftede sig med Else Olsdatter fra Skjoldgården. Gården forblev derpå i denne slægts eje indtil 1910. Peder Pedersen, der ejede Nordre Ellegård i 70-erne og 80-erne, havde ord for at være en mand, der uden småligt hensyn til midlerne søgte at bringe det mest mulige ud af sin virksomhed. Således fortælles det, at han engang var i København med et læs hø. Ved vejerboden blev han, der var en stor, tyk mand, siddende på læsset og lod sig veje sammen med høet. Da senere den tomme vogn skulle vejes inden afregningen, sendte han sin karl, der var en lille, tynd splejs, af sted i dette ærinde, medens han selv dukkede ned i en kælderbeværtning til en oplivende kaffepunch. Men vejeren var på sin post; han spurgte karlen, hvor den tykke bonde var blevet af. Karlen rykkede nu ud med sandheden, og Peder Pedersen måtte ulejlige sig op af kælderen og lade sig veje igen. Historien kunne selvfølgelig ikke skjules; den indbragte for resten af livet Peder Pedersen øgenavnet „Hø-Per".[4]

Peder Pedersens datter Else, der var gift med Christian Larsen fra Valby, arvede Nordre Ellegård i 1888. Christian Larsen blev i 1901 indvalgt i Gentofte sogneråd og sad gennem 3 perioder som hartkornsejernes eneste repræsentant i rådet. Det må ikke mindst tilskrives hans indsats, at den kommunale vandforsyning i 1902 førtes frem til Vangede.

På Ellegårdene rummede lysthusbebyggelsen i 1926 39 ejendomme, af hvilke den første var taget i brug allerede i 1914. I marts 1930 var antallet af ulovlige huse på disse arealer reduceret til 20.

Den regulære parcelbebyggelse på Søndre Ellegårds jorder begyndte omkring midten af 1920-erne ved Almindingen, Brødrevej og Frændevej, et par år senere tillige ved Ellemosevej og Sønderengen. Hovedmassen af den bestående parcelbebyggelse var udført inden 1940. Den tilsvarende bebyggelse på Nordre Ellegårds arealer startedes et par år senere, og større dele deraf er først udført efter krigsafslutningen i 1945.

Nordre Ellegårds bygninger tilhører aktieselskabet De for-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

enede Bryggerier, der her har ladet indrette en række arbejderboliger.

20. Munkegård.

Munkegården havde hele sit tilliggende i Munkehøjsvangen vest for Vangedevejen. Det synes at have været temmelig reelle, om end ikke fede jorder, der omfattede Ravnekærsagrene, Mun-

Søndre Munkegård.

keagrene, Skinderagrene samt en lille strimmel af Krogerulerne. Arealet var 57 tdr. land.

Gårdens første ejer efter udskiftningen var Hans Nielsen, der, som tidligere (s. 115) nævnt allerede i 1769 delte gården og afstod den søndre halvdel til Jørgen Hansen Birch på Søborghus. Gården må være opbygget i hans ejertid, idet bygningerne er nævnt i det skøde, der efter tvangsauktionen 1773 udstedtes til generalauditør Andreas Bruun. Da denne knap 2 år senere solgte Søndre Munkegård til grovsmed Jens Olsen, havde den nye ejer i mere end et år haft den i „Brug og Besiddelse" og i dette tidsrum udvidet bygningerne. Jens Olsen var gift 4 gange, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der var børn i i hvert fald de sidste 3 ægteskaber. Han døde i 1798 og året efter hans kone Else Nielsdatter. Søndre Munkegård kom atter under hammeren og blev tilslået Peder Larsen på naboejendommen Nordre Hulegård.

Gårdens bygninger var, da Peder Larsen overtog ejendommen, brandforsikret for kun 900 rdl., men efter en udvidelse og forbedring, der blev foretaget i 1808, forhøjedes forsikringssummen til næsten det dobbelte. Medens det gamle stuehus kun havde klinede lervægge, stod den tilbyggede del opført i grundmur. I det indre var det dog fremdeles meget spartansk; således var der overalt lergulve, og ingen af dørene havde fyldinger. I vestlængen fandtes stalden, der havde plads til 18 kreaturer, og på gårdspladsen knejsede den obligate brøndvippe.[1]

Søndre Munkegård forblev i bondeeje indtil 1919, da jorderne blev overtaget af parcelforeningen „Søndre Munkegårds Haveby", som derpå foretog en udstykning. Gårdens bygninger eksisterer fremdeles på hjørnet af Vangedevej og Munkegårdsvej.

På Nordre Munkegård sad den oprindelige ejer, Hans Nielsen, til sin død i 1792. Hans enke, Bodil Nielsdatter, skødede derpå ejendommen til sin søn af første ægteskab, Christen Jørgensen, der siden 1776 havde ejet gårdens gamle grund og bygninger i Vangede by, hvor han ernærede sig som skomager. At det ikke var skomagerens hensigt selv at beholde Nordre Munkegård, ses temmelig tydeligt af den aftægtskontrakt, han måtte oprette med moderen. Hun havde i denne sikret sig meget omhyggeligt for det tilfælde, at gården atter skulle skifte ejer. Hvis hun ikke kunne komme overens med denne, skulle „Gaardens Eyer holde hende med en Tienestepige til hendes Opvartning og anskaffe hende den behøvende Seng. Saa faar min Moder af Gaarden til hendes og Piges Ophold: 2 Tdr. god Rug Meel, 1 Td. Malt, 4 Lispund Flæsk, 1 Skæppe gule Ærter, ½ Td. Byggryn og daglig 2 Potter nymalket Mælk, samt til Lysning fra Michelsdag til Paaske ugentlig 20 Skilling og til Varme og Madlavning 6 Læs Tørv og 1 Favn Bøge Brænde, hvilket sidste leveres hende inden hvert Aars Michelsdag, desuden faar min Moder 2 Pund Uld, som hende ligeledes leveres aarlig ved

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samme Tid. Naar min Moder ved Døden afgaaer, forskaffes hende af Gaardens Eyer en anstændig og hæderlig Begravelse efter Skik og Brug i Sognet." [2]

Allerede året efter overdrog Christen Jørgensen Nordre Munkegård til sin eneste datter Lucie og hendes mand, Jørgen An-

Nordre Munkegård.

dersen. Samtidig sikrede han sig, at han efter sin moders død skulle gå ind i hendes rettigheder og nyde aftægt på gården.[3]

Efter Jørgen Andersens død i 1820 solgte hans enke Nordre Munkegård til Christoffer Hansen, der ejede den til 1853. Den arvedes derpå af hans plejesøn, Hans Pedersen, der havde ægtet Inger Larsdatter fra Bakkegård. Hans Pedersen var i årene 1859-64 medlem af Gentofte sogneråd. I 1886, tre år efter hans død, solgte enken Nordre Munkegård til slagtermester I. F. Zøllner, men gården blev senere unddraget spekulationen derved, at etatsråd I. Z. Levy i 1896 købte den til sønnen, Immanuel Levy,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der indtil 1917 drev handelsgartneri på ejendommen. Det følgende år blev den overtaget af frøfirmaet I. E. Ohlsens Enke, der her anlagde en forsøgsgård.

Da der således ingen udparcellering skete på Nordre Munkegård, undgik disse arealer den ulovlige lysthusbebyggelse, der til gengæld, især i årene 1923-24 havde en meget livlig blomstring på Søndre Munkegårds jorder. Antallet af denne art boliger, der i 1936 kom op på 31, var i foråret 1930 nedbragt til 12.

For at skaffe skoledækning for de stærkt voksende kvarterer i denne del af kommunen vedtog kommunalbestyrelsen i 1951 at opføre en skole på Nordre Munkegårds jorder og foretog i dette øjemed ekspropriation af det fornødne areal. Opførelsen af Munkegårdsskolen, der er projekteret af arkitekt Arne Jacobsen, påbegyndtes i foråret 1953.

Firmaet I. E. Ohlsens Enke har derefter til forskellige interessentskaber bortsolgt resten af ejendommen i parceller af varierende størrelse, og et boligbyggeri er derefter i løbet af de seneste år kommet til udførelse på Nordre Munkegård.

21. Enggård.

Enggården fik sit navn efter beliggenheden umiddelbart syd for Wildes mose, der nu hedder Nymosen. Lodden omfattede Krogerulerne, Tvingselsspjældene og Wildes mose agre, der alle lå i Munkehøjsvangen vest for Vangedevej. Gårdens samlede areal var 54 tdr. land.

Enggårdens første ejer efter udskiftningen var Anders Andersen. Han havde seks sønner, men da de fire ældste inden faderens død havde tilgiftet sig gårde i omegnen, delte Anders Andersens enke, Bodil Pedersdatter, i 1805 Enggården mellem de to yngste sønner. De to halvgårde blev hver på 27 tdr. land. Søndre Enggård tilfaldt den yngste af brødrene, Niels Andersen, medens Jens fik Nordre Enggård. På denne var bygningerne for længst flyttet ud, og den vurderedes derfor til 3000 rdl., medens Søndre Enggård blev ansat til 2000 rdl. Da der intet tørveskær fandtes på Søndre Enggård, var der for ejeren af denne forbeholdt ret til en tørvelod på Nordre Enggårds grund.[1]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Niels Andersens død i 1853 tilfaldt Søndre Enggård hans søn Peiter Nielsen, der to år senere afstod den til Jens Mouritz Andersen. Denne beholdt gården til 1903, da den solgtes til et konsortium, bestående af 3 fabrikanter og en vinhandler.

Antallet af ulovlige bebyggelser på Søndre Enggårds arealer var i 1926 kun 11, og dette tal var i 1930 nedbragt til 2.

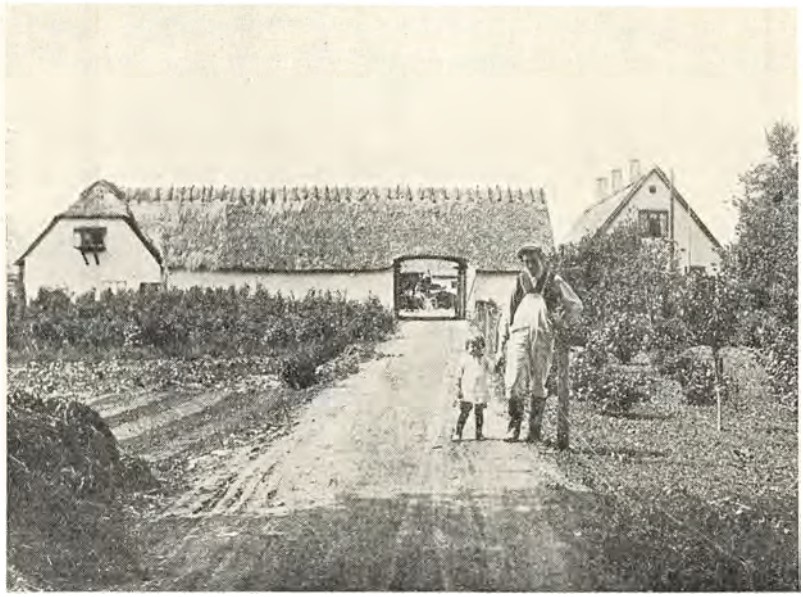

Søndre Enggård.

Den først anlagte vej over gårdens jorder var Kildebakkegårds allé, der skaber forbindelsen til Søborg og udgår fra Vangedevej ved Vangede station. Bebyggelsen tog her sin begyndelse omkring 1915 og var gennemført i slutningen af 1930-erne. Langs de øvrige veje på Søndre Enggårds areal startedes den regulære bebyggelse i årene 1925-27 og er fortsat efter besættelsestidens ophør.

Om aftenen den 16. januar 1927 udbrød der brand på Søndre Enggård, hvis tre sammenbyggede udlænger blev ødelagt, medens det lykkedes brandvæsenet at redde stuelængen, der tjente som bolig for 4 familier.[2]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

På Nordre Enggård sad Jens Andersen til 1823. Gården forblev i slægten til 1834, da den solgtes ved auktion. Efter endnu et ejerskifte tilhørte den i årene 1839-76 billedhuggeren Frederik Vilhelm Scharff og efter hans død endnu i to år hans enke. I 1878 købtes den af kroejer Andreas Petersen i Brønshøj.

I 1919 erhvervedes Nordre Enggård af Gentofte Kommune, der for en del benyttede bygningerne til indrettelse af husvildeboliger.

På gårdens jorder fandtes i 1926 19 ulovlige parcelhuse, et

Nordre Enggård.

antal, der i 1930 var reduceret til 6. Arealets regulære bebyggelse ved Mosebuen og Nymosevej er opstået i samme tidsrum som den tilsvarende bebyggelse på Søndre Enggård.

Nymosen, den gamle „Wildes mose", blev ved udskiftningen delt mellem Enggård, Stolpegård og Mosegård. Den er nu inddraget i kommunens parkanlæg og indrettet dels som naturpark, dels som sportsanlæg. Arbejdet hermed blev påbegyndt i 1937 og fortsattes i de følgende år, indtil det var fuldført i slutningen af 1940-erne. I tilslutning til sportsbanerne er der opført et klubhus med omklædningsrum, bad, restaurationslokale, køkken og kontor.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

22. Fuglegård.

Fuglegård lå med sine 56½ tdr. land i Munkehøjsvangen, strakte sig fra Vangedevej til Gentofte sø og omfattede den nordlige del af Ellebæksagrene og Gravagrene, hele Saxekærsageren, Fugleengene, der gik ned til søen og gav gården navn, endvidere Gåsebjergene, det meste af Brændte tjørne ageren samt lidt

Fuglegård.

af Sellekærs- og Ombredsagrene. Kongevejen førte tværs igennem gårdens jorder umiddelbart vest for Gentofte sø.

Fuglegården tilfaldt ved udskiftningen bonden Lars Pedersen, der i 1781 skødede ejendommen til sin stedsøn Peder Christiansen for 1000 rdl., hvorpå han selv og hans hustru Karen Pedersdatter gik på aftægt. Hustruen døde få år senere, medens Lars Pedersen levede næsten til århundredskiftet. [1]

Det er tidligere (s. 39) omtalt, at Peder Christiansen i 1804 afhændede en del af Fuglegårdens jorder til jernværksejer Jacob Schnell på Søgården i Gentofte. Den øvrige del af jorden beholdt han til sin død i 1821, og Fuglegården tilfaldt derpå

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hans børn, indtil den i 1836 gik i arv til en fjernere slægtning, Peder Mouritzen, i hvis eje den blev til 1861. I sommeren 1843 nedbrændte Fuglegården, men genopførtes samme år som en firelænget gård, der overraskende nok kun havde plads til 6 kreaturer i stalden.[2]

Peder Mouritzen havde to sønner, af hvilke den ældste, Jens Peter Mouritzen, overtog Fuglegården, medens den yngre, der hed Peder Pedersen, tilgiftede sig Damgården i Ordrup (II, 150).

Lille Fuglegård.

I løbet af 1800-tallet var flere parceller skilt ud fra Fuglegården, hvorved ejendommene „Gamle Fuglegård" og „Lille Fuglegård" var opstået. På en af de udskilte parceller lå „Kofoeds sted" mellem søen og Kongevejen. Herhen flyttede Christen Hansen Kofoed i 1856 sit lysestøberi, efter at han i en årrække havde boet i Gentofte (s. 62). Lysestøberiet har nu neppe kastet tilstrækkeligt af sig, og Kofoed fik da tilladelse til tillige at drive værtshus på sin ejendom ved Kongevejen.

Stamparcellen „Store Fuglegård" tilhørte i årene 1893-1911 grosserer Martin Frederiksen, medstifter af og første formand for „Gjentofte Grundejer- og Borgerlige Forening". Jorderne var i hans ejertid bortforpagtet til en handelsgartner; også „Gamle Fuglegård" og „Lille Fuglegård" blev drevet som han-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

delsgartnerier. Det er antagelig denne omstændighed, der har bevirket, at det ulovlige lysthusbyggeri kun i meget ringe omfang fandt indpas på Fuglegårdens arealer.

Fuglegårdsvej er anlagt allerede i begyndelsen af 1900-tallet og var på denne tid syd for Vangede by den eneste forbindelse mellem Lyngbyvej og Vangedevej. Den første parcelbebyggelse begyndte her i 1907, men var fortsat i et jævnt tempo, indtil vejen ved besættelsestidens ophør var udbygget. Bebyggelsen langs de øvrige veje over gårdens jorder er i det væsentlige udført efter midten af 1930-erne.

På bakkekammen nær ved Vangedevej fandtes midt på selve Fuglegårdsvej en høj, uden om hvilken vejen var ført i en bue til begge sider. Højen rummede en vandbeholder, der dannede reservoir for det private vandværk, grosserer Martin Frederiksen havde ladet anlægge på sin ejendom „Store Fuglegård". Den kommunale vandforsyning har senere gjort beholderen overflødig, og den er nu fjernet, men rotunden på Fuglegårdsvej eksisterer vedblivende, og højen er erstattet med en beplantning.

23. Bakkegård.

Nordligst i Munkehøjsvangen lå Bakkegården mellem Vangedevej og Gentofte sø. Arealet omfattede det meste af Ombreds- og Sellekærsagrene, hele Langageren, Tværspjældene og Vråspjældene samt Baulesspjældene lige ved Vangede by. Gårdens jorder, der var i alt 53½ tdr. land, blev gennemskåret af Kongevejen.

Ved udskiftningen tilfaldt Bakkegården Nilaus Pedersen, der var gift med Anne Jensdatter, en søster til „den lærde bonde" på Bjerregård. I 1783, da Nilaus Pedersen var fyldt 70 år, blev gården delt, således at den nordre halvdel tilskødedes hans svigersøn Hans Pedersen, medens Søndre Bakkegård skulle tilfalde sønnen Peder Nilausen, når denne 2 år senere blev myndig. Nilaus Pedersens ældste søn, Jens Nilausen, havde omtrent ved samme tid overtaget nabogården Holmegård.

Nilaus Pedersen havde efter udskiftningen ladet bygninger op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

føre på Bakkegårdens lod. Gården var bygget på den halvdel, der blev Nordre Bakkegård, og da der på det tidspunkt, da han delte gården, ingen bygninger fandtes på den søndre lod, var det rimeligt, at han og hans kone valgte at leve deres aftægtsdage i den gård, de selv havde bygget. Da sønnen Peder Nilausen havde overtaget Søndre Bakkegård, satte han bygninger på gården, og samtidig giftede han sig med Kirsten Larsdatter, en steddatter af Peder Linnertsen på Kildegården. Hun medbragte i ægteskabet 400 rdl. foruden det sædvanlige udstyr.[1]

Peder Nilausen døde 1822, og da hans enke 2 år senere også var død, blev Søndre Bakkegård overtaget af deres søn Lars Pedersen, og fra ham gik den i 1858 videre til hans søn, Lars Larsen, den sidste af den gamle slægt, der ejede Søndre Bakkegård. Han var en særdeles dygtig og anset mand, der foruden landbruget på sin egen gård i en årrække tillige drev nabogården Nordre Bakkegård og Søgården i Gentofte, som han havde forpagtet. Han var sognefoged og jordboniteringsmand, stifter af et hesteassuranceselskab, og i årene 1889-94 havde han sæde i Gentofte sogneråd.

Lars Larsens hustru, Emma Simonsen, var københavnerinde, og hun havde således ikke fra sin opvækst de samme vaner som de øvrige bønderkoner på egnen. Alene det, at hun kaldte sig „fru" Larsen, medens konerne rundt om på de andre gårde var „madamer", var tilstrækkeligt til, at de så skævt til hende og i omtale kaldte hende „madame fru Larsen". Emma Larsen skildres i øvrigt som en udmærket husmoder og en elskværdig og gæstfri værtinde, men da hun en gang til egnens ungdom udsendte skriftlige indbydelser til „the dansant" på Søndre Bakkegård, betragtedes det af „madamerne" som en udæskning, og sladderen havde livlige dage.[2]

I 1902 solgte Lars Larsen Søndre Bakkegård til havebrugskandidat Axel Staggemeier, der her anlagde et handelsgartneri, og som endnu ejer de ikke udstykkede dele af gårdens jorder. Søndre Bakkegårds bygninger eksisterer fremdeles.

Indtil 1824 ejedes Nordre Bakkegård af Hans Pedersen og Birthe Nilausdatter, der på grund af sin invaliditet var kendt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som „Birthe med træarmen".[3] Gården tilhørte derpå indtil 1865 deres nevø Nilaus Pedersen fra Søndre Bakkegård.

Ejendommen forblev fremdeles i den samme slægts besiddelse; efter at Nilaus Pedersens søn Peder Nilausen var død i 1875, arvedes den af hans tre søskende. Den længstlevende af disse, Birthe Nilausdatter, sad fra 1895 som ejer af gårdens ene halvdel, medens den anden blev overtaget af Niels Simonsen

Nordre Bakkegård.

Larsen fra Søndre Bakkegård. Også Nordre Bakkegård blev herefter drevet som handelsgartneri.

Disse to omstændigheder, dels at de to Bakkegårde bevaredes i samme slægt, og dels, at begge ejendomme langt ind i dette århundrede blev drevet som erhvervsgartneri, har været medvirkende til, at gårdene ikke blev inddraget i jordspekulationen. Heller ikke den ulovlige bebyggelse fandt på disse arealer nogen mulighed for udfoldelse. Villabebyggelsen på jorderne er i alt væsentligt opstået efter midten af 1930-erne; på Nordre Bakkegård kom den senest i gang, men begyndte at tage fart, efter at Gentofte Kommune i 1935 havde fuldført Bakkegårdsskolen,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

NILAUSSLÆGTEN PÅ BAKKEGÅRD.

Nilaus Pedersen (I)
f. 1713
ejer af Bakkegård
d. 1785
g. Anne Jensdatter
f. 1715, d. 1793

Jens Nilausen
f. ca. 1739
ejer af Holmegård, Vangede
d. 1798
g. Maren Hansdatter

Karen Nilausdatter
f. 1747, d. 1815
g. 1772 Søren Jacobsen, Teglgård
(se Teglgårdsslægten, bind II)

Birthe Nilausdatter (I)
f. 1754, d. 1818
Hans Pedersen
f. 1753, d. 1832
ejer af Nordre Bakkegård

Peder Nilausen (I)
f. 1760
ejer af Søndre Bakkegård
d. 1822
g. 1786 Kirsten Larsdatter, Kildegård
f. 1765, d. 1824

Nilaus Pedersen (II)
f. ca. 1788
ejer af Nordre Bakkegård
d. 1865
g. Anne Jørgensdatter, Birkerød

Lars Pedersen
ejer af Søndre Bakkegård
d. 1858
g. 1825 Anne Cathrine Larsdatter,
Vældegård

Peder Pedersen
g. Inger Larsdatter,
Kildegård

Hans Nilausen
f. 1816, d. 1885
medejer af Nordre Bakkegård

Peder Nilausen (II)
f. 1818
ejer af Nordre Bakkegård
d. 1874

Birthe Nilausdatter (II)
f. 1822
g. Jens Peter Hansen,
Christianshøj, Buddinge,
medejer af Nordre Bakkegård

Kirsten Nilausdatter
f. 1825, d. 1884
medejer af Nordre Bakkegård

Inger Larsdatter
f. 1829, d. 1898
g. Hans Pedersen
Søndre Munkegård

Lars Larsen
f. 1831
ejer af Søndre Bakkegård,
sognefoged, dbm.
d. 1917
g.[1]) Emma Simonsen, f. 1836, d. 1882
[2]) Ida Oline Christensen, f. 1848, d. 1924

Marie Frederikke Larsen
f. 1864, d. 1908
g. 1888 Peder Pedersen
f. 1861, Damgård, Ordrup
ejer af Damgård, Knardrup
d. 1915

Niels Simonsen Larsen
f. 1866, d. 1948
medejer af Nordre Bakkegård

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der er opført omtrent på det sted, hvor den gamle gård stod indtil det øjeblik, da skolebyggeriet tog sin begyndelse.

Ved Nørrebakken opførtes i 1940 et kommunalt fritidshjem, der har plads til ca. 100 børn.

24. Holmegård.

Holmegården var den mindste af gårdene i Vangede. Den havde ikke som de øvrige gårde tilhørt godset Bernstorff, men havde ligget til Københavns universitet. Ved udskiftningen måtte den derfor komme til at indtage en særstilling; dens hartkorn blev kun ca. 5½ tdr. land, medens de øvrige gårde hver havde over 8½, og dens areal omfattede kun 35½ tdr. land. Hertil kom dog en mindre andel i Gammelmosen.

Holmegårdens jorder lå i Lillemarken mellem Vangede by og Gentofte sø; de bestod af Gærdesagrene og den sydlige halvdel af Langagrene samt et mosearеal vest for Gentofte sø. Også denne gårds jorder var gennemskåret af Kongevejen.

Til denne gård som til de andre gårde i Vangede var ved udskiftningen henlagt et bestemt areal til tørveskær. Holmegårdens tørvelod lå i Gammelmosen på 3 forskellige steder; herom taler følgende mageskiftebrev:

„Aar 1784 den 27 October blev efter Gaardmanden paa Universitetets Gods Jens Nielausen i Wangede, hans Begiæring holdt en Samling ved Wangede Moose gamle Moose kaldet for efter hans Forlangende at faae sin Tørveskiær Mageskiftet og henlagt paa et samlet Sted i anførte Moese i Stedet for det tilforn laae paa tre forskellige Steder, hvoraf de 2de Stykker ligger paa den nordre og det tredie paa den østre Siide af Moesen —".[1]

Ved mageskiftet fik Jens Nilausen sit tørvеareal forøget. Brevet slutter: „Aarsagen, hvorfor Jens Nelausen fik disse 4032 Kv. Alen meere end han forhen har havt var fordi der i det nu erholdne Stykke laae en liden Holm eller Forhøjning, som alleene kunde bruges til Sætteplads men ej til Tørveskiær."[2] Muligvis

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ligger her løsningen på spørgsmålet om oprindelsen til gårdens navn.

Jens Nilausen var, som tidligere (s. 134) nævnt, søn af Nilaus Pedersen på Bakkegården. Han døde i begyndelsen af 1798, men hverken enken Maren Hansdatter eller deres søn Søren Jensen blev ved gården, der blev overtaget af Ole Nielsen, en søn af sognefoged Niels Espensen på Gammelmosegård. Han

Holmegård før branden.

lod i 1808 gårdens bygninger udvide og forbedre; især stuehuset, der var grundmuret, blev smukt og solidt udstyret. Bryggerset med bagerovnen var indrettet i vestlængen, medens stalden, der havde plads til 16 kreaturer, fandtes i den nordre længe.[3]

Ole Nielsen sad på Holmegården i 50 år og derefter hans enke i yderligere 7 år indtil 1855. Den følgende ejer, Lars Pedersen eller „Skrå-La's", som han kaldtes på grund af sit stærke forbrug af skråtobak, beholdt Holmegården til 1897, og den kom derefter hyppigt i handelen. Blandt de senere ejere skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnes entreprenør Person Klein 1903—17 og revisor Axel Andersen 1920—45.

Holmegården hærgedes af en brand den 2. februar 1911, men genopbyggedes. Gården blev med ministeriel tilladelse nedlagt som landbrug i 1918.

I årene 1922—27 fandt den ulovlige bebyggelse indpas også på disse arealer, omend ikke i særlig udstrakt grad. I begyndelsen af 1930 var der endnu 4 af disse huse, der ikke var bragt i overensstemmelse med byggevedtægterne.

Den regulære parcelbebyggelse begyndte omkring midten af 1920-erne ved Byleddet og Østerbyvej og var ved disse veje på det nærmeste bragt frem til sit nuværende stadium inden den anden verdenskrig. Langs vejene Markvangen og Ved Bommen kom den ikke i gang før omkring 1930 og er her fortsat indtil de seneste år.

25. Mosegård.

Mosegårdens areal var på 54 tdr. land. Dens jorder lå i Stolpesvangen og omfattede en mængde mindre agerstykker: Kingerne, Wildes mose agre, Tværvejene, Syllebjergene, den sydlige del af Buddekærsagrene, endvidere Hyldebjergene og Ubbekærsstykkerne samt et stykke af Nymosen. Hele gårdens tilliggende af agerjord lå nord for Nymosen og strakte sig fra Vangede by til Buddinge skel, og vejen fra Vangede til Buddinge, den senere Mosegårdsvej, løb langs gennem dens jorder.

Ved lodtrækningen faldt Mosegården i Rasmus Johansens lod. Han var da en ældre mand, og i 1770 afstod han gården til sin svigersøn Peiter Larsen og gik selv på aftægt. Rasmus Johansen betingede sig for sig og sin ægtefælle, at Peiter Larsen skulle „give til vor aarlige Underhold too Tdr. Rug, som hand besørger malet, en Td. Gryn, en Td. Malt, fem Lispund got røget Flæsk og tie forsvarlige Læs Tørv". Hertil kom den obligate bestemmelse om pligten til at give aftægtsfolkene en anstændig begravelse.[1]

Da Peiter Larsen døde i 1789, havde han allerede i nogen tid været enkemand, og hans søn Lars Peitersen overtog Mose-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gården efter at have skiftet med sine to søstre. Han giftede sig derpå med Maren Nielsdatter fra Højsgård og modtog med hende 1.100 rdl. foruden udstyret. Det var Maren Nielsdatter, der få år i forvejen var blevet groft fornærmet af Rasmus Hansen på Ørnegården (s. 19). Hun blev i sit ægteskab med Lars Peitersen stammoder til en talrig efterslægt.

Lars Peitersens søn, Lars Larsen, ejede Mosegården i årene 1836—51. Ejendommen gled derefter ud af slægtens besiddelse

Mosegård.

og har gennem den følgende tid været genstand for en længere række ejerskifter.

Bortset fra Mosegårdsvej, den oprindelige vej over gårdens jorder, er vejene på Mosegårdens arealer af meget ny dato, idet bebyggelsen langs disse først er begyndt omkring 1935. Efter en stilstand under besættelsestiden er parcelbyggeriet fortsat efter krigens ophør. En større del af denne bebyggelse er organiseret af „Gentofte almennyttige Boligselskab".

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

26. Snogegård.

Alle Snogegårdens jorder lå i Stolpesvangen. Til gården hørte Evres lyng, halvdelen af Buddekærsagre, Hyldebjerge og Ubbekærsstykker, endvidere Snogedysseagrene, Toftekærsagrene, Gammelmosestumperne, de lange Løvspjæld samt hovedparten af Langagrene og Læspjældene. Det samlede areal var 59 tdr. land.

Yderst ved Buddinge skel, på Vangede byjords vestligste punkt, lå Snogedyssen (I, 16), efter hvilken gården fik navn. Dette hentyder neppe til, at „dyssen" har været særlig rig på krybdyr af den ene eller den anden art. Dr. Lemche tyder navnet efter det gamle ord „snåbe", der skulle betyde „et lidet, skævt stykke".[1]

Snogegården tilfaldt ved lodtrækningen Niels Mortensen. Denne, der stammede fra Kollekolle, havde i 1764 ægtet gårdmandsenken Ane Cathrine Christensdatter i Vangede, en datter fra Fuglegården. Dette ægtepar ejede Snogegården indtil året 1800, da Niels Mortensen døde. Det foregående år havde de truffet beslutning om delingen af arven efter dem, og det blev bestemt, at deres ældste søn, Morten Nielsen, skulle overtage gården, medens hans yngre brøder og hans to søstre samt Ane Cathrine Christensdatters søn af første ægteskab skulle have udbetalt nærmere fastsatte pengebeløb, og til den yngste, ugifte søster skulle af gården også udredes et passende udstyr. I den besætning, der tilfaldt Morten Nielsen sammen med gården, fandtes 8 heste, 10 køer og 6 får.[2]

Snogegården tilhørte Morten Nielsen indtil 1832, da den solgtes på auktion og blev købt af Hans Møller. Det var denne ejer, der få år senere begyndte sløjfningen af Snogedyssen, men atter opgav det (I, 16). I 1871 blev ejendommen overtaget af hans søn, Hans Bøie Møller, der beholdt den til 1907, og gården havde derefter skiftende ejere, indtil den udstykkedes i årene efter den første verdenskrig. Bygningerne nedbrændte efter lynnedslag den 23. juli 1914, men genopførtes. De erhvervedes senere af Gentofte Kommune, der her indrettede en række husvildelejligheder.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

På Snogegårdens arealer opnåede den ulovlige parcelbebyggelse sin rigeste blomstring på kommunens enemærker. Navnlig i årene 1923—26 skød disse huse op i mængde; i 1926 fandtes der over 70. Men også efter at myndighederne var begyndt at dæmme op for lysthusbebyggelsen, vedblev træhusene at skyde i vejret, og endnu i 1930 fandtes der på Snogegården 42 huse, hvis ejere ikke havde respekteret et fraflytningstilhold eller et krav om boligens legalisering.

Den regulære bebyggelse, der navnlig har fundet sted fra 1930 og fremefter, kan endnu ikke betragtes som tilendebragt.

27. Stolpegård.

Stolpegård fik ganske naturligt sit navn efter de to Stolpehøje, der lå på dens jorder, og som også havde givet navn til hele Stolpesvangen, inden for hvis grænser gårdens areal var beliggende. Lodden omfattede Stolpesagrene, de stakkede Løvspjæld, et hjørne af Langagrene og Læspjældene, fremdeles Smørstumperne, Øerne og Møllestykkerne. Hertil kom yderligere den kileformede midterste trediedel af Nymosen på 7½ tdr. land. Det samlede areal af Stolpegården var 81½ tdr. land. Over jorderne førte de veje, der forbandt Vangede by med henholdsvis Jægersborg, Lyngby og Buddinge mølle.

Stolpegårdens skæbne blev gennem årene meget omskiftelig. Gården var ved lodtrækningen tilfaldet bonden Jørgen Nielsen, der imidlertid hurtigt skilte sig af med den. Den 2. januar 1770 solgte han for 84 rdl. kontant 12 tdr. land ved Gammelmosen til kromanden i Vangede, Christian Fürst, og den 11. december samme år afhændede han for 600 rdl. og en årlig aftægt resten af gården til den københavnske hyrekusk Rasmus Jensen Møller. Undtaget fra dette salg var dog gårdens gamle bygninger og grund i Vangede by.[1]

Rasmus Møller kaldte sin nyerhvervede ejendom „Møllerseje" og opbyggede i 1772 gården ude på marken ved de to Stolpehøje. Han må åbenbart have været en mand med midler, eftersom Møllerseje i henseende til bygningernes kvalitet langt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kom til at overgå, hvad selv de mest velhavende af egnens bønder havde tilladt sig. Stuehuset havde grundmur og tegltag og rummede 4 værelser, kammer og køkken. Overalt i værelserne var der brædegulve, og der var udvendige skodder for alle vinduer. De 3 udlænger var af bindingsværk, men alle steder med murede, ikke klinede vægge og tag af rør; hertil kom et bryghus med åben skorsten, indmuret kobberkedel og bagerovn, samt 2 sidebygninger ved øst- og vestlængerne, den ene rummende hønsehuset, den anden fåre- og svinehus. Brønden var efter skik og brug midt i gården, men var forsynet med pumpe.[2]

I sommeren 1787 solgte Rasmus Møller Stolpegården til Jørgen Henrichsen Berg, men synes ikke at have opnået at få det igen, han havde ofret på den, idet salgssummen kun var 4.300 rdl., medens bygningerne var brandforsikret for 4.870 rdl. Men 2 år senere var prisen så langt nede som på 2.000 rdl., da Berg afhændede Stolpegård til afskediget husarløjtnant Christian von Brockdorph. Denne var imidlertid heldigere end sin forgænger; det lykkedes ham halvandet år efter, den 2. marts 1791, at sælge ejendommen til studiosus Gerhard Friderich Køening og opnå 6.400 rdl. Prisen steg yderligere til 6.700 rdl., da Køening den 11. juni 1792 afhændede gården til Catharina Lange, f. Ørslev, enke efter hofklejnsmed Lange, og det samme beløb opnåede madame Lange, da hun den 24. april 1794 solgte ejendommen til Christian Küb. Assurancesummen holdt sig under alle disse ejendomshandeler uforandret.[3]

Christian Küb anlagde en „med Stakit indhegnet samt med tvende Jernporte ziiret Hauge" og forbedrede bygningerne, hvorved brandaussurancen i 1798 var kommet op på 6.000 rdl.[4] Alléen langs gårdens indkørsel er også plantet ved denne tid.

Madame Lange, der stadig havde penge stående i gården, vendte i 1801 tilbage som medejer, idet Christian Küb tilskødede hende ca. 13½ tdr. land, dels syd og dels nordvest for gården, endvidere hovedbygningen og 8 fag af den ene lade samt gårdens brønd. Gårdspladsen blev delt på tværs ved et stakit nord om brønden.[5]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Et halvt år senere bortsolgte Christian Küb yderligere 14 tdr. land vest for Frederiksdalsvejen, den nuværende Stolpegårdsvej, til skomager Christian Jørgensen i Vangede for 1.300 rdl. Af gårdens oprindelige 81½ tdr. land var nu kun de 42 eller lidt over halvdelen tilbage under hovedparcellen.

I den følgende tid handledes der livligt med de to adskilte dele af Stolpegården; ejerskifter forekom til tider hvert halve år. Men i 1811 var ejendommen atter samlet på een hånd, idet købmand Wulff Salomon erhvervede begge parceller, dog kun for at beholde dem et års tid, hvorefter gården solgtes samlet til grosserer Isaac L. Benners. I 1817 brændte gården delvis, men genopbyggedes straks efter af Isaac Benners.

I løbet af det halve århundrede fra 1824 til 1874 havde Stolpegården 7 forskellige ejere. Sidstnævnte år erhvervedes ejendommen af Gentofte Kommune i fællesskab med Gladsaxe-Herlev og Søllerød Kommuner, hvorefter den indrettedes som arbejds- og forsørgelsesanstalt (I, 244, 246).

Efter at Stolpegården fra 1937 som offentlig forsørgelsesanstalt havde været udlejet til amtet, blev den efter dette lejemåls ophør af Gentofte Kommune restaureret og indrettet som et alderdomssygehjem, der har fået navnet „Vesterled", og som blev taget i brug i december 1952.

I en gammel grusgrav på Stolpegårdens jorder blev få år før den første verdenskrig anlagt en kommunal losseplads, der indtil 1931 modtog dagrenovationen fra hele kommunen (I, 242). De arealer, der herigennem er blevet opfyldt, vil ikke foreløbig kunne modtage bebyggelse.

Den eneste hidtil eksisterende bebyggelse på Stolpegårdens jorder er i årene 1946—50 udført vest for Stolpegårdsvej langs vejen Stolpehøj. Ved denne vej opførte Gentofte Kommune i årene 1947—50 Mosegårdsskolen, projekteret af arkitekt B. Helweg-Møller.

Delvis på Stolpegårdens arealer anlagdes i begyndelsen af 1890-erne det halvmåneformede, 350 m lange Vangedebatteri som et led i Københavns befæstning. Batteriet desarmeredes i 1922 og er senere overtaget af Gentofte Kommune. Dets sydlige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

del er solgt til bebyggelse; på den øvrige del af arealet er nu udført et smukt, lille parkanlæg.[6]

28. Stolberggård og Gammelmosehus.

Da Jørgen Nielsen i 1770 afhændede Stolpegården, beholdt han som nævnt gårdens grund og bygninger i Vangede by. Her ville han selv bo; aftægt fik han af Stolpegårdens ejer. Seks år efter skødede han sin ejendom til sin søn, Christian Jørgensen, der var skomager, og atter seks år senere forøgede denne sin grund med et mindre stykke jord umiddelbart ved siden af. Denne lille ejendom blev oprindelsen til Stolberggården.

Den jordmasse, som gjorde stedet til et egentligt landbrug, erhvervede skomageren dog først i 1801, da Christian Küb gav ham skøde på de 14 tdr. land af Stolpegårdens jord (s. 144). Efter at Christian Jørgensen i 1818 havde købt et mindre stykke af Ørnegårdens jord umiddelbart nord for Vangede by, kaldte han sin ejendom „Staalberg". Dette sidst erhvervede jordstykke frasolgte ham imidlertid atter i 1825.[1]

Blandt Stolberggårdens senere ejere skal nævnes Ole Jensen, der var medlem af Gentofte sogneråd i årene 1895—97.

Gårdens bygninger eksisterer fremdeles, medens jorderne er udstykket til bebyggelse. Også her fandt den ulovlige bebyggelse indpas; der var i 1926 7 af disse huse. Den regulære bebyggelse ved Vesterbyvej og Stolbergvej er i det væsentlige udført i 1930-erne.

Det er ligeledes nævnt, at Jørgen Nielsen, inden han havde afhændet Stolpegården, i januar 1770 solgte 12 tdr. land til kromanden i Vangede, Christian Fürst. Hertil føjedes i 1781 et par mindre arealer i Vangede by, og af disse sammenlagte parceller opstod ejendommen Gammelmosehus.[2] Denne blev i 1837 købt på auktion af hjulmand Mads Pedersen, fra hvem den i 1883 overgik til hans søn, tømrermester Peder Madsen, der fungerede som statens tilsynsmand ved Gammelmosen. Han var i årene 1880—95 medlem af Gentofte sogneråd og nævnes som ophavsmanden til den hundeskat, der i 1887 indførtes for den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

del af kommunen, som lå øst for Bernstorffsvej, og som udløste en voldsom harme blandt villabefolkningen i disse kvarterer.[3]

I 1892 solgtes Gammelmosehus til enkefru Cathrine Elisabeth Keller, der 3 år senere skænkede ejendommen til De Kellerske Aandssvageanstalter. Der indrettedes på Gammelmosehus et hjem for 50 åndssvage kvinder; det blev drevet i tilknytning til det tilsvarende hjem for mænd på den nærliggende Lillemosegård i Gladsaxe sogn.

Stolberggård. (J. Scharff fot.)

Gammelmosen, der ved udskiftningen forblev under Bernstorff gods, blev af dettes ejer Hilarius Kalkau i 1843 overdraget til staten.

29. Knæbjerget og Gammelmosegård.

Ved udskiftningen blev 32 tdr. land af Vangede jorder, Knæbjergene, holdt uden for lodtrækningen; det var hensigten her at skaffe plads til 4 husmandsfamilier. Hovedsynspunktet har dog sikkert været, at jorden på dette sted var så ringe, at ingen af gårdmændene har ment at kunne være tjent med at overtage

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den (I, 135). Gennem Knæbjergene gik den såkaldte Frederiksdalsvej fra sydøst til nordvest, hvor den ved Frederiksdalsbroen førtes over Gammelmoserenden, der dannede skellet mod Lyngby bymarker.

Den 17. oktober 1771 gav J. H. E. Bernstorff skøde på disse husmandslodder, der lå to og to på hver side af vejen. Det sydøstlige stykke tilfaldt Ole Andersen, som allerede på dette tidspunkt havde opført hus på grunden. Denne ejendom kaldtes „Store Knæbjerghuset".[1]

På samme side af vejen fik Lars Andersen skøde på den nordlige lod. Han havde ved overtagelsen ingen bygninger på sin jord, men forpligtedes til inden 3 år at opføre et „forsvarligt" hus. Han fristede her livet med sin familie i 30 år, og da han og hans kone var blevet „gamle og svagelige Folk og nu ikke længer besidder Kræfter til selv at forestaae og drive vores ejende lidet Jordebrug", skødede han i 1801 sin husmandslod til sin yngste søn, Ole Larsen, for 300 rdl. Dertil skulle sønnen give forældrene underhold af føde og klæder og til sin tid sørge for deres „hæderlige begravelse".[2]

De to lodder vest for Frederiksdalsvejen blev samlet overdraget til Niels Pedersen Espensen, der var sognefoged på Bernstorff godt. Han bebyggede lodden og fik sit sted assureret for 1.310 rdl.

Senere øgede Niels Espensen ved forskellige jordkøb sin ejendom, som han kaldte Gammelmosegård. I 1795 erhvervede han af Brogårdens jorder en parcel, der lå vest og syd for Vangede kilde, og i 1798 købte han på auktion for 1.204 rdl. et areal af Buddingeagrene på Lyngby mark. Denne jord tilskødede han allerede i 1802 sin søn Mads Nielsen, og året efter fik denne også resten af ejendommen overdraget. I aftægtskontrakten var foruden de sædvanlige bestemmelser indføjet følgende forpligtelse:

„Saalænge ieg forbliver ved min nu havende Sognefoged Tieneste, skal min Søn Mads Nielsen, naar og til hvad Tid ieg forlanger det skaffe mig frie Riidehest til mine Forretninger ligesom han og skal skaffe mig de Heste og Vogne, som ieg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maatte behøve til at bestride Reiser og Kørseler, som ieg for Bønderne haver paataget mig at forrette, alt saaledes som ieg hid indtil haver besørget samme."[3]

Mads Nielsen var, da han overtog Gammelmosegård, endnu ugift. Men samme år ægtede han Lucie Andersdatter, og kort tid efter rømte han, uvist af hvilken grund, til Sverige. Den 13. november 1803 skrev Lucie Andersdatter til birkedommeren følgende begæring om mandens umyndiggørelse:

Gammelmosegård.

„Da min Mand Gaardeier Mads Nielsen den 22 October sidstleden efterat have udtaget det betydeligste af vore Eiendeele er bortrømt herfra til Sverrig, uden at han siden her er kommen tilbage eller ieg om hans Opholdelse har kundet erholde nogen paalidelig Efterretning uagtet ieg i Aviserne har ladet ham efterlyse, og som erfares af det herved følgende Exemplar af Berlingske Tidender; saa for at han ikke skal foretage sig fleere Handlinger til vores Boes Forringelse, som ieg, af det allerede passerede maae befrygte, og det er at formode, at hans Bortreise og hans i den Anledning brugte Omgang maae have sin Grund i Vanvittighed eller Hengivenhed til Ødselhed, er det ieg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

herved giver mig den underdanigste Friehed at ansøge Deres Høy Velbaarenhed om, at bemeldte min Mand Gaardmand Mads Nielsen maa blive erklæret umyndig, og at han maae blive beskikket en Værge."[1]

Hendes begæring blev taget til følge, og den 17. december 1803 erklæredes Mads Nielsen umyndig.

Lucie Andersdatter beholdt ejendommen, som i 1840 blev overdraget til hendes og Mads Nielsens søn, Anders Madsen, der var født i 1804. Gammelmosegård forblev i denne slægts eje indtil 1906, da Anders Madsens datter efter sin mands død solgte den til et aktieselskab, der bortforpagtede jorderne.

Gårdens bygninger eksisterer endnu delvis. Over dens jorder er anlagt vejene Grusbakken og Sandtoften, og en del tekniske virksomheder har her fundet deres plads.

30. Ørnegård.

Ørnegårdens areal på 85 tdr. land — det største blandt gårdene i Vangede — lå i Lillemarken på begge sider af Kongevejen. Også vejen fra Jægersborg til Buddinge gik gennem gårdens jorder, der omfattede Egebjergene, Øerne, Bisterbolsstykkerne, Skræntholmsagrene, Peersholmene, Fugleengene og Hundelyngene samt et hjørne af Skindeknoldene. Der har således været et righoldigt udvalg, når det gjaldt et navn til gården; da denne byggedes op på de jorder, der kaldtes Øerne, må der gennem tiderne være sket en udtaleforvanskning af gårdens navn, der neppe har mindste tilknytning til den kongelige rovfugl.

Ørnegården var tilfaldet Rasmus Hansen, der nok ikke har hørt til den kategori af bønder, der samlede penge på kistebunden; et og andet lader ane, at han har været tilbøjelig til at besøge kroerne. Tre gange, i 1778, 1779 og 1785 lånte han 200 rdl. af Niels Nielsen på Højsgården, der fik 2., 3. og 4. prioritet i Ørnegård. Efter den tidligere (s. 19 f.) omtalte, fatale episode, i hvilken Rasmus Hansen havde spillet en lidet flatterende rolle, opsagde Niels Nielsen sine prioriteter i Ørnegård, og Rasmus Hansen måtte derfor søge hjælp andet sted. Han fandt den hos

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Søren Jacobsen på Teglgården, der forstrakte ham med 1.000 rdl. mod 2. prioritet i gården.

Kort efter giftede Rasmus Hansen sig med Karen Hansdatter fra Søgården i Gentofte, men neppe to år senere døde han, og Karen Hansdatter tog sig derpå inden udgangen af 1791 en ny ægtemand, Anders Nielsen fra Højsgården, efter at hun havde skiftet med Rasmus Hansens 6 børn af hans første ægteskab.[1]

Anders Nielsen var ikke noget dårligt parti; han medbragte

Ørnegård.

som arveforskud 2.200 rdl. I 1793 afstod han gårdens gamle grund og bygninger i Vangede by; gården må altså på dette tidspunkt være flyttet ud. Bygningerne var til en begyndelse assureret for 1.000 rdl., men efter en udvidelse i 1808 blev vurderingssummen sat op til 2.450 rdl. De nye bygninger var rummelige og solide og fulgte i alt væsentligt egnens byggeskik. Stalden havde plads til 22 kreaturer.[2]

Ørnegård arvedes i 1828 af Anders Nielsens 29-årige søn, Ole Andersen, der 5 år tidligere havde ægtet Maren Jensdatter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fra Gentofte kro. Han var en anset mand, blev sognefoged og var i årene 1845—50 medlem af Gentofte sogneforstanderskab. Han døde i 1864, og Ørnegård gled to år senere ud af slægtens eje. Den var hyppigt i handelen og havde i det halve århundrede, indtil den i 1917 købtes af direktør H. Heilbuth, 8 forskellige ejere. Men heller ikke Heilbuths ejertid blev af lang varighed. I 1919 købte Gentofte Kommune Ørnegården og det til ejendommen knyttede teglværksareal øst for Lyngbyvej.

Ungdomsboligerne. (Max Petersen fot.)

Der er ikke på Ørnegårdens jorder foretaget nogen systematisk udstykning til parcelbebyggelse. På dens arealer har derimod en række tekniske anlæg fundet deres plads. Allerede i 1918 anlagde NESA på Lyngbyvejens østside transformatorstationen „Ørnegård", der flere gange siden er ombygget og udvidet. På vejens modsatte side erhvervede selskabet i 1941 en grund på 4,2 ha og opførte her „Lagergården", der rummer lager- og kontorlokaler, garagehal og værksteder samt boliger for en del af det til virksomheden knyttede personale. Anlægget blev taget i brug i efteråret 1944.[3]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

På arealet mellem Lyngbyvej og Hørsholmvej opførte A/S Strandvejs-Gasværket i 1935 et sekstenkantet gastårn, der tjener som beholderstation for nordlige og vestlige dele af gasværkets forsyningsområde.[4]

Ørnegårdens bygninger blev af kommunen solgt til Falcks Redningskorps, der her indrettede en redningsstation, som åbnedes den 1. oktober 1926.

På Ørnegårdens jorder ved Hørsholmvej ligger „Ungdomsboligerne" med ca. 70 lejligheder, der kan bebos af unge ægtepar i indtil 5 år. Midlerne til opførelsen er tilvejebragt gennem et af Gentofte Kommune stiftet legat på 300.000 kr. Endvidere har kommunen ydet et afdrags- og rentefrit lån på 200.000 kr. og yderligere oprettet et fond på 200.000 kr., hvis renter skal anvendes til nedbringelse af huslejen. „Ungdomsboligerne", der er taget i brug i begyndelsen af 1949, er tegnet af arkitekt Arne Jacobsen.

31. Vintappergård.

Vintappergården var med sine 84½ tdr. land den næststørste af gårdene i Vangede. Dens jorder omfattede Gadeagrene og Gadestumperne i Stolpesvangen, samt i Lillemarken: Havsaggrene, Gavlgærdesstykkerne, Græsvangsstykkerne og Hyldehøjsagrene. Til gården hørte endvidere Øllemosen.

Som den nordligste af de Vangede gårde havde den oprindelig fået navnet Nørregård, og den tilfaldt bonden Peder Hansen, der allerede i juni 1768 skødede den til sognepræsten i Lyngby Jochum Bruun (s. 94). Medens Peder Hansen forbeholdt sig sit gamle stuehus i Vangede by, fulgte gårdens øvrige bygninger med i handelen, således at den nye ejer måtte „bruge eller nedbryde, bortføre og anvende disse Bygninger, som han bedst veed til nye Bygninger paa Nørregaards Mark, hvor Gaarden med Tiden skal staa". I henseende til livets ophold sikrede Peder Hansen sig således, at han for sin egen og sin kones livstid betingede sig en årlig ydelse af 1 td rug, 2 tdr. byg, 5 lispund røget flæsk til mortensdag og endelig ikke mindre end 10 læs tørv som vinterbrændsel.[1]

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jochum Bruun begyndte hurtigt på udflytningen af gårdens bygninger. Men så søgte han andet embede og blev kaldet til sognepræst for Nykøbing og Rørvig menigheder, og Nørregård stilledes til auktion. Om dennes forløb beretter en mundtlig overlevering, at en vintapper fra Helsingør midt under auktionshandlingen kom kørende forbi, standsede op og købte gården. Om nu denne tradition er holdbar eller ikke, er det i hvert fald sikkert, at Jochum Bruun den 11. marts 1770 til „velædle Hr.

Vintappergården.

Thomas Baildon, Viinhandler og Borger Capitain i Staden Helsingør" for 600 rdl. skødede sin gård med „ald dend Bygning, der hører til denne Gaards Mark, hvadenten dend staaer paa Gaardens Jord eller staaer endnu paa det forrige Gaards Sted i Wangede".[2]

Thomas Baildon byggede gården færdig og kaldte den Mariaberg efter sin hustru. Den blev i 1772 brandforsikret for 7.090 rdl. og må således have været meget anselig, hvilket også fremgår af vurderingsbeskrivelsen. Stuelængen, der lå ud mod Kongevejen, var 21 fag lang, grundmuret og teglhængt og med kælder under trediedelen. Huset rummede 5 stuer og 2 kamre, 2

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

køkkener og 2 spisekamre, og i loftsetagen fandtes 4 værelser. I de fire af stueetagens værelser var der toetages vindovne og i det femte en bilæggerovn. Der var udvendige skodder for alle vinduerne.

Udlængerne havde alle kvist på midten, var stråtækte, men havde tagsten både på rygningen og ved tagskægget. I den søndre længe fandtes bryggers med åben skorsten og bagerovn, og i nordlængen var der indrettet borgestue, et begreb, der ikke hidtil findes omtalt på egnens gårde.[3]

Selv om gårdens officielle navn nok var Mariaberg, har den sikkert i folkemunde gået under benævnelsen Vintappergården. Dette navn findes første gang fæstet på papiret i Gentofte kirkebog i 1806, da en af gårdens senere ejere fik en søn døbt.

Hulelyngmosen, der senere kaldtes Vintappersøen, var i sin tid udlagt som tørveskær for bønderne i Gentofte, og Bernstorff havde ved udskiftningen fremdeles betinget sig dispositionsret over den (I, 137). Det blev nu ved en overenskomst mellem Bernstorff og Baildon i 1780 fastslået, at der skulle være fri indkørsel til mosen fra en markvej langs dens sydside.[4]

Efter Thomas Baildons død lod hans enke ved auktion Vintappergården sælge den 11. marts 1783. Skibskaptajn Christian Baggesen bød 5.100 rdl., men gik derpå op til 5.800 rdl. på den betingelse, at 2000 lispund hø og halm fulgte med i købet.[5]

Christian Baggesen finansieredes af Cornelius Lorentzen på Stengården, der i 1784 fik 1. prioritet i Vintappergården mod et lån på 1.000 rdl.; i 1787 fik han 2. prioritet mod 900 rdl., og endelig fik hans enke i 1789 3. prioritet mod et lån på 900 rdl. Men allerede et halvt år efter dette skrev Baggesen købekontrakt med kommerceråd Henrich Danielsen og skødede i 1791 Vintappergården til denne for 7.500 rdl. Endnu inden året var omme, var ejendommen atter på nye hænder, og de hyppige ejerskifter fortsatte indtil 1843, da gården blev overtaget af proprietær Jens Guldborg, der beholdt den til 1887.

Jens Guldborg var en meget velstående mand; ved den ligning af en ekstraskat på formuen, der i 1848 blev foretaget i anledning af krigen, ansattes han til 25 rdl., medens gårdmæn-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

denes ydelse almindeligvis lå på 8 rdl. Han stammede fra den langelandske Guldborgslægt, havde først taget studentereksamen og var derpå uddannet som forstmand. I to valgperioder fra 1845—50 var han medlem af Gentofte sogneforstanderskab. Han efterlod sig ingen arvinger, og da han afstod Vintappergården, kom denne ejendom atter jævnligt i handelen.

Gennem en del af årene i 1800-tallet blev der drevet teglværksindustri på Vintappergården.

Gammel lade ved Vintappergården.

I 1919 erhvervedes den af Gentofte Kommune, der bortforpagtede gårdens landbrug. Medens en del af jorderne er udlagt som salgsarealer, har kommunen selv disponeret over det areal, hvorpå forbrændingsanstalten i 1930—31 blev anlagt. Den aske, der hidrører fra forbrændingsanstaltens virksomhed, benyttes til opfyldning af Øllemosen.

På den del af Vintappergården, der ligger vest for Lyngbyvejen, ca. 40 tdr. land, vedtog kommunalbestyrelsen i 1925 at lade anlægge en centralkirkegård for Gentofte Kommune. Det blev overdraget kommunegartner G. N. Brandt at udarbejde en plan til den nye begravelsesplads, som fik navnet Mariebjerg

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kirkegård. En sammenarbejdning af de nye anlæg og den bestående bevoksning ved Vintappergården lykkedes så smukt, at gartner Brandt fik tilkendt Eckersbergmedaljen for sit arbejde. En del af kirkegården blev udlagt som urnehave, og i årene 1935—36 opførtes på kirkegården et af arkitekt Fritz Schlegel tegnet krematorium.

Ved Hørsholmvej lidt syd for kommunegrænsen ligger Jægersborg jernbanestation på banelinien København—Hillerød—Helsingør. Stationen er endvidere endestation mod syd for banen Jægersborg—Nærum.

På et areal ved Jægersborg station har Gentofte Kommune i 1953 påbegyndt opførelsen af et vandtårn, i hvis nederste etager man tænker sig at indrette magasiner for dele af kommunens arkiv.

En villabebyggelse findes endnu kun umiddelbart øst for Vintappersøen, hvor den langs Vinagervej tog sin begyndelse i 1940.

Hulelyngmosen, der også kaldtes Svinemosen, den nuværende Vintappersø, var ved udskiftningen forblevet under Bernstorff gods. Den blev i 1845 solgt på auktion; højestbydende blev gårdejer Lars Jørgensen i Ubberød, der allerede samme år videresolgte to parceller og 4 år senere de resterende to. I 1850 blev den ene af parcellerne købt af Jens Guldborg og i 1857 de tre øvrige, således at hele Vintappersøen med randarealer fra dette tidspunkt var underlagt Vintappergården.

32. Brogård.

Brogårdens 67½ tdr. land lå i Lillemarken på begge sider af Kongevejen og strakte sig fra Vangede by til Vangede kilde ved den nordlige ende af Gentofte sø. Foruden engarealerne her ved søen omfattede gårdens jorder den nordlige halvdel af Langagrene, hele Brobæksageren, Myglespjældene samt Vrangbjergene med Ræveskovsbakken.

Brogårdens første ejer var Anders Christophersen. Efter 14 års forløb lod han i juli 1781 tinglyse, „at som ieg nu formedelst Alderdom og Svaghed ikke længere formaaer at holde min

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gaard og Jorder vedlige, saaledes som skee burde, saa haver ieg med min Hustrues Raad og Samtycke solgt den til min Søn Christian Andersen". Overtagelsessummen var 800 rdl. kontant. Men hele dette beløb rådede Christen Andersen ikke over; de sidste 150 rdl. lånte han hos skomager og husmand Ole Truelsen i Vangede. Denne fik så pant i de bygninger, „som enten nu ere eller herefter ved Udfløtning paa Jorden eller i andre Maader Begivenheder maatte blive opførte til ermeldte Gaard". Gården er således flyttet ud på dette tidspunkt.[1] Den brandforsikredes for 1.000 rdl.

Brogård, gårdinteriør.

Christen Andersen solgte i 1790-erne forskellige småparceller fra gården, som han ejede endnu ved århundredskiftet. Kort efter blev Brogården afstået til Søren Ibsen, der sommeren 1808 i betydelig grad forbedrede udlængerne, således at forsikringssummen tredobledes. Stuehuset synes der ikke at være ofret meget på; det havde overalt klinede bindingsværksvægge, og der var lergulve i stuerne. Stalden var indrettet til 18 kreaturer.[2]

Brogården blev aldrig nogen slægtsgård. Ikke ved et eneste ejerskifte er den gået fra far til søn eller datter. I årene 1855—86 tilhørte den Jens Hendrik Høyer, tidligere ejer af Svanemøllen. Allerede året efter overtagelsen af Brogården indvalgtes han

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i sogneforstanderskabet, hvor han havde sæde til udgangen af 1859. Den følgende ejer, den københavnske vognmand Jeremias Meier, beholdt kun ejendommen i 8 år. I 1898 købtes den af Herman Fiehn, i hvis eje den forblev, indtil den omsider udstykkedes til byggegrunde.

Bebyggelsen langs vejen Søbredden begyndte omkring midten af 1930-erne, men tog først fart i årene 1940—45. Grundene

Filmbyen i Vangede grusgrav. (J. Scharff fot.)

vest for Lyngbyvej, ved Bomporten og Tværbommen, er bebygget i årene efter befrielsen.

I 1890 købte møllebygger Jens Hansen Ravn af Jeremias Meier en parcel ved Lyngbyvej og opførte her Vangede mølle eller „Dortheamøllen", som han kaldte den. Det er den eneste vindmølle, der nogen sinde har stået på Gentofte Kommunes grund. Endnu på dette tidspunkt kunne dens opland måske synes tilstrækkelig stort, men netop i 1890-erne begyndte kommunens stærke vækst, og med den stigende udstykning svandt behovet for en mølle, og Vangede mølle blev aldrig noget strålende foretagende. Allerede i 1896 blev den overtaget af en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

panthaver, derpå i 1900 solgt til P. Jørgensen, der imidlertid et par måneder senere videresolgte den til møller H. Kofoed. Denne kombinerede virksomheden med en fouragehandel, men mølleriet svandt mere og mere ind, og efter den første verdenskrig har møllens vinger ikke trukket nogen kværn. I slutningen af 1920-erne blev møllen, der efterhånden var meget forfalden, delvis nedrevet, således at nu kun dens nederste, grundmurede stokværk står tilbage.

Brogårdens gamle grusgrav mellem Vangede by og Lyngbyvej oplevede i sommeren 1917 en virksomhed lidt ud over det sædvanlige. A/S Nordisk Film opførte af bræder en veritabel by på grusgravens bund, og her indspillede Asta Nielsen og Gunnar Tolnæs omgivet af hærskarer af statister i sommerens løb filmen „Mod lyset". Slutningseffekten var „byen"s brand. Alle træhusene gik op i luer, og mange af de omkringboende overværede med spændt opmærksomhed den sjældne skuespil, medens Gentofte brandvæsen omhyggeligt vågede over, at det farlige element holdt sig inden for de afstukne grænser.

Vangede grusgrav tilhører nu Gentofte Kommune. Arealet er udformet som et lille anlæg, „Holmehaven", der åbnedes for offentligheden omkring nytår 1953.

33. Tjørnegård.

Tjørnegårdens areal blev på 60 tdr. land. Den fik navn efter Tjørnebjergene, den største af de agre, der tilfaldt gården. Dens jorder, der alle lå i Lillemarken umiddelbart nord for Gentofte sø, omfattede endvidere den sydlige del af Hyldehøjsagrene, Smakkestykkerne, Stosmoseagrene, Kirkestykkerne og den østlige del af Skindeknoldene.

Gårdens første ejer blev Christen Mortensen. To år efter udskiftningen døde hans kone; om det blev denne begivenhed, der blev bestemmende for hans salg af gården, skal være usagt — muligvis er han også veget tilbage for den udflytning af gårdens bygninger, som før eller senere måtte komme — men det er en kendsgerning, at han den 17. marts 1770 til „velædle Pe-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

der Pedersen, Borger og Vognmand i Kiøbenhavn" skødede sin gård og samtidig pålagde køberen forpligtelse til at opbygge en forsvarlig avlsgård i marken. Denne bestemmelse var temmelig overflødig, eftersom Christen Mortensen allerede havde solgt sin gamle grund i Vangede by og de på den liggende bygninger med undtagelse af en lille bindingsværkslænge på 9 fag, som Peder Pedersen fik med i handelen.[1]

Der skulle dog gå det meste af 3 år, før Peder Pedersen hav-

Tjørnegård.

de sin nye gård færdigbygget, men så var den i hvert fald for stuehusets vedkommende fuldt ud på højde med Stolpegården, medens derimod de 3 udlænger havde klinede vægge. Bygningernes samlede assurancesum var 1.720 rdl.[2]

Når man ser hen til, at Peder Pedersen i 1770 var blevet ejer af Tjørnegården for kun 520 rdl., må det trods bygningernes relativt høje forsikringssum erkendes, at hans enke ved gårdens salg til Thomas Mangor i 1782 opnåede en endog meget høj betaling: 5.700 rdl., men der er heller neppe tvivl om, at Thomas Mangor havde forkøbt sig. Gang på gang i de kommende år måtte han optage nye lån; blandt andre havde Cornelius Lorentzen på Stengården forstrakt ham med 1.300 rdl. Gælden oversteg omsider Thomas Mangors kræfter, og i 1789 stilledes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tjørnegården til auktion. Den blev imidlertid i familien, idet den blev overtaget af hofjæger Hans Stephan Lesberg, der var gift med Christine Mangor, muligvis en søster til Thomas Mangor. Lesberg ejede Tjørnegården til 1824 og efter ham Hans Peter Ritzau til 1848. Gården kom i den sidste halvdel af 1800-tallet ud for hyppige ejerskifter og var nærmest betragtet som lystgård med nogen teglværksdrift, bortset fra tidsrummet 1876—85, da den blev drevet af en virkelig landmand, Claus Jensen

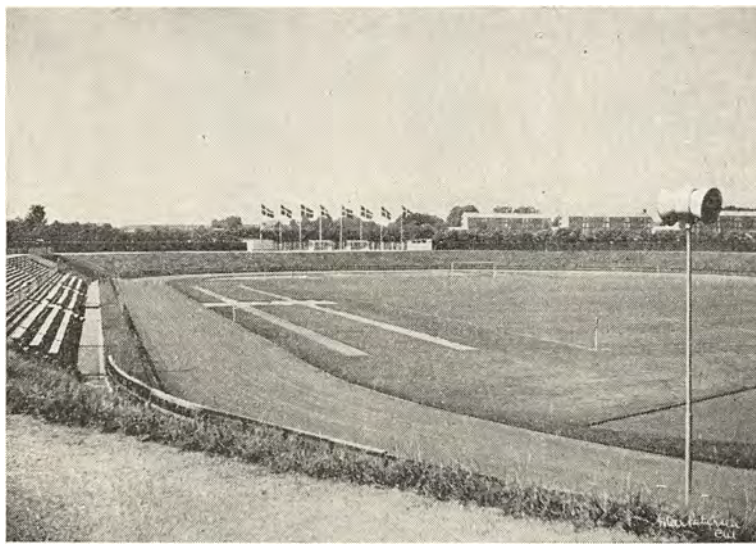

Gentofte stadion.

fra Vissenbjerg på Fyn, en mand, der allerede fra sin tidligste ungdom havde været aktiv kommunalpolitiker, og som fik sæde også i Gentofte sogneråd om end kun for et tidsrum af to år, 1883—84.

I 1891 købtes Tjørnegården af aktieselskabet Ny Kalkbrænderi, fra hvem den i 1912 overgik til Frederiksholms Tegl- og Kalkværker. Store arealer henlå, da Gentofte Kommune i 1921 overtog ejendommen, som gamle lergrave. Kommunens idrætsinspektør, oberstløjtnant Holger Nielsen, fattede da den tanke, at man på de tidligere lergraves grund anlagde et stadion, og kommunen har derpå ladet dette anlæg udføre efter planer, hvor-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med arkitekt Arne Jacobsen sejrede i en bunden konkurrence.[3] Arbejdet indledtes i 1920, og Gentofte Stadion indviedes den 27. september 1942.

På Tjørnegårdens arealer mod Brogårdsvej ligger De samvirkende Menighedsplejers Hjem for kronisk syge, indviet den 10. juni 1925, og Niels Steno Hospitalet, der ejes og drives af den selvejende institution Nordisk Insulinlaboratorium. Hospitalet blev taget i brug den 5. november 1932.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bernstorff og Jægersborg.

34. Bernstorff.

Efter at Bernstorff slot var blevet istandsat til brug for prins Christian og prinsesse Louise, blev det dette ægtepars højt skattede sommerhjem så længe, de levede, ikke mindst efter at de i 1863 var blevet Danmarks kongepar. Måske var det især dronning Louise, der med sit hjerte hang ved dette sted, og som dårligt kunne rive sig løs fra sommeropholdet herude, således at det til tider blev langt hen på efteråret, en enkelt gang endda helt ind i december, før residensen atter blev forlagt til Amalienborg. Hofdamernes små klager over, at de frøs, tog dronningen med et smil; selv befandt hun sig endnu på sine ældre dage særdeles vel på Bernstorff.[1]

I det daglige var kongefamiliens liv på Bernstorff overmåde stilfærdigt og beskedent. Det blev efterhånden skik, at også prins Valdemars familie boede på Bernstorff om sommeren, og kongen elskede at have børn og børnebørn omkring sig dagen igennem, også ved måltiderne. Spisesalen var ikke særlig stor; den rummede neppe mere end 30 gæster. På gulvet lå et smukt, hvidt brysselertæppe med blomsterbuketter, og væggene var smykket med portrætmalerier, deriblandt af kong Christian VIII og dronning Caroline Amalie.[2] Ved morgenbordet serveredes altid øllebrød, og alle, både voksne og børn, overholdt den regel at sætte en portion af denne gode, danske ret til livs, inden man gav sig i lag med kaffe eller te.[3]

I løbet af eftermiddagen foretog hoffet ofte en køretur til Dyrehaven, og kl. 18 var der middagstaffel. Efter dronning Louises død var prinsesse Marie som regel værtinde ved taflet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og sad lige over for kongen. Denne så gerne nogle af familiens private venner hos sig, blandt disse oberst C. H. Rørdam og livlægen, dr. Petersen fra Gentofte.[4] En sjælden gang, når vejret var særlig indbydende, blev taflet forlagt til haven.[5]

Hyppigt foretog kongen en køretur i omegnen og kørte da selv i åben vogn sit kendte forspand, „de to hvide", og når han på audiensdage begav sig til Amalienborg, tilbagelagde han

Bernstorff slot.

vejen frem og tilbage i dette køretøj, kun ledsaget af sin adjudant.[6]

Når kongefamilien havde sommerbesøg af børn og børnebørn, kunne pladsforholdene på Bernstorff godt blive lidt trange. For at hjælpe på dette havde dronningen efter den nordiske udstilling i København i 1888 købt en bygning, der havde tilhørt udstillingens svenske afdeling. Huset flyttedes senere til Bernstorff slotspark og kaldtes herefter „Svenske villa".[7] Men heller ikke dette var tilstrækkeligt, når kejserinde Dagmar af Rusland, prinsesse Alexandra af Wales, hertuginde Thyra af Cumberland og kong Georg af Grækenland kom med deres respektive tjenerstabe. For disse blev der da i parken opstillet Døckerske filt-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

telte, og omkring disse udfoldede sig et meget broget skue af lakajer, kammertjenere, kuske og medhjælpere af de forskellige nationaliteter; især bidrog kejserindens kæmpemæssige livkosakker til at gøre billedet malerisk. Efter dronningens køb af Bernstorffshøj i 1892 (s. 46) blev denne villa ved slige lejligheder også inddraget i arrangementet.

Var den russiske kejser, den britiske tronfølger, den græske konge og Welfernes overhoved, hertugen af Cumberland, samlet

Overrækkelsen af gaven til prinsesse Alexandra.
Yderst til højre sognefoged Lars Sørensen, Hulegård.
Tegning af Otto Bache. (Efter Ill. Tid.)

i familiens skød på Bernstorff, var det lille slot et europæisk brændpunkt, måske af mere intim og mindre strålende karakter end på Fredensborg, men ikke mindre betydningsfuldt, selv om den store politik var sat mere i baggrunden, end verdenspressen ville vide. Trods alt forstår man prins Eriks gengivelse af en af sine refleksioner fra barndomstiden: „For resten må det ikke have været billigt for min bedstefar!"[8]

For mange af kongefamiliens mærkedage blev Bernstorff skuepladsen, både i glæde og i sorg. Inden prinsesse Alexandra

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i 1863 drog til England for at ægte prins Albert Edward, mødte Gentofte sogns beboere den 18. februar op på Bernstorff for at overrække en bryllups- og erindringsgave, en vase af porcelæn, udført af Bing & Grøndahl; på vasens sider var der gengivelser af Bernstorff slot og Gentofte kirke. Vasen var opstillet på en piedestal i havesalen, og her fik deputationen med provst Boisen som ordfører foretræde for den kongelige familie, medens en lokal sangforening havde taget opstilling i et tilstødende gemak, og en mængde af egnens beboere stod i vestibulen.[9]

Da prinseparret af Wales i september det følgende år aflagde besøg i Danmark, fandt modtagelsen sted på Bernstorff. En æreport var rejst ved indkørselen fra Jægersborg allé, og egnens beboere var mødt frem i stort tal. Sangforeningen måtte på ny i ilden, og atter tolkede provsten sine sognebørns følelser for kongehuset.[10]

Også ved kongeparrets guldbryllup den 26. maj 1892 var der rejst en æreport ved Bernstorff, og en deputation af sognerådsmedlemmer med formanden, etatsråd Niels Andersen, i spidsen overbragte kommunens lykønskning. I dagens anledning blev der ydet en særlig hjælp til alle, der var under fattigvæsenets forsorg.[11]

Dronning Louise døde på Bernstorff den 29. september 1898. Hendes båre blev stående på slottet indtil den 14. oktober, da bisættelsen fandt sted. Sørgetogets rute ad Vældegårdsvej til Gentofte station var på sognerådets initiativ smykket med sørgedekorationer, og vejbanen var bestrøet med grønt. Ved 16-tiden førtes dronningens båre ud gennem Bernstorffsparken. Forrest red en deling gardehusarer, derefter fulgte hundrede unge, sørgeklædte piger, der strøede blomster. Hele den kongelige familie fulgte til fods dronningens kiste fra Bernstorff slot til Gentofte station.[12]

Efter Christian IX's død i 1906 blev Bernstorff slot efter kongeparrets ønske stillet til rådighed for deres søn prins Valdemar og hans familie, og denne ordning bestod indtil prins Valdemars død i 1939. Efter den anden verdenskrig har slottet været taget i anvendelse som civilforsvarsskole.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

På Jomfrubakken i Bernstorffsparkens sydlige del var i 1780 af familien Bernstorff rejst en mindeurne som erindring om husets nære veninde Emilie Schimmelmann. Denne urne var efterhånden så medtaget af tidens tand, at dronning Louise besluttede at erstatte den med en kopi, der blev udført i blågråt marmor. Den bærer indskriften: Erindring om Emilie 1780 — Gjenreist af Dronning Louise 1898.

I rosenhaven foran tepavillonen lod dronning Louises børn rejse en mindesøjle for deres mor. Søjlen, der øverst bærer en vase med en portrætmedaillon af dronningen, er udført i hvidt, græsk marmor, skænket af hendes søn, kong Georg.

Foran slottets nordfaçade afsløredes den 27. september 1904 en af billedhuggeren Andreas Paulsen udført broncestatue af A. P. Bernstorff. På sokkelens sider står følgende:

Mod syd: Andreas Peter / Greve af / Bernstorff / 1735—1797 / Højsindet, retsindet, / frisindet.

Mod vest: Friet for Aaget / Bonden bag Ploven / fured i Jorden / Velstandens / Spor / Folkets Ven.

Mod øst: Fredlyst Flaget / fra Masten vaied / Danmark til Hæder / paa fremmed / Strand / Landets Velgører.

Mod nord: Hans Navn vil / leve medens / Slægter svinde / Drot og Folk ham / rejste dette Minde / 1904.

Tilknytning til Bernstorff har også det mindesmærke, som den 7. september 1913 afsløredes på Femvejen. Det er tegnet af arkitekt A. Clemmensen og udført i bornholmsk granit af billedhuggeren Anders Bundgaard. Indskriften, der skyldes professor Vilh. Andersen, lyder som følger:

Kong Christian den Niende og Dronning Louise / satte vi Mænd og Kvinder af Gentofte-Ordrup-Hellerup Sogn denne Sten som et M æ r k e i Sognenes Midte paa Sammenholdet i deres Styre / som et M i n d e om Bernstorffs kongelige Herskab der paa dette Sted i et stille Hjem tænkte paa Tidens Tarv til Danmarks Bod og Herskerhusets Hæder / som et M a a l for dem der i Tidens Løb mens Linden løves bor her mellem Skov og Sund at de under samme Himmel og med det samme Haab skal tjene Fædrelandet og Fremtiden som hine.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Femvejen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved det nordvestlige hjørne af den nuværende Bernstorff slotspark lå det lille vangehus „Smør-tyndt-på". Det var bolig for den mand, der havde tilsyn med Brødskovvangen. Dets have kilede sig ind i Fasanhavens grund, og Bernstorff foranledigede den i 1753 flyttet over på hovmarken på vejens modsatte side, medens huset fik lov til at blive liggende. I 1765 blev det solgt til nedbrydning, men er muligvis blot blevet fornyet. Det lille sted, som efter grundens trekantede form havde

Jægersborg Triangel, nu „Lille Bernstorff".

fået navnet „Trianglen", købtes i 1811 af den københavnske silke- og klædekræmmer Nicolay Jacobsen, der nedrev de gamle bygninger og lod et nyt lyststed opføre. Efter at huset gennem 1800-tallets første halvdel havde haft flere ejere, købtes det i 1850 af hofurmager J. H. Schæffer på Schæffergården.[13] Trianglen blev derpå i 1864 erhvervet af kong Christian IX, og det gik ved hans død i arv til prins Valdemar, efter hvem det nu er overtaget af prins Georg af Grækenland og Danmark.

Hovedmassen af Bernstorff jordegods var de 163 tdr. land, der lå nord for Jægersborg allé, de gamle Mellerup agre, som først blev hovmarker under Ibstrup, senere lå til høslet for hest-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

garden, og som i 1777 af A. P. Bernstorff bortforpagtedes til generalkrigskommissær John Brown på Maglegård (II, 71). Efter hans fallit overtog hans datter Louise Elisabeth Brown i 1788 forpagtningen af jorderne, som nu kaldtes Hovmarksgården. Det var hende, der lod bygningerne opføre, og disse var således hendes ejendom. De bestod i 1799 af et 28 alen langt stuehus med tegltag og grundmuret kælder. Hertil kom de fornødne udhuse.[14]

Bernstorff Hovmarksgård.

Da Louise Elisabeth Brown i 1816 skilte sig ved Hovmarksgården, blev den overtaget af Christian Lerche, men han gik to år senere fallit, og gården faldt tilbage til godset, hvis ejer Magnus Bernstorff atter bortforpagtede den. Ved kong Christian VIII's erhvervelse af Bernstorff slot og gods i 1843 kom således også Hovmarksgården i hans besiddelse. Den blev i 1851 som statsejendom solgt på auktion og købt af Christian Kiellerup.

Hans efterfølger, Hans Peter Lund, ejede Hovmarksgården i en lang årrække. Han var fra 1871—88 indvalgt i Gentofte sogneråd og i årene 1874—79 dets formand. I 1852 havde han ægtet den 30 år yngre Jutta Rørdam, datter af den kendte grundtvigske præst Peter Rørdam i Lyngby. Denne nære tilknytning

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til kirkelige kredse har muligvis været medvirkende til hans indsats ved Gentofte kirkes overgang til kommunens eje (s. 83).

H. P. Lund døde i 1893; hans enke beholdt Hovmarksgården endnu i nogle år, indtil hun i 1900 solgte den til kaptajn F. Frandsen, i hvis ejertid jorderne var bortforpagtet. I 1916 blev gården overtaget af et aktieselskab.

Udstykningen af villagrunde begyndte omkring århundredskiftet, da de 3 første veje på gårdens jorder blev anlagt: Fortunvej, Hovmarksvej og Slotsvej. Bebyggelsen af kvarteret er derpå skredet frem i et jævnt tempo, men den endelige udbygning af de nordligste villaveje er endnu ikke fuldbyrdet.

35. Jægersborg.

Ved Frederik IV's omordning af ryttergodset i 1717 blev Jægersborg ladegård henlagt under Københavns amts rytterdistrikt. Dette medførte en ikke ringe forandring af ladegårdens bygninger, hvis gamle kvægstalde sammen med to nyopførte længer indrettedes som kasernebygninger, medens de hidtige lader omdannedes til hestestalde for militæret.

Gentagne gange i de følgende år var dele af hestgarden indkvarteret på Jægersborg, men det blev husarerne, der først kom til at give Jægersborg et egentligt militært præg. I 1736 indførtes det lette rytteri i Danmark, idet kongen lod oprette et husarkompagni, der blev underlagt hestgarden og indkvarteret på Jægersborg. Herom skriver Christian VI i 1736 til kammerkollegiet:

„Vor synderlige Gunst tilforn!

Som vi allernaadigst ville, at de Værelser og Staldrum, som Vores Major Gedde af Livgarden tilhest udi de Jægersborgske Baraquer tilsidst haft haver, dem sceniste allernaadigste bestilte Husaren Ritmester Czäbelditz forderligst til videre Brug og Beboelse skulle anvises, og til den Ende med fornøden Reparation forsynes; Saa og at herforuden af de øvrige ved Jægersborg befindtlige Baraquer og Rytter-Stalde, dernæst ligeledes saa mange udi brugelig Stand skulle sættes, at derudi (naar det bliver resol-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

veret) 50 Mand og Heste kunne indquarteres; Saa haver Vi Eder sligt til Efterretning og nærmere Foranstaltning hermed allernaadigst villet bekjendtgjøre. Dermed skeer Vor Villie, befalende Eder Gud.

Skrevet paa Vort Slot Fredensborg den 12. oktober 1736.

Christian R.".

I begyndelsen af 1738 var istandsættelsesarbejdet tilendebragt, og den 12. februar afgav ritmesteren kvittering for kasernen. Der fandtes 1 barak på 6 bygningsfag og 14 på 4 fag; stalden indeholdt 83 spiltove og var ved et skillerum adskilt i 2 dele, der hver oplystes ved een lygte. Endvidere var der sørget for plads til ritmesterens vogne, således at disse „ikke behøver at staa sammen med Materialskriverens Vogne" (!).

Husarkompagniet var sammensat dels af ungarske folk, dels af danske og tyske. Kommandoen førtes af en indforskrevet ungarer, den i kongens skrivelse nævnte ritmester Czäbler von Czäbelditz. Da denne i 1741 forlod Danmark for at gå i prøjsisk tjeneste, blev det en af hans landsmænd, løjtnant Torckos, der overtog kompagniet, og ved hans afgang i 1743 gik de danske husarer i arv til en tredie ungarer, løjtnant Anderhazi. Denne kommanderede kompagniet til dets ophævelse få år efter. Det blev en af Frederik V's første regeringshandlinger at opløse korpset; underofficerer og mandskab fik lov at beholde deres uniformer, medens kompagniets heste blev solgt på auktion.[1]

Da rytteriet i 1785 på ny rykkede ind på Jægersborg, blev det i 1762 genoprettede husarkorps med staben og livkompagniet garnisoneret i barakkerne og Thurahs gamle jægergård. Hestevandingen foregik ved Hollænderdammen, medens kasernens vandforsyning skete gennem en ledning fra Springdammen. Dette vand, der brugtes både til drikkevand og til vask, lod imidlertid, hvad de hygiejniske krav angik, adskilligt tilbage at ønske. Gang på gang fremførte regimentschefen støttet på erklæringer fra militære læger klager over Springdammens vand, der „er saa urent og fordærvet, at det ikke alene er skadeligt for Sundheden at nyde det, men det er endog utjenligt til at vaske i". Sagen var, at dammen i tidernes løb var blevet fyldt med et

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lag dynd af en sådan tykkelse, at den i tørre somre ofte var ved at blive tør. Efter en uendelig korrespondance mellem civile og militære myndigheder lykkedes det i 1821 at få gennemført en oprensning, der varede til helt hen på sommeren det følgende år. Der fjernedes ved denne lejlighed fra Springdammen 21.000 læs dynd, der blev lagt ud på skovriderens mark, hvilket han var meget utilfreds med. Men man var nu blevet klog af skade, og herefter foretoges rensningen af Springdammen nogenlunde regelmæssigt med nogle års mellemrum.

I 1797 blev den på Jægersborg indkvarterede eskadron flyttet andet steds hen, og kasernen blev derpå taget i besiddelse af husarregimentets rekrutskole. Denne fik hurtigt ry for at give sine rekrutter en noget ublid behandling. Da der ikke før 1831 fandtes noget ridehus, måtte rideøvelserne uanset vejrliget altid foregå under åben himmel. Slag med den flade klinge hørte til dagens orden. Blandt de nordsjællandske bønderkarle, fra hvis rækker husarregimentet fortrinsvis rekruteredes, fik skolen kælenavnet „det røde" eller „det gule helvede"; der fortaltes hårrejsende historier om selvmord og rømning, og dagbladet „Kjøbenhavnsposten" tog gentagne gange omkring 1840 disse forhold op til omtale.[2] Mange af de krøniker, der gik fra mund til mund, var dog ren ammestuesnak, der serveredes for de nyindkaldte af ældre kammerater eller underkorporaler. At morderen Ole Kollerød i mørkets timer spadserede omkring med hovedet under armen henne i Jægersborg allé, eller at der ved midnatstid kunne høres pisksmæld og eder fra ridehuset, var elementær viden for enhver rekrut på Jægersborg.

Da kasernen på Østerbrogade i København var opført, forlod gardehusarerne i oktober 1898 for bestandig deres traditionsrige Jægersborg. Tilbage blev rytteriets befalingsmandsskole, der beholdt sit standkvarter her, indtil den i 1922 blev forlagt til Næstved.

Når residensen i Christian IX's dage var forlagt til Bernstorff, udlagdes et detachement af Livgarden til Jægersborg, hvorfra vagten på Bernstorff afløstes, og da kronprins Frederik fra 1869 fik sommerbolig på Charlottenlund slot, fulgtes samme

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

praksis med vagten dertil. Gardevagten var på Jægersborg indkvarteret i „Gardergården", et navn, der fremdeles lever. Senere skulle Livgarden finde en stærkere tilknytning til stedet. Efter hærloven af 1909 blev livgardens rekrutskole hver sommer udlagt til Jægersborg, men da rytteriets befalingsmandsskole også fremdeles havde kvarter her, måtte pladsen, så godt det lod sig gøre, deles mellem denne og rekrutterne fra Livgarden. Hele gardestyrken, befalingsmænd som rekrutter, fik deres kvarterer i telte; et nyt køkken blev indrettet, og en del af stalden lavedes om til spisesal. De to første somre under denne ordning kunne garderekrutternes ophold på Jægersborg ikke udstrækkes til mere end halvanden måned, men efter at de endnu stående barakker var opført i 1911, kunne rekrutskolen forblive herude hele sommeren. Til afløsning af den interimistiske spisesal blev en ny indrettet i 1914. I nogle år under den første verdenskrig var rekrutskolen forlagt til andre lejre, men vendte efter krigen tilbage til Jægersborg. Fra 1922 var Livgarden enerådende på Jægersborg kasernes grund. I januar 1923 blev hele 2. livgardebataillon lagt i kvarter her, og bataillonens chef blev kasnekommandant og fik fast bolig i en af lejlighederne i Jægergården.[3]

Da de tyske bombemaskiner den 9. april 1940 fløj hen over Jægersborg, blev rekrutskolen gjort klar til kamp, men efter afblæsningen af al modstand fra dansk side fortsattes livet på kasernen nogenlunde uforstyrret indtil overfaldet den 29. august 1943 (I, 257). Herefter deltes kasernens område ved et højt plankeværk i to dele, en dansk, der var den gamle Jægergård, og en tysk, der rummede hele den østlige kaserneplads med barakkerne. I efteråret 1944 var den tyske del belagt med politisoldater. Det var herfra, aktionen mod det danske politi udgik den 19. september.

Efter kapitulationen blev den tyske del fyldt med tyske flygtninge, som dog atter snart fjernedes. Men inden kasernen igen fik sit gamle udseende, forestod et stort oprydningsarbejde efter tyskerne, der i de sidste måneder inden afslutningen havde an-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lagt en mængde forsvarsværker på kasernens grund. Den 1. juni 1945 mødte indkaldte danske styrker atter på Jægersborg.[4]

Siden 1947 er Livgardens rekrutskole ikke mere her, men er anbragt i andre uddannelseslejre, hvorefter Jægersborg kaserne er overgået til andre militære afdelinger.

Det ældste element i det borgerlige Jægersborg er kroen. Sandsynligvis har der allerede været knyttet et krohold til Ibstrup slots omgivelser, og det er muligt, at herredsfoged Lauritz Knudsens 2 læster øl fra Rostock (I, 47) har haft nogen forbindelse dermed. En egentlig kro kendes dog ikke i Jægersborg før i begyndelsen af 1700-tallet. Det var forpagtere, der drev dette værtshus; den første, hvis navn man kender, var Lauritz Solgaard, en københavnsk brygger, der en tid havde været traktør på Fasangården (I, 104). Fra 1729 flyttede Lauritz Solgaard sine teltpæle til Jægersborg, men mange år blev ham ikke beskåret på dette sted; han døde i eftersommeren 1735.

Hans enke, Kirstine Marie, fortsatte virksomheden; året efter giftede hun sig med materialskriveren på Jægersborg, Hans Poulsen, og da han efter 7 års ægteskab fulgte sin forgænger Solgaard over i evigheden, fandt denne virksomme krokone snart en ny livsledsager i Giermann Albeck; først omkring midten af 1750-erne nedlagde hun den kommandostav, hun i mere end tyve år havde svunget på Jægersborg kro.

Under hendes efterfølger, Levin Adolph Dyring, der hidtil havde været forpagter på Bellevue, skete der den forandring i kroens forhold, at den fra 1757 blev kromandens ejendom. Han afhændede den imidlertid snart, og da den nye ejer ikke kunne klare sine forpligtelser, måtte kancelliråd og lotteriinspektør Jonas Collin, der var kautionist, overtage Jægersborg kro. Kancelliråden har vel neppe selv givet rollen som kromand, men ladet virksomheden lede af en bestyrer.

En brandvurdering af Jægersborg kro i 1773 giver et tydeligt billede af dens bygninger og udstyr. Hovedbygningen, der lå mod syd, havde grundmur til gaden og bindingsværk til gården; det var en anselig bygning, 16 fag lang, med 2 etager og kvist. I stueetagen var der gæstestue og skænkestue, køkken

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med åben skorsten og 2 komfurer, fadebur og yderligere 2 stuer og et kammer. Fra forstuen førte en trappe op til første sal, der havde 6 værelser, og endelig var der 2 værelser på kvisten, og herfra var der adgang til en altan. Alle værelser i stuen og flere ovenpå havde gibsede lofter, overalt i huset var der hollandske døre og engelske vinduer, og opvarmningen skete ved to bilæggerovne og en vindovn.

Et tilstødende udhus rummede endnu to køkkener, stald til 8 heste, kostald og et stort bryggers, hvis kedel var til 3 tønder øl. Foruden en række mindre kar rummede bryggerset to store egekar, eet på 30 og eet på 16 tønder.

Alle bygninger var teglhængt, lige indtil den lille nødvendige udbygning med hjerter i dørene.[5]

Blandt de skiftende kromænd gennem 1800-tallet skal enkelte nævnes. August Frederik Schlüter, der havde overtaget kroen i 1844, klagede i 1850 sammen med sine kolleger i sognet over de af krigen forårsagede skattebyrder. Navnlig Schlüter hævdede at være hårdt ramt; han savnede stærkt den militære søgning, og muligvis har disse omstændigheder været medvirkende til, at han endnu samme år måtte sælge kroen.

I en noget længere årrække virkede Tønnes Larsen, der i 1854 ombyttede Ordrup kro med Jægersborg. Han supplerede sine indkomster ved en høkerhandel, der rummede alt fra fødevarer til tjære og petroleum. Tønnes Larsen var en driftig og anset mand; han havde gennem to valgperioder i 1860-erne sæde i Gentofte sogneråd.

Vest og syd for Jægersborg lå Ridebanevangen, således kaldet, fordi arealet fra først af benyttedes ved beridningen af den kongelige stald. Også denne del af Ibstrup gods lå senere til høslet for hestgarden, kom derpå under Bernstorff, udstykkedes og solgtes på auktion i 1800.[6] Herved opstod forskellige mindre ejendomme.

Meutegård, hvis bygninger ligger lige vest for kasernen, tilhørte fra 1869 kroejer Tønnes Larsen og solgtes efter hans død til en gartner, der imidlertid ikke kunne klare sine forpligtelser, og der blev da i 1887 givet udlægsskøde til grosserer Julius

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Schmedes. Af hans dødsbo afhændedes ejendommen i 1892 til brødrene Anders og Niels Mortensen, der også drev handelsgartneri på jorderne. Meutegården erhvervedes i 1920 af Gentofte Kommune.

Længere mod vest i Jægersborg kommer man til den gård, der fra 1884 bærer navnet „Ibstrup". Den tilhørte i begyndelsen af 1870-erne jægermester Jacob N. Dinesen på Schæffergården og kom derpå i 1884 til højesteretsassessor H. Lund, der lod

Jægersborg kirke.

gårdens navn tinglyse. Fra det følgende år tilhørte ejendommen Københavns Handelsbank, der bortforpagtede den til handelsgartner Hans Larsen. Denne, der i 1909 erhvervede gården som ejendom, har på Ibstrup skabt en fremragende samling af dansk malerkunst.

Syd for Jægersborg allé ligger „Overførstergården". Den tilhørte fra 1847—89 forskellige medlemmer af etatsråd Frederik Thaarups familie. I årene 1898—1924 var den i arkitekturmaleren Ad. Heinrich Hansens eje, tilhørte fra 1932 fru Gudrun Saxild og er i 1952 solgt til Københavns Kommune, der her har indrettet et helbredelseshjem for alkoholister.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

På Ridebanevangens grund opførte Gentofte Kommune i årene 1939—40 alderdomshjemmet „Solhjem" (I, 246).

Jægersborgkvarteret blev i 1928 udskilt fra Gentofte sogn som et særligt kirkedistrikt, der benyttede Gentofte kirke og havde pastor L. E. Stubbe Teglbjærg som distriktspræst. En kirke, der har fået sin plads lidt sydvest for Jægersborg Triangel, fuldendtes i 1941. Der oprettedes et særligt Jægersborg kirkesogn, og ved kirkens indvielse den 7. december 1941 indsattes pastor Teglbjærg som sognepræst.

Bortset fra Sauntesvej, hvor udparcelleringen begyndte allerede omkring 1905, kom bebyggelsen uden for den egentlige Jægersborg bykerne ikke i gang før efter den første verdenskrig. Ved Jægervangen satte den ind kort før 1920. Fra midten af 1920-erne begyndte villaerne at skyde op langs Ibstrupvej og de til denne stødende veje, medens Ridebanevangen syd for Jægersborg allé så sine første huse ved slutningen af den anden verdenskrig.

36. Schæffergården.

Den økonomiske overanstrengelse, der til enhver tid havde sat sit præg på vedligeholdelsen af Jægersborg slot og dets omgivelser, undlod heller ikke at gøre sig gældende, da der samtidig med opførelsen af Jægergårdens 4. kvarter (I, 80) skulle indrettes en staldbygning til hofkavalerernes heste. Man måtte bestandig knibe på midlerne, og stalden fik ikke på langt nær den fornødne rummelighed.

Tre københavnske håndværksmestre, Engerslev, Schiøning og Prytzner, dannede da et interessentskab, fik fæste på et stykke af hovmarken syd for Hollænderdammen, hvor militæret tidligere havde haft kålhave, og opførte på dette sted en staldbygbygning, der i folkemunde snart fik navnet „Kavalerstalden". Men selv om kavalererne virkelig betjente sig af bygningen og her lejede stald- og vognplads, blev foretagendet ikke noget strålende aktiv for entreprenørerne. De forsøgte i 1751 at få Jægersborg kro henlagt til Kavalerstalden, men da dette mis-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

lykkedes, og yderligere et par sæsoner fik et utilfredsstillende forløb, afhændede de etablissementet til en udlænding, Christopher Øhlers, der her ville indrette et fabriksanlæg. Øhlers kunne imidlertid ikke opnå tilladelse til at tage vand fra den ledning, der fra Springdammen forsynede Jægergården, og da der ikke på anden måde kunne fremskaffes rindende vand på stedet, måtte han opgive sit foretagende. Bygningen gik derpå tilbage til de oprindelige ejere som ufyldestgjorte panthavere,

Schæffergården. (Øregård Museum).

og det lykkedes dem i 1755 ved auktion at få den solgt til hofsnedker Diderich Schæffer.

På dette tidspunkt var gården en trefløjet, enetages bygning med tegltag; hovedfløjen, der lå mod syd, havde en længde af ikke mindre end 27 fag. I den omstændighed, at Jægersborg slot nylig var nedrevet, øjnede den nye ejer en chance; han nærede det lønlige håb, at kongen muligvis kunne lade sig friste til her at indrette et nyt jagtsæde, og Schæffer lod derfor ejendommen ombygge og indrette med en smuk og anselig hoved-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bygning. Desværre for hofsnedkeren skuffedes han i sine forhåbninger, og han måtte i 1771 gå fra ejendommen, der allerede i en årrække havde båret hans navn. Den civile Enkekasse, der som panthaver havde fået gården udlagt, stod i de følgende 10 år som dens ejer, da det ikke ved auktion var lykkedes at opnå et tilfredsstillende bud.[1]

Schæffergårdens bygninger var i dette tidsrum udlejet som beboelse til forskellige. Blandt disse var snedker Grøndahl, der, som Knud Lyne Rahbek udtrykker det i sine erindringer, var kendt for sin udmærkede drue- og ferskenavl „paa en Plet, der neppe var saa stor som en maadelig Stue". En anden beboer var hofsnedker Schæffers datter, der var enke efter vejkasserer Rathsted, og som logerende hos madame Rathsted boede hendes svoger, Lorenz Adzer, der havde fået hendes afdøde mands embede. Adzer havde nogle år i forvejen været huslærer for Knud Lyne Rahbek og havde trods megen strenghed opnået drengens hengivenhed, og da Rahbek i 1774 i sin sidste sommerferie fra Herlufsholm var hjemme hos forældrene i København, gæstede han også Adzer på Schæffergården. Han genfandt her, siger han, mark, vand og skov ikke mindre skønne end ved Herlufsholm, og han genfandt tillige Adzers fløjte og harpe i aftenskumringens stilhed, en gæstmild modtagelse i en livlig, selskabelig kreds og fik efter sin måde alt dette så kært, at han egentlig dyrt betalte nydelsens sødme med bitterheden af det følgende savn, så at Adzer ved afskeden måtte udbryde: „Man kan ikke unde ham nogen fornøjelse, da han ikke kan finde sig i at give slip på den igen."

Da Rahbek det følgende år i en alder af 15 år var blevet student, tilbragte han gennem sommer og efterår mange herlige dage hos sin gamle ven lærer. Han fortæller herom følgende:

„Adzer var nu, som sin egen Mand, flyttet fra sin forhenværende Qvasiprincipalinde og havde lejet sig den ene Sidefløj af Schæffers Gaard, ud til Marken, og havde der sin egen Husholdning, som han i bogstaveligste Forstand selv førte; thi han havde, paa en Karl nær, der passede hans Hest og ikke boede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Huset, aldeles intet Tyende, hverken Dreng eller Pige, saa at vi ofte, især naar jeg besøgte ham om Vinteren, paa den store Gaard var aldeles alene. Han lavede selv sin Mad, fejede selv sit Gulv, redte selv sin Seng; kun forstaa det sig, at jeg, naar jeg var ude hos ham, var Cooperateur en sousordre og efter ringe evne gjorde forefaldende Haandsrækning; men desværre har min duelighed i alle deslige Livets Smaasysler aldrig strakt sig synderlig vidt, og indskrænkede derfor saa temmelig mine Forretninger sig til at bælge Ærter, vel og til Nød at pille dem og Bønnerne i den lille Hauge, sanke Syrer paa Skovbakken, give Hønsene Korn, naar jeg betroedes dertil, og om Søndagen vende Steg. Dette sidste Arbejde forrettede jeg gerne med en Bog i Haanden.

Det var overalt et forunderligt Eventyrliv, vi førte herude med hinanden; ikke sjældent tilbragte vi mange Timer, ja vel hele Dage tilsammen uden at veksle et Ord, han ved sine embedsforretninger, som imidlertid ikke gav ham særdeles meget at tage vare, eller ved sine Hussysler, eller dog nu sjældnere, end da han var hos mig, ved sit Haandarbejde; jeg ved mine Yndlingsbøger eller opmærksom paa hver landlig Lyd, hvert landligt Syn, der frembød sig her saa hyppigt for mig, og som jeg saa frit kunde overlade mig til; en Høne med hendes Kyllinger, en Myretue, en Fuglerede under Taget var nok til at sysselsætte mig i hele Timer. Ofte gik vi ud at spadsere i den dejlige Ermelundsskov eller i den mig endnu højtideligere Allé ned ad Charlottenlund, og var disse Vandringer egentlig de, hvor vi mest talte sammen; almindeligst gik imidlertid vor Vej ikke længere end ned til den saakaldte Hundesø, bag Jagttøjhuset, hvor han kunde ligge mange Timer i Rad, tavs og fange Gedder, og jeg ved Siden af ham, i Begyndelsen ligeledes med min Mede; men det varte ikke længe, inden jeg blev ked af denne aldeles unyttige Bestræbelse og i det Sted tog en Bog med, hvori jeg var vissere paa min Fangst, og laa saaledes, indtil Jægersborg Slotsklokke advarede Adzer, at det nu var Tid at gaa hjem, at lave og faa Mad.

At vort Maaltid ikke var nogen grøn eller gul Diner hos en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fremmed Ambassadeur, at det for det meste, Søn- og Helligdage undtagne, da vi lovede den udvortes Tugt og spiste Suppe og Steg, indskrænkede sig til Mælk, Æg, Grønsel — som rigtignok ikke er min Kost — Fisk, naar Fangsten havde været heldig, og Grynsuppe, vil man efter Køkkenetaten let kunne tænke; og især var den Dag om Ugen, da Adzer red til Vejkorpsets Lejr for at udbetale Lønning, Mælk og Brød og Æg, der af sine Aarsager altid var haardkogte, Dagens stadige Orden; men til Lykke bekymrede dette mig overmaade lidet, som det overalt stedse har været mig mere magtpåliggende, med hvem jeg spiser, end hvad. Naturligvis var og vore Maaltider meget kortfattede, og om eftermiddagen gik det flux til det gamle Levned med Fiskeri igen, indtil det blev Thevands Tid; og nu forslog Adzers Fløjte eller hans Harpe os for det meste og som oftest uden Lyd, til vi skulde spise, Resten af Aftenen, hvorpaa næste Dag igen da Capo i samme Smag.

Omgang havde vi ikke, undtagen at en Gang imellem den gamle Snedker Grøndahl, en dygtig gammel Brandenborger, maaske havde et Ærinde derover. Senere opholdt Adzers Broder Medailleur Adzers vakre Familie sig hos ham den egentlige Sommer, og var da naturligvis den Tid Levemaade og Omgang som i et godt og behageligt Hus, men Foraar og Efteraar, og følgelig endnu mere om Vinteren vedvarede det gamle Eremitliv med de Indskrænkninger og Forandringer, Aarstiden medførte; imidlertid fordrede Adzer, at jeg ogsaa da skulde besøge ham, thi ellers, anmærkede han, saa han, at det ikke var til ham, men til Mark og Skov, jeg kom; og blev snart Foraars- og Efteraarsbesøgene, og efterhaanden Vinterens med, mig til sande Nydelser, som jeg aldrig uden Vemod rev mig fra og bestandig med Længsel saa i Møde."

Også efter at Adzer i foråret 1778 havde giftet sig med en broderdatter af den gamle snedker Grøndahl, vedblev Rahbeks besøg herude. Hans digteriske talenter, der hidtil kun lejlighedsvis havde ytret sig ved frembringelsen af poetiske arbejder i mindre format, syntes efterhånden at tillade en friere og større udfoldelse, og i sommeren 1778 begyndte han under sit op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hold på Jægersborg på en versiferet tragedie i rimede alexandrinere over emnet Axel og Valborg. Hvad der herude udarbejdedes af dette stykke, blev bragt på papiret på en bakke i nærheden af vejen gennem Ermelunden, hvor den unge digter havde opslået sit paulun lige ved siden af en kæmpemæssig myretues kuppel.[2]

Endelig lykkedes det i 1781 Den civile Enkekasse at få Schæffergården afhændet. Køberen var amtmanden over Sorø

Schæffergården. (Max Petersen fot.)

og Ringsted amter og overhofmester ved Sorø akademi gehejmekonferensråd Wolf v. Reitzenstein, der samme år entledigedes fra sine embeder. Men v. Reitzenstein døde, inden han nåede at tage sine nye ejendomme i besiddelse, og hans enke solgte da Schæffergården til madame Lyne, der var enke efter Rahbeks onkel. Endnu en gang hører vi da Rahbek omtale Jægersborg, da han i 1782 forud for en udenlandsrejse, der varede flere år, tog afsked med „Tante Lyne". Dermed er hans tilknytning til stedet forbi. Madame Lyne ejede ikke gården længere end til 1788, da den overgik til assessor i Hof- og Stadsretten P. C. Zeuthen. Efter yderligere 5 års forløb skiftede Schæffergården

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

på ny ejer og tilhørte indtil 1815 grosserer C. F. Fiedler. Denne købte ved hovmarkens udstykning i 1800 en del areal ind til ejendommen, der således også blev avlsgård.

Efter Fiedlers død tilhørte Schæffergården 1815—18 Friderich Chr. Friderici og erhvervedes derpå af den kristianshavnske storkøbmand, kaptajn i det borgerligere artilleri Christian Broberg, og i dette tidsrum blev gårdens navn det mere prangende „Jægersborg slot", men da den efter Brobergs død blev overtaget af hofurmager Johan Heinrich Schæffer, var det naturligt, at det oprindelige navn vendte tilbage. Hofurmageren, der dog ikke var i slægt med gårdens tidligere ejer, hofsnedker Schæffer, og hans søn Heinrich sad inde med ejendommen til 1873. Der blev i deres ejertid anlagt et bryggeri og et teglværk, men ingen af disse virksomheder fik nogen længere levetid.

Den følgende ejer var jægermester Jacob Neergaard Dinesen, der i 1882 overdrog ejendommen til grosserer N. S. Dahl. Denne ofrede betydelige midler på gårdens forskønnelse. Han solgte den i februar 1909 til prins Harald, der gav ejendommen navnet „Jægersborghus". Gennem prins Haralds ejertid etablerede Livgarden vagt ved gården.

Prins Harald afhændede i 1920 Jægersborghus til direktør Ernst Michaelsen. Ejendommen blev derpå under ledelse af arkitekt Kaare Klint ombygget og bragt tilbage til sin oprindelige skikkelse. Samtidig blev bygningen fredet, og gården fik sit gamle navn igen.

Ernst Michaelsen skænkede i 1922 Schæffergården til den danske stat til anvendelse som et offentligt institut for videnskabelige undersøgelser vedrørende sygdommes årsag og rod.

For en købesum af ca. 400.000 kr. blev Schæffergården den 1. december 1949 af Michaelsen-fondet overdraget til Det dansk-norske fond. Der blev nu atter liv på den gamle ejendom, der fra 1. september 1950 har afgivet bolig for 24 norske stipendiater. Forinden blev der af arkitekt Palle Suenson foretaget en ombygning af sidefløjene, der rummer værelser for de studerende, medens der i hovedfløjen er indrettet kontorer og forsamlingslokaler.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

37. Ermelunden.

Ermelunden er sandsynligvis en af de skovstrækninger, der i gamle dokumenter nævnes som hørende til Ibstrup. Navnet menes oprindelig at have været Elmelund; dette er så i tidernes løb blevet forvansket til Ermelund.

Svenskernes hårde fremfærd mod mange af skovene nord for København under Karl Gustavs-krigene ramte også Ermelunden, der ved de ubudne gæsters bortdragen skal have frembudt et sørgeligt skue. Muligvis er skoven få år senere blevet omhugget og på ny tilplantet.

En overgang blev skoven anvendt som rekreationssted for kongens heste, når de trængte til en hviletid. En „rekreationsstald", der tidligere havde ligget ved Sorgenfri, flyttedes på Christian VI's tid til Ermelunden, men kom fra 1747, da Frederik V genindførte parforcejagten, tilbage til sin oprindelige plads.[1]

Fra 1717, samme år som Jægersborg blev ryttergods, fik jagtbetjente og andre funktionærer på stedet ret til hver sommer at lade deres kreaturer græsse i skoven. På en bestemt dag om foråret blev kvæget sluppet løs, efter at ejerens mærker var indbrændt i køernes horn. Det var en meget livlig dag på Jægersborg; senere, da stedet fik skole, blev denne „indbrændingsdag" hvert år fejret som halv fridag, så børnene kunne være med i det spændende arbejde.

Ermelundssletten i skovens midte var øvelsesplads for garnisonen i Jægersborg. Under sikringsstyrkens formering var i årene 1915—18 også på Ermelundssletten rejst en baraklejr. Denne, der kunne modtage et fodfolkskompagni, var projekteret af stadsingeniør V. A. Westergaard og gjort færdig på meget kort tid. Den fjernedes hurtigt efter sikringsstyrkens hjemsendelse.

I en uge af august 1924 afholdtes på Ermelundssletten en storstilet spejder-jamboree med deltagere fra alverdens lande. Hele sletten var omdannet til en stor lejrplads, og livet i denne internationale drengeverden frembød et overordentlig malerisk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skue. Atter i 1946 holdtes en spejder-jamboree på Ermelundssletten, om end denne gang af mindre format end den foregående.

Blandt garderekrutterne på Jægersborg var det et mundheld, at når græsset på Ermelundssletten groede så frodigt, var det, fordi det gødedes af deres sure sved. Selv om der nu også på sletten har været øvet mangen varm træning, har denne plet også været skuepladsen for festlige militære parader. Den mest storslåede af disse fandt sted den 25. juli 1933, da man fejrede Livgardens 275-årige beståen. Kong Christian X var kommet til stede i spidsen for næsten hele kongehuset, og mange hundrede gamle gardere fra alle landets egne var den dag stævnet til Ermelunden for at hylde deres gamle afdeling.

Den sydøstlige udkant af Ermelunden, der er en meget sid og fugtig strækning, kaldtes fra gamle dage Soløse eng. Navnet er bevaret i en af vejene umiddelbart syd for skoven.

Ved den sydlige indkørsel til Ermelunden lå Ermelundshuset, et gammelt vogterhus, der gennem 1700-tallet brugtes som bolig for en af de til den kongelige jagt knyttede pandsvende, de jagtbetjente, som varetog opstillingen af de store net, der benyttedes ved jagterne. I 1762 fik pandsvenden Peder Bendsen bevilling til at holde traktørsted i Ermelundshuset; i 1785 blev der til hans efterfølger Daniel August Luplau givet selvejerskøde på grunden.[2] Luplau lod det gamle, forfaldne hus erstatte med en ny og bedre bygning; de 1.300 rdl., han behøvede til dette øjemed, skaffede han i 1793 ved lån hos de tre københavnske herrer, bankkommissær Cramer, professor F. L. Bang og apoteker Grønlund. Men Daniel Luplau var på dette tidspunkt en gammel mand. I september det følgende år gav han sønnen Christian Ludvig Luplau skøde på Ermelundshuset, og ikke to måneder efter var den gamle traktør lagt i sin grav på Gentofte kirkegård.

De tredive år, da Christian Ludvig Luplau sad som ejer af Ermelundshuset, blev dettes glansperiode. Han begyndte med at skaffe stedet en værtinde. Herom beretter Nikolaj kirkebog kort og knapt, at gæstgiveren i Ermelundshuset den 10. januar

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1796 viedes til jomfruen Marie Christine Jensen. Bag dette almindelige navn skjulte der sig en skæbne.

Indtil 1792 boede i nr. 17 i Nyhavn skuespillerinden Marie Christine Jensen, der efter sin stedfader havde antaget navnet Fredelund. Til trods for et meget beskedent talent optrådte hun på Det kongelige Teater, og her indledede hun et intimt forhold til skuespilleren Joachim Daniel Preisler. Den 16. april 1792 udeblev Preisler uden noget varsel fra teatret, og dagen efter

Ermelundshuset. Akvarel af Elias Meyer ca. 1807.

vidste man, at han med jomfru Fredelund var flygtet til Tyskland. I tre år optrådte parret nu på tyske scener og vendte derpå hjem — som Thomas Overskou udtrykker det, „i en sørgelig forfatning". Ud af denne reddedes hun altså, da Christian Ludvig Luplau gjorde hende til krokone i Ermelundshuset. Samtidig optog han et lån af det forholdsvis store beløb 850 rdl. Der må ordentlig være blevet fikset op på omgivelserne. Men ægteskabet blev af meget kort varighed; allerede i november det følgende år døde madame Luplau.

Naturligvis kunne en virksomhed som Ermelundshuset ikke i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

længden undvære den styrende, kvindelige hånd. Luplau giftede sig igen; hans nye kone hed Maren Winther, og det blev hende, der bragte stedet i ry i den kreds af kunstnere, der var knyttet til teatrets, musikkens og digtekunstens verden.

Oehlenschläger beretter i sine erindringer om en udflugt til Ermelundshuset i 1805, en afskedsfest for en ven, der skulle drage til Vestindien. På indbydelserne var festen kaldt et symposion, og et muntert drikkelag blev det virkelig. Vi lader digteren selv fortælle:

„Til Sted for Festen valgte man Ermelundshuset i Dyrehaugen, der ligger ensomt, undtagen i Kildetiden. Vore Værter leiede hele Huset for den Aften, og ingen Uvedkommende tilstædedes Adgang. For at intet Plumpt eller Væmmeligt skulde blande sig i den muntre Overgivenhed, havde man sørget; det store Selskab bestod mest af Lærde og Kunstnere. Nu gik det paa en Drikken løs, og Kunsten bestod i at være saa overgiven som muligt uden at være brutal eller smagløs. Convenients og Former kunde man derimod overtræde saameget, man vilde, det ønskede man just, og Ingen maatte tage den Anden en Galskab ilde op. Huset blev givet Gæsterne til Pris af de høimodige Værter, og den Druknes Glæde at slaa Speile og Vinduer i Stykker stod Enhver frit, og Sligt blev ogsaa undertiden udøvet, skøndt med Beskedenhed og uden Skadelyst, blot for at hylde Overgivenheden. Midt i en alvorlig Samtale saa man saaledes kundskabsrige, sindrige Mænd slaa snart et lille Speil af liden Værdi, snart en Rude i Stykker, uden at det gjorde den mindste Standsning i Samtalen. En af Gæsterne kastede en lille Slump Rødvin af sit Glas i min Ven Hans Christian Ørsteds Kalvekryds, ligesom denne allerbedst forklarede ham noget Vanskeligt i Physiken. Han bad Ørsted for Guds Skyld ikke tage det ilde op, hvortil denne rolig svarede: „Da maatte jeg være et stort Fæ, naar jeg kunde blive vred for det." En særdeles god skuespiller, yndet af os alle, havde just spillet den rørende Fader i et af Kotzebues Stykker, og kom noget silde, da vi andre allerede havde tømt Glassene forsvarligt. Da han endnu var fastende, vilde han være satirisk, men jeg sagde: „Kære Ven, vi er alle-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rede langt over Satiren! Skynd dig at blive lystig og vel til Mode, ligesom vi!" Neppe hørte han det, før han satte en Flaske for Munden; med utrolig Hurtighed havde han snart indhalet os alle, og blev det godhjertigste Menneske af Verden. Men tilsidst blev det ham for hedt; thi det var en hed Aarstid; han afkastede Støvlerne og Overklæderne og spadserede tilsidst munter omkring i særdeles anstændige Underbuxer. Saaledes blev han sat i en Vogn, og nogle af Selskabet vilde bortføre ham; men hans Fraværelse mærkedes snart; Ilbud til Hest satte efter ham, indhentede Vognen en Fjerdingvej fra Værtshuset og bragte ham i Triumph tilbage. Vi stod alle i Døren, da han kom, og idet han steg ud af Vognen, paa bare Sokker, hilsede han huldsaligt til høire og venstre og sagde: „Det var en Misforstaaelse, mine Herrer! Det var en Misforstaaelse!" Man havde nemlig sagt ham, at Gildet skulde fortsættes i et andet Værtshus. Slige lystige Scener var der mange af.

Værtinden var ogsaa glad over, at hun kunde skrive alting paa Regning; hun charakteriserede Gæsternes Tilstand efter de ituslagne Sager og sagde til sine Piger: „Nu er de ved Vinduerne! Nu er de ved Speilene!"

Tilsidst begyndte dog Naturen at kræve sin Ret; mange blev søvnige og gik op i Kamrene, hvor der var sørget for deres Bekvemmelighed. Nogle havde skaaret sig lidt paa Glasset, andre var søsyge. Da nu Københavns bedste unge Læger var tilstede, saa inddelte man Patienterne ligesom paa Hospitalet i dem til den chirurgiske og dem til den medicinske Side, besøgte dem flittigt og helbredede dem snart. Hen ad Morgenen kørte vi til Byen igen."[3]

Christian Ludvig Luplau og hans kone havde ingen børn. De havde taget en lille norsk dreng i huset, men han døde i 1822, kun 11 år gammel. Fire år senere døde også Luplau, og enken beholdt derefter Ermelundshuset et års tid. I august 1827 solgte hun traktørstedet til Johan Carl Dressel, og derefter fortsatte hun sin tilvante virksomhed i stedets umiddelbare nærhed, idet hun to dage efter salget giftede sig med kromanden i Jægersborg, Peter Andersen, der var enkemand.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dressel og hans kone, Else Bolette Rørvig, søgte på bedste måde at fortsætte stedets traditioner. Det var i Ermelundshuset, Johanne Luise Heiberg i 1828 første gang mødte Oehlenschläger. Hanne Pätges, som den kun femtenårige skuespillerinde endnu hed, var af skuespillerinden Anna Wexschall og dennes mand, koncertmester Frederik Wexschall, indbudt til sammen med dem at tilbringe sommeren i Ermelundshuset. Her vandrede den unge kunstnerinde i mark og skov og gav sine romantiske sværmerier frit løb, talte til blomsterne, til fuglene og skyerne og så noget overnaturligt i alt, hvad der omgav hende. Om sit første møde med digterkongen fortæller hun i „Et Liv genoplevet i Erindringen":

„Under dette Ophold hos Wexschalls saa jeg første Gang Digteren Adam Oehlenschläger, der en Dag kom med sin Datter Charlotte for at gøre et Besøg. Jeg erindrer, at jeg stillede mig bag et stort Træ for ubemærket af ham og de Andre at kunne betragte ham. Hans Datters Livlighed og Frihed forundrede mig. Jeg ser hende endnu for mine Øjne, saaledes som hun om aftenen i det klare Maaneskin for at fornøje Madame Wexschall havde løsnet sit lange, gule Haar og skred hen imod os, der sad i et Lysthus. Hendes Øjne glimrede saa stikkende, at jeg blev ganske bange for hende, uagtet jeg fandt hende smuk paa sin Maade. Der var noget i hendes Udtryk i dette Øjeblik- som jeg fandt upassende, uden at kunne gøre mig rede for, hvad det var, og talte hun til mig, maatte jeg uvilkaarlig slaa mine Øjne ned."

Også komponisten Kuhlau så fru Heiberg første gang denne sommer i Ermelundshuset. Han gjorde et godt indtryk på den unge pige, da hun først havde forsonet sig med, at han kun havde eet øje, men dette ene var så smukt, siger hun, at hun måtte sørge over, at der ikke var to i dette velformede ansigt.

Kuhlau var på dette tidspunkt lidt over 40 år og ingen foragter af druesaften. Fra et besøg hos Wexschalls fortæller fru Heiberg følgende episode:

„Kuhlau og Wexschall kom i Passiar til langt ud paa Natten, og i Talens Løb sad de og drak og drak saaledes, at da

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kuhlau endelig brød op for at gaa, var det kendeligt, at den gode Musicus havde drukket mere, end vel var. Wexschall bemærkede dette og sagde: „Kom, jeg vil følge Dem hjem! Natten er smuk!" Han boede nemlig i Lyngby. Med Ængstelse saa jeg efter dem, da de vandrede op ad Vejen, som dengang høinede sig temmelig stærkt, og jeg saa, hvor besværligt det faldt Kuhlau at holde Trit med sin Ledsager. De Andre lo heraf, men jeg havde set for meget af Sligt i mit Hjem, til at jeg kunde faa fat paa den komiske Side. Dagen efter kom den geniale Kuhlau atter, og idet han traadte ind i Stuen, gik han hen til Madame Wexschall, kyssede hende paa Haanden og sang:

Wer niemals einen Rausch gehabt,
Der ist kein braver Mann!

Hermed opløste Scenen fra den forrige Aften sig i Spøg og Latter."[4]

Den unge Christian Winther fandt også i denne sommer ofte vej til det venlige Ermelundshus. Det var i denne periode, han som huslærer var knyttet til familien Müffelmann i Lyngby, og det var netop i 1828, han med sit første bind digte fremtrådte for offentligheden. Trods forelskelsen i den unge Alvilde Müffelmann var han en af madame Wexschalls beundrere; også den purunge Johanne Luise, hvis stjerne nylig var gledet frem på kunstens himmel, syntes at fængsle digterens lyriske gemyt.

Det var således en række store navne, der denne sommer samlede sig om ægteparret Wexschall, og 1828 betegner kulminationen i Ermelundshusets historie.

Traktør Johan Carl Dressel døde 1833 i en alder af kun 37 år. Ermelundshuset kom under auktionshammeren og skiftede hyppigt ejer. I dette århundrede har det ikke været traktørsted, men er udelukkende anvendt som privat beboelse. Bygningen, der var rammen om livet derude i stedets glansfulde dage, er dog endnu bevaret og fremtræder i det ydre nogenlunde i sin oprindelige skikkelse. Navnet er imidlertid i de senere år overført på det skovløberhus, der ligger lige ved siden af, umiddel-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bart ved den bro, der over den tørlagte fæstningskanal fører ind i Ermelunden.

De gamle landsbyer har skiftet ansigt; deres lave, stråtækte huse er veget for høje ejendomme, landsbygaden blev forretningsstrøg. Agre blev til villahaver, moser og grusgrave til parker og anlæg. Hvor bøndernes knirkende vogne sindigt gnavede sig frem gennem kringlede vejes grus, glider motorkøretøjernes hastige kavalkade frem over hovedvejens snorlige asfalt. Et blad blev vendt i sagaens bog. Men sagaen lever videre[5]:

Danmarks saga skrives daglig,
bliver ved fra slægt til slægt,
skov og mark med eng og hede
bærer skriften, som er dåd.
Der er brug for ærligt arbejd,
land og by må følges ad,
digter, kunstner, vidskabsdyrker,
borger, bonde, kvinder, mænd,
— alle er vi med at skrive
Danmarks navn i sagas bog.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Henvisninger og noter.

Forkortelser:

GK	L. Gotfredsen: Gjentofte Kommunestyre 1842—1942.
HMK	Historiske Meddelelser om København.
HT	Historisk Tidsskrift.
DK	Københavns Diplomatarium, udg. af Oluf Nielsen.
KB	Kancelliets Brevbøger.
LA	Landsarkivet for Sjælland m. m.
Lemche	Kredslæge Lemches optegnelser.
Medd.	Meddelelser fra Historisk-topografisk Selskab for Gentofte Kommune.
Nystr.	Eiler Nystrøm: Gentofte Sogn i Fortid og Nutid.
RA	Rigsarkivet.
RKres	Rentekammerresolutioner.

1.

1. HT 4, VI, 336. — 2. KB 25/3 1585. — 3. KB 9/1 1586. — 4. Eiler Nystrøm: Fra Nordsjællands Øresundskyst, 29. — 5. Nystr. 21. — 6. Medd. IV, 17. — 7. Aage Friis, Axel Linvald og M. Mackeprang: Det danske Folks Historie, V, 180.

2.

1. Medd. I, 103; jfr. Nystr. 71. — 2. Carl Bruun: København III, 466 og 477. — 3. Før og Nu 8—9, 244. — 4. Hans Henrik Engqvist: Danske Landsteder, 13. — 5. Medd. IV, 18. — 6. Før og Nu 8—9, 244. — 7. Nystr. 73.

3.

1. Lemche, pk. Havsgård. — 2. Medd. IV, 18—23.

4.

1. Lemche, pk. Højsgård. — 2. Medd. III, 215. — 3. Lemche, pk. Højsgård. — 4. Bygningsvæsenets arkiv, Gentofte rådhus.

5.

1. Lemche, pk. Dyssegård. — 2. do., do. — 3. Bygningsvæsenets arktiv, Gentofte rådhus. — 4. Villabyernes Blad, 21/9 1933.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

6.

1. Medd. II, 254. — 2. Medd. II, 294—98. — 3. Boldklubben „1903" gennem halvtreds år, 43—44, 56, 58.

7.

1. Brandtaksationer, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn, 1771—98, 28/3 1774. LA. — 2. Lemche, pk. Kildegård.

8.

1. Medd. IV, 51—53; Lemche, pk. Stengård. — 2. Brandtaksationer, Sokkelund herred 1800—09, 342 og 361. — 3. Dannebrog 6/10 1910. — 4. Politiken 6/10 1910. — 5. Politiken 6/10 1910.

9.

1. Brandtaksationer, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn, 1771—98, 28/3 1774. — 2. Medd. IV, 50. — 3. GK 299—300.

10.

1. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09, nr. 30 og 291. — 2. Lemche, pk. Søgård.

11.

1. Lemche, pk. Smakkegård. — 2. Brandtaksationer, Sokkelund herred, 1800—09, nr. 21. — 3. P. C. Ibsens Sønners Legat gennem 25 Aar, 16. — 4. Medd. IV, 165, 181.

12.

1. Medd. III, 85. — 2. Medd. I, 365. — 3. Søndagsbladet 1909, nr. 38, jfr. H. Rosendal: Danmarks Folkehøjskoler og Landbrugsskoler 1844—94, 141. — 4. Dansk biografisk Haandleksikon.

13.

1. Nystr. 53. — 2. Medd. I, 53. — 3. Bobé: Lystrejser og Lystgårde, HMK 1, IV, 605. — 4. Berendt Suhrs konditoner, 16/1 1666, Dronning Charlotte Amalies Sager vedkommende Frederiksdal og omliggende Gods. RA. — 5. Medd. I, 7. — 6. Medd. I, 13—14. — 7. Den orig. kobberplade ejes af fru B. Adolph, Gentofte. — 8. RKres 1749, nr. 9; Bernstorff godsregnskaber 1765—75, RA — 9. Adresseavisen 1773, nr. 36. — 10. Medd. I, 353. — 11. Medd. III, 84. — 12. Medd. III, 84. — 13. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09, nr. 224. — 14. do., nr. 357; 1809—19, nr. 589 og 632. — 15. Sjællands Stiftamt, brandtaksationer vedr. bygninger på Københavns amt 1761—70, nr. 70. LA. — 16. HMK 1, III, 402. — 17. Gentofte sogneforstanderskabs forhandlingsprotokol 5/5 1862. — 18. Medd. IV, 199. — 19. Medd. I, 359. — 20. Københavns amts fæsteprotokol 13/6 1699. LA. — 21. Gentofte kirkebog 1651—1814. — 22. Brandtaksationer, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn 1771—98, 12/10 1772. LA. — 23. Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn 1804, II, 1092—94. — 24. Gentofte kirkebog 1651—1814, s. 235. — 25. Brandtaksationer, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn, 1771—98, 12/10 1772. — 26. Nystr. 18. — 27. Medd. I, 349. — 28. Brandtaksationer, Sokkelund herred, 1800—09, nr. 154 og 181. LA.

14.

1. Medd. II, 159. — 2. Medd. II, 10. — 3. Danmarks Kirker, udg. af Nationalmuseet, III, Københavns Amtsraadskreds, 392—93. — 4. do., 393; jfr. Nystr. 40. — 5. Medd. II, 163. — 6. Brev af 29. juni 1757 fra forstander J. Stenderup til Københavns

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fattigdirektion. Københavns rådstuearkiv. Jvf. Medd. II, 172. — 7. Danmarks Kirker, III, 401, 402. — 8. KB 20. maj 1562 og 20. juni 1564. — 9. KB 29. juli 1570. — 10. KB 18. maj 1576. — 11. Medd. II, 30. — 12. KB 4. august 1577. — 13. KB 10. febr. 1590. — 14. Medd. II, 169. — 15. Medd. II, 172. — 16. Medd. II, 164, 174. — 17. Medd. II, 177. — 18. Medd. II, 43. — 19. Gentofte sogneråds forhandlingsprotokol, mødet 19/12 1876. — 20. GK 31, 392 f. — 21. Gentofte sogneråds forhandlingsprotokol, møderne 9/3 og 27/7 1880; jfr. GK 394 og Medd. II, 40. — 22. Gentofte sogneråds forhandlingsprotokol, møderne 9/6 1881, 6/1 og 16/3 1882. — 23. Medd. II, 88. — 24. Gentofte sogneråds forhandlingsprotokol, møderne 25/7 og 1/10 1883. — 25. Medd. II, 69—73. — 26. Medd. II, 188—90. — 27. Medd. II, 52. — 28. Danske Kirker, III, 396—99. — 29. Medd. II, 52. — 30. Gentofte kirkebog 1651—1814, LA. — 31. do. — 32. Medd. II, 355. — 33. Medd. II, 29. — 34. Personalhistorisk Tidsskrift. 7, II, 314—15. — 35. Som hovedkilde til oplysningerne om Gentofte kirkes præster anføres Chr. Heilskov og Johs. Werner: De Gjentofte Præster, Medd. II, 91—157. — 36. KB 4. aug. 1577. — 37. Nystr. 51.

15.

1. Københavns rådstuearkiv. — 2. Københavns Amts Avis 1872. — 3. Gentofte Kommunal- og Grundejeforenings forhandlingsprotokol.

16.

1. Sokkelund herreds brandtaksationer 1819—30, nr. 814. — 2. Medd. III, 185. — 3. Do., 272. — 4. Do., 273. — 5. Beauvais i hundrede Aar, 13—21.

17.

1. Medd. III, 209. — 2. Do., 211. — 3. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09 nr. 270 og 1809—19, nr. 631.

18.

1. Medd. III, 215. — 2. Do., 214.

19.

1. Medd. III, 216. — 2. Lemche, pk. Ellegård. — 3. Ordrup Avis 26/4 1894. — 4. Lemche, pk. Ellegård.

20.

1. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09, nr. 377. — 2. Medd. III, 225. — 3. Do., 226.

21.

1. Medd. III, 230. — 2. Medd. I, 333.

22.

1. Medd. III, 218. — 2. Sokkelund herreds brandtaksationer 1842—46, nr. 2299.

23.

1. Medd. III, 220. — 2. Lemche, pk. Bakkegård. — 3. Do., do.

24.

1. Medd. III, 232. — 2. Medd. III, 233. — 3. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09, nr. 362.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

25.

1. Medd. III, 234.

26.

1. Medd. III, 237. — 2. Medd. III, 238.

27.

1. Medd. III, 240. — 2. Brandvurderinger, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn, 1771—98, 12/10 1772. LA. — 3. Medd. III, 242—43. — 4. Medd. III, 243. — 5. Medd. III, 244. — 6. Medd. IV, 161, 164, 181.

28.

1. Medd. III, 245 f. — 2. Medd. III, 247. — 3. GK, 46.

29.

1. Medd. III, 269. — 2. Medd. III, 270. — 3. Medd. III, 266. — 4. Medd. III, 268.

30.

1. Medd. III, 251 f. — 2. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09, nr. 364. — 3. Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs Aktieselskab 1902—1952, 83, 111. — 4. Karl Berger: Gas i Gjentofte, 102, 133 f.

31.

31. Medd. III, 257. — 2. Medd. III, 257. — 3. Brandtaksationer, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn 1771—98, 18/5 1772. LA. — 4. Medd. III, 259. — 5. Medd. III, 260.

32.

1. Medd. III, 249. — 2. Sokkelund herreds brandtaksationer 1800—09, nr. 363.

33.

1. Medd. III, 255. — 2. Brandtaksationer, Gl. Københavns amt, Gentofte sogn, 1771—98, 25/1 1773. LA. — 3. B. Dinesen: Gjentofte Kommunes Stadion, Kommunaltidende 1/4 1936.

34.

1. C. H. Rørdam: Hofliv hos Christian IX, 144, 243. — 2. Do., 27. — 3. Prins Erik fortæller, 9. — 4. Do., 10. — 5. C. H. Rørdam, anf. st., 225. — 6. Do., 119, 121, 126, 193, 199, 255. — 7. Do., 23; Prins Erik fortæller, 12. — 8. Prins Erik fortæller, 14. — 9. Illustreret Tidende 1/3 1863. — 10. Do., 18/9 1864. — 11. Gentofte sogneråds forhandlingsprotokol, 10/5 1892. — 12. Do., 11/10 1898; Illustr. Tid. 23/10 1898. — 13. Nystr. 116, 134, 166 f. — 14. Do., 66.

35.

1. H. Kiær: De første Husarer i Danmark, Militært Tidsskr. XX, 1891, 236—47. — 2. Husar-Skolen paa Jægersborg, „Kjøbenhavnsposten" 12/12 og 22/12 1840. — 3. Th. Thaulow: Livgarden 1908—1933, 22 f. — 4. Gjentofte Kommune under Besættelsen, 278 f. — 5. Medd. III, 196 f. — 6. Nystr. 117.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

36.

1. Nystr. 124 f. — 2. Knud Lyne Rahbek: Erindringer af mit Liv (1824), I, 150 f., 181 f.

37.

1. Nystr. 118 f. — 2. Do., 121. — 3. Adam Oehlenschläger: Erindringer (1850), I, 232 f. — 4. Johanne Luise Heiberg: Et Liv genoplevet i Erindringen, 4. udg., I, 62 f. — 5. "Danmarks Saga" af prof. Kr. Rørdam. Fremsagt ved Hellerup Kommunal- og Grundejerforenings 50-års fest 5. nov. 1938.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Billeder og kort.

Lyngbyvej ved århundredets begyndelse . 8
Vangede bomtavle 1913 9
Lyngbyvej med Vangede bom 10
Søholm. Akvarel i Øregård Museum 13
Søholms stald 14
Havsgård ca. 1905 16
Stuelængen på Havsgård . 17
Højsgård 21
Dyssegård 23
Bjerregård ca. 1920 . 26
Kildegård . . 30
Stengård 33
Bindingsværkslænge ved Baunegård . 36
Søgård 38
Gårdinteriør fra Smakkegård . 41
Smakkegårdens stuelænge . . 43
Vældegård husmoderskole 45
Gentofte, set fra Vældegårdsvej før 1884 . 47
Kløckers gård før 1870 52
Alléen i haven ved Kløckers gård . 53
Plan over Gentofte by 1766 57
Den gamle smedie ved Gentofte torv 59
Dyssegårdens gamle stuelænge i Gentofte by . . 60
Bodilshvile 62
Gentofte torv med Ole Nielsens købmandshus . 63
Gentofte-Lyngby hospital, senere fattighus . . . 70
Gentofte kirketorv som grønttorv . . . 72
Mitchells strømpefabrik 73
Gentofte kirke 1827 . . . 77
Gentofte kirke 85
Gentofte kirkes indre 87
Ove Mallings grav på Gentofte kirkegård . . . 101
Gentofte præstegård 104
Gentofte sø, østbredden 107

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Plan over Vangede by 1766 . 110
Gammelt hus på Vangedevej . 111
Den gamle skole i Vangede . . 112
Gamle huse i Snogegårdsvænget . 113
Vangede kirkes indre 114
Søndre (Gammel) Søndergård . 116
Nordre (Ny) Søndergård 118
Hulegårdene. Maleri på Øregård Museum . . 120
Søndre Hulegård 1917. Akvarel af Chr. Holst . . 121
Nordre Hulegård 122
Nordre Ellegård 124
Søndre Munkegård 126
Nordre Munkegård 128
Søndre Enggård . 130
Nordre Enggård 131
Fuglegård . . . 132
Lille Fuglegård . . 133
Nordre Bakkegård . . 136
Holmegård før branden . 138
Mosegård 140
Stolberggård . . 146
Gammelmosegård . 148
Ørnegård 150
Ungdomsboligerne 151
Vintappergården 153
Gammel lade ved Vintappergården . 155
Brogård, gårdinteriør 157
Filmbyen i Vangede grusgrav . 158
Tjørnegård 160
Gentofte stadion . 161
Bernstorff slot 164
Overrækkelsen af gaven til prinsesse Alexandra . . . 165
Jægersborg Triangel 167
Femvejen 168
Bernstorff Hovmarksgård . . 170
Jægersborg kirke 177
Schæffergården. Maleri på Øregård Museum . 179
Schæffergården 1950 183
Ermelundshuset ca. 1807. Akvarel af Elias Meyer 187
Kort over Gentofte Kommune bagest i bogen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Register
bind I-III.

Aabye, Jørgen, maler I 252
Aagesen, Niels II 88, 89
Aarøes flyvende korps II 139
Aas, A. Monrad, ritmesterinde II 163
Aaskov, student I 130
Abbestee, Cathrine Mechtilde II 219
—, Johan Ludvig, vinhandler II 219
Abildgaard, Nicolai, arkitekt II 204
Abraham, Levin, II 96
Absalon I 27, 30, III 74
Adelaïde I 257, 259, II 121, 122, 127, 156
Adolph, A. O., oberstløjtnant I 257
—, B., frue III 194
—, J. D. S. III 54 f.
—, J. V. III 55
Adolphsvej I 186, 199, II 85
Adrien, hertug af Guines II 207
Adzer, medaljør III 182
—, Lorenz, vejkasserer III 180, 182
A F. Ibsensvej II 27
Aftenskole I 226
Ahlefeld, Fr., storkansler I 85
Ahlefeldt-Laurvig, W. III 99
Ahlmanns allé II 50
Ahronsson, Falk II 95
Akademisk Skyttekorps II 93
Akvarium, Danmarks II 111
Albech, Andreas, orsf. II 112
Albeck, Gierman III 175
Alberti, P. A. I 163, 205, II 139, 153, 154, III 23
Albertines Minde II 113
Alderdomshjem I 245 f. III 43
Alderdomssygesjem III 144
Aldersrenteboliger I 246
Alexander I, kejser af Rusland II 207
Alexandra, dronning af England II 130, 215 f., III 88, 98, 164, 165 f.
Alexandrine, dronning II 53, 54
Algolin, Magnus, bagermester II 147
—, Vilhelmine II 144 a, 147
Alkjær, M. A., forstander I 226
Alléenborg II 115
Alléporten II 101
Almevej I 247, II 75
Almindeligt Hospital I 40, 45, II 13
Almindingen I 119, 123, III 116, 119, 123, 125
Almisselemmer I 243 f.
Alstrup, Carl II 16
Amager I 31
Amager Landevej I 188
Amalienborg I 72, III 163, 164
Ambulancetjeneste I 178
Ammentorp, N. G., brandchef I 178
Amtsråd I 179, 190, 197, 233, III 14, 28, 97
Amtssygehus I 197, 198, 257, III 28, 34 f.
Anchers, Marine I 39
Anchersen, Marcus I 39
Anderhazi, husarløjtnant III 172
Andersdatter, Birthe II 67
—, Else, Dyssegård III 23
—, Inger, Vældegård III 45
—, Johanne II 164
—, Karen, Smakkegård III 41
—, Lucie, Gammelmosegård III 148 f.
Andersen, Anders, Enggård III 129
—, Anders Chr., Emdrup III 16 a
—, Axel, revisor III 139
—, Christen, Smakkegård III 40
—, Christian, Brogård III 157
—, Gustav, bankfuldmægtig II 117
—, Hans, Bregnegård II 87, 88
—, Hans, Lundegård II 52
—, H. C. II 146
—, H. J., grosserer II 168
—, H. N., etatsråd II 94
—, Jacob, Eigård II 111, 135, 144 a
—, Jens, Ndr. Enggård III 129, 131
—, Jens Mouritz Sdr. Enggård III 130
—, Jørgen, Ndr. Munkegård III 128
—, Karen II 144 a
—, Lars, Knæbjerget III 147
—, Lauritz II 13
—, Niels, Havsgård III 15 f., 16 a
—, Niels, Onsgård I 133 f., 138
—, Niels, Svejgård II 62

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Niels, Søholm I 160, 161, 230, II 31, III 14, 36, 166
—, Niels, Sdr. Enggård III 129 f.
—, Ole, Knæbjerget III 147
—, Ole, Ørnegård III 16 a, 150 f.
—, Peder, smed III 69
—, Peter, Jægersborg kro III 189
—, Peter, Ndr. Onsgård II 42, 46
—, Povel, Tranegård II 70
—, Rasmus, smed III 69
—, Thora, Søholm I 233
—, Vilh., professor III 167
d'Andrada, Bonifacio III 207
Andreaskollegium, Sct. I 215, 217 f.
Andresen, L., læge II 84, 117
—, P., grosserer II 85, 112
Ane Hans Jørgens II 63
Anemonevej III 40
Angelo, A. R., direktør I 239
A. N. Hansens allé II 50
Anna Catharina, dronning (Chr. IV) I 48, 50, 57
Anna Leonora, hertuginde af Braunschweig-Lüneburg I 58
Anna Sophie, dronning (Fr. IV) I 76, II 181
Annasvej II 73
Anne Kapel, Sankt I 32
Annettevej II 133
Annæ plads, Sankt I 194
Antikvariske kommission II 8
Appleby, Nancy Agathe II 164
—, Peter II 37
Arbejdsanvisningskontor II 139
Arboretet I 114
Arctander, Carl II 105
Arildsen, Anders III 64, 73, 74
—, Sofus III 64
—, Valdemar III 64
Arvefæste I 129
Ascheberg I 129
Asiatisk Kompagni I 110, II 37, III 12
Assumptionsklostret Rygård II 61
Asylstræde III 74
Atzersen, A. C., klædehandler II 122
August, kurfyrste af Sachsen I 45
Augusta, prinsesse af Hessen II 185
Aurehøj I 19
—, Gymnasium I 223, 224
Aurehøjvej I 20, II 47
Axel, prins III 46 f.

Bade-Møllers hus II 25, 29, 30
Baden, Jacob I 139
—, Torkel I 123 f., 128, 135, 138, 139, II 54 f., 144 a, 145, III 12, 60, 61, 104
Bagergården II 185
Bagge, Bodil Marie II 221 f.
—, Ernst II 196
—, Johan II 157, 170, 196, 197, 200, 222 f.
—, Julius II 223
—, Rasmus II 221 f.
Bagger, Johs., tømrermester III 47
Baggesen, Chr. III 154
—, Jens II 205
—, Sophie II 205
Bagsværd I 117, III 50
Baildon, Thomas III 153 f.
Bakkebo III 72
Bakkegård I 132, II 144 a, 145, III 110, 128, 134 f., 136 a
—, Ndr. III 134 f., 136 a
—, Sdr., III 134 f., 136 a
Bakkegårdsskolen I 23, 223, 247, III 136
Balle, N. E., biskop I 96
Banevej II 140
Bang, F. L., professor III 186
—, Niels, dr. phil. I 222
Bangert, Emilius, domkantor III 87
Barnholmsstumperne II 73, III 105
Barth, Chr. Samuel III 62
Bassewitz, oberstløjtnant I 144
Baules agre I 22, II 156
Baules høj II 167
Baulesspjældene III 134
Baunegård I 133, 224, 230, III 35 f., 54, 57
Baunegårdsvej I 20, 29, 210, 234, III 35, 39, 61, 64, 102
Baunehøj, Gentofte I 20
—, Vangede I 23
Beauvais, F. L. III 115
—, J. D. III 115
Bech, Christopher II 14
—, Herman II 199, 200
—, Ole, fisker II 183, 184
—, P., grosserer II 64
Beck, Christiane III 54
—, Jens Michelsen III 54
—, Peder, borgmester II 17, 18
Becker, Ane Sophie III 68
—, Chr. III 57, 65
—, G. H., II 214, 220
—, G. L., grosserer II 125
—, Kirsten, Bregnegård II 87, 88
Behrens, Carl II 142
—, Julius, grosserer II 142, 143
Bellavista II 201
Bellevue I 12, 150, 198, 199, 207, 209, 239, II 8, 9, 157, 189, 190, 195,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

196, 197, 214, 218, 219 f., III 71, 175
Bellevue kloakpumpestation I 241
—, kro II 224, 225
—, Strandhotel II 223, 224 f.
—, telefoncentral I 209
Bellevueteatret II 225
Belvedere II 197 f.
Bendixen, A. C., grosserer I 230, III 36 f.
Bendsen, Peder, pandsvend III 186
Bendz, brandinspektør I 173, 176
Bengtasvej II 73
Benners, Isaac L. III 144
Bentsen, Ivar, arkitekt II 77
Benzon, Alfr., fabrikant II 46
—, Otto, forfatter II 46
—, Valdemar, grosserer II 46
Berentsen, Andreas II 14
Berg, Christen III 34
—, Jørgen Henrichsen III 143
v. Berger, Vilh., generalløjtn. III 81
Bering, Emilie Withusen II 59
—, Peter Withusen II 59
—, Withus, proprietær II 59
—, Vitus II 192 f.
Berling, Carl, kammerherre I 23, II 90, 115, 138, 146, 166, 167, 168 f.
—, Polly, kammerherreinde I 217, II 167, 168 f.
—, Signe II 168
—, Volmer II 168
Berlingsbakke II 163, 168
Berner, Baltzer, blytækker I 50
Bernhardsvej II 143
Bernstorff, A. P. I 97, 98, 107, 109, 110, 112 f., 129, 138, II 70, 123, 144, III 44, 60, 95, 113, 167, 170
—, Augusta Louise I 113
—, Charitas I 106, 109, 111
—, Christian Günther I 114
—, Egmont I 115
—, Henriette I 109, 112 f., 129
—, Joakim I 114
—, J. H. E. I 105, 106, 108 f., 112, 128 f., 132 f., 136 f, 140, II 51, 54, 56, 174, III 12, 32, 147, 154, 169
—, Magnus I 114, 115, II 156, III 170
— Avlsgård I 103
— Batteri III 43
— gods I 19, 103 f., 108, 114, 115, 129, 136 f., 140, II 67, III 146, 147, 156, 169, 170, 176
— hovmarker II 83, 115, 121, 132, 164, 170
— Hovmarksgård I 160, II 52, 129, 170, III 170 f.
— park I 114, III 40, 164, 166 f.
— slot I 106 f., 109, 114 f., 127, 132, 136, II 107, 109, III 59, 82, 99, 163 f., 170, 173
Bernstorffshøj III 46, 165
Bernstorffsrenden I 239, 241
Bernstorffstøtten I 140 f., III 31
Bernstorffsvej I 136, 144, 168, 178, 184, 186, 190, 196, 197, 198, 237, 256, II 55, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 77, 83, 85, 86, III 11
Bernstorffsvejens Bil A/S II 79
Bertel, sognepræst III 90
Best, Werner II 143
Bidstrup I 153
Biehl, Charlotte Dorthea I 81, 83, 90
Bigler, Victor, grosserer II 198
Bilde, Peder III 77
Bille, Steen I 40, 41
Billekop, C., snedkermester II 231
Billeshave II 96
Bindesbøll, Gotlieb II 101, 157
Bing, Lauritz II 143
—, M. H., fabrikant II 186
Bing & Grøndahl III 166
Birch, Jørgen Hansen III 116 f., 126
Bircherod, Jens, biskop I 87
Birch-Olsen, C. A., lektor I 220
Birkedal, Vilhelm III 46
Birkehøj III 18
Birkerød III 136 a
Birkespjældene III 15
Birkespjældsvretterne III 15, 18
Birkmand, V., arkitekt II 54
v. Bismarck, Otto, tysk rigskansler II 185
Bispebjerg mølle I 118
Bissen, H. V. II 157
—, Vilh. III 44
Bisterbolsstykkerne III 149
Bjergdelene II 51, III 15, 25
Bjerre, A., ingeniør I 240
Bjerregård I 138 f., 142 f., II 52, 60, 61, 139, 144 a, III 16 a, 25 f., 34, 56, 57, 58, 134
Bjørn, Henneke I 28
Black, Christen S. II 38
Blicher-Hansen, Juliane III 46
Blidah II 74, 75 f., III 104
—, ejendomsselskab II 77
Blidahparken II 76 f.
Blindeporten II 100
Blindeportsagre II 140
Blindeporthuset II 100
Blixen-Finecke, Carl baron II 185

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bloch, Hans Jespersen, brygger II 119, 120, 195
Bloksbjerget I 12, 14, II 152
Blomsteragre III 105
Blovstrød II 176
Blæsenborg allé I 74
— porthus I 74
Bobé, Louis III 48, 99
Bock, Alfr. III 39
—, J. C. A., professor III 118
Bodilshvile III 62, 64
Bodshøjsspjældene III 25
Bodsstumperne III 22
Bohna, Carl Friederich II 145
Boisen, B. F. O., provst I 152, 212, 226, II 109, 189, III 68, 72, 82, 83, 97 f., 102, 166
—, Peter Outzen, biskop III 97
Bojesen, Henning, Smakkegård III 41, 83
—, Sophie, Smakkegård I 180
Bokkenheuser, Knud I 192
Boldhus I 54
Boldklubben 1903 III 28
Bomme I 182, 187 f., II 9, III 18
Bompenge II 9, III 9, 10, 11
Bomporten III 158
Bonne Espérance II 96 f.
Bonnesen, C. A. III 39
Boock, C. F. V., landinspektør II 75
Borch, Ole Christian I 115
—, Thomas ter II 73
Borchsenius, Otto III 44
Bording, Jacob I 38
Borgbjerg, Frederik, minister III 39
Borgbjærg, Axel, dr. med. III 39
Borgergade I 190
Borgerrepræsentationen I 222
Borgmester I 251, 253, 254
Bork, student I 130
Bornebusch, V., skolebestyrer I 219
Bornemann, Henrich, biskop III 76
Borregaard, Eduard II 105
Borries, C. P. II 165
Borsmose III 22
Borstel I 109
Bostamose II 147
Bottespjældene III 37
Bournonville, Antoine II 123
—, August II 186
Boustedhule I 120, II 144
Boveskov I 73, 103
Bovsagre I 20
Bovshøj I 20
Brahe, Tyge I 46
Brahetrolleborg II 204, 207
Bram, H. C. N., murermester I 179
Brandalarmskabe I 176
Brandes, Georg II 143
Brandhaner I 174
Brandinspektør I 172, 173, 176
Brandkorps I 172, 175, 176, 258
Brandstation I 175, 177 f.
Brandt, Alfr. arkitekt II 188
—, G. N., kommunegartner II 31, 155, III 58, 103, 155 f.
—, P. K., gartner I 160, II 117, 172
Brandudvalg I 175
Branner, Kr., skolebestyrer I 216
Brannersvej II 136
Branth, Paul, skolebestyrer I 221
Brasen, Georg, forpagter I 161, II 151 f.
Bredeengskiftet II 140
Bredeskovs king III 44
Bredgade I 110
Bredspjældene III 22, 28, 31
Bregnegård I 132, II 42, 46, 82, 84, 86 f., 89, III 16, 23, 55, 57
Bregnegårdsvej I 231
Bregneholm II 86
Bregnevej III 40
Bremer, Lorents A. III 33 f.
Bremerholm I 56
Bremsøe, murer III 61
Bremsøesminde III 61
Brevsamlingssteder I 207
Broberg, Chr. III 184
Brobæksager III 156
Brobæksrenden I 240
Brock, Gustav, højesteretsadvokat II 20
Brockdorph, Chr. III 143
Brockenhuus, Frands I 39
Brockmann, Hans, stenhugger I 50
Brodersen, G. N. II 69
Brogård I 180, III 42, 110, 147, 156 f.
Brogårdens teglværk I 205
Brogårdsvej I 180 f., 223, 242, II 117, III 42, 43, 61, 121, 162
Brogårdsvænge, børnehjem III 43
Broholms allé II 140
Brolægger, Jens, borgmester I 42
Bropølen I 172, II 118
Brown, David II 51
—, John II 37, 70, 71 f., 95, III 170
—, Louise Elisabeth II 72, 170, III 170
Brun, Friederike I 113, II 57
Bruun, Andreas, generalauditør II 56, III 12, 116 f., 126
—, F. C., legationsråd II 214, 218
—, Jens, kromand II 120, 123 f.
—, Jens, stensætter I 49

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Jochum Gregersen, sognepræst III 94, 152 f.
—, Johan III 76
—, Johanne Andersdatter II 124
—, Lars II 124, 133
—, Lars Emil II 85, 133, III 86
—, Lars Jensen II 124
—, Ole, Lindegård I 162, 205, 240, II 116, 133
Brygger, Niels Jørgensen II 14
Bryggerlauget II 11
Bryske, Carl, lensmand I 45
Brændte tjørne agre III 132
Brødhøj I 20, III 44, 47
Brødhøjsvangen I 117, 118, II 70, III 37, 40, 44, 104
Brødrehøj III 47
Brødrevej III 125
Brødskoven I 103, 132
Brødskovvangen III 169
Brømse, Joh. J. III 39
Brøndbyerne III 32
Brøndsted, Johs., professor I 22
—, K. G. II 158
Brønshøj I 68, III 131
Buchwald, Friedrich v. I 109
Buddekærsagre III 139, 141
Buddinge II 141, III 8, 32, 136 a, 139, 141, 149
— agre III 147
— mølle III 142
Bundgaard, Anders, billedhugger III 167
Buntzen, Heinrich, landskabsmaler II 97
Burmeister & Wain II 19, 20
Busk, Jens III 44
Byagre III 37
Bügel, Caspar Peter, grosserer II 97
Bygningskommission I 167
Bygningsreglement I 158, 167, 170
Byhyrde I 128
Byleddet III 139
Bülow, F. C., rådmand II 64, 135
Byplan I 167 f., 170
Bys besked I 136
— penge I 136
Bækkevold, Hans, brygmester II 22
Bøgehøj III 18
Bøgholmsstykkerne II 136
Børnebibliotek I 229
Børnehaver I 247
Børnehjemmet „Danmark" II 152
Børnehuset III 95
Børstedrenge II 90
Bøtger, Jens Peter II 73
Bådsagrene III 18
Callisen, Heinrich, professor II 18, 36
Callisensvej II 18, 26, 27, 38, 41
Capiteyn, Peter I 37
Cappelen, H., grosserer II 97
Carit Etlars hus III 44
Carl, landgreve af Hessen I 113
Carl Baggers allé I 205
Carlsbergfondet II 110
Caroline Amalie, dronning (Chr. VIII) III 163
Caroline Mathilde, dronning (Chr. VII) I 111
Carolinevej I 209, II 27
Carstensen, Carl, admiral II 62
Casadaban, Alphonse III 13
Caspersen, Christoffer, murermester I 48
Cathcart, Lord, general I 148
Celestin III, pave I 27
Centralbibliotek I 229
Centralkøkkener I 257
Centralledelsen for Gentofte Kommunes Handelsforeninger I 204
C. F. Blacks Enke & Co. II 38
Charlotte Amalie, dronning (Chr. V) I 93, 117, II 193, III 49, 50, 93
Charlotte Amalie, prinsesse I 89, 90, 111
Charlottenlund I 73, 145, 147, 148, 170, 188, 190 f., 194 f., 198, 234, II 7, 8, 97 f., 131
— bomhus II 104
— fort II 107
— Jernbanepavillon II 113
— Palmehave II 111, 112, 113
— skov I 12, 19, 22, 70, 84, 178, II 86, 88, 111, 114, 132, 140
— slot I 86, 88 f., 111, 126, II 103, 108 f., III 173
— station I 178, 192 f., 207, II 114, 128
— strandmark II 106, 107, 108
Charlottenlundvej II 79
Chippendale, købmand II 122
Christen Mormon II 143
Christensdatter, Ane Cathrine, Snogegård III 141
—, Lucie III 128
Christensen, Carl, forstander I 216, II 128
—, Charles, arkitekt I 48, 51, 52
—, Lars, Ellegård III 123
—, Peder, kroholder III 111
—, S. P., lærer III 83
Christian II I 33 f.
— III I 36 f., III 77, 78

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— IV I 42, 45, 48, 52, 55, 56, 57, 92, 121, II 13, 37, III 79
— V I 73, 85 f., 103, 117, II 193
— VI I 76 f., 80, 88 f., 104, III 171
— VII I 91, 110, 134 f., 143, III 11
— VIII I 116, III 82, 163, 170
— IX I 116, II 84, 91, 130, 189, 198, 214, 223, III 44, 98, 163 f., 167, 169, 173
— X II 53, 54, 109, III 21, 124, 186
—, udvalgt prins I 58
— Frederik, prins III 13
Christiansborg I 90
Christiansdatter, Ane Marie II 144 a
Christiansen, Peder, Fuglegård III 132
Christianshavn III 58, 95
Christiansholm I 33, 144, 149 f., 164, 242, II 177, 192 f., 206
Christiansholms fort I 186, II 201, 216
— mose I 15, 17, 18, 25
Christiansholmsvej II 196
Christianshvile I 216, II 128
Christianskirken II 72
Christiansro III 47
Christiansvej I 183
Christine, dronning (Hans) I 32, 34
Christmas, John, kaptajn II 196
Christoffer af Oldenburg I 36, 37
Christoffersen, H. P., hestehandler II 148
Christopher, hospitalsforstander III 79
Christophersen, Anders, Brogård III 156 f.
Civile Enkekasse, Den III 180, 183
Civilforsvarsskole III 166
Claesen, A. L., Heslegård II 68
Clarasvej I 186, 234
Classenske Fideikommis II 168
Claudi, Hans Christoffersen, forpagter I 62
Clausen, Hans Arboe III 65
—, H. N., professor II 122, 158
—, Lorentz Nicolai II 14, 16
—, Peter, generalmajor II 122, 202
Clauson-Kaas, G. A., ritmester, II 177, 197
Clausewitz, Carl Christian II 123
Clearingmord I 258, 259
Clementsdatter, Kirsten III 90
Clemmensen, Andr., arkitekt II 62, III 167
C. L. Ibsensvej III 42, 43
Cohn, Martin, vekselerer III 105
Colbjørnson, H. O., hofjægermester III 13
Colding, P., konsul II 77
Collin, Edv., konferensråd II 64
—, Jonas, konferensråd I 116, III 175
Colstrup, Ardr. tømmerhandler II 121
Conradshøj II 163
Constantia I 11, 14, 209, II 9, 72, 86, 88 f., 99, 102
—, ejendomsselskab II 93
— kloakpumpestation I 241
Constatiaklubben II 92
Constantias strandmark II 94
Cornelisz, Willum, bygmester I 48
Corneliussen, Lars III 33
Cottagevej II 75
Coymann, Gilles, hollandsk resident II 35
Cramer, bankkommissær III 186
—, Joh. Andreas, hofpræst I 111
Cramy, Paul, havebrugslærer II 172
de Cresse, Pierre II 207
Cridland, John R. I 237
C. V. E. Knuthsvej II 61
Cykelbanen II 93, 136, 137
Cykler II 9
Cyklisten II 93
Czäbelditz, Czäbler v., ritmester III 171 f.

Dagens Nyheder III 106
Dagmar, kejserinde af Rusland II 130, 215 f., III 88, 164
—, prisesse II 110
Dagvognskørsel II 9
Dahl, N. S., grosserer I 233, III 184
Dahlén, Carl, danser II 77, III 55
Dahlénsstræde III 48, 54
Dalkarle I 69
Dallin, Mogens Bertelsen, magister I 54, III 105
Dalsgaardsvej II 152
Damagre III 116
Damgård I 161, 164, II 122, 144, 149 f., III 133, 136 a
Damgårdsvej II 152
Damm, Leopold, grosserer II 20, 94
Dam-Nielsen, J., orsf. II 117
Damnitz, Hans, fisker I 45
Dampsporvognen I 194, II 9
Damptærskeværk II 84
Damtoften II 152
Dana-samlingen II 111
Danielsen, Henrich III 154
Dankwart, F. C. I 149, II 108
Danmark, børnehjem II 152
Danmarks Akvarium II 111
— Naturfredningsforening II 175
Dannemand, grevinde II 156
Danner, Louise, grevinde II 90, 189

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Danneskiold-Samsøe, C. greve II 129
—, Chr., greve II 197
—, Wanda, grevinde II 196
Dansk Bicykle Club II 93, 136
Danske Gaskompagni, Det I 133
— Landmandsbank, Den III 14
— Petroleumsaktieselskab, Det I 176 f.
— Vitruvius, Den I 90
Dansk-norske Fond, Det III 184
Dansk-vestindiske Handelskompagni II 96
David, C. N., konferensråd II 74
—, Joseph Nathan III 12, 13
Davidsen, Ole, restauratør II 101
Degnegård III 73
Degnens have I 43
Den lille Ole med paraplyen II 47
Dernath, Magnus von, greve II 123
Dessau, Benny II 22, 24
—, Einar II 24
—, Martin II 110
Destinon, Alexander, kaptajn II 196
Diener, J. W., skomager II 149
Dieselbusser I 198
Dinesen, Jacob N. III 177, 184
—, J. P. U. V. von, premierløjtn. III 13, 14
—, Lars III 108
Dithmar, grosserer II 130
Diwa-fabrikken III 64
Dohns Minde, børnehjem II 128
Domkapitel, Københavns I 43, III 75, 77
Domprenik, Dibbrant, karpemester I 44
Donner, C. H. L., kaptajn II 73
Dortheamøllen III 158
Dorthelyst II 168, 169
Dragsted, A., hofjuvelerer III 89
Dragør I 31, 36
Dresler, Valentin, kalksnider I 50
Dressel, Else Bolette III 190
—, Joh. Carl, traktør III 189 f., 191
Drewsen, Chr., I 132, 134
—, Joh. C., II 199, 200
Dronningens gård III 49, 50
Dronningens køkkenhave II 107, 110
Dronningemarken III 46, 48
Dronninggård I 71 f.
Drost, Carl, grosserer II 143
Drøhse, G. M., vinhandler III 64
Dukkepølsspjældene III 105
Duntzfelt, C. W. I 147, II 164, 170
Duntzfelts allé L 205, 221, 225, II 50
Dyrehavegård I 232
Dyrehaven II 8, 97, 177, 182, 196
Dyrehavsbakken I 14, III 27
Dyrehavsstykkerne II 70, 86
Dyrehuset I 84, 86
Dyring, Levin Adolph III 175
Dysseagre III 22, 28
Dyssebakken III 24
Dyssegård I 136, II 70, 83, 86, 87, 88, III 22 f., 57, 60, 117, 118
Dyssegårds sogn III 25
— teglværk I 205, III 8, 23 f.
Dyssegårdskirken III 25
Dyssegårdsparken III 22
Dyssegårdsskolen I 223, III 25
Dyssegårdsvej I 186, III 24, 122
Dyssel, John II 72
Dyveke I 33, 35
Døckers kursus II 158
Dörschell, Chr., gartner I 108

Eckersberg, C. V. II 157
Edinger, Peter Vilh., II 15
Edlevej II 73
Edward VII, konge af England II 217, III 166
Edwards, A. W. I 237
Efterårsvej II 115
Egebjerg allé II 68
Egebjergene II 62, 66, III 32, 149
Egespjældene II 144
Eget I 120, II 134, 140
Egetoften III 18
Egevang I 120
Eggers, Antoinette v. II 57, 58
—, C. V. P. v. II 56
—, Johanne Ernestine II 57
Eggersvej II 61, III 35
Ehlersvej II 27
Eigård I 132, 140, 163, II 111, 123, 124, 131, 134, 138 f., 144 a, III 45
Eigaard, Anders Jacobsen II 111, 135, 144 a
—, Birthe Marie II 131, 135, 144 a
—, Jacob II 136
—, Jacob Andersen II 111, 112, 144 a
Eigårdsminde II 111 f., 135, 144 a
Eigårdsvej I 168, 179
Einar Holbøllsvej II 88
Einfelds smedie III 59
Eivindsvej I 186, II 85
Ejendomsselskabet for København og Omegn III 65
Ekman, J. P. F., dampmøller II 18
Elektricitetsværk I 196, 237
Elektrisk sporvej I 195 f., 237
Elisabeth, dronning (Chr. II) I 34
Ellebakken III 18

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ellebæksagre III 123, 132
Ellegård III 110, 111, 123 f.
—, Ndr. III 16 a, 29, 30, 41, 123, 124 f.
—, Sdr. II 138, 139, III 123
Ellegårdsvej I 181
Ellehøj I 20, II 56, III 18, 22
Ellehøjsagre III 18, 22
Ellehøjsvang I 20, 117, II 51, 54, III 15, 18, 22, 25, 28, 31
Ellemose I 120, II 134, 140
Ellemosen (Ordrup sø) I 121, II 164
Ellemosebjergene III 15, 18, 22, 25
Ellemosevej III 24, 125
Ellensvej II 155
Ellevadsagre I 120
Ellevadsstykkerne II 83, 132
Ellevadsvej I 120
Ellinorsvej II 85, 86
Elmelund, se Ermelund
Eltham II 16, 110
Emaus II 31
Emdrup I 44, 181, II 11, 86, III 16 a, 19 22
— bæk I 42
— sø I 11, 12, 43, 239, III 105
Emiliekilde I 170, 189, II 7, 199, 203 f., 213
—, restaurant II 225
Emilieurnen I 113, III 167
Emmasvej II 85
Engel, Hedevig Margrethe II 37
Engell, M. C., dr. phil. I 219
Engelskmandens grav I 150
Engerslev, håndværksmester III 178
Enggård III 110, 129 f.
—, Ndr. I 18, III 129, 131
—, Sdr. III 129 f.
Enghavehuset II 94
Enghaven II 86
Enghaverenden I 239, II 177
Engmosevej I 179
Enighedsvej II 115
Enklaven II 18
Enrum II 58
Eremitagen I 19, 81, 144, II 177
Erichsdatter, Karen III 121
Erichsen, Erich, konferensråd II 38
—, Peter, grosserer II 153, 156, 163 f., 170
Erik, prins III 165
— af Pommern I 30
Eriksen, Laurs, murermester I 93
Ermelunden I 12, 19, 232, III 181, 183, 185 f.
Ermelundshuset III 186 f.
Ermelundslejren III 185
Ermelundssletten III 185f.
Ermelundsvej I 182
Ernst, generalbygmester I 88
Ernst August, hertug af Cumberland III 165
Erslev, Edv. II 158, III 104
—, Poul I 99 f., 145 f., III 26, 96
Erstad-Jørgensen, E., havearkitekt III 103
Esche, F. A. II 198 f.
Eskeager III 119
Eskildsen, Erich, lodsoldermand II 73
—, Lavrids, lakaj I 74
Espekærsstykkerne II 132
Espensen, Niels, Gammelmosegård III 138, 147
Espérance allé II 93 f., 97
Esrom kloster I 30
Et Folkesagn II 44
Etlar, Augusta Carit III 44
—, Carit III 43 f.
Ewald, Carl III 104
—, Johannes 56, III 65
Ewaldsbakken I 20, III 24
Evanstone II 16
Evoy, Christopher Mac I 115, II 196
Evres lyng III 141
Exner, Julius II 212
Exnersvej II 152

Fabricius, L. P., sognepræst II 82
Fabritius, Joachim I 72
—, Just II 195 f., 198, 202
Fabritius allé II 196
Fabritius de Tengnagel, C. A. II 58
Fahrner, Michael v. III 35 f.
Falbe-Hansen, Ida III 46
Falch, Charlotte II 210
Falcks Redningskorps III 152
Falkenthal, Tobias, kirurg II 95
Farbrokrogsstykkerne II 136
Fasangården I 103 f., 110, II 219, III 44, 71, 175
Fasanhaven I 74, 103, 105, III 44, 169
Fattigdirektionen II 14
Fattighus I 243
Fattigkasse I 153
Fattigkommission I 151
Feddersen, Chr., urtekræmmer II 219 f.
Felberedere I 41
Feltbageri I 147
Femvejen I 198, 234, III 167 f.
Ferral, Roger, kammerherre II 89
Fersen, Fabian, svensk general I 69
Ferslev, Chr., bagermester II 144 a
Fiedler, C. F., grosserer III 184
—, W. E. II 15

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fiehn, Fanny III 47
—, Hermann III 158
Finansministeriet II 99
Finck, Sivert, traktør II 37
Fischer, J. C. H., kultusminister II 131
Flederne II 134
Flederspjældene II 132
Fleming, Lars, svensk general I 69
Flindt, H. A., oberst II 165
Flisebelægning I 180
Florentzen, Anders, Holmegård O. II 150, 153
—, Chr. I 242, II 153
Fluepapiret II 107
Fogedfjerdingen I 118, 131, III 69
Fogelherd I 46
Folevad mølle I 119, 120
Folkebespisning I 257
Folkemængde I 158, 247 f
Folkeregister I 259
Fontaine, Jacques de la III 56
Fontenay, Carl F. de II 15
Forbrændingsanstalt, I 243, III 155
Forenede Bryggerier, De II 22, 24, III 126
Forenede Dampskibsselskab II 18, 190
— Skoler, De I 217, 221, 222
Foreningen af bicycleridende Gentlemen II 136
— til den ædle Hesteavls Fremme II 177
Forentofteagre II 140
Forentoftestumperne II 140
Forsletstykkerne II 152
Forstbotanisk Have II 111
Fortsættelseskursus I 226
Fortsættelsesskole I 203, II 84
Fortunen I 144
Fortunvej III 171
Forårsvej II 115
Foss, Alexander I 189
Francke, Carl Philip II 171
Frandsen, F., III 171
Fredelund, Marie Christine III 187
Fredensborg I 76, II 109, 110, III 165
Fredensvej I 120, 168, 179, 185, 199, II 111, 140, 142
Frederik I I 35, 37, 43
— II I 37 f., 40, 42 f., II 192, III 7, 77, 78, 79, 100
— III I 58, 71 f., 84 f., 92, II 14, 170, 192, 193
— IV I 73 f., 76, 86 f., 93, II 14, 194, III 171
— V I 80 f., 105, 110, 135, II 195, III 59, 172, 185
— VI I 98, II 156
— VII II 90, 138, 146, 223
— VIII II 107, 108 f., 110, 130, 217, III 173
— Christian, hertug af Augustenborg II 205
Frederikkevej I 219, II 27
Frederiksberg I 195, 223. 237 f.
Frederiksborg I 40, 48, 56, 72, II 166, III 7
Frederiksborgvej III 116
Frederiksdal I 117, III 50
Frederiksdalsbroen III 147
Frederiksdals mølle I 119
Frederiksdalsvej III 144, 147
Frederiksen, Fanny I 216
—, Hans, kroholder III 68
—, H. C., skolebestyrer I 215 f., 221, III 104
—, H. F., I 250
—, Martin, grosserer III 133 f.
Frederiksholms kanal II 97
— Tegl- og Kalkværker III 24, 161
Frederiks Hospital II 56
Frederikskirken I 106
Fredningsnævn I 183
Fredrik I, konge af Sverige I 80
Frejlev, P. A. III 24
Freudendahl I 86
Freund, H. E. billedhugger II 157
Friderici, F. C. III 184
Friedlænder, Sally, papirhandler II 74
Friedrich Franz, storhertug af Mecklenburg-Schwerin II 218
Friedrich Wilhelm Philip, prins af Württemberg-Stuttgart I 115
Friis, Albert I 39
—, Jørgen, sognepræst i Helsinge I 94
Frimodt, Johan, auktionsdirektør II 51
Frisletsengen II 62, III 25
Fritidshjem I 247, III 137
Frobenius & Co., orgelbygger III 87
Fruevej III 119, 123
Frydenlund I 110, 126
Frændevej I 136, III 125
Frænkel, Louis, læge II 52
Fröichen, Julius II 204
Frølich, Benedicte II 76
—, H. L., grosserer II 75
—, Joh. J. II 95
—, Lorenz II 76, III 104
Fugleengene III 132, 149
Fuglegård II 150, III 39, 110, 132 f., 141
—, Gamle III 133
—, Lille III 133
—, Store III 133 f.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fuglegårdsvej I 181, III 134
Fugmann, Th. II 104 f.
Furcy, Sophie II 38
Fürst, Chr. kroholder III 112 f., 142, 145
Fyrverper, Herman I 40
Føllenslev III 98
Fåresagre II 70, 86

Gaarz II 58
Gade, N. W. II 44, 112
Gadeagre III 152
Gadebelysning I 234 f.
Gadepumpe I 172, 230
Gadestumperne III 152
Gale mose II 66
Gambier, James, admiral I 148
Gamél, Aug., etatsråd II 97
Gamle Fuglegård III 133
— Have II 128
— Slukefter II 41
Gammel Hellerup Gymnasium I 219 f., 223, II 39
Gammel Søndergård III 116, 117 f., 119
Gammelmose I 119, 135, 137, III 137, 142, 145, 146
Gammelmosegård I 52, III 138, 146 f.
Gammelmosehus III 145 f.
Gammelmoserenden III 147
Gammelmosestumperne III 141
Gamst, Henrik II 166
Gangstiregulativ I 179
Gansted, S. I 178
Garde, C. F., løjtnant I 194
Gardergården III 174
Garderhøj I 20, 22
Gardes allé I 151
Garlieb, justitsråd II 200
Gasværk I 230, 233 f., 259
Gavlgærdesstykkerne III 152
Gavnø I 29
Gedde, major III 171
Gedebukkevej II 30
Gentofte I 18, 26, 28 f., 64, 68, 70, 72, 95, 108, 118, 122 f., 128, 131 f., 157, 160, 162, 164, 171 f., 174, 176, 179, 181, 191 f., 198 f., 202, 204, 208, 230, 234, 242, 247, II 36, 71, III 48 f., 106, 154, 164
— almennyttige Boligselskab III 140
— asyl III 74
— Bank II 117
— bibliotek I 227 f.
— Boligforening III 61
— byjord I 86, 117, 239
— fattighus III 71 f.
— folkepark I 225, III 59
— Forberedelsesskole I 225
— Grundejer- og Borgerlige Forening III 106, 109, 133
— kino III 64
— kirke I 30, 98, 171 f., II 31, 206, III 40, 57, 74 f., 121, 166, 171, 178
— kirkegård III 54, 100 f., 186
— kirkejord III 83
— kirketorv I 163, III 42, 72, 73
— kommunalbestyrelse I 167 f., 183, 189 f., 197 f., 250, 252 f., 256, 259, II 34, 85, 162, 191, III 114, 129
— Kommnal- og Grundejerforening III 107 f.
— Kommunes vejviser II 28, 116
— kro I 152, 171, II 67, 144a, III 16 a, 57, 65 f., 97, 151
— menighedsråd III 114
— og Omegns Bank II 117, III 56
— postkontor II 117
— præstegård I 131, 231, 243, III 48, 49, 57, 70, 95, 97, 100, 102, 104f.
— skole I 20, 92 f., 97 f., 132, 210, 213, 223 f., III 37, 39, 57, 61
— sogneforstanderskab I 151 f., 171, 172, 200, II 18, 64, 68, 74, 83, 88, 111, 14, 125, 126, 68, 74, 83, 88, 111, 114, 125, 126, 70, 71, 72, 74, 82 f., 97, 102, 106, 121, 151, 155, 158
— sogneråd I 156, 158 f., 164, 172, 175, 178, 179, 180, 188, 196, 202, 210, 212 f., 222 f., 226, 230 f., 233 f., 237f., 240, 248, 250 f., 252, II 18, 28, 47, 50, 61, 64, 68, 69, 78, 79, 84, 100, 114, 131, 139, 151, 152, 187 f., 190, III 14, 17 f., 20, 31, 36, 42, 58, 68, 83 f., 85 f., 106 f., 121, 125, 128, 135, 145, 161, 166, 176
— sogns fortsættelsesskole I 203, II 84
— sogns husflidsforening II 84
— Stadion I 205, 207, III 161
— station I 207, III 166
— stationsvej I 180, III 42
— Statsskole I 221, 224 f., III 59
— sø I 12, 54, 102, 179, 190, 239 f., III 37, 42, 58, 60, 74, 105 f., 132, 133, 134, 137, 156, 159
— telefoncentral I 209

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— torv III 31, 59, 61, 62, 63, 64.
Gentoftebatteriet III 43
Gentoftegade I 29, 152, 181, 197, 243, II 117, III 31, 40, 42, 48, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 70, 72, 73, 94, 105
Gentoftegård I 27 f., 93, 117 f., III 48 f., 75
Gentofte-Lyngby hospital I 102, 138, 156, 243, III 57, 70 f., 93, 94
Gentofte-Ordrup kommune I 161
Gentofterenden I 239, 241, III 22, 31, 106, 119, 123
Gentoftesletten II 111
Gentoftestræde III 54, 55, 57
Gentoftevejen III 61
Georg I, konge af Grækenland II 84, 217, III 88, 164, 167
—, prins af Grækenland III 169
Gerner, Henrik, præst I 68
Gersonsvej I 224, II 47
Gerstenberg, Heinrich v. I 111
Gestapo I 258, 260
Getreuensand II 72, 94
Getreuer, C. P., hofmaler II 94
—, Marie II 94
Gevninge I 29
Giebelhausen, Steen II 148, 152, 201
Giedde, kammerherre II 72
Ginnerup, restauratør II 224
Gjedde, V. H. Rosenkrantz, major II 36
Gjellerup, Karl II 47
Gjerløv-Knudsen, arkitekt II 111
Glad, Johs., fabrikant II 154
Gladsaxe I 232, 236, 244, II 141, III 146
Gladsaxe-Herlev III 144
Glasværkssalen II 31
Glerup, Christopher II 51
Glob, Anders, rentemester I 36 f., 43
Glückstadt, Emil II 213
Godske, Anders, borgmester I 43
Godthåbsvej II 85, 113
Goos, Claus Heinrich, kroholder III 68, 123
—, Sophie Dorthea III 123
Gorm-Rasmussen, direktør II 152, 213
Gosch, F. A. v., oberstløjtn. II 69
Gotfred Rodes vej II 163
Gotland III 90
Gottorp slot I 65, 67
Grabow, Adolph, Fr. I 55
Gram, Carl Chr., hofjægermester I 77 f., 111, II 182
Gravagre III 123, 132
Gravengsstumperne III 123
Gregers, Ella II 105
Greiff, Chr., handelsgartner III 20
Grevens fejde I 36
Gripsholm slot I 57
Grosche, stationsforvalter I 192 f.
Grossmann, F. V., restauratør II 224
Groth, P., kancelliråd II 199, 200
Grouvelle, Philippe II 207
Grove, Nordahl, maler II 133
Grumstrup, S. M. I 163, 238, 251, II 73, 190
Grumstrupsvej III 35
Grundejerforeninger I 251 f.
Grundlovgivende rigsforsamling III 97
Grusbakken III 149
Gruts allé II 50
Grüder, Hermann, apostolisk præfekt II 170
Græsvangsstykkerne III 152
Grøndahl, Johan Gottfried, snedkermester II 123, III 180, 182
—, Vilh., skovløber II 100
Grøndahlshuset II 100
Grøndahlssletten II 99
Grønlund, apoteker III 186
Grønlunds allé III 18
Grønnevænge I 203, II 136
Grønningen I 194
Guldberg, Ove Høegh III 95
Guldborg, Jens III 154 f., 156
Guldsmedegården III 72
Guldsmedelaugets Byggeforening III 73
Gundelach-Pedersen, O., arkitekt III 18
Gusbrecht, Johan, fasanmester I 203
Gustav, prins II 110
Gutfeld, portrætmaler I 68
Gyldendals Forlag II 159
Gyldenlund I 23, 73 f., 83 f., 100, II 7, 97 f., 101, 193, III 92
— bro I 88
Gyldenlundsvej I 185, II 149
Gyldenløve, Ulrik Christian I 56
—, Ulrik Frederik I 86, II 193
Gyldenstjerne, Mogens I 39
Gyllembourg, Thomasine II 211
Güstrow slot I 52
Gærdesagre III 105, 137
Gøtsche, Chr., traktør II 90
Göttsche, søkaptajn III 64
Gøye, Mogens I 34
Gåsebjergene III 132
Gåselandene III 18

Haakon VII, konge af Norge II 109
H. A. Clausensvej III 103
Hafnia, Livsforsikringsselskab II 139
Hage, Jens Friedenreich II 15
Hagemann, G. A. II 20

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hagen, G. B., arkitekt I 229
—, Hans Staal III 54
Hagens allé III 18
Hagerup, Eiler III 74
Hahn, Vincentz, overjægermester, II 193
Halkier, Peter, brygger II 95
—, Peter, ekvipagemester II 132
Hall, C. C. II 186, 211
Hallander, Andr. III 65
—, Niels Jensen II 120
Halle, Levin Bendix v. II 95
Hambro, Joseph II 48
Hambros allé I 150
Hammeleff, Nis I 140, III 120
Hammerich, Cay Fr. II 16
Hammerværket I 126
Handelsforening I 204, 251
Handelsskole I 205
Handelsskoleforening I 205
Handingmand, Christoffer, slotsfoged I 43
Hannover, Poul III 14
Hans, Konge I 32 f.
Hansdatter, Ane Margrethe III 121
—, Else, Bregnegård II 87
—, Karen, Ørnegård III 16 a, 150
—, Kirsten, Gentofte kro III 66
—, Maren, Holmegård V. III 136 a, 138
Hansen, Ad. Heinrich, arkitekturmaler III 177
—, Anders, traktør II 40
—, A. N., etatsråd II 48 f., 51
—, Alfr. etatsråd II 49
—, Arved, kromand II 181
—, Christian, kammersanger II 91
—, Christian, købmand III 53
—, Christian, restauratør, Bellevue II 219, III 93 f.
—, Christian, restauratør, Constantia II 92
—, Christian, restauratør, Ved Stalden II 106
—, C. F. III 12
—, Chr,, G., konsul II 143
—, Christoffer, Ndr. Munkegård III 128
—, Constantin II 157
—, Dagmar II 105, 106
—, Hans, Bregnegård II 88, III 23
—, Hans, Holmegård O. II 153
—, Hans, Smakkegård III 40
—, Harald II 51
—, Jens Andreas, præst II 42
—, Jens Peter, Buddinge III 136 a
—, Julius, direktør I 237
—, Jørgen, fæster II 62
—, Jørgen, Ndr. Svejgård II 42, 63
—, Marie Oline, Maltegård II 84
—, Niels, Christiansholm II 194
—, Peder, fæster I 130
—, Peder, Damgård II 149, 150
—, Peder, Nørregård III 152
—, Peter, Bellevue II 219
—, Poul Chr., handelsgartner II 75
—, Povel, borgmester I 43
—, Rasmus, Gentofte kro III 66
—, Rasmus, skoleholder I 96, 100
—, Rasmus, Vældegård III 46
—, Rasmus, Ørnegård III 19 f., 140, 149
—, Robert, arkitekt II 213
—, Sv. Wilh. II 69
—, Thomas, regimentsskriver I 93
—, Wilh., etatsråd II 174
Hans Jensensvej I 20, II 61, III 28
Hanssen, Andreas, rektor II 62
Harald, prins III 184
Haraldskilde II 50
Harmonien II 221
Hartkornspartiet I 160, 248
Hartmann, J. P. E. II 44, 46
Hartmannsvej I 203, II 81
Hartvig, J. M., direktør II 152
Hartvig-Møller, H., rektor I 219 f.
Hasenbart, Jacob I 38
Hassing-Jørgensen, J., direktør II 117
Hastfer, F. W., I 19, 117, 130 f.
Hauch, Fr. I 115
Hauser, Conrad, etatsråd II 96, 141, 145
Havforskningskongres II 111
Havn I 27, 31
Havsagrene III 152
Havsgård I 152, II 44, III 11, 13, 15 f., 16 a, 30, 57, 61
Havsgårdsvej III 18
Hedegårdene II 42
Hedemark, Christopher, fabrikant II 17
Hedvig Eleonora, dronning af Sverige I 66
Hegel, Fr. V. II 159, 160
—, Jacob II 50, 127, 159, 160, 163
—, Julie II 50, 159, 160
Hegelske samling II 50
Hegelsvej II 163
Heger, Juliane II 158
Heiberg, Edv., arkitekt II 77
—, Johan Ludvig II 100, 209 f.
—, Johanne Luise II 209 f., III 74, 190 f.
Heide, Axel, konferensråd I 195, II 143
Heilbuth, H. III 14, 151

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Helger, J., stadsbibliotekar I 230
Heller, Johan David II 36
Hellerup I 19, 148, 159, 161 f., 164, 173 f., 176, 181, 186, 188, 191 f., 194, 198, 204, 209, 231, 234 f., 237, II 8, 11 f., 25 f.
— Avis II 25, 30
— Bank II 29, 45
— bibliotek I 227 f., 260
— bom II 8, 9, 10
— Borgerlige Forening I 160, II 29, 92
— Dampvaskeri II 65
— Handelsbank II 29
— Handelsforening II 29
— havn I 257, II 30, 31
— Idræts Klub II 30, 79 f.,
— kirke II 31 f.
— kirkegård II 60, 61, 62
— kirkesogn II 24, 81, 82, III 99
— kloakpumpestation I 240 f., II 30
— Klub II 50
— Kommunal- og Grundejerforening II 29, 61
— lystbådehavn I 257, II 30, 31
— menighedshus II 34
— menighedsråd II 61
— og Omegns Bank II 29
— realskole I 223
— skole I 175, 212, 223, 225
— skoledistrikt II 79
— smedie II 25
— Sporvejsselskab I 194
— station I 197, 207, II 20 III 34
— strandmark II 30, 31, 79
— strandpark II 29, 31
— træskofabrik II 65
— tændstikfabrik II 65
Hellerupgård I 148, II 18, 27, 36 f., 48, 70, 71
— gymnasium I 221, 224 f.
— mellem- og realskole I 225
Hellerupgårdskloakken II 60
Hellerupgårdsvej II 26, 38
Helleruplund II 63, 64, 65
— kirke II 66
— kirkesogn II 65
Hellerupvej I 29, 173, 175 f., 181, 184 f., 196 f., 234, 237, 248, II 25, 27, 28, 45, 47, 60
Helms skole I 223
Helmuth, Osvald II 105
Helrup telefoncentral I 209
Helsingør I 206, 238, III 153
Helsingørsvej II 7, 9
Helsted, overlæge II 62
Helweg-Møller, B. arkitekt III 47, 144
Henning Bojesens og Hustrus Diamantbryllupslegat III 41
Henning Bojesensvej III 42
Hennings, August I 115
Henningsen, Andreas, grosserer II 64, 68, 69
Henningsens allé II 47
Henrichsen, Carsten, maler II 189, 199
Henrik Hertzvej II 136
Henriksen, Robert, professor I 239
Henriques, Martin, vekselerer II 46
Herbst, D. C. III 55, 88
Herforth, Johanne III 51
—, Mathias, bogholder II 67
Herlev I 244, III 32
Herlufsholm III 180
Hermansen, Gudrun II 144 a
—, Vald. II 30, 144 a
Herredsfoged I 151
Herrevads kloster I 40 f.
Herringløse II 193
Herstederne III 32
Hertz, politiinsp. II 167
Heslegård I 136, II 66 f., III 45, 66, 103
Heslehøj II 68, 69
— Ejendomsselskab A/S II 69
Hesselspjældene II 66, III 35
Hestesporvogn I 194 f., II 9
Hestgarden III 169, 171, 176
Heyliger, Frederikke Amalie II 200
Heymann, Isaac W. II 198
—, Philip W. II 20, 21, 22, 198
Hillerød II 74, III 95
Hillerødsholm III 7
Hindsberg, klaverfabrikant II 31
Hintzler, Andr., mølleforpagter I 41
Historisk-topografisk Selskab for Gentofte Kommune I 229
Hjaltalin, J. J. I 190 f.
Hjortevangen II 155
Hjortholm I 28
Hoeck, K. E., grosserer II 81
Hohlenberg, Ove, præst I 216
Holbøll, E., postmester II 155
Holck, Valdemar, greve II 38
Holdshuse I 118, 121, 266
Holgershøj I 209, III 45, 46
Hollænderdammen III 172, 178
Holm, Christian, grosserer II 201
—, Hans J., arkitekt II 129, III 85
—, Harald I 216
—, H. G. F. II 75
—, Jacob III 12
—, P. K. I 23
Holmblad, C., fabrikant II 94
Holmegård, O. I 132, 163, 197, 242 II 125, 150, 152 f., 164

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, V. III 16a, 21, 110, 111, 136a, 137
—, boligselskab II 153
Holmegårdsvej I 198, II 155
Holmehaven III 159
Holst, Chr., maler III 121
—, Hans Peter, lyrekusk II 18
Holstein, Hedevig I 104
—, J. L., stiftamtmand I 104 f., III 71
Holsten I 129
—, Diderich v. II 15
Holsten-Lehn-Charisius, F. C. II 73
Holte I 121, II 141
Holtebanen I 157, 184, 186, 192
Holtzmann, klokkestøber III 77
Horn, John III 25
—, Will. III 25
Hornbech, H. B., dr. med. II 38
Hornemann & Co. I 233
Horns herred I 239
Hotel d'Angleterre I 148
Hou, Axel, maler I 254, II 131
Houmand, V., sognepræst II 131
Hovedbibliotek I 228, 260
Hovedvej 3 III 11
Hoveriafløsning I 137
Hoverifrihed I 129 f.
Hovmarksgård I 160, II 52, 129, 170, III 170 f.
Hovmarksvej III 171
Hulegård III 119 f.
—, Ndr. III 119, 122, 127
—, Sdr. III 120 f., 165
Hulehøjsstykkerne II 132
Hulelyngmosen I 118 f., 137, III 154, 156
Hulkærsager III 119.
Hulkærsvej III 122
Hultmann, Fritz, skuespiller II 91
Hultmannsvej II 75
Hummelgaard, grosserer I 209
Humpeteknoldene II 86
Hundekøkken I 126
Hundelyngene III 149
Hundeskat I 159 f., III 145
Hundesnarrene II 83
Hundesøen I 30, III 181
Hunæus, J. J. II 48
Hurk, Peter van II 36
Husarer III 171 f.
Husflidsforening II 84
Husgavlstykkerne II 41
Husmandslodder I 135
Husum III 16a, 20
Husvildeforsorg I 247
Hven I 46
Hvid, Christiern, rentemester I 43
Hvidt, Niels Nielsen, hofagent II 122
Hvidtfeldt, Oluf Ebbesen I 27
Hvidøre I 22, 32, 36, 67 f., 96, 120, 132, 136, 199, II 213 f.
—, kongsgård I 33 f., 40, II 192 f., 214
— kro I 36, 38 f., II 192
— len II 192
— mølle I 40 f.
— skole I 32, 95 f., 150, 210 f., II 150, 201, 214
Hvidørebatteriet II 201
Hvidørebækken I 33, 40, 54, 239, II, 198
Hvidøredammen I 120, II 149
Hvidørehusene II 201
Hvidørevej I 186, II 201
Hyldebjergene III 139, 141
Hyldebo II 139
Hyldegård I 132, 163, II 122, 136, 140, 144a, III 16a, 20, 123
Hyldegårdsskolen I 213, 225
Hyldegårds tværvej II 139, 140
Hyldegårdsvej I 179, 185, 203, 214 f., II 127, 136, 137, 139, 140, 149, 151
Hyldehøjsagre III 152, 159
Hytlinger, Simon II 220 f.
Hængesporvej I 194
Hänschell, Jost II 15
Höcken, Hartvig I 39
Høedt, F. L., skuespiller II 91
Høegh, H. J. C., provst I 97, 99 f., II 77, III 20, 95 f., 102
—, Jørgen, sognepræst I 152, II 77, III 96 f.
Høeghsminde I 168, 242, 245, II 70, 77 f., III 95
Høeghsmindeparken II 79
Høeghsmindevej I 186, III 105
Høgsbro, Hjalmar I 216
—, Sofus I 216
Højestensrumperne II 152
Højgaard, Knud, ingeniør II 111
—, Mogens II 111
Højsgård II 137, 144a, 146, III 15, 16, 16a, 17, 18 f., 22, 57, 61, 62, 117, 140, 150
Højsgårds allé III 24
Højsgårdsslægten III 16a
Høkerudsalg I 200
Hørsholm I 59, 68, 111, 129, 206, II 58
Hørsholmvej I 186, III 152, 156
Hørup, Viggo III 104
Høsterkøb II 153
Høyer, Jens Hendrik, Brogård III 157

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Høyrup, C., direktør I 220
Håndværkerforeninger I 159, 202 f.
Hårdlandene III 40, 44
Hårrepoven III 12

Iacobsen, Carl, professor II 24
Ibsen, A. F. II 27, 73
—, C. L. II 27, 36, 39, 41, 52, 60, 61, III 28, 34, 42
—, Søren, Brogård III 157
Ibsenske grunde A/S II 53, 61, 62, III 28
Ibstrup I 20, 30, 33, 45 f., 65, 68 f., 71 f., 84, 103, III 79, 169, 176, 177
Ibstrupvej III 178
Ihle, G. C. II 74
Ildfester III 109
Illustreret Tidende II 103
Indelukket I 120, II 134
Indenrigsministeriet I 251
Indfæstning I 128
Ingeborgvej I 128, 256, II 79, 85
Ingemann, B. S. II 121
Ingersvej II 85
Insulinlaboratorium III 162
Ipsen, Harald, sognepræst I 212, II 129, III 98
Isefjordværket I 239
Iselin, Carl Fr. II 220
—, Reinhard baron II 198, 202
Iversdatter, Inger II 12
Iversen, Jørgen, sognepræst I 64, III 90 f., 92

Jacobsdatter, Anne Kirstine, Eigård II 134, 138, 139, 144a
—, Bodil, Eigård II 144a
—, Ellen, Bjerregård I 139, 141, II 144a, 145
—, Inger, Øregård II 144a
—, Johanne, Rygård I 139, II 144a, 145
—, Karen Johanne, Mosegård II 144a
—, Karen Kirstine, Højsgård II 144a, III 16a
Jacobsen, Anders, borgmester III 77
—, Andrea Magdalene II 144a
—, Ane Christiane III 121
—, Arne, arkitekt I 170, II 213, III 129, 152, 162
—, Birthe II 144a
—, Chr. Søren II 144a
—, Hans Thyge, sognepræst III 25, 115
—, Heinrich, kroholder III 111
—, Jacobine Kirstine II 144a
—, Jensine Elise II 144a
—, Jens Peder, Skjoldgård II 142, 143, 144a
—, Lars, Hyldegård II 135, 138, 144a
—, Lars, Øregård II 48, 144a, 145
—, Nicolay III 169
—, Niels, tømrermester II 139, 144a
—, Niels Peter II 144a
—, Niels Peter, Teglgård II 144a, 147
—, Ole, skolebestyrer I 178 f., 203, 214, II 47, 131, 138 f., 151
—, Ole, Skjoldgård II 134, 136, 137, 140 f.
—, Ole, Sdr. Ellegård II 138, III 123 f.
—, Oluf, kroholder III 65
—, Oluf, Skjoldgård II 143, 144a
—, Søren II 144a
—, Søren, Teglgård (I) II 144a
—, Søren, Teglgård (II) II 144a, 145, III 16a, 20, 136a, 150
—, Søren, Teglgård (III) II 144a, 146 f.
Jacobsen-Ellegård, slagtermester II 85
Jacobsvej II 85
Jagtdomstol I 73
Jagtparken I 257
Jagtveje I 181 f.
Jansen, Vigert, tømrermester I 49
Jantzen, A., sognepræst I 226, II 31, 129, 130, 131, III 84, 98 f.
Jardin, N. H. I 106, 110
Jensdatter, Anne, Bakkegård III 134, 136a
—, Birthe, Skovgård II 156
—, Ellen, Smakkegård III 40
—, Karen, Højsgård III 16a
—, Lene, Bjerregård I 141
—, Magdalene, Teglgård II 144a
—, Maren, Ørnegård III 16a, 150
—, Sophie, Maltegård II 83
Jensen, Christen, fæster I 118
—, Christian, lerklikker I 49
—, Claus, Tjørnegård III 161
—, C. A., maler II 157
—, Hans, Bjerregård I 130, 138 f., 141 f., II 48, 66, 144a, 145, III 25, 56, 95, 134
—, Hans, Søgård III 37, 39
—, Hans, hyrekusk II 74
—, H. I. G., murermester II 69
—, Ib Martin, arkitekt II 161
—, Jacob, Øregård I 138, 141, II 48, 66

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Jens, Gentofte kro II 66, 67, 146, III 66, 68
—, Jens, Heslegård I 141, II 66
—, Jens Chr., tømrermester II 144a
—, Jørgen, grosserer II 129
—, Jørgen, Dyssegård III 22, 60
—, J. L., maler III 103
—, Lars, dyrevogter I 84
—, Mads, kroholder III 66
—, Marie Christine III 187
—, Niels, Sdr. Ellegård, III 124
—, Ole, Stolberggård III 145
—, Peder, Heslegård II 66, 67
—, Peter, vognmand II 61
—, Petrea, lærerinde I 211
—, Rasmus, Lindegård II 133
—, Svenn Hans II 171
—, Søren, Holmegård V. III 138
—, Valdemar, Vilvorde II 174
—, Waldemar, købmand I 259
—, Viggo, sognepræst II 188
—, Vogn, dyrevogter I 84
—, Volmar, arkitekt I 167
Jensen-Stengaarden, Peter III 34
Jenslev II 114
Jensløvsvej II 114
Jepsen, Peder I 27
Jepstorp I 30
Jerichau, J. A., billedhugger II 94, 212
Jerichau-Baumann, Elisabeth II 94
Jerichow, Herbert II 24
Jernbanepavillonen I 245, II 99
Jespersen, Olfert II 105
Jessen, Gerhard, skuespiller II 105
—, Harald, sognepræst II 34
—, Jacoba, skuespillerinde II 105
—, Lorens II 14
Joachim Friedrich, kurfyrste af Brandenburg I 48
Jochimsen, G., ingeniør I 240
Johann Friedrich, hertug af Braunschweig-Lüneburg I 58
Johanneshvile II 214
Johannevej, Hellerup I 208, II 47
—, Ordrup II 133
Johansen, Bertel, glarmester I 50
—, Rasmus, Mosegård III 139
Jomfrubakken I 113, III 167
Jomsborgvej II 30, 47, 128
Jordbonitering I 130
Jordemoder I 136
Judicérhus I 54
Judithsvej II 27
Juel, Jens, maler II 134, 203
—, Ove I 65
Juliane Marie, dronning (Fr. V) I 81 f.
Julie Sødringsvej II 88
Jungersen, Fr. II 158
Justitsministeriet III 107
Jyde, Niels I 65
—, Peder Olsen III 49
Jægergården I 78 f., III 172, 178, 179
Jægersborg I 71, 73, 87, 95, 103, 145, 147 f., 160, 165, 172, 174, 176, 182, 197 f., 231, 239, 247, II 107, 193, 194, III 16a, 26, 40, 78, 80, 81, 106, 111, 142, 149, 171 f.
— allé I 74, 76, 153, 162, 169, 179, 182, 183, 185, 198, 234 f., 258, II 101, 102, 105, 111 f., 132, 133, 134, III 169, 173, 178, 181, 185
— Allé's Mejeri II 116
— bibliotek I 227
— dyrehave I 73, 89, 105, 126, 198
— hovmarker I 105, 108, 126
— kaserne I 257, III 171 f.
— kirke III 177, 178
— kirkesogn III 100, 178
— kro I 104, 207, III 175 f., 178, 189
— ladegård I 73
— skole I 98 f., 210 f., 214, 248, 255, III 68, 96
— slot I 75, 77, 83, 110 f., III 69, 178, 179
— station III 156
— Triangel I 74, 145, 183, II 169, 178
Jægersborghus III 184
Jægervangen III 178
Jørgensdatter, Anne, Højsgård III 16a
—, Birthe Cathrine, Ordrup smedie II 124
—, Maren, Sdr. Svejgård II 62
Jørgensen, Aage E., borgmester I 254
—, Chr., skomager III 127 f., 144, 145
—, Hans, Ndr. Svejgård II 63, 70
—, Lars, Ubberød III 156
—, Niels, hjulmand III 69, 70
—, P., møller III 159
—, Rasmus, hyrekusk II 16
—, Stefan I 258
—, Søren, tømmerhandler II 219 f.
—, Thorvald, arkitekt I 256, II 33

Kaas, Fr. Jul. I 115, II 17, 67
Kabinetsprøjte I 152, 171 f.
Kalkau, Hilarius I 115 f., 152, III 146
Kalmarkrigen I 50
Kampmann, Kierulff & Saxild A/S II 191
Kanalbuen III 119

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kaninpark I 84
Kapelvej I 179
Kaper, Ernst I 213, 216, 222
Kapervogne II 8
Karberg, Chr., grosserer II 143
— , P., grosserer II 73, 75, 143
Karens hus II 163
Karenshøj II 145
Karl X Gustav, konge af Sverige I 65, 67, 69
— , XII I 88
— , XV II 107, 108, 224
Karlebo II 42, 63
Karlshvile III 58
Kastellet I 71, 88, 148
Kastrup Glasværk II 21
Kauffmann, Ingrid I 220 f.
Kauss, Baltzer, mølleforpagter I 41
Kavalerstalden III 178
Keller, Cathrine Elisabeth III 146
Kellermann, Jul. III 34
Kellerske åndssvageanstalter, De III 146
Kettingeagre I 20
Kettingestykkerne III 40
Kieldsen, Philip Julius III 77
Kiellerup, Chr. III 170
Kierulff, Alfr. II 105
— , Axel II 105
— , Stella, skuespillerinde II 105
Kiilerich, Søren, skræddermester II 97
Kildebakkegårds allé III 130
Kildegård I 131, 136, 181, II 44, 46, III 16a, 28 f., 57, 64, 65, 123, 124, 135, 136a
Kildegårds plads III 31, 61
Kildegårdsvej I 181, 197, II 63
Kildegårdsvænget III 31
Kilderejser I 100 f., 126 f.
Kildeskoven I 186, 231, II 67, III 36
Kildeskovsrenden I 239, 241, II 80
Kildeskovsvej III 72, 100
Kildevæld II 42
Kingerne III 139
Kirkejord I 118, 131, III 83
Kirkely III 72
Kirkeministeriet III 84, 87
Kirkerup, brandmajor II 125
Kirkestykkerne III 159
Kirketerp, slægten II 115
Kirkevej I 11, II 140
Kirsten Piils kilde I 103, II 97, III 71
Kirsten Piilsvej II 155
Kiøn, Peder I 44 f.
Kjeldsen, Jens, ekviperingshandler II 97
Kjems, Magne, viceskoleinspektør 148, 149
Kjær, Harald, maler II 101
Kjøbenhavnske Postrytter I 87
Kjøbenhavnske Sporveje, De I 238
Klampenborg I 12 f., 190 f., 194, 196, 198 f., II 131
— Badehotel II 224
— station I 207
— Vandkur-, Brønd- og Badeanstalt I 190
— væddeløbsbane II 175, 177 f.
Klampenborgbanen I 157, 183 f., 186, 190 f., 192
Klampenborghus I 12
Klampenborgvej I 184, 186, 198, II 175
Klein, Aug. H., arkitekt II 143
— , Persson III 139
— , V., arkitekt II 139
Klingsey, Emma II 92
Klingspor, Th., restauratør II 224
Klint, Kaare, arkitekt III 184
Klopstock, F. G. I 111
Kludemadses hus II 94
Kløcker, Abraham III 49, 51, 94
— ' Christina Elisabet III 51
— , Herman Lengerken III 51 f.
Kløckers gård III 51 f.
Knardrup III 136a
Knipschildt, G. W., hofblomsterhandler II 112, 113
Knopf, Birgitta Marie II 35
— , Hans II 34
Knudsdatter, Anne, Dyssegård III 23
Knudsen, Chr., kancelliråd II 153, 154
— , Lauritz, herredsfoged I 46 f., III 175
— , Ludvig, arkitekt II 170
— , L. N., sognepræst II 34
— , Niels, Bregnegård II 86
— , Peder, Bregnegård II 83, 86, 87, 132
Knudstorp I 46
Knuth, Adam Levin, overkammerherre I 74
— , C. V. E. baron II 59, 60, III 26, 28
— , Eggert Christopher II 95
— , Friederich baron II 51
— , Marie II 96
Knæbjerget I 135, III 146 f.
Koch, Hans, sognepræst II 32, 33, 34
— , J. H., hofbygmester I 116
— , L., provst II 33
Kochen, A. H. M. II 90, 97
— , Caspar, oberstløjtn. II 97
Koefoed, Jacob, vinhandler II 218

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Koës, Georg II 208
Kofoed, C. H., lysestøber III 62, 133
—, H., møller III 159
Kofoeds sted III 133
Kok, Johan Sørensen, traktør I 86
Kokkedal I 111
Kolderup-Rosenvinge, P. A. III 65
Kolding, Rasmus, tømrermester I 55
Koldinghus I 38
Kolera I 154, 172, II 183, II 97, 102
Koleralazarettet I 154, 156
Kollegiehaven II 168
Kollegievej II 168
Kollekolle III 8
Kolling, Valdemar II 105, III 44
Kommissionen for Danmarks fiskeri- og havundersøgelse II 110
Kommunalbestyrelse I 167 f., 183, 189 f., 197 f., 250, 252 f., 256, 259, II 34, 85, 162, 191, III 114, 129
Kommunalforeningen for den østlige Del af Gentofte Sogn I 160
Kommunalforeninger I 160, 207f., 235, 242, 250 f., 252
Kommuneafstemning II 78
Kommunearkiv II 156
Kommunekasse I 136, 153
Kommunelærerforening I 225
Kommunistiske parti, Danmarks I 254 f.
Kongehøjen I 22, 32, 95
Kongeledet II 140
Kongeledsstykkerne II 136, 144
Kongelige Teater, Det III 187
Kongelysvej III 31, 61
Kongens Nytorv I 148
Kongevejen, se Lyngbyvej
Koningh, Chr., admiral II 34, 36
Konow, Marie II 165 f.
Konservative Folkeparti I 253, 255
Kooperative arkitekter I 170
Koops, Anna Maria, Gentofte kro III 68
—, Hans Johannes Nicolaus III 68
—, Margrethe Magdalene III 68
Kopp, Julius I 228
Koretschy, svensk general I 66
Korsgård, H. P., redaktør II 147
Korsgårdsvej II 148
Korøglerne II 132, 134
Krag, Charlotte M. II 39
—, Magnus I 59
—, Vilh. H., kammerherre II 39
Kragerup I 66
Kragh, Johs. II 34
Krarup, Jens, rektor I 221
Krathuset I 193, 209, II 162 f.
Krathusvej II 155, 157, 162, 163, 175
Kratkrogen II 163
Kratvænget II 163
Krematorium III 156
Krieger, overlandbygmester I 78
—, A. F. II 186
Krisebye II 58
Kristholm telefoncentral I 209
Kristina, dronnig af Sverige I 56
Krogen II 155
Krogerulerne III 126, 129
Krogh, Ludvig Fr., fabrikant III 122
Kronborg I 66, 68, III 8
— amt III 111
Krughaven II 192
Krummedige, Henrik I 33
Kruse, Vibeke I 56
Krüdener, Alexis v. II 207
—, Barbara v. II 207
Krüger, Th. I 173, 248, 251, II 28, 31
Krøger, Lauerths, snedker I 50
Krøll, Jens, vajsenhuspræst III 56
Krøyer, P. S. II 160
Krøyersvej II 149
Kuhlau, Fr. III 190 f.
Kulhandlerforening I 204
Kunstakademiet I 110
Küb, Chr. III 143 f., 145
Kyhn, Georg A., grosserer II 125
—, Vilh., maler II 164
Kylling, Peder I 86
Kyndby I 239
Kystvejen I 189 f., 241, II 191, 225
Kædeægteskab II 87, III 16
Kældersvend, Thomas I 39
Kærmindevej III 31
København I 195, 198, 203 f., 206, 222, 237 f., 241, II 9, 11, 18, 164, 179, 190, III 177
Københavns almindelige Boligselskab I 164
— Amts Avis I 160, III 106
— amtsråd I 179, 190, 197, 233, III 14, 28, 97
— amtssygehus I 179, 190, 197, 233, 257, III 28, 34 f.
— brandvæsen I 177
— domkapitel I 43, III 75, 77
— fattigdirektion III 56
— Handelsbank III 177
— havnevæsen I 177, II 20
— Laane- og Diskontobank II 28
— magistrat III 83, 84
— rytterdistrikt I 137, III 78, 170
— slot I 27, 33, 35, 39, 90
— sygehjem II 155
— universitet I 119, 131 f., III 137 f.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— vandforsyning III 105 f.
Københavnske sporveje, De I 195
Københavnsposten I 116
Købmandsforretning I 200 f., III 62 f.
Køening, Gerhard Friderich III 143
Køkkenhavedyrkning I 126
Körbitz, Johan I 69, 72
Kørselsafdeling II 81
Kørselspligt I 138

Ladegården I 243
La Ferté, bogbinder I 110
Lagergården II 148, III 151
Lakjer, Emil, Vældegård III 45
Lambrecht, Nicolaus II 194
Lammesagre III 15
Landbohøjskolen II 111
Landbokommission I 128
Landbrugsministeriet II 101
Landemærket III 15
Landevejskroen II 225
Landgilde I 128
Landgildehuse I 266
Landhusholdningsselskabet I 143, III 96
Landmandsbank, Den danske II 168
Landpostbude I 206
Landskrona II 20
Landsperg, skovrider I 145
Landstinget III 17, 34
Landt, J. H., stadsbibliotekar I 227, 228, 239
Langagre II 132, 134, 140, III 134, 137, 141, 142, 156
Langberg, M., murermester II 73
Lange, hofklejnsmed III 143
— , A.,kancellirâd II 112
— , Catharina III 143
— , H. O., dr. phil., overbibliotekar I 227
— , Johan Chr., læge I 102
— , Philip II 35, 36
Langebek, Jacob, gehejmearkivar I 90
Langebrogade II 9
Langen, Johan G. III 81
Langengene III 116
Langkilde, H. E., arkitekt II 162
Langkjærsspjældene III 40
Langsted, Peder, skoleholder I 100
Langstrup I 232
Langvadsagre III 28
Langvadsholmene III 123
Lardelli, madame, restauratrice II 102
Larsdatter, Anne Cathrine, Sdr. Bakkegård III 136a
— , Dorthea, Højsgård III 20 f.
— , Inger, Bakkegård III 128
— , Inger, Onsgård II 44
— , Inger, Sdr. Munkegård 136a
— , Inger, Vældegård III 45
— , Kirsten, Bakkegård III 135, 136a
— , Sophie, Smakkegård III 41, 42
Larsen, Bertram III 86
— , Carl, stadsingeniør I 177, 178
— , Carl, Mosegård II 144a
— , Christen, smed II 124
— , Chr., Nord. Ellegård III 16a, 125
— , Chr., Skovshoved II 184
— , Eigil, civilingeniør II 162
— , Else, Ndr. Ellegård III 16a, 125
— , Emma, Sdr. Bakkegård III 135, 136a
— , Hans, Ibstrup III 177
— , Hans, Sdr. Hulegård III 120 f
— , Ida Oline, Sdr. Bakkegård III 136a
— , Jens, Skovlyst II 170, 171
— , Johs., sognepræst II 34
— , Lars, Mosegård III 140
— , Lars, Ndr. Svejgård II 64
— , Lars, Sdr. Bakkegård III 135, 136a
— , Lars, Vældegård III 45, 58
— , Marie Frederikke, Knardrup III 136a
— , Niels, spækhøker III 118 f.
— , Niels Simonsen, Ndr. Bakkegård III 136, 136a
— , Ole, Knæbjerget III 147
— , Ole, Skovshoved II 184
— , Peder, Gentofte I 65
— , Peder, Ndr. Hulegård III 119 f., 122
— , Peder, Ordrup I 65
— , Peiter III 139
— , Søren, Sdr. Hulegård III 121
— , Tønnes, kromand II 125, III 176
— , Valdemar, violinist II 105
Lauritzdatter, Johanne, Stengård III 33
— , Sidsel II 12
Lauritzen, V., kaptajn I 245, II 16, 78
Lausøn, Niels, fisker I 64
Lavater, Johan Caspar I 113
Leagrene II 136
L. E. Bruunsvej I 169, 199, 256, II 85
Ledreborg I 105
Lehmann, Marie Bolette II 158, 162, 166
— , Martin, snedkermester II 125
— , Orla II 158
Lemche, Anna Elisabeth Emilie II 42
— , Anna Catharina II 42
— , Gyrithe II 42

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Inge II 42
—, Johan, kredslæge I 29, II 42, 227, III 48 f., 111, 141
—, Johan Heinrich, møller II 42, 63
—, Karen Magdalene, Ndr. Onsgård II 42, 46, 47, 144a
—, Kirstine Magdalene II 42
—, Magdalene II 42
—, Magnus, operasanger II 42
—, Margrethe II 42
—, Peter, Ndr. Onsgård II 25, 26, 27, 31, 42, 45, 46, 64, 144a
—, Peter Søren, grosserer II 42
—, Sidsel Kirstine II 42, 46, 63
—, Signe II 42
—, Sophus, stud. theol. II 42
—, Søren, arkitekt II 42, III 75, 87, 88
— Søren Johan, Ndr. Svejgård II 42, 63, 64
—, Vilh., grosserer II 42
Lemchesvej II 47
Lerche, Axel baron II 197
—, Camilla, skuespillerinde II 91
—, Chr. III 170
Lergravsstykkerne II 144
Lerstykkerne III 40
Lersøen I 42, 43
Lesberg, Hans Stephan III 161
Levinsohn, Anna, operasangerinde II 91
Levy, Immanuel III 128
—, I. Z., III 128
Libe, Jochim, V. D., fiskemester I 44
Libert, G. E., tegner II 112
Liebe, Johanne, skuespillerinde II 91
—, Johannes, skuespiller II 91
Ligningskommissionen I 154
Ligningsprocent I 250
Lilievej III 40
Lille Bernstorff III 169
— Fuglegård III 133
— Kirkevej I 179
— Kongensgade I 208, III 46
— Lokkerup II 34, 36
— Mariendal II 18, 27, 34 f., 39, III 103
— Strandvej II 26, 28, 47
— Taffelbay II 74, 75
— Tuborg II 14, 16, 17, 18
— Vartov II 16
Lillemarken I 119, III 137, 149, 152, 156, 159
Lillemosegård III 146
Lillerød III 8
Linck, Valdemar Schiøler II 105
Lind, Jens II 72, 73
Lindbæk, Jannik III 46
Lindegård I 162, 240, II 114, 116, 124, 132 f., 152
Lindegårdens teglværk I 205, II 113
Lindegårdsvej II 116, 124, 126, 132, 133, 134, 136
Lindely II 54
Lindorff, G. F. I 151 f., II 74, 77
—, Louise Amalie II 74
Lindslyst II 73
Linnertsen, Peder, Kildegård II 44, III 28 f., 65, 123, 124, 135
—, Rasmus, Sdr. Ellegård III 123
Liunge, Jørgen Vilh. III 55
Livgarden I 74, 108, 115, 257, II 72, 216, III 21, 47, 124, 173 f., 184, 186
Lodskifte I 121 f.
Lokkerup II 36
Lolland III 61
Lollik, Peder II 66
Lorck, Carl Fr., hørkræmmer II 17
Lorentzen, Cornelius, Stengård I 128, III 32, 103, 119, 154, 160
—, Karen Magdalene III 16a
—, Lorentz, vognmand III 16a
—, N. S., dyrlæge II 151, III 16a, 26
Lornsen, Uwe Jens II 171
Lossepladser I 242 f., II 78, 79
Louise, dronning (Chr. IX) I 91, 113, II 130, III 46, 88, 163 f., 167
—, dronnig (Fr. IV) I 73, 74, 76, 86 f.
—, dronning (Fr. V) I 81
—, dronning (Fr. VIII) II 108 f., 110
— Charlotte, prinsesse I 91
Lukasstiftelsen I 257, II 53 f.
Lumbye, H. C. II 223
Lund, H., højesteretsassessor III 177
—, H. P., Hovmarksgården I 160, II 129, III 83 f., 170 f.
—, J. H., agent II 197
—, Jens Martin III 62
—, Jutta III 170 f.
Lundebjergene III 40
Lundegård I 136, II 51 f., 61, III 18, 57, 65
Lundehuset I 84, 136, 144, 148, III 8, 65
Lundehuskroen II 63, III 13
Lundehussøen I 163, III 14
Lundeskovsvej II 54
Luplau, Chr. Ludvig, traktør III 186 f.
—, Daniel August, traktør III 186

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Maren III 188
—, Marie Christine III 187
Ly, Nicolai, smedemester II 170
Lyders, Jens III 61
Lykke, Kaj II 170
Lykkens Gave II 170
Lyne, madame III 183
Lyngby I 68, 186, 190 f., 206, 233, 236, 244, II 87, 141, III 10, 27, 32, 93, 94, 97, 121, 142, 147, 152, 170, 191
— gasværk I 236
— sø I 12, III 105
— vandmølle I 118
Lyngbye, H. P. J. II 201
Lyngby-Tårbæk I 232
Lyngbyvej I 44, 136, 140, 144, 168, 181, 188, 198, II 74, 148, III 7 f., 15, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 39, 60, 106, 109, 111, 123, 132, 133, 134, 137, 149, 151, 152, 155, 156, 158, 159
Lynge, Marie II 44 f.
—, Ole Mortensen, restauratør II 42
Lyngvangen I 119
Lysagervej II 116
Lyserødsagre II 54, 62
Lystfiskeriforeningen III 108
Lystskovdistriktet II 175
Lütken, Marie Juliane II 165
Lärkesholm II 96
Læspjældene III 141, 142
Løvegård I 143
Løwener, Aage II 93
Løwenstern, Adelaïde II 208
Løvspjældene III 141, 142
Løvspringsvej II 140

Maagen, villa II 143
Maase, v. d., M., kammerjunkerinde II 154
Mac Evoy, Christopher I 115, II 196
Mackeprang, G., kaptajn I 258
Madagre II 51, 54
Madsen, Anders, Gammelmosegård III 149
—, Jacob, sognepræst III 89
—, Peter, tømrermester I 159, III 145
Madsen-Mygdal, Johs. II 69
Magemose II 51, 54
Magens, hofbygmester I 99
Magistrat I 251, 253
Maglegård I 131 f., II 70 f., 75, 82, 89, 96, 143, III 16a, 19, 22, 57, 61, 170
Maglegårdsskolen I 203, 205, 213, 223, 225 f., 248, II 79, 82
Maglegårds sogn II 81 f.
Maglemose II 70, 79 f.
Maglemoseholmene II 70, 86
Maglemosevej I 186, II 90
Maglevænget II 93
Magnussen, Rik., billedhugger II 110
Maire, E. le, grosserer II 105
Malling, Ove III 54, 101, 103
Maltegård I 23, 136, 256, II 42, 70, 83 f., III 57, 66, 105
Maltegårdsvej I 186, II 85, III 45, 47
Maltegårds Villakvarter A/S II 85
Maltesager II 73
Maltes kær II 83
Mangor, Anna Marie III 94
—, Chr., Siegfred, sognepræst I 97, III 51, 64, 93 f.
—, Christine III 161
—, Christine Marie III 64
—, Thomas III 160 f.
—, Valentin Nicolai III 94
Mantzius, Karl III 44
Mantziusvej II 75, 79
Marcussen, Casper, skoleholder I 98, 100
—, & Søn, orgelbyggere II 34
Margaretha, prinsesse III 46
Margrethe, dronning I 28, 30
—, prinsesse III 46
Margrethevej II 25, 26, 34, 47
Mariaberg III 153
Marianelund kro II 90
Marie, prinsesse III 98, 163
— Eleonora, dronning af Sverige I 56, 57
Mariebjerg kirkegård III 155 f.
Marienlyst II 94 f.
Marievej I 219, II 27
Markvangen III 139
Markvangshuset III 115
Marmillod, Jean III 9
Marstrand, Jacob, borgmester II 147
—, Vilh., maler II 157, 212
Martensen-Larsen, Aage, sognepræst III 100
Massmann, Th., overjæger II 194, 201
Materialplads II 80, 81
Mathiasdatter, Anne Margrethe II 153, 164
Mathiesen, Chr., Heslegård II 68
Maton, Germain, Charles II 89
Matrikul af 1685 I 117, 120 f.
Matrikulskontoret I 130, 131
Matthiesen, Oscar II 148

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Medina, Franciscus de I 35
Meier, Jeremias, vognmand III 158
Melchior, Birgitte II 59
—, G. M. grosserer I 209, II 59
—, Henriette II 146
—, Moses, grosserer II 146
—, Poul, landsretssagfører II 152
Meldahl, F., arkitekt I 90, II 73, 109
Mellembredsagre II 41
Mellembæksstykkerne II 132
Mellerup I 30 f., 47, 122, III 169
Mellisagre II 156
Melløkkerne III 40
Melvillevej III 22
Messiaskirken II 82
Mester, Vilh., guldslager II 214
Meteorologisk Institut II 128
Meussen, Jacob, stenhugger I 48
Meutegård III 176 f.
Meyer, Boye, brændevinsbrænder III 117
—, David III 58
—, Elias II 176, III 187
—, Hans, kaptajn II 70, III 52 f.
—, Hans, kromand I 39
—, Hermann, fuldmægtig II 25
— & Trier III 58
Michaelsen, Ernst, direktør III 184
Michaelsenfondet III 184
Michelsen, Anders III 56, 57
Milepæle III 8, 11
Mindevej III 122
Mineslyst I 149, II 154
Miranda, Francesco, greve II 207
Mitchell, Alexander I 200, III 39, 74
—, Charles III 73
—, William III 74, 82
Mitchellsstræde I 29, 176, 200, III 48, 56, 57, 74
Mitchells strømpefabrik I 200, III 73, 74 f.
Modstandsbevægelse I 257 f., 259
Mogensen, Chr. II 198
Moller, Meta I 111
Mollerup, Herman, læge II 139, 153
Moltke, Adam Vilhelm, greve II 51, 52
—, Carl greve II 197
—, Henneke I 30
—, Joachim Ludvig greve II 52
Mon Chalet II 47
Moresco, Carl II 127
—, Jacob I 193, II 122, 127
Morgenbladet I 216
Mortensdatter, Christence, Højsgård III 16 a, 19
Mortensen, Anders, Meutegård III 177
—, Christen, Tjørnegård III 159 f.
—, Niels, Meutegård III 177
—, Niels, Snogegård III 141
—, Ole, Dyssegård III 22 f., 60, 117, 118
Mosebuen III 131
Mosegård II 144 a, III 16 a, 20, 110, 131, 139 f.
Mosegårdsskolen I 223, III 144
Mosegårdsvej III 109, 139, 140
Mosletterne III 123
Mouritzen, Jens Peter, Fuglegård III 133
—, Peder, Fuglegård III 133
Mumsen, Jonas II 51
Munck, F., provst II 131
Munkeagre III 119, 126
Munkegård I 23, III 110, 126
—, Ndr. III 129, 136 a
—, Sdr. III 116 f., 126
Munkegårdsskolen III 129
Munkegårdsvej III 127
Munkehøj I 23
Munkehøjsagre I 123
Munkehøjsvangen I 119, III 116, 119, 123, 126, 129, 132
Murermesterforening I 202, 203
Murray, George, generalkvartermester I 148
Muus, Elias B. II 16
Müffelmann, Alvilde III 191
Mygind, Laura II 154
Myglespjældene III 156
Mühlenstedt, J., apoteker II 16, 17
Mylius Erichsens allé III 18
Müller, Sophus I 20
Münster, Gutzon, grosserer I 251
Mynster, J. P., biskop II 206, III 97
Münter, Fr., biskop II 90, III 88
Møens klint II 183
Møllegård, Emdrup II 86, 144 a
Møller, Anders, Sdr. Søndergård III 117
—, A. P., skibsreder II 93, 94
—, Carl, bager II 214
—, Eli, dr. med. III 46
—, Gottlieb H. II 89
—, Hans, Snogegård III 141
—, Hans Bøie III 141
—, Henrik Larsen II 13
—, J. P. III 77, 100
—, Jørgen, Sdr. Søndergård III 117
—, Poul Martin II 17
—, Rasmus Jensen, Stolpegård III 142 f.
Møller-Jensen, Jens III 88, 114
Møllerseje III 142
Møllespjældene II 51
Møllestykkerne III 142

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mørch, Marie III 46
Målev III 32

Natbelysning I 235
National II 105
Naturfredningsforeningen II 175
Nebrogade III 57
Neergaard, Niels III 44
NESA I 238, 239, II 148, III 151
Neumann, C. II 183
—, Marie III 115
Niels Andersensvej II 61, III 28, 35
Niels husar II 102, 103
Niels Hyldegård II 100, 139
Nielsdatter, Ane, Bregnegård II 86
—, Anne, Havsgård III 15, 16 a, 20
—, Birthe Christence, Teglgård II 144 a, 146, 147, III 16 a, 20
—, Bodil, Højsgård III 117
—, Bodil, Ndr. Munkegård III 127
—, Ellen I 36
—, Else, III 127
—, Florenjane, Damgård II 150 f.
—, Johanne I 39
—, Johanne Marie, Dyssegård III 16 a
—, Karen, Hyldegård II 137, III 16 a, 20
—, Magdalene, Havsgård II 44, III 16 a, 16 f.
—, Maren, Mosegård III 16 a, 19 f., 140
Nielsen, Amalie, Kildegård III 16 a
—, Anders, Havsgård III 15
—, Anders, Hyldegård II 139, III 16 a
—, Anders, Ndr. Ondgård II 42, 45, 46
—, Anders, Onsgård II 43, 63
—, Anders, Stolpegård I 156
—, Anders, Ørnegård III 16 a, 150
—, Asta III 159
—, Axel, restauratør II 93
—, Christen, Kildegård III 16 a
—, Christen, restauratør II 74
—, Christian, Constantia II 90
—, Dorthea, Højsgård III 16 a
—, Einar O., tømrermester III 16 a
—, Elisabeth, restauratrice II 103, 104
—, Erich II 11
—, Hans, Munkegård III 126 f.
—, Holger, oberstløjtn. I 217, III 161
—, Jacobine III 16 a
—, Jens, Baunegård I 133, III 35
—, Jens, Mosegård, Husum, III 16 a, 20
—, Jens Peter, Kildegård III 16 a, 17, 30 f., 83
—, Jørgen, Stolpegård III 120, 142, 145
—, Kai, billedhugger II 155
—, K. E., sognepræst II 131, 188
—, L., forstander II 174
—, Lars, købmand III 16 a
—, L. C., grosserer II 151 f.
—, Mads, resturatør II 103
—, Mads, Gammelmosegård III 147 f.
—, Magdalene Christence III 16 a
—, Morten III 141
—, Niels, Bjerregård III 16 a, 26
—, Niels, Gentofte kro II 102, 103, III 68, 69, 84
—, Niels, Højsgård (I) I 130, III 16 a, 19 f., 61, 117, 149
—, Niels, Højsgård (II) III 16 a, 20
—, Niels, Højsgård (III) III 16 a, 20
—, Niels, Onsgård (I) II 44
—, Niels, Søndre Onsgård (II) II 44
—, Niels, Sdr. Onsgård (III) II 44 f.
—, Ole, Gentofte III 62 f.
—, Ole, Havsgård I 152, III 16 a, 16 f., 20, 30
—, Ole, Holmegård V. III 138
—, Ole, Ordrup III 16 a
—, Oluf, købmand III 47, 63, 64
—, Ove III 64
—, Peder, Hulegård I 130, III 119 f., 127
—, Peder, Svejgård II 44, 62, 64
—, Peder, Veddinge I 27
—, Peiter, Sdr. Enggård III 130
—, Peter, foged I 68
—, Peter, Højsgård II 144 a, III 16 a, 20
—, Peter, Kildegård III 16 a, 31
—, P. O. III 64
—, Rasmus, sognepræst III 90
—, Rud., politiass. II 62
—, Staffen I 47
—, Viggo Nørup, sognepræst II 66
—, Vilh., Vilhelmshåb I 153, 203, 215, II 112, 113 f., 129, 188 f.
—, Zakarias III 44
Nielsen-Havsgaard, Ingeborg III 16 a
—, O. V. I 188, III 16 a, 17 f.
Niels Steno hospitalet III 162
Nikolaj kirke III 186
— kirkegård I 143
Nilausdatter, Birthe, Ndr. Bakkegård (I) III 135 f., 136 a

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Birthe, Ndr. Bakkegård (II) III 136, 136 a
—, Karen, Teglgård II 144 a, 145, III 136 a
—, Kirsten, Ndr. Bakkegård III 136 a
Nilausen, Hans, Ndr. Bakkegård III 136 a
—, Jens, Holmegård V. III 134, 136 a, 137 f.
—, Peder, Sdr. Bakkegård (I) III 134 f., 136 a
—, Peder, Ndr. Bakkegård (II) III 136 a
Nilausslægten III 136 a
Nilsson, Kristina II 146
Nissen, overretsprokurator II 93
Nobel, O. K., ingeniør I 189
Norasvej I 185
Norcross, John I 88 f.
Nordbanen III 156
Nordentoft, Johs., sognepræst II 34
Nordisk Film III 159
Nordisk Insulinlaboratorium III 162
Nordkrog II 27
Nordre Bakkegård III 134 f., 136 a
— Ellegård III 16 a, 29, 30, 41, 123, 124 f.
— Enggård I 18, III 129, 131
— Hulegård III 119, 122, 127
— Munkegård III 129, 136 a
— Onsgård II 25, 26, 28, 42, 44 f., 63, 144 a
— Svejgård II 42, 63, 64, 68, 70, 135
— Søndergård III 118
Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs Aktieselskab I 238, 239, II 148, III 151
Nordvestsjællands Elektricitetsværk I 239
Norgesminde II 17, 18
Norlev, C., sognepræst III 115
Normann, C. F., birkedommer I 152
Norup, E., bygningsinspektør I 167, 176 f.
Nostra II 74
Novo, terapeutisk laboratorium II 219
Numsen, Marie, feltmarskalinde II 35
Ny Bellevue II 214 f.
— Hellerup A/S II 49
— Kalkbrænderi III 24, 161
— Strandvej II 47
— Søndergård III 118
— Vartov II 13, 19
Nyblom, Helena II 162 f.
Nyborg, David, murermester I 49, 50, 52
Nybroholmene II 62
Nyeland, Stephan II 172 f., III 44
Nykøbing S. III 153
Nymosen I 119, III 129, 131, 139, 142
Nymosevej III 131
Nyrop, J. L. III 104
Nystrøm, Eiler, dr. phil. I 33, II 11, 214, III 48
Nyvej III 42, 43
Næringsbeviser I 200 f.
Nærumbanen III 156
Næser, Carl Alb., etatsråd II 168
—, Hedevig II 168
Næsted, Aage, rektor I 203, 221 f., 227
Næstved III 173
Nødhjælpsarbejde I 184
Nørgaard, H. V., godsejer II 213
Nørrebakken I 247, III 137
Nørrefælled II 48
Nørregade II 12
Nørregård I 132, III 110, 152 f.
Nørre Herlev III 95
Nørreport I 198
Nålehusvejen II 36
Nålehøjsagre II 36, 37
Nålehøjshuset II 36, 37

Odinsagre I 20
Oehlenschläger, Adam II 165 f., 196, 206, III 188, 190
—, Charlotte III 190
—, Christiane II 206
Ohlmann, M., sognepræst II 131
Ohlsen & Ahlmann II 49
Ohlsen, Dethlef II 49
Ohlsens Enke, E. I. III 129
Olaf Poulsensvej II 86, 88
Olafsson, Jon, bøsseskytte I 55
Olsdatter, Ane Marie, Bregnegård II 88, III 23
—, Christence, Maltegård II 83
—, Eble III 29, 30
—, Else III 125
—, Karen Marie, Ndr. Ellegård III 16 a
—, Karen Sophie, Hyldegård II 139
—, Maren, Damgård II 150
—, Sophie III 92
Olsen, Anders, Bregnegård III 118
—, Anders, Dyssegård II 87, III 16 a
—, Anders, Eigård II 134
—, Aug., boghandler II 29
—, Hans, smed II 124
—, Jacob, Hyldegård II 137, 138, III 16 a, 20

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Jens, smed III 117, 126 f.
—, Jens, Lindegård II 132, 152
—, Jens, Skovshoved II 150
—, Lars, vognmand II 61, III 18
—, Lars, Skovgård II 156
—, Morten, Maglegård I 130, II 71, III 22
—, Ole, generaldirektør II 69, III 34
—, Ole, slotsforvalter III 92
—, Ole Ferdinand, Gentofte kro III 68
—, Peder, Holmegård O. II 152 f.
—, Peder, Ndr. Søndergård III 118
—, Peder, Skjoldgård II 141, III 30
—, P. C., oliemøller II 95
—, Rasmus, Dyssegård III 23
Oltmann, J. C. II 69
Olufsen, Chr., professor II 156, 170
—, Niels, sognepræst III 90
—, Rasmus, sognepræst III 91, 92
Ombredsagre I 123, III 132, 134
Omnibustrafik I 190, 194
O. Nielsens Hus I 229
Onsgård I 20, 133 f., 138, II 41, 62, III 16, 16 a, 57, 74
—, Nordre II 25, 26, 28, 42, 44 f., 63, 144 a
—, Søndre I 175 f., II 25, 27, 28, 43 f.
Onsgårdsvej II 30, 47
Onshøj I 20, II 43
Onsstykkerne II 41, 43, 48
Onsvilla II 25
Ordrup I 11, 30, 33, 36 f., 64, 70, 95 f., 108, 119, 123 f., 128, 131 f., 136, 138, 144, 154, 159, 162, 171 f., 174, 176, 190, 199 f., 202, 204, 230, 234 f., 237, 242, II 116, 118 f., 131, 145, 156, III 32
— alderdomshjem II 140
— apotek II 116
— asyl II 127
— Bank II 117
— bibliotek I 227 f.
— byjord I 84, 86, 239
— forberedelsesskole I 225
— gadebrønd II 125 f.
— gadekær I 172, II 118, 125 f.
— Gymnasium I 215 f., 223
— jagtvej I 89, 182, 247, II 100, 134, 136, 140, 141, 144, 150, 152
— K.F.U.M. II 128
— kirke I 21, 178, II 128 f., 188, III 98
— kirkegård II 155, III 100
— kirkesogn II 131, 187, III 99
— krat I 132, 239, II 156, 165, 170, 174 f., 176
— kro I 147, 207, 209, II 123 f., III 176
— menighedshus II 138, 139
— mose I 13, 40, 42, II 176 f.
— oredrev II 136, 144, 149, 152, 192, 201
— Realskole I 214, II 139
— sangforening II 139
— skole I 203, 210 f., 213, 218, 225, 227, 229, II 136, III 97
— smedie II 118, 123, 124, 126, 127
— station I 168
— sø I 40, 84, II 120, 164
— telefoncentral I 209
Ordrup-Charlottenlund Bank II 117, 139, 172
Ordrupdal I 23, II 163, 169
Ordrupdalvej II 168
Ordrupgård (baronesse Prøcks ejendom) II 121
Ordrupgård (malerisamling) II 174
Ordrupgårdsvej II 163
Ordruphøj I 22, 147, 217, II 121, 128, 146, 153, 156, 163 f.
Ordruphøjvej II 127, 168
Ordrupkratbatteri II 175
Ordruplund II 154
Ordrupparken II 127
Ordrupvej I 164, 186, 197 f., II 115, 116, 118, 121, 126, 127, 128, 136, 150, 152, 153, 170
Oredrev I 121, 122, 131
Ored sø I 121
— vang I 120, 121
Oregård, se Øregård
Orehøj I 19, 20, II 49
Oremarken I 120, II 120
Oresagre II 48
Oresletterne II 156
Orespjældene II 41
Ormspjældene III 44
Orth, Emil, maler II 78
Oskar I, konge af Sverige og Norge I 116
Ostenfeld, H., biskop III 114
Ott, Martin, murermester II 123
Otte, Chr. Daniel, grosserer II 122, 165
Otto, Fr., organist III 87
—, Johan Traugott, garnisonskirurg II 17
Ottosen, N. P., murermester I 203
Overførstergården III 177
Overskou, Thomas III 187
Over Stalden II 102 f.
Oxe, Peder I 39, 46

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oxenstierna, Bengt, svensk rigsmarskal I 66

Paladshotellet I 238
Palladius, Peder III 78
Paltmandshuset II 94, 95
Paludan, G., arkitekt III 114
—, Nicolai II 196
Pandrup, Erik Andersen, traktør II 90
Panter, Anders Pedersen I 28
Papenfuss, Jacob II 36, 37
Parallevej II 197
Parcelbyggeri I 165 f., III 21 f., 24, 119, 122, 125, 129, 131, 134, 136, 139, 142, 145
Parkov, H., oberst, borgmester I 163, 238, 252, 253 f., II 155
Parkovsvej I 190
Parkvej II 197
Passow, Chr. Albrect v., major II 96
Patriotiske Tilskuer, Den I 142
Patz, Hans I 40
Pauli, A. V., ministerresident II 201
Paulli, J. F. II 213 f.
—, Johanne II 214
Paul-Petersen, slægten III 68
Paulsen, Andreas, billedhugger III 167
P. C. Ibsens Sønners Legat III 42 f.
Pechel, Franz II 15
Peder Pedersen og Hustrus Sølvbrylluplslegat II 151
Pedersdatter, Birthe, Damgård II 150
—, Birthe Johanne, Skjoldgård II 142, 144 a
—, Bodil, Enggård III 129
—, Ellen, Bjerregård III 16 a, 26
—, Ellen, Teglgård II 144 a
—, Johanne, Ndr. Svejgård II 42, 64
—, Johanne, Skjoldgård III 30
—, Karen, Fuglegård III 132
—, Kirsten, Holmegård O. II 150, 153
—, Kirstine III 78
—, Maren, Heslegård II 66
—, Sophie, Skjoldgård II 136, 140
—, Sophie, Sdr. Onsgård II 44
Pedersen, Anders, jagtsmed III 57, 69
—, Anders, Smakkegård III 40
—, Claus, sognepræst, Brønshøj III 91
—, Hans, Ndr. Bakkegård III 134 f., 136 a
—, Hans, Ndr. Munkegård III 128, 136 a
—, Knud, kgl. kludesamler I 41
—, Knud, Bregnegård II 86, III 55
—, Lars, Damgård II 150
—, Lars, Hulegård III 132
—, Lars, Holmegård V. III 138
—, Lars, Ndr. Ellegård III 29, 30, 41, 125
—, Lars, Sdr. Bakkegård III 135, 136 a
—, Lars, Vældegård III 44
—, Mads, hjulmand III 145
—, Michael III 15
—, Niels, Lundegård II 51
—, Niels, Sdr. Svejgård II 64
—, Nilaus, Bakkegård (I) I 130, III 134, 136 a, 138
—, Nilaus, Ndr. Bakkegård (II) III 136, 136 a
—, Ole, Lindegård II 133
—, Peder, fæster I 118
—, Peder, slotsskriver I 56
—, Peder, Damgård (I) II 150
—, Peder, Damgård (II) II 150 f., III 133
—, Peder, Kildegård III 30, 39
—, Peder, Knardrup III 136 a
—, Peder, Ndr. Ellegård III 125
—, Povel II 14
—, Rasmus, fisker II 184
—, Rasmus, Dyssegård II 70, III 23
—, Rasmus, Maltegård (I) II 83
—, Rasmus, Maltegård (II) II 83
—, Søren, professor III 92
Peersholmene III 149
Peitersen, Jens, Søndergård III 116
—, Lars, Mosegård III 16 a, 20, 139 f.
Perlestikker, Hans, sognepræst III 90
Peter den store I 74, 87 f.
Petersen, Andreas, kroejer III 131
—, Andreas Hjorth II 74
—, Hans, kromand II 181
—, Hans Jacob, hyrekusk III 118
—, Hans Peter, lærer II 150
—, Henry I 22
—, Jacob I 84 f., 100, II 97
—, Julius, professor II 92
—, Nicolai, murermester I 202, II 64
—, Paul, kroholder III 68
—, Peter, kroholder II 181
—, Peter, lærer I 149
—, P. Carl, grosserer II 185, 186
—, P. V., overlærer I 211
—, Th., livlæge III 164
Petersen-Schmidt, C., grosserer I 219
Petroleumshavnen I 189, II 21
Petroleumsselskab, Det Danske II 16
Peymann, H. E., general I 148
Philip, Carl, grosserer II 185

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Phistersvej II 75, 80, 81
Phønixhuse I 165
Pilealleen II 140
Pilegrøften II 149
Pind, Mogens, frugthandler I 259
Pio, Louis II 167 f.
Piper, E. III 108
Platou-Jørgensen, O. III 47
Plessen, C. S. v. I 265
—, Louise v., overhofmesterinde I 91, 111, 265
Plockross, V., skolebestyrer L 220 f.
Plockross' skole I 220 f., 223, 225
Ploug, Carl II 186
Plum, Fr., sognepræst I 93, 95, III 49, 71, 77, 81, 82, 90, 91 f.
Polack, Martin, hofparaplyhandler II 112
Polarvej III 22
Poleck, Hans, damvogter I 44
Politi I 159, 259, 260, II 29
Pontoppidan, Clara II 155
—, P. V., læge II 155
Popham, Sir Home, flagkaptajn I 148, 150
Popp, I. V. D., stempelpapirforvalter II 198
Poppelhøj III 18, 22
Porte, de la II 207
Potter, Thomas III 58
Poulsen, Andreas Benjamin, sognepræst I 142, III 94 f.
—, Hans, kroejer III 175 f.
—, Jens, smed II 124
—, Lars, solodanser II 89
—, Olaf III 44
Povelsdatter, Anna, Teglgård II 144 a
Povelsen, Jørgen, smed II 124
—, Peder II 136
Pram, Christen II 125, 205
Prange, Christopher III 50
Pratensis, Johannes, professor I 46
Preisler, Joachim Daniel III 187
Primo, Olinto dal Borgo di II 207
Prins Valdemars jorder I 164
Prins Valdemarsvej III 44
Prior, H. P. II 18, 19
—, Johs., skibsinspektør II 19
Private veje I 184, 235
Provst Boisens Jubellegat III 98
Provst Boisens og Hustrus Børneasyl III 98
Prytz, Chr., supercargo II 56
—, C. V., professor I 220, II 81
Prytzner, håndværksmester III 178
Præstetiende I 124
Præstens lind III 105
Prøck, Gisella v. I 131, 266, II 120
Puggaard, Bolette II 157
—, Christopher, dr. phil. II 162
—, Hans II 157, 162
—, Rudolph I 193, 209, II 20, 162
Pätges, A., skuespiller III 73

Quanten, Emil v. II 107

Rademacher, N. G., maler II 121, 127, 171
Radikale Venstre I 251, 255
Rahbek, Kamma II 158
—, Knud Lyne II 118, 125, III 180 f.
Raiser, Andreas v., etatsråd II 96
Rakelsvej II 27
Ramée, Joseph, arkitekt II 38, 48
Rantzau, Daniel I 39
—, Hans I 129
Rasch, Claus, borgmester III 77
Rasmussen, Anders Chr., Maltegård II 84 f.
—, Frantz, overlærer I 161, 213, II 117
—, Gorm II 152, 213
—, Jens, Havsgård III 16, 16 a
—, Jens, Sdr. Søndergård III 117
—, Kaj, arkitekt II 34
—, Lars I 127
—, Martin I 219
—, Niels, kroholder III 66
—, Ole, Dyssegård III 23
—, Peder, husmand III 65
—, Peder, Maltegård II 83
—, R. V., købmand II 88
—, Stefan, stenhuggermester II 149
Rathsted, vejkasserer III 180
Rationeringskort I 256
Rauer, Heinrich, bager III 19, 61
Rauhalla II 16
Ravensberg, Johan II 33
Rawert, professor II 8
Ravn, Ingrid I 220 f.
—, Jens Hansen, møller III 158
Ravnekærsagre I 123, III 119, 126
Ravnsborg II 42
Rebekkavej II 27
Rebolledo, Bernardino de I 58
Reedtz, Peder, rentemester III 48, 49
Refshaleøen II 20
Reimann, Chr., vekselerer II 188
Reinhard, Johs. II 165
—, Mathilde II 165
Reinsholm, H. G., amtsforvalter II 166
Reitzel, Th., forlagsboghandler I 226
Reitzenstein, Wolff v. III 183
Rekreationsstald III 185

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Renovation I 241 f.
Rentekammeret I 78, 98, 105, 108, 136, II 8, 102
Resedavej III 40
Resen, Peder Hansen, professor III 92
Retsforbund, Danmarks I 255
Reventlow, C. D., stiftsbefalingsmand III 112
—, Ditlev II 207
—, Johan Ludvig II 204
—, Lyder I 37
—, Sybille, II 204
Reventlow-Criminil, Heinrich, minister II 15
Revisionsbanken II 117
Ribisvej III 40
Ridebanevangen I 74, III 176, 178
Ridefogeddammen I 120, II 149
Riedel, C. F., fabrikant I 230, 233
Rigihus II 74
Riis, Chr., Gentofte kro III 69
—, Oluf Madsen II 89
Riise, I. I., malermester II 18, 20
Ringsted amt III 183
Ripley II 93
Rist, Aug., politifuldm. II 91
Ritzau, Hans Peter III 161
Rode, Gotfred II 158, 172, III 103
—, Margrethe II 158
—, Ove III 104
Roed, Jørgen II 157
Rolighed II 122, III 74
Ronge, glashandler II 91
Rosavej II 152
Rosbæk I 42 f., II 11
Rosenberg, Andreas, arkitekt III 79
—, P. A. III 44
Rosenborg I 48, 52
— dyrehave I 83
Rosenhof II 58
Rosenkilde, Adolf II 103
—, Hans, højesteretsassessor II 77
Rosenkrantz, Hans, nationalbankdirektør III 14
—, Jørgen, rentemester III 49
Rosenstand, E., arkitekt II 105
Rosenstand-Goiske II 89
Rosenvej III 40
Rosenørn, Cecilius II 73
Roskildebispens jordebog I 122
Roskilde bispestol I 27 f., 30
— domkirke I 156
Rostgaard, Jens, kromand II 141, 181 f.
Rottwitt, Wilh. II 52
Rubows eftf., Kgl. hofbager II 116
Rugaard, D. E. I 142
Rughaven I 45, II 11, 14, 17, 18
Rump, J., ingeniør II 115
Ruse, Henrik, oberst I 71 f., 86
Rutebiler I 198
Ruthsvej II 27
Rydhave II 143 f.
Rygagre III 25, 31, 35
Ryge, Chr., kammerråd III 25
—, Nathalia, skuespillerinde II 38
Rygård I 136, 139, 143, 148, II 52, 54 f., 144 a, III 12, 26, 28, 34, 57, 60, 116
Rygaard, Viggo III 47
Rygårdsallé II 27, 54, 60
Ryslinge III 46
Rytter, Aage L. II 24
Rytterdistrikt I 137, III 78, 170
Ryvangen I 42, II 11 f., 54
Ryvangs allé II 27
Rævehøjsstykkerne II 152
Ræverenden I 239
Ræveskovsbakken I 23, 144, 181, 231, III 8, 156
Rødstensvej III 24
Rømeling, Hans H., oberstløjtn. II 133
Rømer, Ole III 11
Rønning, Fr. II 158
Røntoftevej III 123
Rørdam, C. H., oberst II 215, 217, III 164
—, H. F. III 89
—, Peter III 170
—, Skat, biskop II 32, 33, 139
Rørengene III 119
Rørstrøm, Niels Magnus III 13
Rørsøen II 168
Rørsøvej II 168
Rørvig III 153
—, Else Bolette III 190
Rådhus I 249, 255 f., 259, II 85 f.
Rådhusvej I 203, II 85, 113
Rådmænd I 251, 253

Saabye, Hans Rudolph, konsul II 122
Sabotage I 260
Saga studio II 133
Sagefald I 128
Sak, Søren II 160
Salem III 55
Salomon, Wulff III 144
Saltensee, Erik Nielsen I 28
Saly, Jacques, billedhugger II 89
Samvirkende menighedsplejer, De III 162
Sanderne II 156
Sandersen, Jens, sognepræst III 90
Sandgrav I 120
Sandholm I 111

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sandhuset II 39
Sandmandens hus II 25
Sandtoften III 149
Sangerindetelte II 98, 99, 101
Sankt Andreas kirke II 121, 128, 168 f.
— — kollegium I 215, 217 f., II 121
— Anne kapel I 32
— Annæ plads I 194
— Jacobs kirke II 31
— Jørgens hospital I 35
— Lukasstiftelsen I 257, II 53 f.
— Michaels stiftelse II 61
— Therese kirke II 61
Sarasvej II 27
Sass, M. W., grosserer II 116
Sauntesvej III 178
Saxekærsagre III 132
Saxild, Gudrun III 177
Saxkøbing III 97
Saxo I 31
Scharff, Fr. Vilh., billedhugger III 131
Scheel, H. H., generalløjtn. I 90
—, Musse, grevinde II 218
Scheer, I W., bagermester II 59
Schepelern, Johs., sognepræst III 99 f.
Scherfig, bagermester II 18, 20
Scherfigsvej I 189
Scherrenbein, Stephan, klokkestøber III 77
Schimmelmann, Charlotte II 204 f.
—, Emilie I 113, II 202 f., III 167
—, Ernst I 113, II 196, 198, 202 f.
—, H. C. II 202
—, Josephine II 207
Schimmelmannsvej II 155
Schioldborg, Jens Cornelius, brændevinsbrænder II 95
Schiøler, Th., vekselmægler II 31, 32, 39
Schiønning, håndværksmester III 178
Schiøtt, J. M., justitsråd III 13
Schiøtz, Carl, arkitekt II 82
Schlegel, Fritz, arkitekt III 156
Schlüter, Aug. Fr., kroejer III 176
Schmedes, Julius, grosserer I 209, III 45 f., 72, 177
Schmedes' stiftelse III 72
Schmidt, Chr. Jacobsen, skibsbygger II 89
—, Chr. J., traktør II 72
—, Jacob Theisen III 124
—, Lauritz, sukkerraffinadør II 38
Schnackenburg, E., tegnværksejer II 143
Schneekloth, professor I 215
Schnell, Jacob III 37 f., 132
Scholten, F. C. E. v., løjtnant II 156, 162
Schou, Joachim, tømmerhandler II 120
—, frøknerne, skolebestyrerinder I 219
Schou & Trolles skole I 219
Schousboe, W. C., provst II 131
Schrøder, J., arkitekt II 214, 216
Schulstad, II 201
Schultz, frue, skolebestyrerinde I 218
Schwalbe, C. C. II 223
Schwartz, Frans II 99
Schyberg, Ingrid II 144 a
—, Robert II 144 a
Schäffer, Diderich, hofsnedker III 179 f., 184
—, J. H., grosserer II 132
—, J. H., hofurmager III 169, 184
Schäffergården I 233, III 169, 177, 178 f.
Schønfeldt, Robert II 105
Secher, V. A., rigsarkivar II 64
Sedivy, Frantz II 177
Seemann, Henry II 105
Sehested, Christen Thomesen I 58
—, Hannibal I 67
—, hofjægermester I 99
—, Johs. F. v. Gyldenstjerne II 58
—, Pauline II 58
Sehestedsvej II 65
Seidelin, Sophus, cand. pharm. II 199
Selle, Mikkel I 43
Sellekærsagre I 123, III 132, 134
Septemberforliget II 143
Servitutpålægning I 162, 164
Sidenius' skole I 223
Siegumfeldt, H., direktør II 61
—, S. A., Heslegård II 68
Sigbrit I 33, 35
Signesvej II 47
Sigridsvej, Hellerup II 73
—, Ordrup II 136
Sigvardsen, Sigvard, dyrevogter I 84
Sikringsstyrken III 32, 185
Silkegade I 190
Simony, C. F. II 108
Sivertsen, Sivert, ladefoged I 68
Siverud, Johs., sognepræst I 99, 109, III 66, 95, 104
Sjællands stiftamt III 107
Sjællandske Jernbaneselskab, Det I 191
— jægerkorps I 150, II 99
Sjælsø vandværk I 232
Skallerne II 70
Skeel, C., kammerjunker I 160, 161
Skindeknoldene III 149, 159

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Skinderagre III 126
Skjold, konge II 140
Skjoldager, N. F., lærer I 227
Skjoldenge II 140
Skjoldenæsholm I 86
Skjoldgård I 22, 132, 173, 178, II 44, 123, 134, 140 f., 144, 144 a, III 30, 125
Skjoldgårdshøjvej II 143
Skjoldgårdsvej II 144
Skjoldhøj I 15, 22, II 140
— (villa) II 143
— allé II 143
Skodsborg II 182
Skoledirektør I 214, 226
Skolejord I 132
Skolekasse I 153
Skolekommission I 151, 212 f., 216, 218, III 99
Skolemester, Jørgen I 64
Skoletog I 192
Skomager, Anders I 65
Skonning, Thord I 39
Skotte, Hans, dyrevogter I 84
Skovagervej II 144
Skovagre II 134, 144
Skovbakken II 185
Skovbrinken II 163
Skovgård II 127, 156 f., 170, 174, III 103
—, P. C. II 212
Skovgårdsskolen I 225, II 160, 161 f.
Skovgårdsvej II 156, 161, 168
Skovholmvej II 116
Skovhuset II 174
Skovkrogen II 118, 153, 156, 168
Skovlyst II 170 f.
Skovmarken I 120, II 152
Skovrankevej III 40
Skovriderkroen II 105, 106
Skovshoved I 30 f., 64, 70, 84, 91, 95 f., 120, 149, 154, 157, 162, 169 f., 172, 174, 176, 188 f., 199, 202, 230, 234, 237, 241, 247, II 8, 131, 139, 141, 178 f., III 27
— Bank II 117
— bibliotek I 227
— havn I 257, II 115, 188 f.
— Idrætsforening II 148 f.
— kirke II 186
— kirkesogn II 188
— kloakpumpestation I 241
— kro I 207, 209, II 181
— roklub II 149
— skole I 95, 196, 210 f., 213, 225, 248, II 148, 187, III 97
Skovshovedlejren II 148
Skovshovedvej II 141, 144, 145, 185
Skovvangen II 155, 175
Skriver, Michel, borgmester I 43
Skrædder, Niels I 27
Skrændholmsagre III 149
Slagelse I 143
Slangerupbanen I 186, III 22, 24
Slettevej III 119
Slotsvej I 198, III 171
Slukefter I 186, 194, 207, II 8, 10, 27, 40 f.
Smakkeagre III 40
Smakkegård I 164, 172, 179 f., II 67, III 40 f., 57, 74, 83
Smakkegårdsvej I 165, 186
Smakkehøj I 20, III 40
Smakkestykkerne III 159
Smed, Henning I 40
Smørhøj I 20
Smørhøjsstykkerne III 32
Smørhøjsvangen I 20, 117, II 36, 41, 54, 62, 66, III 25, 31, 35
Smørhøjsvretterne III 32
Smørstumperne III 142
Smørtyndtpå I 74, II 169
Snedkerhøj I 23
Snedkermesterforening I 203
Sneedorff, J. S. I 142
Snidtker, Joachim I 39
Snogedysseagre III 141
Snogedyssen I 16, III 141
Snogegård I 16, III 110, 141 f.
Snogegårdsvej III 109
Snogegårdsvænget III 113
Socialdemokrater I 250 f., 255
Socialisten II 167
Sofievej I 219, II 31, 47
Sogneafstemning III 82
Sognebud I 206
Sogneforstanderskab, se Gentofte Sogneforstanderskab
Sognekasse I 136 f.
Sogneråd, se Gentofte Sogneråd
Sokkelunds herred I 31
Solgaard, Kirstine I 104, III 175
—, Lauritz, kromand I 104, III 175
Solhjem (I) I 245 f., III 43
— (II) III 43, 178
Soløse eng III 186
Soløsevej III 186
Sommerbeboere I 157
Sommervej II 115
Sonne, J. V. II 157, 163
Sophie, dronning (Fr. II) I 46
— Amalie, dronnig (Fr. III) I 58 f., 71, 85, 103
Sophie Amalienborg I 72

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sophie Hedvig, prinsesse I 87
— Magdalene, dronning (Chr. VI) I 76, 89, 109, 111, 129
Sorgenfri I 116, III 185
Sortedamssøen II 13
Sortejord III 116
Sortejords ås I 119
Sorø akademi III 183
— amt III 183
Sparekassen for København og Omegn II 117
Speerschneider, C. F. II 144a
—, C. J. II 144a
—, Magrethe II 47, 144a
Spejderjamboree III 185 f.
Spejderpatrulje I 220
Spendrup, C. E., jægermester II 68
Sponebæksstykkerne II 156
Sponneck, C. W. E. rigsgreve II 68, III 103
—, G. L. J. rigsgreve III 45
Springdammen III 172 f, 179
Springforbi I 234
Sprøjtehus I 152, 171, 175, 176
Spøgelseshuset II 35, 38
Stabat III 45, 47
Stadion I 205, III 161 f.
Staggemeier, Axel, Sdr. Bakkegård III 135
Stanley, C. F., billedhugger I 80
Statsministeriet I 190
Statsskovvæsenet I 181
Stauning, Th. I 222
Stavnsbånd I 138
Stedingshof I 129
Steen, P. Juul I 175, III 58
Steenberg, A. S., professor I 227
—, Julius III 12
—, N. II 24
Steenwinkel, Oluf I 68
Steffensen, Ole, Skovshoved II 184
Steinardt, Peter Salomon III 12
Stelling, Conrad, kromand II 181
Stenagre III 35
Stendrup, Jacob III 62
—, Johs. III 34
Stengård I 25, 128, II 61, III 31 f., 54, 57, 103, 119, 154, 160
Stenkildeagre III 28, 37
Stenses agre III 31
— ma III 31
Stephansen, H. C., rutebilejer I 198
Sterm, S. I 199
Stigårdsvej II 75
Stilling, H. C., stadsbygmester II 166
Stinger, Rasmus I 39
Stistykkerne II 144
Stjerneborg allé III 119
Stokkelund I 31
Stokkerup I 36
Stolberg, Chr. Günther I 109, 111, 129
—, Frederikke III 95
Stolberggård III 145
Stolpegård I 23, 24, 156, 210, 241, 242, 243, 244 f., 246, III 110, 120, 131, 142 f., 145, 160
Stolpegårdsvej III 109, 144
Stolpehøj III 144
Stolpehøje I 23, III 142
Stolpesagre I 123, III 142
Stolpesvang I 119, III 139, 141, 142, 152
Store Bakkespjæld II 54
— Fuglegård III 133 f.
— Havelse ås I 123
— Knæbjerghuset III 147
— Kongensgade I 190
— Mariendal II 34, 35, 39
— Nordiske Telegrafselskab II 21
— Ravnsborg II 14
— Taffelbay II 74
— Tuborg II 14, 16, 17, 18
Storemarken II 132
Storemosespjældene II 152
Storemosestykkerne II 152
Storevangen I 119
Stormfloden 1872 II 25
Stormske jorder I 163
Stosmoseagre III 159
Strandagre II 140, 144
Strandborg II 25, 28
Strandboulevarden II 143
Strandhøj II 200 f.
Strandhøjsvej II 143
Strandlund II 94
Strandmøllen I 120, 132, II 94, 199
Strandparksvej II 47
Strandpromenaden I 189
Strandslottet II 185, 186
Strandteatret II 50
Strandvejen I 12, 21, 145, 159, 162, 169, 170, 182, 186 f., 194, 195, 197 f., 204, 219, 234, 237, II 7 f., 13, 18, 27, 28, 35, 41, 43, 45, 47, 50, 88, 98, 99, 106, 141, 143, 144, 145, 182, 183, 185, 197, 199, 200, 203, 213, 216, 221, III 7
Strandvejens Dampsporvejsselskab I 194
Strandvejsbommen II 8, 9, 10
Strandvejs-Gasværket I 233, 236 f., III 152
Strippen II 70

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Struensee, J. F. I 112
Strømpeværeriet I 200, III 73, 74 f.
Stubagre III 35
Studenterkilden I 16
Studiebyen I 164, II 54, III 14
Sturtz, H. P. I 112
Styrmand, Lambrecht, stenhugger I 50
Stænderforsamlingen III 17
Stær, Hans Jensen, kromand II 182
Støvnæs herred I 31
Suenson, Palle, arkitekt III 184
Suhm, Lars Sørensen II 89
Suhr, Berendt III 49, 50
— , Caroline II 208
— , Ida Maria II 213
— , Joh. Peter II 123, 125, 208
— , J. Th. II 208 f., III 103
— , O. B. II 115, 129, 189, 190, 212 f.
— , Pauline II 210
Sundhedskommission I 167, 188, III 107
Sundhedsvedtægt I 241, II 177
Sundsøre II 217
Sunesen, S. C., skoledirektør I 226
Sunesøn, Peder, biskop III 75
Swane, Johanne Marie II 121
— , Lars II 121, 122
Svanemøllen II 18, III 157
Svanemøllevej I 208, 209, II 27, 47
Swanenborg II 122
Svejagre II 62
Svejenge II 140
Svejgård I 136, 181, II 43, 62 f., III 57, 61
— Nordre II 42, 63, 64, 68, 70, 135
— Søndre II 63, 54, 65
Svejgårdsvej I 168
Svendeprøver I 203
Svendsen, Olga II 105
— , Robert, flyver II 62
Svendsvej I 179
Svenske villa III 164
Swensson, Gunnar, hovrätsnotarie II 201
Svinemose III 156
Svinget I 182
Switzer, Em. Z. II 201
Sydøstsjællands Elektricitets A/S I 238
Sylemose II 41
Syllebjergene III 139
Syvårskrigen I 39
Særslev III 98
Søbakken II 147, 148
Søbakkerne II 156
Søbjergene III 40
Søborg I 23, 181, 198, III 130
— hovedgade III 119
Søborghus I 11, 119, 198, 199, III 8, 26, 68, 116, 120, 126
Søborgvang I 119
Søbredden III 158
Søbøtker, Johs. II 48
Sødring, Fr., landskabsmaler II 36 III 103
— , Julie III 104
Søfrensdatter, Maren, Ndr. Svejgård II 42
Søgård I 133, 136, III 16a, 37 f., 57, 132, 135
Søgårdsskolen I 225
Søgårdsvej I 136, 168, III 37, 60, 61
Søholm, Hellerup I 160, 163, 164, 234, II 54, III 12 f.
— , Klampenborg I 13
— , fajancefabrik II 199 f.
Søholmslunden III 14
Søhøj I 209
Søllerød I 232, 244, III 97, 144
Sølling, P. V., grosserer II 116
Søllingske jorder I 164, II 116
Søllingsvej II 116
Sølvgade I 83
Sølyst I 113, 149, 150, II 123, 129, 152, 189, 196, 197, 201 f., III 103
Sølystparken II 193
Sømod, Axel, restaurantør II 106
Sønderengen III 119, 122, 123, 125
Søndergård III 110, 116 f.
— , Gamle III 116, 117 f., 119
— , Ndr. III 118
— , Ny III 118
— , Sdr. III 116, 117 f., 119
Søndersø I 20, 30, 54, 132, III 40, 105
Søndre Bakkegård III 134 f., 136a
— Ellegård II 138, 139, III 123
— Enggård III 129 f.
— Hulegård III 120 f., 165
— Munkegård III 116 f., 126
— Munkegårds haveby III 127
— Onsgård I 175, 176, II 25, 27, 28, 43 f.
— Svejgård II 63, 64, 65
— Søndergård III 116, 117 f., 119
Søndrevang I 119
Sørensdatter, Anne, Eigård II 135, 144a
— , Birthe Svejgård II 62, 63
— , Magdalene II 144a
— , Mette I 47
Sørensen, C. Th., havearkitekt II 77
— , Hans, Sdr. Svejgård II 64
— , Jacob, Teglgård (I) I 130, 141, II 144 f., 144a

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, Jacob, Teglgård (II) II 144a, 146
—, Jacob, Teglgård (III) II 144a, 146
—, Jens I 141
—, Lars, Sdr. Hulegård III 121 f., 165
—, Ole II 89
—, Peter, direktør II 225
—, Søren C., Svejgård II 65
Sørøerne III 28
Søtoften III 42

Taffelbay I 152, 209, 231, II 73 f., 77, 79, III 37
— Lille II 74, 75
— Store II 74
Taffelbays allé I 185
— avlsgård II 75, 79
Tagemose I 190, II 73, 85, III 44
— agre III 44
Tagesminde III 47
Tagesmindevej III 46
Tagestorp III 48
Tartarer I 58 f.
Tausen, Chr. II 219
Teatertog I 192
Teglbjærg, L. E. Stubbe, sognepræst III 178
Teglgård I 139, 190, 209, II 42, 46, 48, 118, 135, 138, 142, 144 f, 144a, III 16a, 20, 136a, 150
Teglgårdsvej I 196, II 147, 188
Teglværk I 205, II 113, III 151, 155, 161
Teglværksbakken I 136, 205, III 24
Teiler, A., sognepræst II 131
Teknisk forvaltning I 256
— Selskab I 203
— skole I 225, II 84
Telefoncentraler I 209
Telegraf I 208
Teller, C. Ph. III 104
Tennishal II 80
Tepavillonen I 114
Ter Borch, Thomas II 73
Tertia, villa II 26
Thaarup, Fr. III 103, 177
Thaning, Erik, sognepræst II 82
Thede, Chr., kreaturkommissionær II 36
Theilmann, Aksel, billedhugger II 34
Thejll, K., professor I 213, 255, II 79, 224
Thestrup, Frans III 77
Thiele, etatsråd II 90
Thomesen, Hans III 89
Thomsen, Ane Christine II 144a
—, Edv., professor I 167, II 81, 140, 155
—, J. Th., sognepræst II 34
Thorborg, Rasmus, skoleholder I 95
Thorsen, Morten I 250
Thorstensøn, J. L., kaptajn II 166
Thorvaldsen, Bertel II 157, 212
Thue, Jonas II 12, 13
Thulin, Axel, restauratør II 93
Thurah, L. I 78, 104
Thyra, hertuginde af Cumberland II 130, 218, III 98, 164
—, prinsesse II 110
Thøgersen, Niels, slotsforvalter III 111
Tiende I 124
Tietgen, C. F. I 194, II 20, 22
Tilforordnede I 252
Tjørnebjergene III 159
Tjørnegård I 11, 163, 165, 179, 180, III 42, 110, 159 f.
Tjørnegårdens teglværk I 205
Tjørnegårdsskolen I 223, III 114
Tjørntvejlerne II 70
Tobiesen, kammerherre II 92
Toftekærsagre III 141
Toftholmene II 66
Toldberg, C., justitssekretær III 85
Toldbodvej II 128
Tolnæs, Gunnar III 159
Tonysvej II 85
Torckos, husarløjtnant III 172
Torkel Badensvej II 61
Torm, Axel, sognepræst III 115
Tornagervej II 144
Torotor I 260
Tranegård I 136, II 69 f., 72, 77, III 95
Tranegårdsskolen I 225
Tranegårdsvej I 169, 185, II 48, 49, 63, 74, 75, 77
Tranemose I 120, II 152, 153
— kær II 70
Tranemosestumperne II 156
Traverbanen II 141, 144
Traverbanevej I 12
Travselskab, Det Danske II 144
Treschow, Benedicte II 76
Treuensand II 94, 96
Trianglen I 83, 194
Trier, Cecilie II 146
—, Herman II 143
—, S. S. III 58
Trinitatis kirke I 110, II 11
Trolle, Emily, skolebestyrerinde I 218
—, Galde, tømrermester I 54
Trolleyvogne I 197 f.
Tronier, C. C., kaptajn II 165, 166

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Truelsen, Hans, kroholder III 56, 59 f., 66
—, Ole, skomager III 157
—, Svend III 55
Trunneagre II 134
Trøjborg I 109
Trøsand II 94
Trøstens Bolig III 72, 74
Tscherning, A. F. II 209, 211
Tuborg I 12, 18, 168, 205, 208, 260, II 12 f., 110, III 109
— brandvæsen I 177, 196
— havn I 176, 189, 233, 257, II 19, 21, 23
Tuborgflasken II 23, 24, 25
Tuborgfondet II 24
Tuborg-Klampenborg Sporvej I 195 f., 237 f., II 22
Tuborglinie II 23
Tuborgpavillonen II 23, 24, 25
Tuborgs Bryggerier II 19 f.
Tuborgvang II 18
Tuborgvej I 181, II 27, 61
Tullin, Axel II 105
Tutein, Diderich III 39
—, Ferd., grosserer II 200
Tuxen, Lorentz I 68 f.
Tvede, Gotfred, arkitekt II 155
Tvingelsspjældene III 129
Tværagre II 132, 134
Tværbommen III 158
Tværspjældene III 134
Tværvej II 197
Tværvejene III 139
Tømrermesterforening I 203
Tønsberg len I 54, II 193
Tørsleff, J. K. II 69
Tørveskær I 126
Tårbæk I 95, 96, 194, 207
Tåstrup Valby II 42, 63, III 16a

Ubbekærstykkerne III 139, 141
Ubberup højskole III 46
Ugen II 29
Uggeløse kirke III 78
Uglemose II 155
Uglemosestykkerne II 152
Ullerød I 232
Ungdomsboliger III 151 f.
Ungdomsskole I 226
Universitetet I 119, 131, 132, III 137
Urban III I 27
Urne, Agathe II 96
—, Lage I 35
Uttental, Vald. II 155
Uttersiev III 121
— mose I 12

Wadum, Johanne II 38
Vagtværn I 259
Valborgsvej I 179
Valdal II 16
Valdemar Atterdag I 27
—, prins II 217, III 46 f., 98, 99, 163, 166, 169
— Christian, prins I 57
Walkendorf, Børge, major II 96
Valkendorf, Christoffer I 40, 41, III 8
Walker, Marie, Amalia II 36
Vandtårn I 172, III 156
Vandværk I 230 f., 259, II 79, III 36, 125
Vangede I 26, 28 f., 38, 54, 64, 68, 70, 72, 95, 97, 108, 119, 122 f., 128, 131 f., 157, 168, 172, 174, 176, 179, 181, 190, 199, 200 f., 230, 231, 235, II 184, III 32, 109 f., 137, 139, 141, 142, 145, 150, 152, 153, 156, 157, 159, 160
— asyl II 151, III 113
— bibliotek I 227, 229
— bom III 11
— byjord I 119, 120, 240
— gadekær III 109, 110
— grusgrav I 12, 13, III 158, 159
— kilde I 101 f., 119, 179, III 42, 70, 71, 93, 147, 156
— kirke III 114 f.
— kirkedistrikt III 114
— kirkesogn III 25, 100, 115
— kro III 110, 111 f.
— mølle III 158 f.
— og Omegns Bank II 117
— skole I 97 f., 210, 212 f., 223, III 96, 110, 112, 113 f.
— smedie III 109 f.
— station I 169, 181, III 130
Vangedebatteriet III 144
Vangedevej I 23, 136, 169, 180, 181, 186, 198, III 109, 111, 119, 123, 126, 127, 129, 130, 132, 134
Vanino, Peter, tobakshandler II 89
Wanscher, grosserer II 25
Vartov I 44 f., 119
— Ny II 13, 19
— hospital II 11, III 56, 76 f., 90, 96 f., 100
— kilde I 100 f., 103, II 13
— strandmark II 14, 15, 17, 18, 36
Vaseagre II 134, 136
Vasehøj I 21, II 129, 135, 136
Wasserschlebe, Joachim I 107 f.
Watt, Alexander, købmand II 73
—, Hanne II 73
W. C.'er I 240, 243, 246

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved Bommen III 139
Vedbæk I 234, II 179
Vedel, Klavs, lektor I 220
Wedell-Wedellsborg, G., oberst II 39
Ved Eltham, Ejendomsselskab II 16
Ved Stalden II 106
Weih, Søren II 95
Vejbelysning I 234 f.
Vejmand I 180
Vejvanding I 180
Vejvedtægt I 183
Vejviser, Gentofte Kommunes II 28, 116
Wellington, hertug af I 148
Velocipeder II 9
Venneslund I 14, II 94
Venstre I 254 f.
Went, Geert Sprevert de III 54
Werdum, Ulrich von III 7
Werhahn, rektor I 218
Werlauff, E. C., professor II 98, 99
Vermehrensvej II 152
Werner, Johs., orsf. II 61
Wesberg, Chr., degn I 99, 100, III 73
Wesselhøft, Louise II 207
West, Jens II 195
Westenholz, T. F. I 237
Westerby, E., lrsf. I 14
Vesterbyvej III 145
Westergaard, Harald, professor II 31
—, V. A., stadsingeniør I 167, 180, 186, 189, 248, II 31, III 185
Vesterled III 144
Westermann, Vilh. II 198
Vesterport III 74
Wexschall, Anna, skuespillerinde III 190 f.
—, Fr., koncertmester III 190 f.
Viadukter I 183, 185 f., 198, 248
Vibe, Peder, gesandt I 57
Vibenhus I 194, III 10
Wieborg, Niels II 70
Wiehesvej II 75
Viggo Rothesvej II 88
Wiglar, Fr. II 102
Vikingehuset II 216, 217
Wildes mose III 129, 131
— agre III 129, 139
Vilhelm, landgreve af Hessen-Cassel I 91
Vilhelma, villa III 58
Vilhelmsdal I 150, II 144a, 147, 214, 220
Wilhelmsen, Fr., restauratør II 92 f.
Vilhelmshaab I 153, II 113 f., 129
Villabyernes Blad II 30
Villadsen, Arthur III 16a
—, Magda III 16a
William Mitchells legat III 75
Wilster, P. J. I 129
Vilvorde I 25, II 172 f.
Vilvordevej I 164, 181 f., II 173
Vinagervej III 156
Vind, Christen I 41, 42
Wineken, Chr., kgl. møntmester II 35
Vinkelvej III 74
Vinrosevej III 40
Vintappergården I 11, 132, 164, III 110, 152 f.
Vintappersøen I 118, III 9, 154, 156
Vinten, A., skoledirektør I 214, 226
Winterfeldt, Gustav Holck II 72, 73
Vintervej II 115
Winther, Chr. II 92, III 191
—, Maren III 188
Violvej III 40
Virum I 121
Vissenbjerg III 161
Withusen, Carl David, overkirurg II 76
—, Emilie II 59
—, Hanne II 73, 76
—, Peter II 59
Wittrup, justitsråd II 42
Vognmandsmarken I 198
Vogt, Arina II 14
—, Hans Henrik II 13, 14
Wohlert, hofkirurg I 82
Vordingborg rytterdistrikt III 61
— slot I 57
Worm, Ole I 23, 63
Worsøe, S. H., kapellan I 152, III 97
Vrangbjergene III 156
Vretterne II 62
Vriesberg, Mette Christine III 51, 52
Vråspjældene III 134
Vuggestuer I 247
Wulff, Chr., kommandør II 77
—, P., fabrikant II 16
Wynn, Henry I 116
Württemberg I 105
Wüstenberg, Otto, forstander I 221
Vægtergården III 18
Vægterhuset I 99
Vægtermuseum III 18
Vældegård I 133, III 44 f., 57, 60, 102, 136a
— husmoderskole III 45, 46
Vældegårdsvej I 20, III 40, 42, 44, 45, 46, 166
Væver, Ole I 67
Wøldike, student I 130

Zarhtmann, Sophie Elisabeth II 196
Zeuthen, L., orsf. II 69

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

—, P. C., assessor III 183
Zeuthenske mindelegat I 228
Zipelius, hofskrædder III 58
Zøllner, I. F. III 128

Æreboe, Karen II 145
Æresprisvej III 31
Ærtelandene III 40

Øbro telefoncentral I 209
Øerne III 142, 149
Øhlers, Christopher III 179
Øllemosen I 119, III 152, 155
Øregård I 19, 138, 150, 163, 228, 229, 260, II 43, 48, 79, 144a, III 54, 57
— avlsgård II 49
— Gymnasium I 223, 224
— museum II 50, 160
— strandmark II 50
Øregårds allé I 228 f., II 49, 50
Øregårdsvænget I 20
Ørehøj telefoncentral I 209
Øreparken A/S II 75, 77
Øresund I 238, 239, 240, 241, 257
Øresundshøj II 143
Ørnegård I 164, 238, III 16, 16a, 19, 110, 140, 145, 149 f.
Ørnegårdsvej I 186, 236, 243
Ørnekulsvej II 155, 163
Ørsted, H. C. II 206, III 188
Østerbrogade III 173
Østerbyvej III 139
Østergaard, Wilh. III 44
Østerkildespjældene III 44, 105
Østerkildevej III 105
Østerport II 180
Østre gasværk I 237
Øxenbyagre II 62, III 25

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK